

חי בתודה

הרב יעקב ישראל לוגאסי שליטי"א

פתיחה - השמחה תלויה בהודאה

1. השמחה נתונה ביד האדם ובבחירתו
2. השמחה היא מצרך חיוני ובהכרח שמצוי הוא ובשפע.
3. החיצוניות מעוררת את הפנימיות
4. הפעלה המעשית החיצונית לרכישת השמחה – ההודיה
5. ההודיה מעוררת באדם בהכרה ובתחושה אמתית ג' יסודות ביהדות
שהשמחה ...
6. ההודיה מביאה לאמון בה'.
7. המודה חש הפתעה ושמחה בכל פרט של חסד ה' עמו
8. מעשה שהיה
9. ההודיה לה' מביאה לבטחון ולתקווה בה'
10. המודה לה' חש ומאמין בעצמת יכלתו ובמכבדותו
11. כפירה חדשה...
12. כל האוכל בלא ברכה כאלו גוזל להקדוש ברוך הוא (ברכות ה' ע"א)
13. המודה מתמקד ב"יש" וממילא מתקטן ה"אין"
14. המודה לה' חש ידידות נפש, כסופין ועריגה לה'
15. האם בדרגתנו הוא להודות ולתת תודה על הרע?
16. עצה ודרך כיצד יצליח האדם להודות על הרע
17. עצה טובה להנזכר
18. עצה להודיה לה' – להודות לבני אדם.
19. נסח התפלה לה' בלשון תחנונים
20. בעדן עקבות משיחא שגבר ההסתר יש ביותר להתחזק בהודאה
21. המודה על הנסים הטבעיים ראוי לנסים שמעל הטבע
22. ההודאה פועלת יותר מהתפלה

אותיות א-ח מאת הגאון רבי אשר דרוק שליטי"א ...

- א. מיליון דולר להשתלת לב
- ב. עשרים דקות למשש קירות
- ג. זר פרחים ענק לשבת

ד. ששה שבועות בגבס
ה. הרכוש הפקר על החוף
ו. כשצלחת המרק ביד
ז. חרין אדם על הבגדים
ח. עין אחת היתה "גמורה" / ספור
ט. המבקש מבלי להקדים הודאה לבקשתו נשמע ממנו כאלו ועסקו עם
אכזר ...

י. המקדים הודאתו לבקשתו רואה נסים / ספור
יא. המבקש בקשתו בהתבטאות חיובית הרבה יותר סכוי שתענה בקשתו

...

יב. הודאה - צריך לתת בעצמו ולא על ידי שליח / ספור
יג. לא להתעייף מלספר חסדי ה' / ספורים
יד. ההודאה הצילה את בני מסכנה / ספור
טו. לא לשכח לבקש על העתיד...
טז. תמשיך לעשות את מה שעשית...
יז. נשמת כל חי / ספור
יח. סוד גדול בהודאה - להודות על הישועה המצפה בעתיד כאלו וכבר

נמצאת

יט. מדוע להודות על העתיד לבוא?
כ. המתנה והתענוג שבהודאה
כא. כמה סבל נגרם מבכיה של חנם ומחסר הכרת הטוב לה'
כב. נגש ללוית בתו - לא לפני ששמח והודה על לדתה ... / ספור
כג. להודות ולהתודות
כד. לרכש חבר, ידיד - אמצעי להודות לה'
כה. תגיד טוב - יהיה טוב...
כו. פועל ישועות / משל
כז. הבורא משתוקק למלת הודאה מהנברא וביותר כאשר הוא בחשכה

רוחנית או גשמית

כח. יט. הנהגת ה"אשליה" - היאך לראותה בעין של אמונה
כט. כ. ה' נתן וה' לקח - ה' נתן כדי שיהא לו מה לקח / ספור
ל. סעדני ואושעה - כשאושע אערך סעדה לה'
לא. "סעדני ואושעה" - אקדים סעדה כדי להושע / ספור
לב. כדאי לחיות כדי להודות / ספור
לג. ההודיה עצמה היא כבר התחלת הישועה / ספור אישי
לד. שתאמר על הקדוש ברוך הוא שהוא טוב אזי כמו כן ייטיב עמך / ספור
לה. אין כמו ההודאה לפתח שערי שפע וישועה
לו. כיצד מנחמים בן שמתה עליו אמו?
לז. "סגלה" לקצור ימים
לח. חיב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה - היאך?
לט. 10 מעלות ויותר להם מגיע וזוכה המודה לה'

מ. "ארוממך ה' כי דליתני..."/> / ספור הצלה מטביעה בבור טיט
מא. ההודיה - דרך התקשרות לה'
מב. התבוננות פשוטה לשמחה עמקה / ספור
מג. כיצד נראים כאשר מתיחסים לשליח המעביר מתנה ולא למשלחו... /
ספור-משל

מד. להודות על כל טפה וטפה
מה. שהכל נהיה בדברו
מו. גם מכוס מים אפשר להתמלאת בשמחה
מז. אדם המאמין, חי את חייו בשמחה עצומה בעשרות סבות בכל יום

ונבאר.

מח. איך הופכים חיים ממשעממים למנצלים ושמחים? / ספור
מט. להודות על טבע כמו על נס
נ. תמימות הנדרשת להמשכת שפע ברכה ונסים.
נא. מפליא לעשות
נב. להודות על שזכינו להודות
נג. הבא לה' בברכת ההודאה נכנס לפני ולפנים
נד. נגילה ונשמחה בישועתו
נה. ותאמר ציון עזבני ה'
נו. ההודאה - תכלית יציאת מצרים
נז. תמיד צריך לחוש שנטלתי יותר מחלקי המגיע לי
נח. למוד והדרכה כיצד צריך שיהיה נסח ההודאה
נט. עד כמה נחוצה ההודאה - מאה ברכות יוכיחו
ס. סגלה לחולה לקום בריא מחליו
סא. בלילה שירו עמי (תהילים מב, ט)
סב. מזמור שיר ליום השבת / ספור פלאי
סג. הבוכה "בכיה של חנם" - תקונו לעמד בנסיון בכיה של ממש
סד. רשום בפקס ההודאות - מבטיח נסים וישועות
סה. "ויתבוננו חסדי ה'" - דאוריתא
סו. רעיון גאוני כיצד לזכר חסדי ה' / ספור
סז. ההודיה שהמתיקה את הגזרה / ספור נסי ומפלא
סת. דוד המלך - אלוף ההודאה
סט. מה יש לכוון בהודאתנו: "שלא עשני גוי"
ע. הודיה שהצילה אדם מסכנת יאוש ומשבר רוחני / ספור אישי
עא. ההודיה - אין כמוה להוציא אדם זכאי - ומן הדין ולא בחסד
עב. הודיה שהצילה מסכנת מות לחיים / ספור
עג. הבורא איננו מעניש אלא מחנך / ספור אישי עצמתי ורב לקחים
עד. רעיון נפלא כיצד נתן להודות לה' בעת צרה
עה. לקרא לבניו שמות על שם הנסים שארעו לו
עו. תודתו לה' של הרב דסלר זצ"ל / ספור
עז. אנחה גוררת אנחה והודאה גוררת הודאה / ספור

עח. יש לחשש מלבקש מצב אחר מהמצב הקיים / ספור
עט. תלוי איך מסתכלים...! / ספור
פ. הכרת הטוב - עד היכן...? / ספור
פא. המודה לה' על טובותיו, אינו אוכל שכרו בעולם הזה
פב. צדיקים מודים לה'
פג. הנהגת הרב "יסוד ושרש העבודה" במדת ההודאה
פד. ידיעה נחוצה...!

פתיחה - השמחה תלויה בהודאה

1. השמחה נתונה ביד האדם ובבחירתו

רבים חושבים שתחושות פנימיות כגון שמחה, פחד, אהבה, יראה וכיוצא, הנם מצבים מקבועים בנפש ולא נתנים לשנוי, וכי אין ביד האדם לשנות מצבי פחד, עצבון, נחיתות, וכיוצא למצבי שמחה אמצך וכוי.

אולם אין הדבר כן, ונעמד לעניננו על נקדת השמחה.

אין נכון לחשב שאם בטבעי אינני שמח, אזי אין אפשרות לשנות טבע.

ראשית יש להזכיר זאת מעצם אזהרת התורה שנעבד לה' בשמחה, וכנאמר (דברים כח, מז-מח): תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה... ועבדת את איבדי, הרי שהתורה מענישה באם לא נעבד לה' בשמחה, ואם קים עניש או שחר על הדבר בהכרח שהדבר בבחירת האדם.

ועוד נאמר (תהילים ק, ב): עבדו את ה' בשמחה.

ועוד מובא ברמב"ם הלכות לולב (פ"ח הט"ו) השמחה עבודה גדולה היא והמונע ממנה ראוי להפריע ממנו.

ועוד אמרו חז"ל (תענית כט ע"א): "משנכנס אדר מרבין בשמחה", משמע שביד האדם להרבות או למעט את השמחה שבקרבו.

2. השמחה היא מצרך חיוני ובהכרח שמצוי הוא ובשפע.

מובא ב"חובת הלבבות" כל מה שנגרד בעולם ביותר בראו הבורא באפו שהוא מצוי ביותר ובנקל.

האור, הנו מצרד חיוני ביותר ובאפו מתמיד, לכו מצוי הוא ביותר בכל מקום וללא תשלום.

המים, נחוצים פחות מהאור אולם נחוצים ביותר, לכו מצויים הם בשפע בימים ובנהרות במעיינות ובארות ובבורות, ובחנם ללא תשלום.

הלחם שנגרד פחות ממים, מצוי הוא אמנם בשפע, אולם נגרד לכו שהאדם נחש הקרקע, יזרע, יקצר, יטחן ויאפה.

הבשר נגרד פחות מלחם ומים, לכו מצוי הוא יותר בקשי ומחירו לא זול.

הכסף והזהב, שכמעט ולא נצרכים אלא מעט לצרד תכשיטים, לכו מצויים הם מעט, וקשה להשיגם ביותר.

ובכו נתבונן, השמחה, היש מצרד נגרד יותר מאשר השמחה, הלא מה שוים לאדם כל השגיו ברכוש, בבגדים מבלי שתהא לו שמחה בלבן – "איזהו עשיר השמח בחלקו" (אבות פ"ד מ"א)

ובהכרח, מאחר והשמחה היא מצרד חיוני ביותר בהכרח שכמו כן הוא מצוי ובהשג יד ביותר.

והשאלה היא נתן להשיג את השמחה באפו הנקל ובתדירות.

3. החיצוניות מעוררת את הפנימיות

עולמנו זה הוא עולם המעשה, אי אפשר לקיים את מחיבות הלבבות מבלי מצוות מעשיות, וכגון זה הרוצה להגיע לאהבת ישראל, עליו לעשות מעשים לשם כך. וכגון להרבות בחסד עם הבריות. להאיר להם פנים. להקדים שלום. לשמח באזן קשבת כל יהודי. לתרם מזמנו, מכספו, ממנוחתו עבור טובת הרבים והיחיד. וכיוצא במעשים חיצוניים שפאלה, יעורר בלבבו את פנימיות אהבת ישראל.

וכמו כן אהבת ה', לא יוכל האדם לזכות למצוה פנימית ולבבית זו רק בכך שיקיים מצוות ה', שבת, תפלין, ציצית, תורה, תפלה, וכיוצא, וכמה שימסר נפשו ביותר לקיום המצוות כן יגבר בלבבו אהבת ה', ומבלי קיום המצוות תרחק האהבה מהלב.

וכמו כן יראת ה', יזכה לה האדם בקיומו את אשר אסרה תורה וירחק מהגזל, מהערייות, מהאונאה והשקר, מלשון הרע ורכילות וכיוצא. ומבלי שירחק מאסורי התורה לא יקנה יראת ה' בלבבו, וככל שימסר נפשו על אסורי התורה לקיים כן יגבר בלבבו יראת ה'.

נתאר לעצמנו לו לא היתה מצונו ה' שום מצוה, ולא תפלה ולא ברכה, וכמו כן לא אוסר עלינו שום אסור, ורק מצונו לאהבה וליראה אותו, בשום אופן לא היינו משיגים זאת.

הדבור בתפלה לה' שהיא חלק מעשי – "עקימת שפתיים הוי מעשה". כמה מקנה הוא לאדם ביותר אהבה לה', בטחון בה', תקנה לה', וכן ביותר המצוות והאסורים שנצטוינו לעשותם ושלא לעשותם, כמה שמקנים לאדם יראה, אהבה, ויתר חובות המטלות על הלבבות.

4. הפעלה המעשית החיצונית לרכישת השמחה – ההודיה

עתה נבוא לבאר מה הפעלה החיצונית שתעורר בלבנו את השמחה שהיא מצוה פנימית.

ובכן מצות ההודיה לה' היא המצוה החיצונית שתעורר את השמחה ונבאר מדוע והיאך.

5. ההודיה מעוררת באדם בהכרה ובתחושה אמתית ג' יסודות ביהדות שהשמחה תלויה בהם.

ההודיה לה' מעוררת באדם בהכרה ובתחושה האמתית ג' יסודות עקרניים ביהדות שהשמחה תלויה בהם, ואלו הן:

א. אמון בה'. ב. בטחון בה'. ג. אמונה בעצמתו ובמכבדותו של האדם.

ונבארם אחת אחת. לאחת.

6. ההודיה מביאה לאמון בה'.

הסבה העקרית לעצבון בני האדם ולנפילת פניהם, ולחפיות ראשם, הוא תחושתם שהנם עזובים נטושים ומפקרים, ונתונים לפגעי העולם וכביכול ללא עול בכפם.

ולאותם המאמינים במציאות ה' ובהשגחתו, עצבונם בכפלים, והוא מדוע נטשם ה', הפקירם, עצבם, הכה בהם, רואים הם הרבה אכזבות בחייהם, הרבה פרטים שצפו להם, ואפלו התפללו עליהם הן ברוחני והן בגשמי – ורחקו מלהתישם, ותחושתם מאויסים, מרחקים, והאסון בזה הוא שהאדם אבד את אמונו בה', והבורא נדמה לו כלא אמין חס וחלילה.

מה יוציא את האדם מחשיבה שפזו שיכולה לדחותו, לרסקו ולמוטטו מפל יהדותו?

ובכן הפתרון היחיד לקו הוא: ההודיה לה' על הפרטים הטובים והיפים הקימים אצלו לצדם של האכזבות והרעות, ונבאר.

אין לך אדם הנתון באכזבות מהחיים, סר וזעף מהתוצאות לעמת שאיפותיו, שלצדם של כל האכזבות לא קימים טובות בלי סוף, וכגון בריאותו תקינה, או פרנסתו תקינה, דעתו מישבת וכיוצא.

וכגון פשהפרנסה בדחק ובצער, אולם עדין יש לו אשה ובנים, אין לו אשה ובנים – יש לו פרנסה, אין לו את שניהם – יש לו בריאות, וכיוצא.

אין לך אדם שלא יכול למצא פֶּרְטִים שֶׁל חֶסֶד שְׁעֵדִין אוֹפְפִים אוֹתוֹ גַּם בְּמַצָּב שְׂמֵדַת הַדִּין תּוֹקֶפְתּוֹ.

וְכַאֲשֶׁר הָאָדָם יוֹדֵה לַה' עַל הַחַיִּיבִי – הַחֶסֶד הַקִּיָּם עָלָיו, יִהְיֶה לוֹ הַשְּׁלִילִי – מֵדַת הַדִּין – כְּמוֹ כֵן לַחֶסֶד וְלַחַיִּיבִי, וְנִמְחֵשׂ זֹאת בְּהִמְחָשָׁה.

כְּשֶׁאֲנִי עוֹמֵד מִמְרַחֵק מְאֹד מְטֹר, וְרוֹאֶה אָדָם שֶׁמְכָה בְּאִגְרוֹפָיו עַל גִּבּוֹ שֶׁל חֵבְרוֹ, מְרַאֶה לֹא נֵעִים הַמְעוֹרָר רַחֲמִים עַל הַמְכָה, מִתְקַרֵּב אֲנִי לְאוֹתוֹ מְקוֹם, וְרוֹאֶה אֲנִי שָׂהָה הַמְכָה מְגִישׁ לַמְכָה כּוֹס "תֵּה צְמָחִים" וְאוֹמֵר לוֹ שְׂתֵה כּוֹס זֶה וְתִרְגִּישׁ טוֹב, וְאוֹתוֹ מְכָה מוֹדֵה בְּהוֹדָאָה רַבָּה לַמְכָה...

מִיָּד מִבִּין אֲנִי שֶׁהַהֶכְאָה שֶׁהֵכָה זֶה עַל גִּבּוֹ שֶׁל הַמְכָה לֹא הָיָה זֶה אֶלָּא "מִסְגִּי"...

הַהוֹדָאָה שְׂמוֹדָה הַמְכָה לַמְכָה, מְגַלֶּה אֶת הַכְּרַתוֹ שֶׁהַמְכָה אֵינוֹ אֶלָּא רוֹפֵא...

כְּאֲשֶׁר הָאָדָם נוֹתֵן תּוֹדָה לַה' עַל מְאֹכְלוֹ, מְשַׁקְהוֹ, וְחָשׁ הֵיֵאָדָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא זֶן וּמְפָרְנֵס אוֹתוֹ תְּמִיד, בְּחֵן בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים וְעוֹרֵךְ לוֹ כָּל יוֹם שְׁלֵחַן... "וְשִׁלְחָנוּ עָרוֹךְ לְכָל", הִיִּתְכֵן שְׁיַחֲוֵשׁ שְׁעֵסְקוֹ עִם אוֹיֵב וְעוֹיֵן הֵלֵא מִיָּד יַחֲוֵשׁ שְׁעֵסְקוֹ עִם אוֹהֵב, וּמִמִּילָא גַם הִנְהַגַּת מֵדַת הַדִּין תִּהְיֶה בְּתַחֲוִישְׁתּוֹ לַמֵּדַת הַחֶסֶד.

כְּשֶׁאָדָם חָשׂ שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאֶפֶן אִישִׁי כְּבִיכּוֹל מִתְפַּנֵּה אֵלָיו לְהִיטִיב לוֹ: זוֹקֵף כְּפוֹפִים, מִתִּיר אֲסוּרִים, פּוֹקֵחַ עוֹרִים, שְׁעָשָׂה לִי כָּל צְרָכִי וְכִיּוֹצֵא עוֹד הַרְבֵּה, וְחָשׂ אֶת ה' עִמּוֹ בְּפֶרְטִים רַבִּים שֶׁל הַחֶסֶד הַקִּיָּמִים אֶצְלוֹ, מִיָּד מִכִּיר בְּדַעְתּוֹ וּבְתַחֲוִישְׁתּוֹ שְׁעֵסְקוֹ עִם אוֹהֵב וְרַע.

אוּלָּם אִם לֹא יִתְחַזֵּק הָאָדָם בְּהוֹדָאָה לַה', הֵרִי שְׂיִתְמַקֵּד בְּמֵדַת הַדִּין שְׂתוֹקֶפְתּוֹ, וּמִסְקִנְתּוֹ תִּהְיֶה אֵדָּ וְרַק לְהִיּוֹת סֹר וְזַעַף עַל ה', וְיִרְאֶהוּ כְּאוֹיֵב, רוֹדֵף, מְרַחֵק וְנוֹטֵשׁ.

זוֹ הַדְּרָךְ לְהִרְחִיק הָעֶצֶב וְהִיָּגוֹן וְלִקְרֹב הַשְּׂמֵחָה, וּבִקְטַע הַבָּא נִרְאֶה הֵיֵאָדָה אֵף לְהַתְּמַלְּאוֹת בְּשִׂמְחָה מַחֲיִי הַיּוֹם יוֹם.

7. המודה חש הפתעה ושמחה בכל פרט של חסד ה' עמו

כְּאֲשֶׁר הָאָדָם מוֹדֵה לַה', מִפְּנֵים בְּתוֹדָעְתּוֹ שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא חַיֵּב לוֹ כְּלוּם, וְכָל מַה שֶׁהוּא מְקַבֵּל מֵה' – עַד הַפֶּרֶט הַזְּעִיר בְּיוֹתֵר – זוֹהִי הַפְּתָעָה וּמִתְנַה.

הגורם הגדול לעצבון בני האדם, לכעסם ולתחושת החוסר שלהם על פני כל ה"יש" שיש להם, הוא מפני שחשים תחושת "מגיע לי" ... למה לכלם יש... "מה אני יותר גרוע מכלם" ... וכיוצא, ואז מתמלאים בכעס ועצב, תחרות קנאה ואף שנאה.

כאשר אדם אומר תודה לה', בקד מבטא הוא בשפתיו ובלב, לא מגיע לי כלום, תודה....!

אדם לא יאמר תודה על מה שחש הוא שמגיע לו, ובפרט כאשר חש הוא שמגיע לו יותר, וקבל פחות ממה שמגיע לו – בודאי שלא יאמר תודה על מה שקבל.

ההודאה לה' ממלאת את האדם באשר רב, שכן בכל הודאה והודאה חש הוא, הפתעה... מתנה...

קבלתי מה שלא מגיע לי.

ומכלל הן אתה שומע לאו - זה שלא מודה לה' על טובותיו, מפתח בקרבו ותחושה של מגיע לי... ופה "הגיהנום" של חזיו, מפאן נכנס הוא לעצבון, לדכאון, לקנאה ולתחרות.

ואם תאמר ומדוע באמת לא מגיע לאדם כלום בעולם?

ראשית, מפני שהקדוש ברוך הוא לא חיב כלום לאף אדם, שכן לא שלמנו לו כלום שיהא חיב לנו משהו.

וגם על מצוותינו שאנו מקימים, הלא התנה עמנו הבורא: "היום לעשותם ומחר לקבל שכרם", ועוד אמרו: "שכר מצוות בהאי עלמא ליכא" – שכר מצוות אינם בעולם הזה.

בעולם הזה עדין לא הגיע זמן פרעון המצוות.

ועוד, אדרבא חיבים אנו לה' לא מעט על מחדלנו מתורה ומצוות, ואם נבוא בחשבון אתו, הרי שבודאי חיבים אנו לו הרבה, שכן ביחס לטובותיו עמנו, רחוקים אנו מלדרש ולתבע ביחס לחובותנו כלפיו. באפן שכל מה שאנו נהנים פאן בעולם הוא מתנת חנם וחסד ה'.

ואם תשאל הלא מטרת ה' את בריאת בני האדם כדי שיהנו מפרי עמלם, ולא יהיה שכרם בעולם הבא כנהמא דכיסופא – לחם בושא, כמבואר במסילת ישרים פרק א', ואם לא מגיע לאדם כלום, וכולו חי בחסד ה' הרי שאוכל לחמו בבושה, והיאך תבוא בכך תכלית כוונת ה'?

התשובה לכך, בעצם יש כאן ב' עניינים, האחד, בודאי שמגיע שכר לאדם על מצוה שהנו עושה, ואף על כל פעולה קטנה, כמו שאמרו חז"ל: אין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר שום בריה, ואפילו הכלבים שלא חרצו לשונם בצאתנו ממצרים זכו למתנה (שמות כב, ל): "וַיִּבְשֶׁר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכְלוּ לְקָלֵב תִּשְׁלַכּוּן אֹתוֹ".

אלא שכדי שיהא האדם רצוי ונחמד לפני ה', זהו כאשר רואה בהקדוש ברוך הוא כמיטיב לו ומתחסד עמו.

משל למה הדבר דומה? ישנו פועל המקבל שכרו מבעל הבית עבור עבודתו, אולם אינו מוצא חן כלל בעיני מעבידו, ומלבד זאת שנותן לו את שכרו כפי שנקבע אין לו שום קשר עמו, לעומתו יש פועל שבעל הבית אוהבו, מאיר לו פנים על התנהגותו האדיבה, על הדרך ארץ ובעיקר על הכרת הטוב שבו.

כאשר האדם חש שכל עצם הבריאה היא מטובו של ה' להיטיב לבריותיו ולהביאם למצב של שכר זה גופא מצד חסדו יתברך, ומודה לה' על כך הנו רצוי ואהוב לה'. ועוד יש להאריך בזה ואין כאן המקום].

8. מעשה שהיה

ומעשה הָיָה בְּעֵינָיו שֶׁהִזְפִּירָנוּ הוּא בְּקִרְוַת מְשִׁפְחֵתִי שֶׁסִּפְרָה שְׁבַמְשָׁךְ 10 שָׁנִים לֹא הָיָה לָהּ יְלָדִים, וּבְמַר נִפְשָׁה הִלְכָה לְהַגְאֹן הַגֵּרֶשׁ"ז אוֹיֵרְבָּאד זצ"ל, וּפְרָשָׁה לְפָנָיו צָרְתָה וּמַר לְבָהּ, וְכֵן הִשִּׁיב לָהּ הַגְאֹן:

בְּתִי, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא תִיב לָךְ כְּלוּם... וְגַם זֶה שֵׁיט לָךְ בְּעַל אֲבָרְךָ, בֵּית לְדוֹר בּוֹ, אֵין זֶה מִפְּנֵי שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תִיב לָכֶם מִשָּׁהוּ...
בְּאֲכֻזְבָּתָהּ וּבְמַר לְבָהּ פְּנִתָה לְלֶכֶת מִהַגְאֹן, וְאֵז חִזַּר הַגְאֹן וְאָמַר לָהּ: דְּעִי, אִם תִּעֲשִׂי לְכַבּוֹד ה' מַה שֶׁהֵנָּךְ לֹא תִיבֶת לּוֹ, יִתְכֵן וְיַעֲשֶׂה אֵף הוּא מַה שֶׁהוּא לֹא תִיב לָךְ...
וְאֵז עֲסָקָה הַרְבֵּה בְּחֻסָּד עִם חוֹלִים וּמְסַפְּנִים, וְזָכְתָה לְהַפְקֵד בְּבָנִים וּבָנוֹת.

הָבֵן אֶת גְּאוֹנוֹתוֹ שֶׁל גְּאוֹן יִשְׂרָאֵל זֶה, קִדָּם כֹּל רָאָה הִיאָךְ לְהַסִּיר מִמֶּנָּה אֶת הַמְרָמוֹר וְהַדְּכָאוֹן הַמְמוֹטֵט אֶת בְּנֵי הָאָדָם, וְהוּא בְּיָדְעוֹ אוֹתָהּ: הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא תִיב לָךְ כְּלוּם... וְאַחַר כֵּן, אֲכֹן נָתַן לָהּ עֲצָה הִיאָךְ בְּכֹל זֹאת לְזָכוֹת לִישׁוּעָה

9. ההודיה לה' מביאה לבטחון ולתקווה בה'

פְּלוּגֵי הַסְּתֵבֵד בְּחוּבוֹת תַּשְׁלוּמֵי "מַס הַכְּנָסָה" בְּסִכּוּם שֶׁל חֲצֵי מִילִיוֹן שֶׁקֶל.
מִיָּד שׁוֹקֵל הוּא בְּדַעְתּוֹ לְמִי יִפְנֶה? נִזְכָּר, הָרִי יֵשׁ לִי בִּי שְׂכָנִים שֶׁהֵנָּם פְּקִידִים
בְּכִירִים בְּ"מַס הַכְּנָסָה", וּבְגִדָם "לְהִזִּיז עֲנִינִים" מִמְּזֶרֶח לְמַעְרָב...

מִיָּד רָץ בְּמַחְשָׁבְתּוֹ לְמִי מִשְׁנִיָּהֶם יִפְנֶה? וּתְשׁוּבָתוֹ לֹא אֶחָרָה לְבוֹא. שֶׁכֵּן, שֶׁכֵּן אֶחָד
הוּא יְדִידוֹ הַטּוֹב, מְאִיר פְּנִים, מְקַדֵּים שְׁלוֹם, מוֹשִׁיט תְּמִיד יָד לְעִזְרָה לְאַהֲבָה
וּלְאַחֲוָה, אִישׁ "נְתִינָה" בְּאֶפֶן יוֹצֵא מֵהַכֶּלֶל. וְאֵלּוֹ הַשְּׂכֵן הַשְּׁנִי, חֲמוּר בְּסִבָּר פְּגִיו,
לֹא דֵי שְׂאִינוֹ מְקַדֵּים שְׁלוֹם אֶף לֹא מְשִׁיב שְׁלוֹם, קְשׁוּחַ, רְחוּק מִנְתִּינָה וּמְאַהֲבֵת
הַבְּרִיּוֹת, וּבְכֵן הַתְּשׁוּבָה פְּשוּטָה לְמִי יִפְנֶה לְעִזְרָה...

כְּאֲשֶׁר הָאָדָם חָשׂ אֶת הַבּוֹרָא כִּי"שְׂכֵן טוֹב", אוֹהֵב, נוֹתֵן, הָרִי יִבְטַח בּוֹ בְּשַׁעַת צָרָתוֹ,
יִתְּלֶה תִּקְוָתוֹ בּוֹ בְּשַׁעַת הַצָּרָה, אוּלַם אִם יִרְאֶהוּ כְּשֶׁכֵּן הַשְּׁנִי שֶׁהִזְכִּירָנוּ, יִתְּנֶאֱשׁ מֵהוּ,
לֹא יִבְטַח בּוֹ וְלֹא יִתְּלֶה תִּקְוָתוֹ בּוֹ, שֶׁכֵּן בְּתַחוּשָׁתוֹ – הֲלֹא זֶה הַבּוֹרָא רוֹדֵף אוֹתִי
תְּמִיד, וְכִי יַעֲמֵד לִי עֵתָה לְעִזְרָתִי...!?

מָה הַפְּתִירוֹן לְכָד?

הַהוֹדָאָה!

כְּאֲשֶׁר הָאָדָם חִזַּק בְּהוֹדָאָה לַה' הָרִי שְׁרוּאָה אֶת ה' כְּנוֹתָן, וְאִם יֵשׁ נוֹתֵן יֵשׁ אוֹהֵב,
וְאִם יֵשׁ אוֹהֵב יֵשׁ אֶהוֹב, וְאִם הִנְנִי אֶהוֹב, לָמָּה שֶׁלֹּא אֶבְטַח בּוֹ וְאֶתְּלֶה תִּקְוָתִי בּוֹ
בְּצָרָתִי. לָמָּה שֶׁלֹּא אֶשְׁמַח בְּתִקְוָתִי בּוֹ תְּמִיד אַחַר שֶׁיֵּשׁ לִי אוֹהֵב גְּבוּר בַּעַל הַיְכָלָת
וּבַעַל הַכְּחוֹת כָּלָם, וְהוּא הַמוֹשֵׁל בְּכָל וּבְגִדוֹ לְחִזָּק לְכָל.

10. המודה לה' חש ומאמין בעצמת יכולתו ובמכבודותו

אוֹמֵר הָיָה רַבִּי יְרוּחָם מִמִּיר זְצוּק"ל:

אָסוֹן לְאָדָם שְׂאִינֵנוּ יוֹדֵעַ אֶת חֲסָרוֹנוֹתָיו, אוֹלָם אָסוֹן כְּפוֹל לְאָדָם שְׂאִינֵנוּ יוֹדֵעַ אֶת מַעֲלוֹתָיו...

אָדָם הַחַי בְּנַחֲיִיתוֹת, בְּחֶסֶר הַעֲרָכָה עֲצָמִית, בְּתַדְמִית עֲצָמִית שְׁפָלָה וְנִדְרָסֶת, חֶסֶר בְּטָחוֹן בְּעֲצָמוֹ, בִּיכְלָתוֹ, חֶסֶר עֲרֹךְ לְמַכְבְּדוֹתוֹ, חֶסֶר עֲרֹךְ לְפַעֲלוֹתָיו וְלִיצִירוֹתָיו, הַיֵּשׁ מְסַכְּנוֹת כְּמִסְכְּנוֹתוֹ...!?

בְּמַדַּת מָה כָּל אָדָם לְקוֹי בְּמָה שֶׁהִזְכְּרָנוּ, יִשְׁנָם הַלְקוּיִים בְּזֶה בְּיוֹתֵר וְעַד שֶׁנִּצְרָכִים טְפוֹל לְנַפְשָׁם, אוֹלָם בְּמַדַּת מָה כְּאִמּוֹר כָּל אָדָם לְקוֹי בְּעֲנֻה פְּסוּלָה זֹו.

וּבְכוֹ, וְכִי אֵין לְבַעֲיָה זֹו פְּתָרוֹן בְּתוֹרַתְנוּ הַקְּדוּשָׁה? אָמְנָם יֵשׁ וַיֵּשׁ, וּנְבָאָר זֹאת בְּטוֹב טַעַם.

לוֹ הִיָּה הָאָדָם יוֹדֵעַ אֶת עֲרָכּוֹ בְּאֵמָת, אֶת עֲצָמַת נְשָׁמָתוֹ, יְקִרוּתָהּ, מְכַבְּדוּתָהּ, אֶת עֲצָמַת כָּל פְּעֻלָּה – בְּדַבּוּר כָּל שְׂהוּא, בְּמַחְשָׁבָה כָּל שְׂהוּא, בְּמַעֲשֵׂה כָּל שְׂהוּא – לְכַבּוֹד ה', כְּמָה מְשַׁעֲשַׁעַת כָּל פְּעֻלָּה אֶת הַבוֹרָא, כְּמָה נַחַת רוּחַ עוֹשֶׂה הוּא לְבוֹרָאוֹ, הֲלֹא הִיָּה זֶה הָאָדָם מְאֻשֵׁר בְּיוֹתֵר וְשָׂמַח בְּיוֹתֵר.

לוֹ הִיָּה הָאָדָם יוֹדֵעַ שְׂהוּא תַכְלִית רְצוֹן הַבוֹרָא בְּבְרִיאַת עוֹלָמוֹ, וּבְשִׁבִילוֹ נְבָרָא הָעוֹלָם, כְּלוּמַר בְּשִׁבִיל כָּל יַחִיד הִיָּה שְׂוָה לְבוֹרָא לְבָרָא עוֹלָם שְׁלָם, וְכַמְאָמַר הַגְּמָרָא (סְנַהֲדְרִין לו', ע"א) "חֲתִיב אָדָם לוֹמַר בְּשִׁבִילִי נְבָרָא הָעוֹלָם", כְּמָה הִיוּ מְשַׁתְּנִים כָּל חַיִּיו.

אֵלָא מָה, שְׂהָאָדָם חַי בְּעוֹלָם בְּתַחוּשָׁה, מִי אֲנִי וּמָה אֲנִי... מָה פְּעֻלָּתִי וּיצִירָתִי בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה... מִי אֲנִי שִׁישְׁמַע וְיִאֲזִין לִי הַבוֹרָא... מִי אֲנִי וּמָה אֲנִי שְׂיִתְנַחֵס אֵלַי הַבוֹרָא בְּצַרְתִּי... מִי אֲנִי שְׂיִמְחָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל כְּבוֹדִי וּבִזְיוֹנִי... מִי אֲנִי שְׂיַחֲוֵשׁ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּצַעֲרִי וּבִגְלוֹנִי... וְכִיּוֹצֵא, הֲלֹא בְּמַחְשָׁבוֹת אֵלוֹ הָאָדָם מְרַחֵיק עֲצָמוֹ מִקוֹנוֹ, וּמִתְכַלֵּית בִּיאָתוֹ לְעוֹלָם.

וְלֹא דִי שְׂמְרַחֵיק הָאָדָם אֶת עֲצָמוֹ בְּכַךְ אֵלָא שְׂזוֹ כְּפִירָה מִמֶּשׁ. שְׂכּוֹן אֱמוּנָתְנוּ, שְׂהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצַטְעֵר וְחָשׁ בְּצַעֲרוֹ שֶׁל כָּל יְהוּדִי וְיַהוּדִי וְכַמְאָמַר רַבִּי מֵאִיר בְּמִשְׁנָה (סְנַהֲדְרִין פ"ו, מ"ה): כְּשֶׁאָדָם בְּצַעֵר שְׂכִינָה מָה אוֹמְרָת קִלְנִי מִרֵּאשֵׁי קִלְנִי מִזְרוּעֵי, וְאַפְלוֹ בְּרִשְׁעֵי מִיִּשְׂרָאֵל עַל אַחַת כְּמָה וְכַמָּה כָּל אָדָם.

כִּיצַד יִגְמַל הָאָדָם מִתַּחוּשׁוֹת אַרוּרוֹת הַלְלוֹ?

הַפְּתָרוֹן הוּא הַהוֹדָאָה לַה', וּנְבָאָר.

הַרִי בְּתוֹרָה הַקְּדוּשָׁה שְׂבִכְתָּב, וּבְתוֹרָה שְׂפַעַל פֶּה שְׂנִמְסָרָה לָנוּ מִמִּשְׁהָ וְעַד אֲנִשֵּׁי כְּנִסֶּת הַגְּדוּלָּה יֵשׁ בָּהֶם מְצוּוֹת הַשְּׂיָכוֹת לְכָלֵל וְלִפְרֹט וְעַד הַבְּרָכָה הַפְּרִטִית שְׂצַרִיף הָאָדָם לְבָרָךְ לַה' עַל כָּל הַנָּאָה וְהַנָּאָה שְׂנִהְיָה בְּעוֹלָם. הַיֵּי אוֹמַר שְׂיִשְׁנָה מְשַׁמְעוֹת

בהודעתו זו לה', פועל הוא בְּכָד, ועושה נחת רוח לה' בְּכָד, ואף שאין זה אלא בְּרַפְת הַנְּהַיִן על כּוֹס מַיִם... שְׁהָרִי מִזְכִּיר הוּא שֵׁם הַשֵּׁם על אותה הַנְּאָה, וכידוע חֲמֵר הַזְּכָרָת שֵׁם ה' לְבַטְלָה שֶׁהוּא עוֹוֹן חֲמוּר מְאֹד, ואם תִּקְנֵנוּ לָנוּ חַז"ל לְהַזְכִּיר שֵׁם הַשֵּׁם על כּל הַנְּאָה כֵּל שֶׁהִיא בְּעוֹלָם וְשִׁיחָהּ זֶה מְאֹה פְּעָמִים בְּיוֹם, מוֹרָה הַדְּבָר כִּמְהָ חָשׁוּב לִפְנֵי ה' בְּרַכָּה שֶׁל כָּל יְהוּדֵי וְיְהוּדֵי.

כְּאֲשֶׁר אָדָם נוֹטֵל כּוֹס מַיִם וּמוֹדָה עָלָיו לַה', מֵה מְבִטָּא הוּא בְּכָד?

א. אֲנִי שָׁוָה... אֲנִי מְכַבֵּד... הַבוֹרָא עִם כָּל גְּדֻלוֹתָיו, נוֹרְאוֹתָיו, כְּחוֹ וּיְכָלָתוֹ, כְּבוֹדוֹ וּמוֹרָאוֹ, מִתְפַּנֵּה אֵלַי לִתֵּן לִי כּוֹס מַיִם, הֵוִי אוֹמֵר שֶׁאֲנִי יָקָר אֶצְלוֹ וְשָׁוָה אֶצְלוֹ... וְלֹא עוֹד אֶלָּא גַם שֶׁמִּתְכַבֵּד הוּא בְּבְרַכְתֵי אֵלָיו, וְהַעֲבָדָא שֶׁמְצַנֵּה הוּא עָלַי לְבָרְכוּ וּלְהוֹדוֹת לוֹ.

נְתַבּוּנָן :

הֵיִשׁ כְּבוֹד לְאָדָם גְּדוֹל מְזֶה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לוֹ : בְּרַכְנִי...!?

הַאוֹמֵר תּוֹדָה, חָשׂ אֶת מְכַבְדוֹתָיו הַחַיּוּבִית כְּאִישׁ יְהוּדִי הַנִּבְחָר לְבוֹרָאוֹ – "כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יְ-הֵי יִשְׂרָאֵל לְסִגְלָתוֹ" (תהילים קלה, ד) "יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּדָא אֶתְפָּאָר" (ישעיה מט, ג), שְׂכֵן מֵה יִשְׁנֶה מְכַבְדוֹת יוֹתֵר לְאָדָם מְכַד שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לוֹ : בְּרַכְנִי עַל כּוֹס מַיִם... בְּרַכְנִי בְּשֵׁם וּמְלָכוּת... בְּרַכְנִי בְּלִשׁוֹן נוֹכַח : בְּרוּךְ אַתָּה...!

וְכֵן הוּא "מְאֹה בְּרַכּוֹת" בְּכָל יוֹם...

וְלֹא דִי שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְבַקֵּשׁ מֵהָאָדָם : בְּרַכְנִי, אֶלָּא אֵף מְחַיְבּוֹ... שְׂכֵן חַיֵּב אָדָם לְבָרְךְ מְאֹה בְּרַכּוֹת בְּכָל יוֹם.

חֲפָץ ה' בְּבְרַכּוֹתֵינוּ וּבְהוֹדָעָתֵנוּ מוֹרָה עַל מְכַבְדוֹתָיו בָּנוּ – עִם-זוֹ יִצְרָתִי לִי תְהִלָּתִי יִסְפְּרוּ (ישעיה מג, כא), הָרִי שֶׁהַבוֹרָא מְשַׁתַּבַּח בָּנוּ כִּיִּצְרָתוֹ הַנִּפְלְאָה בְּכָד שִׁינְדָעִים אֲנוּ לְסַפֵּר תְּהִלּוֹתָיו.

וְעוֹד אָמְרוּ בְּגִמְרָא (ברכות ו') בְּאַרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת שֶׁבְּתַפְלִין שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵה קְתוּב?

אַרְבַּעַה פְּסוּקִים וְאֵלוֹ הֵם :

1. כִּי מִי גוֹי גְּדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹקִים קְרֹבִים אֵלָיו כֵּה' אֱלֹקֵינוּ... וּמִי גוֹי גְּדוֹל אֲשֶׁר-לוֹ חֲקִים וּמְשֻׁפְּטִים צְדִיקִים כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת... (דברים ד, ז-ח)

2. אֲשֶׁרִיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹךָ עִם נוֹשֵׁעַ... (דברים לג, כט) וּמִי כְעִמָּךָ יִשְׂרָאֵל גוֹי אֲחָד בְּאַרְץ... (דברי הימים א יז, כא)

3. או הנסה אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי... (דברים ד, לד)

4. ולתתך עליון על כל-הגוים... (דברים כו, יט)

ועוד שם בנמרא שהקדוש ברוך הוא משתבח בעם ישראל, שנאמר (דברים כו, יז-יח) את ה' האמרת היום להיות לך לאלקים... וה' האמירך היום להיות לו לעם סגלה.

על אחת כמה וכמה כשהאדם הולך ומונה עוד ועוד את טובותיו וחסדיו של הבורא הרבים עמו כהנה וכהנה.

אולם כאשר אין האדם מודה לה', אזי אף שנהנה בפעל מטובותיו של הבורא, אולם מה יכולה להיות תחושתו, וכי מה שאני מקבל מהבורא, זה מפני שאני חשוב אצלו, לא, שכן הרי מטיב הוא גם לשונאי, הלא הקדוש ברוך הוא טוב ומיטיב גם לאויביו ולשונאיו, לשונאי תורתו, לשונאי חכמי תורתו, לשונאי עמו, ואם כן לא אהא אני פחות מהם...

אולם כאשר האדם נותן תודה לה', מבטא הוא שהנני מכבד לה', ואני מקבל מהבורא חסד מתוך שמכבד אני בעיניו.

אדם שחש מבזה לא יתן תודה למיטיבו, שכן מחמת תחושתו הנבזית יראה במיטיבו כאינטרסנט, ושכל נתינתו לצדק עצמו של הנותן, שכן לא יעלה בדעתו שהנותן מחשיבו לתן לו, ולכן לא יאמר תודה, באמירת תודה מוקיע האדם מחשבות שליליות והרסניות הקלו.

11. כפירה חדשה...

אומר הרבי רבי צדוק מלובלין (צדקת הצדיק אות קנד): כשם שחנב האדם להאמין בה' ותברך, כך צריך אחר כך להאמין בעצמו, כלומר שיש לה' ותברך עסק עמו, ושאינו פועל בטל, שכן לילה היה וכן לילה אבד, רק צריך להאמין כי נפשו ממקור החיים ותברך שמו, וה' ותברך מתענג ומשתעשע בה כשעושה רצונו.

למדנו מפאן אפן כפירה חדש שרבים אולי לא מודעים לו. כשם שחנב האדם להאמין בה', מבלי אמונה זו כופר הוא, כן חנב להאמין בעצמו – בעצמתו, בכח נפשו היקרה, ואם לאו חבר הוא לאותו כופר בה', ושניהם כאחד יקראו כופרים.

רק בהודאה לה' יחוש האדם מכבד, פועל, יוצר, ממלא תפקיד חשוב בתכלית בריאת הקדוש ברוך הוא את עולמו.

ומבלי ההודאה יחוש שהנו עובר בטל. בעולם, ונזון, מסבת כאשר יזוני החיות הבהמות, הגויים, ואולי אף שונאי ה'.

12. כל האוכל בלא ברכה כאלו גוזל להקדוש ברוך הוא (ברכות ה' ע"א)

ויש להבין מהו לשון גזל, וכי שיך לגזל ולחטף מה', ועוד הלא הבורא מתחסד עם הרעים ועם הטובים לתן להם בחסד ולא לפי המגיע להם, אם כן היאך בברכה שמברך לה' נעשה הדבר למגיע לאדם?

ויובו זה על פי הגמרא (ברכות ה') האומר שלום לחברו ואינו משיב לו – נקרא גזלן. שנאמר: "גזלת העני בבתיכם"

ולכאורה מדוע נקרא גזלן זה שלא משיב שלום לזה שהקדים לו שלום, והלא לא בקש זה שיאמרו לו שלום, ואולי אף עדיף היה לו שלא יקדים לו חברו שלום?

אולם התשובה, זה שהקדים לך שלום, חש שהנו שונה משהו, ולכן צפה שבאמירת שלום זו שהקדים לחברו – יתכבד בכך חברו, ויבטא זאת בכך שישיב לו כמו כן שלום, ובכך יראה שכבוד הוא לו זה שהקדים לו חברו שלום.

אולם כאשר אינו משיב שלום למקדימו, הרי הוא כאומר לו אינך שונה אצלי כלום, ואין לי שום כבוד בכך שהקדמת לי שלום, השלום שלך לא מעלה ולא מוריד שכן הנך עצמך כמו בעיני לא מעלה ולא מוריד, ובכן בכך גזל ממנו את תחושת מכבודו, ושלל אותה ממנו.

כמו כן זה האוכל בלא ברכה, ומדוע?

הקדוש ברוך הוא הקדים לתן לך לחם, מים, ומצפה ממך שתחוש שהנו מתכבד לתן לך צרכיך, וכנאמר: ישראל אשר בך אתפאר, הקדוש ברוך הוא מתפאר בעמו ישראל ומחשיבם, וכנאמר: עם זו יצאתי לי תהלתי יספרו הקדוש ברוך הוא מתפאר ביצירתו כאמן זה המתפאר ביצירותיו, וכאומר: ראו יצירתי שזו עמי ישראל – היצירה היפה שלי... ומדוע? שכן יש בהם דעת לספר תהלתי.

יש להקדוש ברוך הוא כביכול כבוד בכך שיש לו עם שמשבחו ומפארו, עלינו לכבד את ה' ולהתייחס למכבדותו בנו, וכאשר איננו מברכים, גוזלים אנו את מכבדותו ותברך והתפארותו בנו, שכן כל הכבוד וההתפארות שלו בנו הוא בזה שאנו מספרים תהלותיו.

כשאנו מברכים, מכבדים אנו את עצמנו וכאמור לעיל שהאומר תודה חש שהיא שוה ומכבד, וכשאנו חשים מכבדים, אזי כמו כן הקדוש ברוך הוא מכבד, שכן יש לו נבראים מכבדים, וכשאיננו מברכים, בזים אנו לעצמנו, וחשים שאיננו שוים וממילא גם לבוֹרֵא לא קימים נבראים מכבדים, אלא נבראים שפלים ואפלים, ובכך הרי גזלנו את מכבדותו ותברך והבו.

13. המודה מתמקד ב"יש" וממילא מתקטן ה"אין"

מפרינס בית יחידי, עובד קשה, עבודה פיזית מפרכת, בקשתו היתה מאשנתו, אינני מבקש ממך דבר, אלא שהבית יהא מסדר, ועוד שבכל יום יהא תבשיל חם וטעים.

לאחר יום עבודה מפרך שב הביתה כמעט בצום, עיף ורעב, ולתדהמתו רעיתו לא הכינה דבר, נניח שהנו גוי, מיד מכה ומקלל...

למחרת רעיתו גלתה שפרטיס ההגרלה שרכשה לפני שבוע זכה בעשרים מיליון ש"ח...

המתונה לבעלה שישוב... בעלי היקר... מחכה לה הפתעה... עשרים מיליון... כמוכן שבעלה לא ידע את עצמו מרב אשר... לאחר מכן אמרה לו: בעלי היקר, מחכה לה עוד הפתעה... גם היום לא בשלתי דבר...

נתבונן, היום גם יקה ויקלל אותה בעלה, בודאי לא, ומדוע? אתמול כשלא היה יש" משמעותי, "האין" – סיר הבשר – תפס מקום נכבד, היום שישנו יש" משמעותי, "האין" – סיר הבשר – לא תופס מקום.

המודה לה, מגדיל את "היש", רואה את טובות ה' בזכויות מגדלת, והיותר נכון בזכויות הנכונה שכן טובות ה' בעצם הנם טובות שאין לשערם כמו "פוקח עורים", "זוקף כפופים", "מתיר אסורים", "חונן הדעת", "רופא חולים"

וכיוצא, וממילא ה"אין" מתקטן ונחשב לחסר משמעות כהעדר סיר בשר לעמת בשורת רוח המיליונים.

אסור לנו לתת להרגל לשחוק את ערך מתנות ה', שכן גם זה שזכה במיליונים כל תחושתו בערך המיליונים היא לתקופת מה, לאחר שההרגל ישחוק את התלהבות המיליונים תחזר משמעות "האין" למקומה, ושוב יפה ויקלל על העדר סיר הבשר.

אדם נושא אשה חדשה, מהתלהבותו ושמחתו בה, לא יקפיד על נקיון וסדר וכיוצא, אולם לאחר זמן כאשר ישחוק אצלו החדשנות מאשתו החדשה, ה"אין" יתפס את מקום ה"יש", וההערה תהיה גם מעט לכלוך בפוס או ברצפה וכיוצא.

ההודאה המתמדת לה', מחדשת ומרעננת את ה"יש", ולא נותנת לנגיף הנזר הנקרא "הרגל" לשחוק את היפי וההנאה מה"יש", וממילא יקטן ה"אין" ויחשב לחסר משמעות, ואז חיי האדם יהיו חיי אשר ושמחה, חיים של נחת מעצמו ומהבורא

14. המודה לה' חש ידידות נפש, כסופין ועריגה לה'

תכלית ביאת האדם לעולם הוא האהבה והיראה והדבקות בה', וכנאמר בתורה (דברים י, יב): ועתה מה ה' אלקיך שאל מעמך, כי אם ליראה את ה' אלקיך... ולאהבה אותו... וכתב ה"אבן עזרא" (שמות לא, יח): ותכלית שרש כל המצוות – עד שייאהב את ה' וידבק בו.

ובמהר"ל (נתיבות עולם, סוף נתיב האהבה): כי כל המצוות הם, כדי שיהיה לאדם דבקות בו ותבונה. וב"תולדות יעקב יוסף" (פרשת חיי שרה): מצוות "ובו תדבק", היא תכלית התורה והמצוות. וב"פרי הארץ" (אגרות): כל מצוות התורה, הגדרים והסגים המה עצות לדבקות, והיא שיא השיאים של עבודת ה' – להגיע לדבקות בה'.

וב"עבודת ישראל" (אבות פג מ"י): הנה כל התורה תכליתה היא רק להדבק בה'.

והיאך יגיע האדם לאהבה שכזו?

האדם הלא אינטרסנט, לא יוכל האדם לאהב את מי שלא מגיע לו ממנו טובה והנאה, וכן כלפי הבורא, ולפחות בתחלת העבודה לה', שחייב שתהא קדם שלא

לשמה, ומתוך שלא לשמה יבוא לשמה, כך שחייב קדם להשריש בקרב אהבת ה' ודבקות בו כך שיתבונן בחסדי ה' עמו ובטובות שמטיב לו בכל עת ובכל שעה, וכאמרנו: על נסיד שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת – ערב ובקר וצהרים.

ורק כך יגיע לכסופין ועריגה לה', ובזה חיינו יהיו חיים של נעימות ומתיקות, כידוע לכל מי שחש באמת אהבת ה' בקרב, הלא רגעים הללו שוים לו יותר מכל הון שבעולם, ושוים תאוה בעולם לא תשוה לרגעי כסופין הללו.

וכמו כן יגיע ליראה את ה' כדי שלא יפסיק לו מטובותיו וחסדיו, ואכן זה יראה שלא לשמה, אולם מתוכה יבוא ליראה לשמה, כך שמודה האדם לה' על טובותיו, וחש כך שטובותיו זה רק ממנו יתברך, יפחד פן יפסיק טובותיו ממנו, ובכך יבוא ליראה את ה' שזו תכלית בריאת האדם כאמור.

15. האם בדרגתנו הוא להודות ולתת תודה על הרע?

נתפרסמה בזמננו סגולה גדולה ונפלאה להושע האדם מצרתו כך שיתן תודה לה' על צרתו, ונבאר בענין זה כמה פרטים נצרכים להוציא מטעות.

אמרו במשנה ברכות (פ"ט, משנה ה') חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה. ומקשה הגמרא, והלא ברכותיהן שונות, שעל הטוב מברכים: "הטוב והמיטיב", ועל הרע מברכין: "דין האמת"? ותראה הגמרא, אמנם ברכותיהן שונות אולם המשתף שבהם שיש לברכם בשמחה.

ויש להבין אם גם על הרע יש לברך בשמחה, מדוע אם כן ברכותיהן שונות, הנה צריך שיתברכו גם על הרע "הטוב והמיטיב" מאחר שמחובתנו לברך גם על הרע בשמחה?

בהכרח לומר שהחובה לשמח ברע היא מצד ההתבוננות השכלית שמחייבת אותנו באמונה שגם הרע הנעשה עם האדם הוא לטובתו, ולכן הגם שהאדם חש ברע בצרתו, והנה מעדיף בהעדרה של הצרה, מכל מקום יש לו לשמח בתוצאותיה שסופם לטובתו וכמו לכפרת עוונותיו וכיוצא.

אולם על הטוב, שאין אנו חפצים בהעדרו, אלא אדרבא בקיומו וברבוי, לכן ברכתנו עליו הטוב והמיטיב, שכן מברכים אנו לא רק על תוצאותיו אלא על עצם מציאותו שהוא טוב.

ולמִשָּׁל, אָדָם שְׁמֵרוּיחַ כֶּסֶף, שְׂמֵחָתוֹ עַל עֵצָם מְצִיאוֹת הַרְנוּחַת הַכֶּסֶף, וְלִכֵּן בְּרַכְתּוֹ "הַטּוֹב וְהַמִּיטִיב". וְלַעֲמַתּוֹ אָדָם הַמִּפְסִיד כֶּסֶף, עֵצָב הוּא מַעֲצָם הַפְסִדוֹ אֶת מְמוֹנוֹ, וְרַק שְׂמֵחַ בְּאִמּוֹנָתוֹ בְּה' שֶׁבִכְךָ נִצַּל מֵאֲסוֹן בְּנִפְשׁ אֹ אוֹ מֵחֹלִי שְׁלוֹ אוֹ שֶׁל אֶחָד מִבְּנֵי בֵיתוֹ וְכִיּוֹצֵא, וְלִכֵּן בְּרַכְתּוֹ "דִּין הָאֱמֶת", כְּלוֹמֵר הֵרִי הוּא כְּאוֹמֵר רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, קִשָּׁה עָלֵי הַפְסֵד הַמְמוֹן, כּוֹאֵב לִי מְאֹד הַפְסֵד הַמְמוֹן, רַק מֵאֲמִין אֲנִי שֶׁדִּינְךָ אֱמֶת וּמִצְדִּיק אֲנִי עָלֵי דִינְךָ שֶׁכֵּן יוֹדַע אֲנִי שֶׁהֲנִי עוֹשֶׂה הַכֹּל לְטוֹבָתִי.

כִּי שְׂבַעֲצָם שׁוֹנֵה הִיא הַתּוֹדָה שֶׁאוֹמֵר הָאָדָם עַל הַטּוֹבָה מֵהַתּוֹדָה שֶׁאוֹמֵר הָאָדָם עַל הַרְעָה.

הַתּוֹדָה שֶׁאוֹמֵר הָאָדָם עַל הַטּוֹבָה הִיא עַל עֵצָם מְצִיאוֹת הַטּוֹבָה, וְאֵלוֹ הַתּוֹדָה שֶׁאוֹמֵר הָאָדָם עַל הַרְעָה הִיא עַל תּוֹצְאוֹתֶיהָ וְלֹא עַל עֵצָם מְצִיאוֹתֶיהָ.

[לַעֲתִיד לְבוֹא, נִגִיעַ לְדַרְגָּה שְׁגָם עַל מְצִיאוֹת הַרַע נִבְרָךְ "הַטּוֹב וְהַמִּיטִיב" כְּמוֹכָא בְּגִמְרָא פְּסָחִים נ' ע"י"ש, כְּלוֹמֵר לַעֲתִיד שְׂיִקְיָם בְּנוֹ (ישעיה יא, ט): כִּי מְלֶאכָה הָאֶרֶץ דָּעָה אֶת ה'", וְתִהְיֶה בְּקִרְבָּנוּ דְּעַת עֲלִיוֹנָה וְאֱמֶתִית, יִבְרְכוּ גַם עַל הַרַע שֶׁסָּבְלוּ בְּגִלוֹת "הַטּוֹב וְהַמִּיטִיב", כְּלוֹמֵר נִבִּין שְׁגָם הַרַע בְּעֵצָם הוּא טוֹב וְלֹא רַק מִצַּד תּוֹצְאוֹתָיו, אֲזוֹ נִבִּין שֶׁאֵין בְּכֹלֵל מְצִיאוֹת כְּזוֹ שֶׁל רַע בְּעוֹלָם, אוֹלָם אֵין זֶה בְּהַשְׁגָּתָנוּ הַיּוֹם בְּשׁוֹם אֶפְרָיִם].

לִכֵּן, לְהִיּוֹת שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא אוֹהֵב שְׂקָר, וְאֵינּוֹ אוֹהֵב שְׂמִדְבָּרִים עִמּוֹ אֶחָד בְּפֶה וְאֶחָד בְּלֵב, צְרִיךְ לְזַהֵר שֶׁכַּאֲשֶׁר מוֹדָה לֵה' עַל הַרַע שֶׁתִּהְיֶה זֹ הוֹדָאָה מִצַּד תּוֹצְאוֹת הַרַע שֶׁהֵנָּם לְטוֹבָה, וְלֹא מִצַּד עֵצָם הַרַע, שֶׁכֵּן בְּזֶה מְשַׁקֵּר לֵה'.

וְגַם לְהוֹדוֹת עַל הַרַע מִצַּד תּוֹצְאוֹתָיו לֹא בְּנִקְל הַדְּבָר, וַיְבַאֵר בְּקִטְעַת הַבָּא, הִיאֵךְ יִגִיעַ הָאָדָם לְמַצֵּב זֶה.

16. עצה ודרך כיצד יצליח האדם להודות על הרע

מִלְבַּד מֵה שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּקִטְעַת הַקּוֹדֵם שֶׁיֵּשׁ לְזַהֵר כַּאֲשֶׁר מוֹדָה לֵה' עַל הַרַע שֶׁיִּהְיֶה זֶה מִצַּד הַתּוֹצְאוֹת שֶׁל הַרַע שֶׁהֵנָּם לְטוֹבָה, וְלֹא שֶׁתִּהְיֶה הַהוֹדָאָה עַל עֵצָם הַרַע שֶׁאֲזוֹ הֵרִי מְשַׁקֵּר הוּא בְּהוֹדָאתוֹ לֵה'. עוֹד יֵשׁ לְבַאֵר הִיאֵךְ נִתֵּן לְהִגִיעַ לְזֶה עֲצָמוֹ לְהוֹדוֹת לֵה' עַל הַרַע מִצַּד הַתּוֹצְאוֹת, שֶׁכֵּן זֶה אֵינְנוּ בְּנִקְל שֶׁהֵרִי סוּף סוּף הָאָדָם בְּטַבְּעוֹ מִרְדּוֹ, חִפְץ בְּרָצוֹנוֹ שְׁלוֹ וְקִשָּׁה לוֹ לְקַבֵּל אֶת הַפְסֵד רָצוֹנוֹ וְאֵף שֶׁבְּאִמּוֹנָתוֹ מֵאֲמִין הוּא, שֶׁהַתּוֹצְאוֹת לְטוֹבָתוֹ, שֶׁכֵּן מֵהֶאֱמוּנָה בְּשֶׁכֶל וְעַד הַרְגֵּשׁ שֶׁבְּלֵב הַמְּרַחֵק הוּא רַב, וְהִיאֵךְ אִם כֵּן יִצְלִיחַ הָאָדָם לְחוּשׁ בְּלִבּוֹ הוֹדָאָה עַל הַרַע וְלֹא רַק בְּשֶׁכֶלּוֹ?

ובכן הדרך הנפלאה היא שלא מיד יגש האדם להודות על הרע, אלא מקדם יודה על הטוב המוחשי שמייטיב עמו על חסדיו הרבים שקימים במציאות עתה אצלו.

וכה יעמיק ויספר את טובות ה' עמו בפרטים רבים לאהבה את ה' מרב חסדיו עמו, ומתוך כך יבוא להודות לה' גם על מדת הדין הנוהגת בו לטובתו, וכענין (משלי ג, יב): "את אשר יאהב ה' יוכיח", כלומר רק אחר שישגי בלבבו שה' אוהבו באמת, והראיה מרב חסדיו וטובותיו עמו, רק אחר כך יוכל להמשיך בעבודתו הקדושה להודות לה' על מדת הצדק והדין שנוהגת בו לטובתו, וכאמור שגם הודאה זו על מדת הדין צריכה שתהא מצד תוצאותיה ולא מצד עצמותה.

17. עצה טובה להנזכר

עצה טובה, מנסה ומועילה להקל את תחושת ההודאה גם על הרע שירשם האדם על דף פמה פרטים מחסדי ה' עמו ביום יום, ובבני ביתו, כמו עשרה או עשרים מחסדי ה', ויעין בהם קדם שברצונו להודות על הרע, ובכך ירפוש אמון מלא בה' לראותו כאוהב שאין כמוהו, כחרד על גורלו הטוב לנצח האמתי – שאין כמוהו, ובכך בנקל יבוא להצדיק דינו במדת הדין שנוהג בה עמו להודות לו ולברכו על דאגתו האמתית לנשמתו, להעמידה, לבססה, להנציחה בחיי ענג אמתיים לנצח נצחים.

18. עצה להודיה לה' – להודות לבני אדם.

אמרו חז"ל (משנת רבי אליעזר פרשה ז'): כל הכופר בטובתו של חברו סופו כופר בטובתו של הקדוש ברוך הוא.

מכלל לאו אפה שומע הן, שהמודה בטובתו של חברו סופו להודות בטובתו של הקדוש ברוך הוא.

שכן עולמנו זה הוא עולם המעשה, כאשר האדם מודה לאביו ולאמו על טובותיו עמו, מודה לאשתו, לחבריו, לשכניו, על טובותיהם עמו בכך ירגיל עצמו להודות לה'.

סוד הצלחת ה"שלוש בית" תלוי בפרגון והודיה, אין לה דבר שהורס חברות, זוגיות כמו חסר הפרגון והודיה.

התחושה של "מגיע לי" כלפי החבר, האשה השכן, ההורים, המחנכים, המעביד, גומרת לרחוק להרס ולחרבן.

התודה, הפרגון, עוקרים את תחושת ה"מגיע לי", נותנים כח וחשק לצד השני להיטיב ולהוסיף להיטיב.

וראה מאמרו הנחרץ של בעל ה"עקדה" (שער נב, דף רעד):

המדה היותר פחותה בחרפה, והמזקת שבאנשים ומחרדת העולם, הינו, הנחנה מזולתו והוא "כפוי טובה", לבלתי היותו מחזיק לו "חנא" והשבת גמול כפי השג ידו, משום שמבטל המדה שעליה העולם מתקים, לפי שאין שום מציאות לנבראים אלא על דרך המשא ומתן, בנת לזה ובקחת זה מזה, דכאשר ישיב המקבל גמול מהטוב שקבל, הנה הוא נותן כח ביד הנותן לתת ולהוסיף לו עוד שפע שבע ורצון, אבל בהמנעו מלהשיב לו גמול, הוא מתיש כחו שלא יוסיף לתת אליו עוד.

ואם כך בין אדם לחברו, על אחת כמה וכמה בין אדם לקונו.

עד כאן דברי בעל ה"עקדה".

19. נסח התפלה לה' בלשון תחנונים

אחר שהסברנו שההודאה מביאה להכרה בטובות ה' שהנם מתוך מתנת חנם, שכן אדם לא יודה כאשר חש שחנבים לו, ואם הוא מודה וביותר כאשר הוא מרבה להודות, מבטא הוא בכך שטובות ה' עמו הנם מתוך חסד ורחמים.

כמו כן צריך שתהא נסח תפלתו של האדם, לבקש מאוצר מתנת חנם, מתוך הכרה: לא מגיע לי כלום, אלא מבקש אני מתוך רחמיו וחסדיו האינסופיים של הבורא, ורק בכך תתקבל תפלתו. (וראה לעיל באות 7 הביאור בהנהגת חסד ה' מצד אחד ובשכר המגיע מצד שני).

ובכך גם לא ישבר האדם בראותו שבקשתו מתעכבת, שכן בין כה בקש מתנה מה', ואם כן אינו אלא רק כמי שאינו מקבל מתנה, ואין תחושתו רעה כמי שאינו מקבל שכר עבודתו. כאשר האדם מתפלל ומבקש מתנה מה' מאוצר מתנת חנם,

גם כְּאִשֶׁר תִּתְעַכֵּב בְּקִשְׁתּוֹ לֹא יֵהָא לּוֹ תִרְעוּמוֹת, אִוְלָם כְּאִשֶׁר יִבְקֹשׁ מִתּוֹךְ תְּחִוְשָׁה
שְׁמַגִּיעַ לוֹ... לְמָה לְכֻלָּם יֵשׁ... וְכִיּוֹצֵא, יִשְׁבֵּר מֵעֲכֹב תִּפְלְתוֹ וְעָלוּל לְחַדֵּל מִהִתְפַּלֵּה,
וְאִף לְפָל מֵאֲמוֹנָתוֹ.

20. בעדן עקבות משיחא שגבר ההסתר יש ביותר להתחזק בהודאה

בְּזִמְנֵנוּ עֵדוֹן "עֵקְבוֹת מְשִׁיחָא", שְׁגֵבֵר הַהֶסְתֵּר, וּבְנֵי אָדָם צוֹעֲקִים וְאִינָם נִעְנִים,
עוֹסְקִים בְּצִדְקָה וְחֶסֶד וְעַם כָּל זֶה לֹא נִעְנִים, אִזִּי הַחֲשָׁשׁ הוּא גְדוֹל מְאֹד פֶּן יִפְלוּ
בְּאֲמוֹנָתָם.

וְכַתֵּב הַרְמַח"ל בְּסִפְרוֹ "דַּעַת תְּבוּנוֹת" (דף קפד) שְׁכָף יֵהָא בְּעֵקְבוֹת מְשִׁיחָא,
הַהֶסְתֵּר יִגְבֵּר בְּיַתֵּר שְׂאֵת. תּוֹפְעַת: צְדִיק וְרַע לוֹ רָשָׁע וְטוֹב לוֹ, תֵּהָא בְּיַתֵּר תְּמִיָּהּ
וּבְאִפֵּן קִיּוּצוֹנִי. וְלָכֵן הַפְתָּרוֹן בְּיָמִים אֵלּוּ לְהִתְחַזֵּק בְּעֵקֶר בְּאִפֵּן הַהוֹדָאָה לְה',
לְהוֹדוֹת עַל כָּל טוֹבָה וְטוֹבָה, עַל כָּל יוֹם וְיוֹם שְׁעוֹבֵר בְּשָׁלוֹם, וְרַק בְּכָף יִחְזִיק
הָאָדָם מֵעֲמֵד בְּיַצִּיבוֹת הַרוּחַ וּבְאֲמוֹנָתוֹ.

שְׁכֹן תִּרְאָה רַב תּוֹפְעוֹת הַחֲרָדוֹת הַפְּחָדִים מְצוּי אֲצֵל צְעִירִים וּפְחוֹת אֲצֵל זְקֵנִים,
וּמַדּוּעַ?

הַצְּעִיר דוֹאֵג מְהֻעָתִיד וְחָרָד מֵהֵיכָּה, שְׁכֹן צְעִיר הוּא עֵדוֹן לְיָמִים, וְאֵלּוּ הַזְּקֵן
שְׂמִיחַ עַל כָּל יוֹם שְׁעוֹבֵר לוֹ בְּשָׁלוֹם בְּזִקְנוּתוֹ.

וְהוּא לְמוֹד גְּדוֹל, הַרוּצָה לְהַרְחִיק אֶת הַחֲרָדוֹת וְהַדְּאָגוֹת יִתְמַקֵּד בְּהוֹדָאָה עַל
הַעֲבֵר, וְאֵלּוּ יִתְמַקֵּד בְּצַעֲקָה עַל הַעֲתִיד מְסַכֵּן אֶת יַצִּיבוֹתוֹ.

וְלָכֵן בְּעֵדוֹן זֶה שֶׁל "עֵקְבוֹת מְשִׁיחָא" יֵשׁ לָנוּ לְהִתְמַקֵּד עַל כָּל יוֹם שְׁעוֹבֵר לְשָׁלוֹם,
שָׁלוֹם בְּרוּחָנִי, שָׁלוֹם בְּגִשְׁמִי, וְלִתְּנֵן שְׂבַח וְהוֹדָאָה לְה' עַל טוֹבוֹתָיו עִמָּנוּ גַם בְּזִמְנֵן
הַסְתֵּר פְּנִים כָּל כֶּף נוֹרָא, שְׁאֵפְלוּ הָאֲמוּרָאִים הַקְּדוּשִׁים פְּחָדוֹ וְיִרְאוּ כְּאִשֶׁר רָאוּ
בְּרוּחַ קְדָשׁם גְּדֹל הַהֶסְתֵּר שְׁיֵהֵי קָדָם בִּיאַת הַמְּשִׁיחַ.

לְסַכּוּמוֹ שֶׁל דְּבָר, אִין לָךְ אִפֵּן עֲבוֹדַת ה' הַמְּחֻזָּקָה, מְבַסָּסָה, מְשִׁמַּחַת, מְבִיאָה
לְאֲמוֹן בְּה', לְבִטְחוֹן בְּה', לְאֲמוּנַת הָאָדָם בְּעֲצָמוֹ בִּיכְלָתוֹ אֲשֶׁר חֲנָנוּ ה', מְסִירָה
דְּאָגוֹת, קִנְיָה וְתַחְרוּת, מְסִירָה תּוֹחֵלֶת מִמְשַׁכָּה כְּמוֹ עֲבוֹדַת הַהוֹדָאָה.

אֲשֶׁרִי אָדָם שֶׁיִדְבֶק בְּעִבּוּדָה זֹ, וְאִמְץ אוֹתָהּ לְלִבּוֹ בְּכֹל כָּחוֹ, יִתְמִיד בָּהּ, וְרָאָה בָּהּ כִּי־מִפְעַל חַיִּי״ לְעַצְמוֹ וּלְזָכוֹת בָּהּ אֶת הָאֲחֵרִים, וּבְזָה יִבְטִיחַ לְעַצְמוֹ וּלְשׁוֹמְעֵי לְקוּחוֹ חַיִּים יִצְיָבִים, מְאֻשְׁרִים בְּעוֹלָם הַזֶּה וְטוֹבָה וּבִרְכָה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

21. המודה על הנסים הטבעיים ראוי לנסים שמעל

הטבע

הַגְּמָרָא (תענית כה, ע"א) מְסַפֶּרֶת עַל בֵּיתוֹ שֶׁל רַבִּי חֲנִינָא שֶׁנִּתְנָה חוֹמֶץ בְּהַדְלָקַת הַיָּר בַּמָּקוֹם שָׁמֹן, וְדָאָגָה מִכָּדָ. אָמַר לָהּ אֲבִיהָ: מִי שֶׁאָמַר לְשָׁמֹן וְיִדְלַק יֹאמַר לְחוֹמֶץ וְיִדְלַק.

וְלְכֹאזְרָה מְשַׁפֵּט כְּזֶה יָכוֹל כָּל אָדָם לְאָמְרוֹ וְאָף מִתּוֹךְ אֲמוּנָה, שֶׁכֵּן מִי לֹא מְאָמִין שְׂבִיכְלֵת הִי לְהַדְלִיק חוֹמֶץ, וְעַם כָּל זֶה לֹא כָּל אֶחָד יִזְכֶּה לְנֶס שֶׁזָּכָה לוֹ רַבִּי חֲנִינָא שֶׁדִּלַּק לוֹ הַחוֹמֶץ כָּל הַשַּׁבָּת, וְאָף הַבְּדִילוֹ עָלָיו בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת?

הַתְּשׁוּבָה לְכָדָ. רַבִּי חֲנִינָא מְעוֹלָם לֹא רָאָה בְּשׁוּם דְּבָר כֹּחַ טִבְעִי, וְגַם בְּשָׁמֹן הַדּוֹלֵק רָאָה בּוֹ רַבִּי חֲנִינָא נֶס גָּמוֹר, וְהַתְּפַעְלוּתוֹ מִתְמִיד מְשָׁמֵן הַדּוֹלֵק לֹא הִיָּתָה פְּחוּת מִחוֹמֶץ הַדּוֹלֵק, לְכֵן הָיָה רְאוּי לְנֶס דְּלִיקַת הַחוֹמֶץ אַחֵר שֶׁלְגַבִּי אִין כָּאִן נֶס יוֹצֵא מִהַכֵּל.

לְמַדְנֵי מִכָּאִן שֶׁהַמוֹדָה לַהִי עַל הַטּוֹבוֹת הַטִּבְעִיִּים שֶׁבִּיָּדוֹ: פְּרִנְסָה, בְּרִיאוֹת, מְשַׁפְּחָה, וְכִיּוֹצֵא מַגְלָה הוּא בְּכָדָ שְׁרוּאָה בָּהֶם נֶס גָּמוֹר, שֶׁכֵּן עֲבָדָה שְׁמוּדָה עֲלֵיהֶם כְּעַל נֶס וְאָף שְׂבָאִים לוֹ בְּדֶרֶךְ הַטִּבְעִי, רְאוּי הוּא לְהוֹשִׁיעַ בְּמַצָּב שֶׁצִּטְרָךְ נֶס מְעַל הַטִּבְעִי, שֶׁכֵּן לְגַבִּי גַם הַטִּבְעִי הוּא נֶס, וְהִבּוֹ.

22. ההודאה פועלת יותר מהתפלה

״וְהִיָּה כְּאֲשֶׁר יָרִים מִשָּׁה יָדוֹ וְגִבְרִי יִשְׂרָאֵל וְכֹאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וְגִבְרִי עַמְלֵק״ (שמות יז, יא) וְכִי יָדִיו שָׁל מִשָּׁה עוֹשׂוֹת מְלַחְמָה אוֹ שׁוֹבְרוֹת מְלַחְמָה? אֵלָּא בְּזִמְנוֹ שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְסַתְּפְלִין כְּלַפֵּי מַעֲלָה וּמְשַׁעֲבָדִין לְבָן לְאֲבִיהֶם שֶׁבְּשָׂמִים הִיוּ מְנַצְחִין וְאִם לֹא הִיוּ נוֹפְלִין (משנה בסוף מסכת ראש השנה)

ויש להבין מדוע אם כן הניח משה ידו הלא בכך גבר עמלק? ועוד היאך בפעולות ידיו של משה – להגביהו או להניחו – הנה תלוי שעבודו של ישראל לאביהו שבשמים?

המודה לה' דרכו להרים ידיו מהתפעלותו ושמחה, וכדרך הרוקד בשמחתו שיידיו למעלה, ואלו המתפלל ובוכה, דרכו להניח כפות ידיו על חזהו שלובות זו בזו כמובא בהלכה.

משה נקט בדרך הודאה ובדרך תפלה, כאשר ירים משה ידו רומז להודאה, וכאשר יניח רומז לצרף תפלה, כך שבדאי לא הרפה משה מתפלה.

אולם מגלים לנו חז"ל שההודאה פעלה יותר מהתפלה, וההודאה של משה רבנו לה' היא שהפעילה בישראל פעלת אהבה לה' ושעבוד לפן לאביהם שבשמים יותר מכאשר נקט משה בדרך של תפלה ותחנונים. והבן.

אותיות א-ח מאת הגאון רבי אשר דרוק שליט"א חתן הגה"צ רבי שלמה ברעוודא זצ"ל

א. מיליון דולר להשתלת לב

פותח הרב דרוק: אני רואה אותך יושב כעת מולי ונושם. האם הנשימה כבדה עליך? לא! האם אתה נושם הרגע חמצון? כן! הנה שמעתי על פלוני שניזקק לטוס לארצות הברית לשם השתלת לב, פעלה שעלותה למעלה ממיליון דולר. הלכתי ושאלתי מספר סוחרים המבינים בביוזנס: אם לב משתל שנה מיליון דולר, כמה שנה לב אורגינלי? הרי מיליון דולר זה בטח שנה. תארו לעצמכם שיבוא יהודי לזה שזקוק להשתלה, ויתן לו במזמן מיליון דולר לצרף הנתות. איך יודה החולה

למיטיבו ואיש חסדו? וכי יאמר לו בשפה רפה "תודה" ותו לא!! הנה הלב שלך פועם פשוטה, עובד בצורה סדירה, הוא שנה הרבה יותר ממיליון דולר. איך נראית התודה שלך למיטיבך, הקדוש ברוך הוא!!

הרב דרוק פותח את הספר שו"ת הרשב"א חלק ה', מדפדף לסימן נ"ה, ומצביע על התשובה הפותחת במלים "עוד שאלת לבאר לך ענין פרשת קריאת שמע". חי בתודה

כדאי מאד ללמוד את התשובה הזאת בפנים. העולה מן התשובה הזאת, שתבת "שמע" כוללת בתוכה שלשה ענינים. א - לשמע ולהאמין, ב - להבין את האמונה הזו, ג - לקבל. בקצרה: להאמין, להבין ולקבל "כי הוא יתברך נמצא, וכי הוא משגיח על כל פרטי מעשינו. אחר שנדע ונסכים לזה, אז באמת ראוי לאהב אותו בכל לבנו ובכל נפשנו ובכל מאדנו, כי משלו הכל ומשלו נתן לנו".

זהו היסוד והרעיון העמוק של קריאת שמע. "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", שמע ישראל - תאמין, תבין ותקבל שהקדוש ברוך הוא ברא את העולם והוא ממשיך להחזיקו ולהחיותו, הוא יוצר יש מאין - ה' - הוא אדון הכל, הנה הנה ויהיה, אלקינו - תקיף ובעל היכולות כולן, אחד - כפי שהרמב"ן מפרש, שמדבר על ההנה, שהוא אחד בשמים ממעל ועל הארץ מתחת ובארבע רוחות השמים.

כשתחזר ללבך הכרה נפלאה זו, שהקדוש ברוך הוא עומד ונותן לך בכל רגע חיים, מזון, מלבושים וכל מה שאתה צריך, או אז ואהבת את ה' אלקיך בכל לבך ובכל נפשך. למדים אנו מכך, שכל המצוה של אהבת ה' בנויה על היסוד האיתן של הכרת הטוב.

ב. עשרים דקות למשש קירות

תוכלו לפרט לנו את הרעיון לחיי המעשה?

בנדאי! יש לי ידיד שלא מסגל לעלות אפלו גבעה קטנה. בכל עליה קטנה הוא מאבד את נשימתו. אני מכיר אנשים שהכליות שלהם לא מתפקדות כהלכה, והם זקוקים לדיאליזה. כדאי לכל אחד ללכת פעם למחלקה בבית החולים ולראות איך זה נראה... ומה אצלך? הכל עובד כראוי? המעים, הכבד, כיס המרה? הלבלב? רגע, ומה עם הידים, כמה שנים הן עובדות בשרותך?

אמרתני פעם ליהודי: בא תכתב כמה עזרו לך הימים בשבועיים האחרונים. הלה התחיל לחשב, ואז אמר לי: שבועים? אפלו לכתב מה עשו במשך חצי השעה האחרונה - לא אספיק. אבל הוא התחיל לכתב: התלבשתי, אכלתי, שתיתי, כתבתי... והוא לא מסים לכתב. נקח בן אדם ונקשר לו את שתי הידיים לשבוע אחד בלבד - אתם יודעים היכן הוא יהיה בסוף השבוע הזה? ה' ירחם...

והרי יש לנו ימים, ברוך ה', בריאות וחזקות. אז אני שואל: אתה מודה על זה פעם להקדוש ברוך הוא? על אדם לומר בבושה: "כך וכך שנים נתת לי, הקדוש ברוך הוא ימים להשתמש בהן, ומעולם לא עלה בדעתי לחקר היכן אני מודה על כך! אזי לי!" ובכן, הברכה שאנו אומרים על התפקוד היומי של הידיים היא ברפת "מתיר אסורים" שבברכות השחר. ישנת בלילה, איבריך היו כבולים, והנה אתה קם בבקר, כמה נפלא, הידיים עובדות! ההודאה אל הקדוש ברוך הוא צריכה לגעש ולרעש בתוכך! הא, מתיר אסורים!

והעינים? הימים חולפים ועוברים, ואתה לא עוצר לרגע להודות על פלא בריאה זה. יש ברשותי עצה בשבילך. קשר סמרטוט על עיניך למשך עשרים דקות, הסתובב בבידת ומשש את הקירות. אני מבטיח לך שמחר תברך את ברפת "פוקח עורים" אחרת לגמרי. מרב שאתה משתמש בהן, אתה לא עוצר לרגע לחשב כמה נפלאה היא הבריאה הזו, כמה אני צריך להודות עליה.

שאלתי בכמה מקומות, היכן מצאנו ברכה על השמיעה והדבור? שמעתם פעם איך מדבר איש חסר שנים או אלם רח"ל? ומה לגבי השמיעה המצינת שלך? האם ראית פעם יהודי שיושב בין הקהל בארוע כלשהו, רואה שכלם מתמוגגים מהדרשן, אבל הוא לא מבין כלום... הוא מנתק, מנסה כל הזמן לברר מה אמר עתה הדרשן... הנה מישהו שענה לי שעל הדבור מודים בברפת "אלקי נשמה שנתת בי", שהרי התרגום כותב על המלים "ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה" - "לרוח ממללא", רואים מכאן שהדבור מקורו בנשמה. אך מה לגבי השמיעה?

ספר לי בחור, שלאחר שבקשתי לדעת היכן מודים ומברכים על השמיעה, נכנס אל מרן הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א לשאל אותו על כך. ענה לו הגר"ח: "בברפת אתה חונן". הרי חרש, שוטה וקטן, השוו יחדו, כשענין שלשתם הוא חסר דעת. והרי חרש שאמרו בכל מקום הוא מי שאינו מדבר ואינו שומע, נמצא כי מי שמסגל לשמע, או לדבר, יצא גם מכלל חסר דעת. אם בן בברפת "אתה חונן" אנו מודים הן על הדבור והן על השמיעה.

ג. זר פרחים ענק לשבת

איך מגיעים להודאה להשם יתברך באמת, מעמק הלב, ולא מן השפה ולחוץ?

תאר לך שבאמצע טיול הסתבכו הדרךכים, ונקלעת למקום שומם. הנה מזה יומים אתה מנסה להחליץ מהסבך שבו אתה נתון - ואין לך מוצא. כבר ישנת בצדי דרכים, האכל כבר תם, וגם שתייה כבר אין בנמצא. הבטן מקרקרת שעות ארוכות, אתה נמצא באפיסת כחות, מתכווץ לגרוע מכל. לקראת הלילה הששי שפתותיך כבר ממלמלות את הודוי בקול נשבר... ואז, ברגע האחרון, לפני אבוד ההפנה, אתה רואה דמות קרבה מרחוק. אתה מתבונן ומתקשה להאמין: זהו אחד משלנו, בידי אכל בשפע, פרות ושפע מטעמים, ועל פניו חיוך רחב. "הנה, קח לך ממטעמי" - הוא פונה אליך בחם. הוא מושיב אותך על יד מדורה דולקת, ובעוד אתה מתחמם לאורה, הוא מאכיל ומשקה אותך, עד שרויחך שבה אליך ואתה מתאושש.

איך תאמר לו תודה? האם תמלמל תודה חטופה כמו שמודים על 'גלילה', או שמא תאמר לו בהתרגשות מרבה: "לעולם לא אוכל לשלם לך על כל מה שעשית. החיית אותי, הצלת את נפשי!" בודאי גם תשלח לו לשבת זר פרחים, שמרב גדול לא יכנס בדלת הבית, בתוספת שי ענק...

אז אני שואל אותך: האם משום שהקדוש ברוך הוא נותן לך הכל, מזון ולבוש וכל טוב, כל הזמן, מגיעה לו תודה פחותה מזו?! איך צריכות להראות אמירותינו: "שאתה זן ומפרינס אותנו תמיד", "ואל יחסר לנו מזון לעולם ועד" - האם כמלמול מהיר ועצבני, או בקול גועש ורועש מעמק של הפרת הטוב? הרי ברוך ה' יש לך אכל, אתה אוכל שלש ארוחות ביום, ואפלו בין ארוחה לארוחה יש לך מה להכניס לפה. לא חסר לך כלום. האם ההודאה על כך צריכה להיות פחותה מההודאה של אותו אדם, ששלשה ימים לא היה לו מה לאכול?... כמה עלינו להודות להקדוש ברוך הוא בברכת המזון, מתוך פונה עצומה ותחושת שמחה בלתי פוסקת. איך נוכל להשלים עם ברכת מזון חטופה, שנקטעת אין ספור פעמים בשל הערות וגערות בילדינו?!... הרי על פי ההלכה ברכת המזון היא מדאורייתא, ואסור להפסיק בה כמו בשמונה עשרה! האם העבדה שיש לנו לאכל בכל יום, היא סבה להודות פחות מאותו אדם שלא אכל שלשה ימים.

ד. ששה שבועות בגבס

אנשים פשוט לא שמים לב עד כמה צריך להודות. שאלתי פעם בהרצאה: ספרתם פעם כמה אצבעות נמצאות בבית שלכם? ... חשבתם פעם כמה קשי היה נופל על ביתכם אם חלילה אחד מבני המשפחה לא היה רואה? והנה ברוך ה' כלם רואים, כלם נכנסים ויוצאים, איך לא מנתרים בשמחה ומודים על כך להקדוש ברוך הוא... הרגשתם מה זה ללכת בגבס 'רק' ששה שבועות? והרי הימים והרגלים שלכם ברוך ה' מתפקדות כמו שצריך, הן עולות, יורדות, מושטות...

עד כדי כך נמצאת ההודאה במרכז החיים של האיש היהודי?

ודאי! אנו אומרים קריאת שמע ארבע פעמים בכל יום: פעמים מדאורייתא, פעם במדרבנן ופעם אחת בקרבנות. כל תינוק יהודי, מלמדים אותו ראשית כל: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד". והרי כפי שעולה מדברי הרשב"א שהבאנו, נמצא שכל מצות אהבת ה' "ואהבת" נעוצה, ב"שמע ישראל", בהכרת הטוב העמקה שיחוש יהודי כלפי הקדוש ברוך הוא, שנותן לו את הכל.

הרי דוע מהרשב"א, ש"בכל לבבך, בכל נפשך ובכל מאדך" הם כנגד שלשת האבות. אברהם היה חדור בתחושות הודאה עצומות לה' יתברך, כל ימיו חשב ודאג כמה אוכל להחזיר להקדוש ברוך הוא על כל הטוב אשר גמלני מעודי, הרי משלו הכל. והנה אומר לו ה' יתברך להעלות על המוקד את בנו יצחק. אברהם התמלא בשמחה עצומה, הנה סוף סוף אוכל להחזיר משהו לה' יתברך. כתוב ברמב"ם שאפלו ברכה אמר אברהם: "אשר קדשנו במצוותיו וצוננו על שחיטת הזבח". רבוננו של עולם, איך לא קבל שבץ מחי או דם לב, בשעה שנטל את המאכלת לשחט את גדול הדור, שממנו עתידים היו לצאת יעקב, י"ב שבטי י-ה, צדיקים חסידים וקדושי עליון מכל הדורות - את בנו יחידו שאפלו לא הקים בית בישראל?

אומר היחובות הלבבות: אברהם עשה את המצוה בשמחה, שאלמלא כן לא היו משבחים אותו על כך. איך יתכן? אלא, היא הנותנת. אברהם אהב את הקדוש ברוך הוא, כפי שנאמר "אברהם אהבי", וכך ימיו חשב - איך אשיב להקדוש ברוך הוא על כל הטוב אשר גמל עמי מעודי. מעולם לא היה שבע, הוא רצה להודות, עד שהגיע לידי מקרה זה, וכי לא ישמח!?

[ה. הרכוש הפקר על החוף](#)

בשביל זה הוא היה אברהם אבינו... מי יכול להעיד על עצמו שהוא מסגל לדרגות
כאלו?

תתפלא לשמע, היו יהודים כאלו אף בדרנו. לפני שנים לא רבות חי הצדיק רבי
יעקב יוסף הרמן זצ"ל, חמיו של מרן הגאון ר' חיים פנחס שינברג זצ"ל. הוא
הקים עלה של תורה וחסד בארצות הברית, גדר גדר ועמד בפרץ להרבות
יידישקייט בארץ לא זרועה, כאשר כל הסביבה נדה לו בראשה. מספר עליו
שכאשר עלה להשתקע בארץ ישראל, התאחרה השעה, והאניה הטילה עגן סמוך
לשבת ממש. מהר אפוא לרדת מהספינה, כשהוא משאיר את כל רכושו על
הקרע. הממנה הפנה את תשומת לבו לכך שבאתר זה מסתובבים גנבים רבים,
ואם ישאיר את הרכוש הפקר - לא יותר בגדו מאומה. אך ר' יעקב יוסף בשלו -
"הכל בשביל הבוס!"...

זה לא היה פשוט. כל רכושם היה המטען שאותו הביאו מארצות הברית, ותור
על כך משמעותו - חרפת רעב תמידית. לזוגתו הרבנית היה קשה, אך הוא היה
איתן בדעתו. הממנה הסתכל עליו בתהיה עצומה, ובקש ממנו לחתם על מסמך
המעיד על כך שהוא מותר על כל הטפול בנכסיו...

כל אותה השבת היה שרוי בתחושה מרוממת ביותר. בנגוד לאנשים אחרים,
שבמקרה הטוב ביותר היו מצדיקים עליהם את הדין והיו אומרים משהו מעין:
כפרת עוונות, במקום שחלילה ילכו שני ילדים... הרי הפוון שבו הלך ר' יעקב
יוסף היה אחר לגמרי. הוא אמר: "הרי הקדוש ברוך הוא נתן לי בחיים דברים
רבים כל כך, האם לא הגיע הזמן שאחזיר לו משהו?! הנה הנכד של אברהם
אבינו, שהולך וצועד בדרך בגבורה. סוף המעשה היה שרכושו נצל בארח פלא.

כך צריכה להיות התחושה. אני לא רק צריך לקבל, אני אוהב את ה' על כל מה
שנתן לי עד היום, ואני מוכן לתת למענו את כל רכוש. זו האהבה שאנו יונקים
מהאבות, זו האהבה שאנו אומרים אותה בכל יום, והיא משמשת אבן יסוד של
האמונה הישראלית. את אותה אהבה אנו מורשים לילדינו אחרינו, "ושננתם
לבניך ודברתם בם בשבת בביתך ובלקחתך בדרך ובשכבך ובקומך". זה המסר
שצריך להחזיר בכל עת ובכל שעה, להטמיע זאת בקרב הילדים. זהו פשוטו של
מקרא בפרשה הראשונה של קריאת שמע.

[1. כשצחת המרק ביד](#)

בשפתנו הקולחת והרהוטה ממשיך הרב דרוק לפשט את הנושא לשאר רבדי החיים: תארו לעצמכם, אתם שבים בליל שבת מבית הכנסת, שרים "שלוש עליכם", ולפתע שמים לב שאין כסאות בבית. מה קרה? השכן החרדי היחיד שאל אמש את הכסאות לצורך שמחת שבע ברכות, והנה הוא נסע לשבת בלי להשיב אותם... איך נראה שלחן שבת כזה? זה עומד בזווית זו מחזיק את צלחת המרק, והשני בזווית אחרת כשהוא מתמרן את הכפית אל הפה. בקצור: לא לענין... תגידו את האמת - אני אומר לשומעי לקחי - האם עלה בדעתכם להודות לרבנו של העולם על כך שיש כסאות בבית? היסוד ושרש העבודה' כותב, שהוא היה מודה להקדוש ברוך הוא אפלו על פנת הלמוד שהיתה לו בבית. והיכן אנחנו?

ומה נאמר אם יש כסאות, אך שלחן איננו?!... מה עושים? יושבים על הכסאות ומחזיקים את הצלחות בידיים, או יושבים על הרצפה ומניחים את הצלחות על הכסאות. דבר אחד ברור, מחר כבר לא יאכלו כאן, מרב הלכלוך שיצטבר על המרצפות... השלחן משמש אותנו בכל רגע, האם חשבנו פעם שעלינו להודות להקדוש ברוך הוא על שנתן לנו שלחן?!... ורצוף יש בבית? ותאורה יש? האם אנו מודים על כך? והנה גם מכונית כביסה יש, והיא עושה את מלאכתה נאמנה, וחוסכת עמל וטרחה. פותחים את הברז ויש מים, מניחים במיקרוגל והאכל מתחמם, המקרר מגן על האכל, והמקפיא - גם הוא עובד. תן תודה! תודה להקדוש ברוך הוא שיש לך את כל זה!

"בחן ובחוסד וברחמים" - תארו לעצמכם שכל האכל היה בצבע שחר, וטעמו אחיד. איך זה היה נראה... האם חשבנו פעם להודות על החן והיפי שבסעודתנו? על המלפונים הירקים, העגבניות האדמות והחלה השחמה, ועל הגיון שבטעמים!?

ז. חרין אדם על הבגדים

אדם שלומד להודות, האם כל החיים שלו משתנים בעקבות כך?

בנדאי! כשאדם מתרגל להודות על כל דבר להקדוש ברוך הוא, הוא הופך להיות איש שמח ומאשר. כשאתה מתרגל להודות על כל פרט, והחיים הרי מלאים בכך, כמו שהתחלנו לפרט, אתה הופך למיליונר. לא פחות! אדם שבכל רגע מוצא שיש לו על מה להודות - אין מאשר ממנו ביקום.

בְּחֹר צְעִיר יִחְשָׁב: הָאֵם הַיְהוּדִית פִּעַם לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהֶעֱנִיק לִי אָבָא, אִמָּא,
מָטָה, שְׂמִיכָה, כָּרִית... אֵלּוּ דְבָרִים פְּשׁוּטִים, שֶׁבְּגִלָּל אֵי שְׂיַמַּת לֵב לֹא מוֹדִים
עֲלֵיהֶם וְחָבֵל.

סִפֵּר לִי מְנַהֵל חֵידָר גְּדוּעַ בִּירוּשָׁלַיִם, שֶׁלְאַחַר שֶׁשָּׁמַע אֶת דְּרָשְׁתִּי עַל אוֹדוֹת
הַנְּחִיצוֹת בַּהוֹדָאָה, הִפִּיךְ לְאִישׁ אַחֵר: "לְמַדְתִּי לְהַעֲצֹר וּלְהוֹדוֹת עַל כָּל דְּבָר.
בְּתַחֲלָה חֲשַׁבְהָ אֲשֶׁתִּי שֶׁמִּשְׁהוּ אֶרֶע לִי, אִךְ עִם הַזְּמַן לְמַדָּה שֶׁזָּה אֶמְתִּי, וְגַם הִיא
עֲצָמָה לְמַדָּה לְהוֹדוֹת. מִטְּבָעִי אֲנִי כְּעֶסֶן, וּבְאַחַד הַיָּמִים, כְּשֶׁשָּׁבְתִי הַבֵּיתָה לְאַחַר
יוֹם קָשָׁה מְאֹד, זָחַלְהָ לְקַרְאֵתִי בְּתִי בַת הַשָּׁנָה וְחֹצִי, וְלֹא יוֹדַע אִיךָ הִיא גְרָמָה
שֶׁחָרִין אָדָם נִשְׁפָּךְ עָלַי. בְּיָמִים כְּתוּקוֹנִם עֲדִיף שֶׁלֹּא אֹמֵר אִיךָ הֵייתִי מְגִיב... אִךְ
לְאַחַר שֶׁשָּׁמַעְתִּי אוֹתָךְ, עָשִׂיתִי דְבָר אַחַד: הִרְמַתִּי אֶת הַיְלָדָה לְגִבָּה וְאֶמְרַתִּי:
יּוֹצְרִי וּבוֹרְאִי יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֲנִי נוֹתֵן לְךָ שֶׁבַח וְהוֹדָיָה עַל שִׁיצוּנָךְ כְּזֹאת מְסִתּוֹבָבָת
בְּבֵיתִי, כִּי אֲנָשִׁים רַבִּים הָיוּ רוֹצִים תִּינַקְתְּ שְׂמֵתִיזָה חָרִין עַל הַבְּגָדִים..."

כְּשִׁישׁ הַכֶּרֶת הַטּוֹב, הַדְּבָר הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר הוֹפֵךְ לְהִיּוֹת הַדְּבָר הַמְתוֹק בְּיוֹתֵר...

הַשִּׁפְתַּי אֶמְתִּי שׁוֹאֵל: חַז"ל דָּרְשׁוּ "לִיְהוּדִים הֵיטָה אוֹרָה" - אוֹרָה זוֹ תוֹרָה, שְׁשׁוֹן
זֶה מִיֵּלָה וְכוּ'. מִדּוּעַ לֹא כְּתוּב בְּמִגְלָה בְּפִרוּשׁ: לִיְהוּדִים הֵיטָה תוֹרָה וּמִיֵּלָה וְכוּ'.
לְהוֹרֹת, שֶׁהַשְּׂמִיכָה הִיא שֶׁהֵם עֲצָמָם גִּלּוּ אֶת חֲבַת הַתוֹרָה וְהַמְצוּוֹת. גַּם קִדְּם
הֵיטָה תוֹרָה, אֲבָל עַל יְדֵי הַגְּלוּי הַזֶּה, נִפְתַּח לְבָם לְהַפִּיר שֶׁהָאוֹר שֶׁל הַחַיִּים זֶה
הַתוֹרָה, כִּי הַגְּלוּי הָאֵלֶּקֶי שֶׁהָיָה - הִבִּיא לִיְדֵי קִבְּלַת הַתוֹרָה בְּשִׂמְחָה.

אֵתָה מִבִּין מָה הָיָה כָּאוּ? הַנֶּסֶס הַעֲצוּם שֶׁנֶּעֱשָׂה עִמָּם, הִבִּיא אוֹתָם לְהַכְרָה שְׂאִין
טוֹב בְּעוֹלָם יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר הַקָּשֶׁר עִם בּוֹרָא הַעוֹלָם. זֶה הַדְּבָר הַנִּפְלָא בְּיוֹתֵר עָלַי
אֲדָמוֹת. מִחֲדָד לָנוּ הַשִּׁפְתַּי אֶמְתִּי, שֶׁכְּאֲשֶׁר חַיִּים כָּךְ וּמִבִּיטִים עַל הַחַיִּים בְּאוֹר שֶׁל
הָאֲמוּנָה, מְקַבְּלִים לְפִתְעַ הַכְרָה חֲדָשָׁה, וְרוֹאִים אֶת הָאוֹר שִׁישׁ בְּתוֹרָה וּבַמְצוּוֹת.

ח. עֵין אַחַת הֵיטָה "גְּמוּרָה" / סְפוּר

הַהוֹדָאָה מְבִיאָה לְשִׁפְעַ יוֹתֵר מִהַתְּפִלָּה

נִכּוֹן. צִדִּיקִים אֶמְרוּ: "הִרְאֵנִי ה' חֲסִדְךָ", אִם אָדָם יִרְאֶה אֶת הַחֲסִד שֶׁה' יִתְבָּרַךְ
עוֹשֶׂה עִמּוֹ, אֲזַי "וַיִּשְׁעֵךְ תִּתֵּן לָנוּ" - תִּבּוֹא הַיְשׁוּעָה. בְּאַמְתַּחְתִּי סְפוּרִים לְמִכְבִּיר
עַל כָּךְ. בְּרַחוּבוֹת חָלָה יְהוּדֵי בְּעֵינָיו, וְעוֹרוֹן מִחֲלֵט חִפָּה לוֹ מַעֲבֵר לְקִיר. לְאַחַר
הַתִּיעֲצוֹת מִקִּיפָה, נוֹדַע לוֹ עַל פְּרוֹפֶסוֹר גְּדוֹל בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית, הַיְחִיד הַמְתַּמְחָה

בבעיתו. העלות הייתה גדולה, אך הרי כל אשר יש לאדם יתן בעד ראיתו... הוא טס לארצות הברית מלא בקבולות טובות ותפלות, אך לאחר בדיקה אמר לו הפרופסור: "צר לי לאכזב אותך, עין אחת גמורה, חניבים להניח עין מפלסטטיק, ולו בשביל להציל את העין השנייה, שגם הצלתה מטלת בספק.

הוא נשבר עד עמק הנפש, בקש הפוגה של יום-יומים, וביציאתו תר אחר בית כנסת. כשמצא אחד כזה, נעמד מול ארון הקדש והחל לבכות כמו תינוק: "רבונו של עולם, אני מבקש ממך מחילה על שפכר חמשים שנה אתה נותן לי עינים, ומעולם לא הודיתני לך על כך כמו שצריך". כך התחיל לשחזר את כל הטובות שהקדוש ברוך הוא עשה עמו, מתוך הכרה פנימית ואמתית, תוך שהוא חונה טלטלה רגשית עזה. לאחר שלש שעות של דמעות-הודיה, הוא אמר משפט אחד: "רבונו של עולם, אני רוצה להודות לך עוד שנים רבות על שתי עינים בריאות".

בבדיקה הבאה, הרופא הקר וחסר הרגש היה נסער. הוא בחר שוב ושוב, בדק את ממצאיו הקודמים, והניע את ראשו אנה ואנה. זה לא יכול להיות, מעולם לא קרה כדבר הזה...

גזרת הגיוס אורבת לפתחנו. נראה לי שמה שחסר לנו זו ההודאה על ששים שנה של פריחת חיי התורה בארץ ישראל, כמו שלא היה מזמן התנאים והאמוראים. אם נודה על כך - ברור ומסכם, מפי ספרים וסופרים, שנושע.

דודי הגרי"מ שכטר שליט"א אומר: נהוג לחשב שרק תפלה מביאה השפעות. ולא היא. ההודאה מביאה הרבה יותר. לפי מה שהאדם מודה להקדוש ברוך הוא, כך יקבל ממנו. רבוי הברכה בא בעקבות רבוי ההודאה.

ט. המבקש מבלי להקדים הודאה לבקשתו נשמע ממנו

כאלו ועסקו עם אכזר ... / ספור

בענין זה אזכיר דברים נפלאים בעניני שמחה ששמעתי מהרב בן ציון סנה, השוהה בארצות הברית כבר כמה שנים בעניני רפואה, ואשר נאמרו על ידו ברבים במסגרת שעור בבית המדרש בעיר מונסי, ימים ספורים לפני פורים:

כתוב "הרחב פיך ואמלאהו" (תהלים פא, יא). איך אדם יכול להרחיב את הפה? התשובה: על ידי חיוך!... אומר הקדוש ברוך הוא ליהודי: מדוע כל הזמן הנך

עצוב? תתחיל לחיך ואני אתן לך הכל. "הרחב פיהך" בחיך, מתוך שמחת הלב, ואז - "ואמלאהו" בכל טוב שבעולם.

והוסיף הרב סנה, שהנה במקומות שמתר להוסיף בהם בקשות בתפלת שמונה עשרה, כגון בברכת "שומע תפלה", אם הנה אדם שם את אָזְנוֹ לֵיד פִּיו שֶׁל הַמִּתְפַּלֵּל וְהֵיךְ שׁוֹמֵעַ אֶת בְּקֻשׁוֹתָיו, הֵיךְ חוֹשֵׁב שֶׁהַמִּתְפַּלֵּל מְדַבֵּר כְּרַגַע עִם מִישׁוֹ הוֹ אַכְזָרִי בְּמִיחָד, חֲלִילָה. שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מַצְדֵּוֹ אֵינֹ רוֹצֵה לְתַת כְּלוּם לְשׁוֹם יְהוּדִי... הֵרִי הֵיחִידִי עוֹמֵד וּמִתְחַנֵּן וְחוֹזֵר עַל הַבְּקֻשָּׁה שׁוֹב וְשׁוֹב: 'רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי מִתְחַנֵּן לְפָנֶיךָ, אֲנִי כָּל כֶּךָ צָרִיךְ דָּבָר פְּלוֹנִי וְאֲנִי מִבְּקֻשׁ זֹאת כָּבֵר הַרְבֵּה זְמַן!... כְּאֵלֹו שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא נוֹתֵן לוֹ כְּלוּם... וְהֵרִי בְּאֶמֶת הוּא נוֹתֵן כָּל כֶּךָ הַרְבֵּה!

לְכוּ, הַסֵּדֵר הַנִּכּוֹן שֶׁל הַתְּפִלָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת: קֶדֶם לְהוֹדוֹת עַל כָּל מַה שֶׁהִי עוֹשֶׂה לָנוּ, וְרַק אַחֵר כֶּךָ לְהוֹסִיף אֶת הַבְּקֻשָּׁה. כְּפִי שֶׁאָמַר יַעֲקֹב אֲבִינוּ בְּתְפִלָּתוֹ (בראשית לב, יא-יב): "קִטְנִיתִי מִכָּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת עַבְדְּךָ כִּי בְּמִקְלִי עָבַרְתִּי אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה וְעַתָּה הֵייתִי לְשֵׁנִי מִחַנוֹת". וְרַק אַחֲרַי שֶׁגָּמַר לְהוֹדוֹת הַתְּחִיל לְבַקֵּשׁ: "הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אַחִי מִיַּד עָשׂוּ".

1. המקדים הודאתו לבקשתו רואה נסים / ספור

ספר הרב סנה באותה דרשה, שהיתה לו פעם בעיה באזן, שפתוצאה מכך נעשה חרש לגמרי באותה אזן, והרופאים אמרו שלא יתכן שתחזור לתפקד. אמנם, נחד עם זאת הוא חש כאב באזן, כי העצב שבה עדין לא מת, וחשבו הרופאים להזריק לתוך העצב חומר מסוים להרג אותו כדי שלא יסב לו כאב.

באותו זמן - אמר הרב סנה, עלו בדעתי הדברים הנ"ל, בענין הצורה הנכונה להתפלל ולבקש. נעמדתי בתפלה ואמרתי כך:

"רבונו של עולם, הלא מסתובב אני בבתי חולים וראיתי הרבה אנשים שאינם יכולים ללכת על רגליהם, מודה אני אפוא לך על כך שביכולתי ללכת, ראיתי אנשים שאינם יכולים להשתמש בידיהם ולשרת את עצמם, ואני - ברוך ה', נדי פועלות מציון. ראיתי אנשים שאינם רואים, ולי - שתי עיניים בריאות. תודה לך ה'. ראיתי אנשים שאינם שומעים - ואני שומע באזן אחת. רק באמת, אם אפשר, רבונו של עולם, עשה שאשמע גם באזן השנייה".

אחרי תקופה בא לעשות שוב בדיקות. נכנס לחדר רופא גוי ואמר לו באנגלית: "הקדוש ברוך הוא אוהב אותך. הוא שנה את הטבע. ישנם שמונים וחמשה אחוזי שמיעה באין".

כך דבר הרב סנה בענין השמחה וצורת התפלה הנכונה.

אחרי כשלושה שבועות, שבוע לפני פסח, מחפש אותו יהודי לא מפר, וכשמצא אותו אמר לו: "ברצוני להכיר לך טובה. הייתי אחד משומעי השעור לפני פורים, נהניתי מאד מהספורים ומהמשלים והפנמתי את המסר.

"והנה, אני חתנתי בעזרת ה' שבעה ילדים, אך נשארו בביתי שני בחורים, אחד בגיל עשרים ושש ואחד בגיל עשרים וארבע".

"בחורים אלו התחילו לעסק בשדוכים בגיל שמונה עשרה, ומן המותר לציון כמה צער, עגמת נפש ולחץ ישנם בבית מהעבודה שבמשך כל כך הרבה שנים מחפשים ולא מצליחים למצא שדוך עבור שניהם. הסבים והסבתות, הדודים והדודות - כלם מתפללים ומבקשים עליהם".

"אחרי ששמעתי את השעור, באתי הביתה ואמרתי לנות ביתי: 'זהו, גמרתי לבקש על שדוכים. מכאן ואילך נודה בתפלתנו על שבעה ילדים שכבר התחתנו ועל נכדים בריאים ושלמים שזכינו להם, אחרי כן נודה לקדוש ברוך הוא על ששני הבחורים שעדין נמצאים בבית לומדים היטב, מתפללים כראוי והם בריאים ושלמים. הרי גם את יודעת שישנם הרבה אנשים שאינם זוכים לכך, וברוך ה' אנחנו זכינו. אין מלים להודות לה' על כל הטוב אשר גמלנו. אחר כל זאת, נוסף להתפלל שה' יעזר שגם נחתן אותם בקרוב!..."

"והנה" - מסים אותו יהודי את ספורו - "לא עברו שלשה שבועות, והיום אני שובר את הצלחת בארוסי הבן השני. שניהם התארסו במזל טוב!"

כל זה כתב לי הרב בן ציון סנה לפני פסח.

יא. המבקש בקשתו בהתבטאות חיובית הרבה יותר
סכוי שתענה בקשתו מאשר יתבטא בדרך
שלילית ובכינית

להחליף את השלט / ספור

רחובה של עיר בבקרו של יום ערב פסחי, תמהיל מבלבל של ריחות, קולות, ופיח אוטובויסים מחניק המתערבל בעשן של משאיות הפורקות הררי סחורה. סחרחרת אנושית מתערבלת על מדרכות האבן. מאות אנשים נחפזים בדרךכם, וילדי חמד, שעדין שוקדים על תלמודם, מפלסים דרך בינות לאנשי שיבה שעונים על מקל או מהלכים בזהירות בלעדיו. קול שאון מרפזה של עיר מקיף את הכל, נותן את האות לתחלתו של יום עמוס נוסף.

בתוך בליל האנשים, לצד רגליהם הממהרות ולנכח שולי בגדיהם המתנופפים ברוח, ישב לו איש צעיר, פניו חרושות הקמטים מעניקות לו מתת של מספר שנים שכלל לא שיכות לו, בתוספת כמה קוים של עצב. מבטו חשוף המבע - אטום, אינו משדר דבר, מלבד ריקנות אינסוף. לידו מנחת היתה סלסלת קש קטנה, מטבעות מספר נחו בה ולא בצפיפות, ושלט קמוט מזדקר מעליה. "אני ענר" - רשום היה בו באותיות מאירות עינים, "אנא, רחמו עלי" - הוסיף הכותב תחנה מתחת. אולם עיני האנשים כאלו דלגו מעל לסלסלה ולאדם הסגי-נהור שמאחוריה, למעט כמה אנשים נדיבי לב ואצילי רוח, שהטילו מדי פעם מטבע לסלסלה הריקנית, הרי כל אלו שסביבו, שאותם לא ראה, כאלו גם לא ראו אותו, והסלסלה בריקנותה עומדת.

פתאום התהפך הגלגל

אדם אחד, שעינים טובות לו ולב רחום, עבר ליד האיש המסכן וסלסלתו. הוא הטיל מטבע לתוכה, התענגו בשלומו של הקבצן חשוף הראיה, ולאחר מכן הוציא דף מתיקו, כתב מה שכתב, והחליף את השלט שעל הסלסלה. "שיהיה לך יום טוב", אחל, והמשיך בדרך. והנה לפתע התהפך הגלגל, מטבע רדף מטבע, צלילי המטבעות המטלים בזה אחר זה ללא הפוגה נדמו בעיניו של הקבצן כמנגינה ענוגה. גם רחש קל של שטרות קלטו אזניו המחודדות של הענר, וחיוף עלה על שפתיו, לראשונה מזה שנים הוא נראה שמח ומאשר.

לעת דמדומי ערב, כשתנועת האנשים ברחוב כבר דעכה לה לאטה, הגיע האיש מחליף השלט בשנית אל מקום רבצו של הענר, גוחן אל הסלסלה המלאה בתחושת ספוק. הענר הרגיש מיד באדם העומד מעליו. "אתה הוא זה שטפלת בשלט שלי", אמר-קבע, "מה שנית בו?" שאל. האיש רכן והתיישב לידו. "נכון החלפתי את השלט", אמר, "במקום 'אני ענר, אנא עזרו לי', כתבתי - 'היום הוא יום יפה, על אף שאני אינני יכול לראות אותו'". האיש הרחרר כמה רגעים, ואחר הוסיף, "תבין, אנשים לא אוהבים שמדברים אליהם במסרים שליליים, הם אוהבים שמשתמשים במסרים חיוביים כשמדברים אתם, ולא מבליטים את הקשי והכאב. כשמדגישים לפני האנשים את הטוב ואת היפה, הם מרגישים מחברים יותר ונכונים יותר לעזרה. במשפט שבשלט המקורי הדגש היה על המגבלה, על החסרון, ואלו במשפט השני הדגש הנו על היום היפה, על הטוב שבעולם, ועל חלקם של העוברים והשבים ששפר עליהם, בכך שיכולים הם

לראות אותו". את זיק ההבנה לא ראה האיש בעיניו של העור, אולם החיוך הגדול אמר זאת יותר מכל. הוא קם והתנער, אסף במימנות רבה את הסלסלה ואת מעט צרורותיו. "תודה רבה", אמר בקול מלא התרגשות, "מלאת את הסלסלה, ומלאת את לבי בשמחה ובתובנת חיים נכונה. תודה לך".

מטה קסמים : המסר החיובי

טבע האדם הוא לאהב מסרים חיוביים, ולהתחבר למי שמדבר אליו באמצעות אמירות חיוביות. לעמת זאת, אזכורו של המכביד, הקשה והמעיק - מעכיר את מצב רוחם של בני האדם, ומשפיע עליהם, ולא לטובה. כששמואל רוצה לבקש מחברו יוסי שיזוז קצת בזמן השעור, כדי שיוכל לראות את מגיד השעור, יכול הוא לעשות זאת בשתי צורות. האחת - "יוסי, אתה יכול לזוז בבקשה? אני לא יכול לראות את מגיד השעור". והשנייה - "יוסי, אני רוצה לראות את מגיד השעור, תוכל להתקדם מעט?" שני המשפטים נאמרים בצורה מנמסת, המלה 'בבקשה' מקשטת את שניהם, אולם הבדל תהומי פוער ביניהם, בעוד למשפט השני יעתר יוסי בחפץ לב, למוח המשפט הראשון הוא יחמיץ פנים. גם אם יעתר לו - יהיה זה במינימום ההכרחי ובכבדות. ומדוע? כי במשפט הראשון היתה נימה של תלונה, של טון שלילי, לא מרצה ולא מספק, הדגש בו היה על "אני לא יכול לראות". לעמת זאת, במשפט השני הדגיש שמואל את החלק החיובי, "אני רוצה לראות" - הוא אמר. לאמירה חיובית כזאת נוטה האדם להתחבר ביער קלות, בעוד החלק השלילי יוצר אצלו דחיה ורחוק.

במעט תשומת לב יכולים אנו להפוך כל משפט לבעל משמעות חיובית, כזה המקרין טוב וחיוביות, ולגרם לזילת להצהיב פנים לעמתנו, ולהעתר לכל בקשה שלנו ברצון ובשמחה.

כמו כן בדיוק הנהגת ה' עם האדם, כאשר הנו חיובי ובקשותיו בדרך התבטאות חיובית, הרבה יותר סבוי שיענה מאשר כאשר הנו שלילי והתבטאותו שלילית ובקניית.

יב. הודאה - צריך לתת בעצמו ולא על ידי שליח / ספור

מנהג האשכנזים על פי דברי הרמ"א, שהמהדרין בגרות חנכה מדליקים לכל אחד מבני הבית גר חנכה.

והנה זה דבר פלא: בכל מצוות התורה אנו משתדלים, אדרבה, שהאבא או החנוך יוציא ידי חובה את כל בני ביתו כמו בקדוש, בהבדלה, בברכת המוציא, בקריאת התורה ובמגלת אסתר, בתקיעת שופר ובבדיקת חמץ. לא מצאנו בכל מצוות התורה הדור שפזה, שכל אחד יעשה את המצוה בפני עצמו. מדוע שונה גר חנכה?

נראה לבאר את הדברים על פי מעשה שהיה עם הגרי"ש אלישיב זצ"ל בעת שעבר נתוח בחו"ל. לאחר הנתוח בקש הרב שילמדו אותו לומר באנגלית 'תודה רבה', וכך נגש הרב לרופא המנתח והודה לו.

שאלו אותו: 'רבנו, תורה היא וללמד אנו צריכים, לשם מה ראה רבנו צריך ללמד בעצמו לומר תודה רבה, ולא הסתפק לבקש שאחד מהמשמשים בקדוש יגש ויאמר לפרופסור 'תודה רבה' בשם רבנו?'

ענה להם הגרי"ש: את כל התפלה אנו שומעים בתורת הש"צ מפי החנוך חוץ מקטע אחד שאנו אומרים בעצמנו והוא 'מודים'. מדוע? ללמדנו ש'תודה רבה' אי אפשר לומר על ידי שליח, אלא יש לומר בעצמך - לכו למדתי לומר בעצמי 'תודה רבה'.

בספר "להודות ולשבח" (עמ' של"ה) מסביר: שהיות והודאה היא עקר היהדות וכונת היצירה, ואין לה קשה לפני הקדוש ברוך הוא יותר מכפיות טובה, והיות ודרך האדם להיות מתפעל יותר מדבר שהוא עושה בעצמו, דאז הוא בצורה חושית, מאשר אם שומע רק מאחרים. לכן תקנו שכל אחד יודה בעצמו. הוא הדבר לענינו: גרות חנכה אינם רק זכר לגס, אלא הם גם ובעקר הודאה לקדוש ברוך הוא על הנסים והנפלאות שעשה עמנו, כמו שכתב בשו"ת מנחת שלמה (תנינא סימן נח): "נלענ"ד דהדלקת גר חנכה היא עצמה ההודאה וההלל, כלומר שעל ידי זה יתן אל לבו להודות לה' על הנסים הגדולים שעשה לנו בנצחון מלחמות, וכמו שאומרים בנשח 'הנרות הללו' וכיו' על התשועות ועל המלחמות' וכיו' כדי להודות ולהלל", וזה מה שאומרים בנשח 'על הנסים' בתפלה ובברכת המזון בסיום ההזכרה של הנסים והתשועות: "וקבעו שמונת ימי חנכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול" ואין אומרים להדליק גרות ולהודות, משום שכל עקר ההדלקה היא להודות ולהלל ולפרסם נס התשועה וההצלה, עכ"ל.

לפי זה נבין את מנהג האשכנזים שמהדרין שכל אחד מבני הבית מדליק: היות והודאה לא עושים לכתחלה על ידי שליח, תקנו חז"ל שכל אחד מבני הבית ידליק שכן הודאה אמיתית היא רק על ידי שאדם מודה בעצמו.

נקח דברים אלו ללבנו ונלמד מכאן לכל השנה: אף על פי שבתפלה ובברכות נתן לצאת ידי חובה מאדם אחר - הודאה זה דבר אחר, הודאה צריכה להיות עם כל הלב. לא על ידי שומע פעוניה, אלא כל אחד בפני עצמו צריך לתת הודאה מתוך

יג. לא להתעייף מלספר חסדי ה' / ספורים

בשבת 'שבע ברכות' של אחד מבניו של הרב מבריסק, התאסף המניין לקריאת התורה בביתו, ולפתע הבחין הרב מבריסק שבנו איננו.

שלח את אנשיו לבית הבן, כדי לראות מדוע לא הגיע.

הלכו לביתו, דפקו בדלת ואין עונה, ודפקו כמה פעמים ועדין אין עונה. כיון שקד, החליטו לפרץ לבית, ומצאו את הבית אפוף עשן מתנור חמום שבער, ואת בני הבית מעלפים.

מיד הוציאו אותם החוצה, ופתחו את החלונות כדי לארר את הבית.

לאחר כמה שעות פשהתעוררו, אמר הרופא, כי אם היו ממתנינים עוד כמה שעות, כבר לא היה את מי להציל.

במשך כל אותה שבת היה הרב מבריסק מספר לכל מי שנקנס אליו את הנס שארע לבנו ואמר, שלמד זאת ממשה רבנו: "ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה האלקים..."

*

מספר על רבי שמואל מלונא (ר' שמואל טישי לונער), מחשובי תלמידו של רבי משה מקוברין, שפעם ארע לו נס בהשגחה פרטית מפלאה, והיה יושב ומספר את החסד שעשה עמו הקדוש ברוך הוא לכל אדם שנקנס לביתו מבקר ועד ערב, עד שנלאו בני הבית מלשמע זאת.

ואמר להם, שכתוב ב"אור החיים" (פר' עקב), על הפסוק "וזכרת את ה' אלקיך", באשר הקדוש ברוך הוא עושה חסד עם יהודי, מתאמץ היצר הרע במיוחד, להשפית זאת ממנו, שלא יזכר את החסד שעשה הקדוש ברוך הוא ויהיה כופר בטובתו של מקום - לפיכך חוזר על זה תמיד, כדי שלא ישכח ממנו החסד, והוא הנאמר בפסוק (תהילים פט, ב): "חסדי ה' עולם אשירה" - לעולם - ללא הפסק יש לשורר על חסדי ה'.

כתב רבי יונתן אייבשיץ זצ"ל בספרו "יערות דבש" (חלק א' בביאור תפילת שמו"ע): ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל יום ויום - יתן לה' שבח על כל נפלאותיך, כי אין בעל הנס מכיר בנסו, ובכל יום יקרה לאיש הישראלי נסים רבים ואין מרגיש, כדכתיב "לעושה נפלאות גדולות לבדו", כי הקדוש ברוך הוא מכיר בנפלאות ונסים ואין בן אדם מכיר, ולולי נסי ה' כבר חס ושלום תמננו לגווע...

יד. ההודאה הצילה את בני מסכנה / ספור

מאז ומתמיד הייתי אדם שמרבה להתלונן.

מלים שליליות ומרירות היו השמושיות ביותר בשפה שלי. אכן, קשויים רבים עברתי בחיי ונסיונות לא פשוטים בכלל. אך, אודה וכן אבוש שקבלתי הכל בצורה בלתי נעימה בעליל.

רגיל הייתי לתנות צערי לפני חברים ובני משפחה. לתאר להם באריכות עד כמה מסכן ואמלל אני ולבקש ללא מלים את רחמיהם והשתתפותם בצערי.

עד שיום אחד שמעתי על נושא ההודנה.

'הודנה?! התפלאתי בהתחלה, מה לזו ולחיי מלאי הסבל? איך יכולה היא להתקשר למערכת הצרות הלא פשוטה שאני עובר? אלא, שכמה מחברי הטובים לא הרפו ממני וחרזו והסבירו שההודנה היא ישועה גדולה, שהיא פותחת לנו צהר אל עולמו הנפלא של הקדוש ברוך הוא ואין כמוה כדי לתת לו לאדם תחושת מתיקות מפלאה בקשר שלו עם יוצרו.

דבריהם חלחלו אט אט למוחי, השתתפתי גם בכמה הרצאות ושעורים בנושא ויום אחד גמלה בלבי החלטה - גם אני מתחיל להודות.

ידעתי שאם אתחיל מחר, או בעוד שבוע, או אחרי שהנסיון הנוכחי יעבר - לא יצא מזה מאומה. ולכן אמרתי לעצמי: עכשו.

ובקר אחד בהיר מאד מאד התחלתי לדבר דבורים של הודנה.

ברגע הראשון הייתי נבוך, לשוני לא הייתה מרגלת לזה, אבל נסיתי. הלכתי ברחובה של עיר והודיתי על כל דבר שעלה בדעתי. על עיני שיכולות לראות את העלים המתנופפים ברוח, על אזני ששומעות את זמרת הצפרים, וכו' וכו'.

הצצתי ונפגעתי. החלטתי להתמיד. הקפדתי על רבע שעה קבועה בכל יום, בה רק אתמקד בנסיים ובחסדים ואודה לה' עליהם.

יום אחד, בסיעתא דשמיא עצומה, נסחפתי להודות בלי סוף, עוד ועוד. הודיתי על כל חיי. הודיתי על חסדי הבורא עמי גם בכל הנסיונות שאני עובר, על נקדות האור שבתוך הקשיים הפוקדים אותי ועל שעד הנה עצרוני רחמיו. וכך העמקתי והעמקתי לשבח ולהודות במשך שעה ארוכה.

הניד שהחל לרטט בכיסי נער אותי באחת.

"הלו?" הרמתי כמו מתוך חלום.

"אבא!", זעק בני בכורי בן העשרים. "אבא! אנחנו בחיים! נצלנו! נצלנו!" והוא פרץ בבכי חסר מעצורים. מה קרה? רציתי לטלטל אותו דרך הטלפון, וכי למה שלא יהיה בחיים!?

"ספר לי מה ארע". נסיתי להשמע מתון ורגוע.

והוא החל לספר במלים מבלבלות ונרגשות, מאחר יותר שמענו את הפרטים כלם. מתברר שהוא ושלשת חבריו נסעו ברכב של אחד מהם. ארבעה בחורי ישיבה רציניים. הם היו שקועים בשיחת חברים נרגשת ונסערת, וכך הנהג, בלא שימת לב, הפנה בטעות את הרכב לתוך שטח ערבי. לא סתם שטח ערבי, אלא שטח אויב, קרוב ליריחו, שטח ששלט תלוי בכניסה אליו: "אין כניסה ליהודים".

כשהללו שמו לב שהם בתוך שטח אויב, כבר היה מאחר מדי. היתה זו שעה הומה של היום, הערבים מלאו את הרחובות והחלו לנעץ בהם מבטים רוויי שטנה.

הנהג שקלט ראשון את הענין החל זועק פרקי תהלים. חבריו שהבינו תוך שניה את המתרחש הצטרפו אליו בחרדה ובתחנונים. היתה זו בהלה שמלים לא יוכלו לתאר.

לפתע, אמר אחד מהם: "אני רואה בקצה הרחוב משטרה ושוטרים, סע אליהם, כך נהיה מוגנים יותר". הנהג המבלבל הגביר מהירות ונסע ישירות לעבר המשטרה שחנתה במקום כדי לחוש בטוח יותר. אבל, אמנם היו אלו שוטרים, אך שוטרים ערבים. הם עטו על הרכב בצעקות בערבית והורו בעברית עם מבטא כבד: "תנו את המפתחות של הרכב שלכם! מיד!"

הנהג המבועת שלא היה ספק בגידו להחליט מה עושים, הסתובב בשבריר של שניה והחל מדהיר את הרכב לכיוון השני. באותו רגע, חברו שישב בספסל מאחורה חיג

בְּיָדִים רוֹעֵדוֹת לְמִשְׁטֶרֶת יִשְׂרָאֵל וְנִסָּה לְהַפִּיק קוֹל מְגֻרֹנּוֹ וּלְעֵדְכֶן אוֹתָם עַל הַמִּתְרַחֵשׁ.

"שְׁמְעוּ בְּקוֹלִי", הִיָּתָה הַהוֹרָאָה שֶׁל מִשְׁטֶרֶת יִשְׂרָאֵל. "אַחֲרַת הֵם יְכוּלִים לְהִתְנַקֵּם". אֲלָא, שֶׁהִנָּהג כָּבֵר שְׁעֵט לְכוּן הַשָּׁנִי. כַּעֲבַר שְׁתֵּי דַקּוֹת הֵם כָּבֵר יְכָלוּ לְנַשֵּׁם לְרוֹחָה.

"נִצְלָנוּ!" הֵם מְלַמְלוּ בְּהִתְרַגְּשׁוֹת. "אֵין עוֹד מְלַבְּדוֹ", פָּרְצוּ מִפִּיהֶם הַמְּלִים הַמִּתְאִימוֹת בְּיוֹתֵר. הַמִּשְׁטֶרֶה שְׁעוֹד הִיָּתָה אֲתָם עַל הַקוֹ אֲמָרָה:

"דַּעוּ לָכֶם, יֵשׁ לָכֶם נֵס שֶׁל מִמֶּשׁ, הִיָּה סְפוּי גְדוֹל שֶׁהֵם יַחֲטִפוּ אֶתְכֶם. כָּבֵר הִיָּינוּ בְּדַרְךְ אֲלֵיכֶם. נִצַּלְתֶּם."

וְאֵנִי שׁוֹמֵעַ אֶת כָּל הַסְּפוּר הַזֶּה וּבְלִבִּי אֲנִי בְּטוֹחַ: הַהוֹדָיָה הִיא זוֹ שְׁעֵמְדָה לָנוּ.

הַהוֹדָיָה הִיָּתָה הִישׁוּעָה שֶׁלָּנוּ. בְּרוּר לִי וּמְחֻנָּר לִי שֶׁהַהוֹדָיָה הַכְּנָה וְהַאֲמִתִּית שֶׁלִּי הִיא זוֹ שֶׁהִצִּילָה אֶת בְּנֵי מִסְכָּנָה. נִכְנָסָה לְלִבִּי הַתּוֹבָנָה הַזֶּה - שְׁמִי שְׁמִכִּיר בְּנִסִּים שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הוּא כָּבֵר מוֹרֵם עַל נֵס. הוּא כָּבֵר מְגִבָּה. וְאֵין צַרְךְ לְהַעֲמִיד אוֹתוֹ בְּנִסְיוֹנוֹת נוֹסְפִים.

מֵאִזְ הִשְׁתַּנּוּ חַיֵּי מִן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה. פִּי מְלֵא שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְבוֹרֵא עוֹלָם וְכָל כְּפֹה שְׁאֵנִי מְרִינִן וּמְזַמְּרִין לוֹ, שׁוֹלַח הוּא לִי עוֹד שְׁפַע גְּדוֹל וְעֲצוּם. אֲנִי חֵשׂ אֶת אֲהַבְתּוֹ אֵלַי בְּכָל שְׁנֵיהֶם וּשְׁנֵיהֶם. מְרַגֵּשׁ אֶף אֲנִי קְשׁוּר אֵלָיו בְּעֲבוֹתוֹת שֶׁל אֲהַבָּה וּבְכָל יוֹם מְגִבִּיר אֶת קוֹל הַתּוֹדָה הַפְּרָטִי שֶׁלִּי. הַנִּסְיוֹנוֹת וְהַקְּשִׁיִּים נַעֲלָמִים מַחֲיִי אֶחָד אַחֲרֵי הַשָּׁנִי בְּדַרְךְ מִפְּלֵאָה שְׂאִי אֶפְשֶׁר בְּכָלֵל לְהַבִּין.

דַּעוּ לָכֶם קוֹרְאִים יְקָרִים, בְּיָמִים אֵלוּ, יָמִים הַמְּלֵאִים בְּפִחַד מִיָּדִי יִשְׁמַעְאֵל, יֵשׁ לָנוּ נֶשֶׁק: קוֹלוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. קוֹל הַתּוֹדָה שֶׁלָּנוּ עוֹלָה יִשִּׁירוֹת לְשִׁמְיִם וּפּוֹתַח שָׁם אֶת כָּל הַשְּׁעָרִים. הַהוֹדָיָה שׁוֹמְרֵת, מְגַנָּה וּמְצִילָה. עוֹד בְּיָמִים הֵהֵם, בְּזַמַּן הַזֶּה, קָבְעוּ לָנוּ הַחֲשׂוֹנוֹנָאִים כִּי כָּדִי לְהִלָּחֵם בְּאוֹיֵב, כָּדִי לְנַצֵּחַ, צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בְּהוֹדָיָה. הֵם שֶׁהָיוּ מְעַטִּים הַשְּׂאִירוֹ לָנוּ הוֹרָאָה. הוֹרָאָה לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, הַעֲצָה הַטּוֹבָה שֶׁבְּעֲצוֹת וְהַמוֹעִילָה שֶׁבְּמוֹעִילוֹת שֶׁפּוֹלְלֵת בְּתוֹכָהּ אֶת הַכָּל - לְהוֹדוֹת וּלְהִלָּל לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל! ...

[טו. לא לשכח לבקש על העתיד...](#)

תקופה ארוכה ששמנו לב כי כל פעם שאנו מודים על משהו - מיד אחר כך קורה בדיוק הפוך.

לדגמא, הודינו על שהמקרר עובד - והוא הפסיק לעבוד, ועוד ועוד.

כשהתופעה חזרה על עצמה שוב ושוב החלטנו להתבונן ולנסות להבין.

ברוך ה', ה' האיר לנו, וגלינו שתמיד ההודאה שלנו היתה ללא בקשה לעתיד.

מאז ברוך ה', הדברים השתנו והתופעה חלפה! מיד אחרי שהודינו, אפלו על משהו קטן, הוספנו "והלואי וימשיך כך" - וכך הנה.

טז. תמשיך לעשות את מה שעשית...

הלדה האחרונה של אשתי היתה ארוכה וקשה ביותר. בחדר הלידה הרופא הבחין שיש האטות חמורות בדפק העבר, מה שמחייב ניתוח בדיחפיות. הוא אמר שיחזור עוד כמה דקות, ובינתיים זכינו אותה לניתוח.

אשתי התחילה מיד לומר "מזמור לתודה" פעם אחר פעם, ואני נעמדתי בפנת החדר והתחלתי להודות להקדוש ברוך הוא ואף שרתי חרישית שירי הודיה. כעבר 5 דקות הרופא חזר, הביט במוניטור והחליט לדחות את הניתוח התישבתי מתש על הכסא, ממלמל דבורי תודה, ואחרי 20 דקות הופיע שוב הרופא (שאינו חובש כפה) ואמר לי: "תמשיך לעשות את מה שעשית, זה עובד! ואשתך צריכה את זה..." אולי מיתר לצין כי בסופו של דבר לא הנה שום ניתוח, וברוך ה' זכינו לבן בריא ושלם.

יז. נשמת כל חי / ספור

שקט עצוב שרר במסדרונות בית החולים. האב המדאג התהלך אנה ואנה ללא מנוח.

אחיות בלבן הסתובבו מפעם לפעם מנסות להקל על סבלו של זה ולסייע לזה.

יהודה שָׁכַב אֵין אוֹנִים, פָּנָיו חוֹרוֹת פְּסִיד.

לפְּנֵי מִסְפָּר יָמִים נִפְצַע יְהוּדָה, בַּחוּר בֶּן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה, בֶּן זְקוּנִים לְהוֹרִיו, בְּתַאוּנָה דְרָכִים קָשָׁה וְכַעַת מַצְבּוֹ אֵינוֹ פְּשוּט כָּלֵל. מִצְפִּים לָגַס שֶׁל מִמֶּשׁ.

- "אֲנִי רוֹצֶה לוֹמַר לָךְ... " פָּנָה אֵלָיו בְּהֶסוּס קַל רְאוּבוֹ, חֲבָרוֹ הַטּוֹב שֶׁל יְהוּדָה שִׁישֵׁב לְיָדוֹ. רְאוּבוֹ הָיָה עִם הַבַּחוּר מִמֶּשׁ כַּמָּה רְגָעִים לְאַחַר הַתְּאוּנָה.

"... שְׁמַעְתִּי עַל סִגְלָה בְּדוּקָה וּמְנִסָּה... אֶתְּה מוֹכֵן לְשִׁמְעָה?"

הָאֵב הִנְהוּ בְּהֶסְכָּמָה.

- "יֵשׁ קִבְלָה מֵרַבִּי יְהוּדָה הַחֲסִיד, שְׁאָדָם יְקַבֵּל עַל עֲצָמוֹ, שֶׁכְּשֵׁינִצֵּל מֵהַצָּרָה יֹאמַר תִּפְלָה 'נִשְׁמַת כָּל חַי' בְּפָנֵי עֶשְׂרֵה. אֶתְּה תִקְבֵּל עַל עֲצָמָךְ שְׂאֵם בְּנֶךְ יֵצֵא מִכָּאן בְּמַהֲרָה בְּרִיא וְשָׁלֵם - תוֹדָה לְה' בִּישְׁמַת כָּל חַי, וְכֵן תִּעְרָךְ סְעֵדַת הוֹדָתָה בְּצַבּוֹר."

- "אֲנִי מְקַבֵּל עַל עֲצָמֵי בְּלִי נֶדֶר. כַּמוֹכֵן שְׁאוּדָה לְה'... בְּסַעוּדָה... בָּרַב עִם... " אָמַר הָאֵב בְּנַחֲשׁוּת.

- "אַתֶּם יוֹדְעִים מָה?... " אָחִיו שֶׁל יְהוּדָה, שִׁישֵׁב בְּסָמוּךְ אֵלֵיהֶם, הִתְעוֹרַר בְּלֶהֱט לְמִשְׁמַע שִׁיחַתָּם. "לֹא חֲיָבִים לְחַפּוֹת לִישׁוּעָה! אֶפְשָׁר לוֹמַר כְּבָר עֲכָשׁוּ 'נִשְׁמַת כָּל חַי'! כֵּן, כֵּךְ שְׁמַעְתִּי! לוֹמַר עִם עֶשְׂרֵה אֲנָשִׁים וְלִהְיֶתכֶּן לְהוֹדוֹת לְה' בְּכָל מַצְבּוֹ!"

- "נִשְׁמַע לִי מִצֵּן. " הָאֵב נִסְחַף בְּהִתְרַגְּשׁוּת "תִּעְזְרוּ לִי לְסַדֵּר עֶשְׂרֵה?"

עִם עֲזָרַת שְׂמִים מִיַּחַדָּת, תוֹךְ דְּקוֹת סְפוּרוֹת הַתְּאָחָדוֹ עֶשְׂרֵה אֲבָרְכִים, שֶׁהָיוּ בְּקִרְבַּת מְקוֹם, וּבְקִשׁוֹ לוֹמַר תִּפְלָת 'נִשְׁמַת' לְיַד מִטָּתוֹ שֶׁל הַחוּלָה. בְּתַחֲלָה הָרוֹפְאִים הִתְנַגְּדוּ נִמְרָצוֹת, אָךְ אֵלּוֹ הַבְּטִיחוּ לָהֶם שִׁיעֲשׂוּ זֹאת בְּמַהֲירוֹת וּבְשִׁקְט. וְכַךְ עָשׂוּ.

תַּחֲלָה, תָּהוּ הָאֲבָרְכִים מַה מְקוֹמָה שֶׁל תִּפְלַת הוֹדָתָה נִרְגָּשֶׁת לְיַד מִטָּתוֹ שֶׁל חוּלָה אָנוּשׁ שֶׁכְּמַעַט וְאֶפְסָה תִקְוָה לְחַיּוֹ, אָךְ רְאוּבוֹ הִסְבִּיר לָהֶם חֲרִישִׁית, שֶׁהֵם כֹּה מְאֻמִּינִים וְסָמוּכִים בִּישׁוּעַת ה' עַד שֶׁהֵם כְּבָר מִמֶּשׁ רוֹאִים אוֹתָהּ כָּאֵן וְעֲכָשׁוּ וְרוֹצִים לְהוֹדוֹת עֲלֶיהָ.

כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "אוֹדֶךָ ה' כִּי עֲנִיתָנִי וַתִּהְיֶה לִי לִישׁוּעָה" - אֲנִי מוֹדָה לָךְ עוֹד לְפָנֵי הִישׁוּעָה מֵרַב בְּטָחוֹן מִחֲלֵט בָּךְ, וְאֵז בּוֹא תִבּוֹא הִישׁוּעָה.

הַתִּפְלָה הִיָּתָה מְרוֹמָמָת. הַהוֹדָתָה וְהַשְׁמַחָה שֶׁם בְּחֶדֶר הָעִפִּילוֹ לְפִסְגוֹת. אִם מִישָׁהוּ זָר הָיָה נִקְלַע לְמְקוֹם בְּטוּחַ הָיָה שְׁמֵאֲרָע מְשֻׁמַּח מְאֹד מִתְחוֹלָל... הָאֵב עֲצָם אֶת עֵינָיו, וְרָאָה בְּדַמְיוֹנוֹ אֶת יְהוּדָה בַּחוּר בְּרִיא, עֲלִזוֹ וְשִׁמַּח. הִיָּתָה זוֹ הוֹדָתָה אֲמִתִּית.

הייתה זו הודיה עמקה שמקורה בבטחון מחלט במי שאמר והיה העולם. הודיה על כך שהישועה לבטח עומדת בפתח.

הם יצאו מחוץ לחדר, והמשיכו לשיר ולרקד בשמחה ובהתלהבות, תוך התעלמות מחלטת מהמבטים המתפלאים ששגרו אליהם מכל עבר.

מתוך להט הרקוד הבטיח האב, כשדמעות בעיניו: "אני מקבל על עצמי, בלי נדר, שגם בתחנת בני אודה לה' בצבור בתפלת 'נשמת כל חי'".

בארח נס ופלא, זמן קצר לאחר ארוע זה דווחו הרופאים, כי מצבו של יהודה התגבש. הורידו לו ארבעים אחוז מהחמצן שהיה צריך קדם, הוא התעורר לאט לאט ותוך זמן קצר שב לביתו פריא ושלם. פמוכו שהודו הם להשם יתברך באמירת "נשמת כל חי" ובסעודה. וכן זכו שבאותה השנה התחתן הבחור. גם בחתנה הודו לה' ברב עם באמירת "נשמת", וכן חלקו למזכרת תפלה זו, אתה זכו לראות את ישועות ה', הרופא האמתי, הטוב והרחמן, שהכל בידו.

(ע"פ ספור אמתי שהובא בספר "מטה אהרן" על 'נשמת כל חי')

ית. סוד גדול בהודאה - להודות על הישועה המצפה בעתיד כאלו וכבר נמצאת

מוצאים אנו בנסח רבותינו בברכת המזון שיחד עם ההודאה מצרפים גם בקשה על העתיד, כמו: האל הן אותנו... ובטובו הגדול לעולם לא חסר לנו, ואל יחסר לנו... הרי בקשה לצדה של ההודאה.

וכן: המלך הטוב והמיטיב לכל שבכל יום ויום הוא היטיב לנו הוא מיטיב לנו הוא ייטיב לנו. ועוד שם: הוא גמלנו הוא גומלנו הוא וגמלנו לעד...

והנראה בזה שאין זה בקשה אלא שלמות ההודאה, כלומר, עצם שלמות ההודאה מתבטאת בכך שהאדם משבח לבוראו מתוך בטחונו בו שכשם שהיטיב לו עתה כן ייטיב לו לעתיד ולא יעזבנו, זהו שבחו השלם של הקדוש ברוך הוא. שכן הברכה נועדה להודאה ולא לבקשה, ומה ענין להכניס בקשה לתוך ההודאה בתוך כדי דבור? אולם כאמור, שלמות ההודאה היא, כאשר הנך בטוח בחסדי ה' שאין להם סוף, ולכן בטוח הנך שכשם שעשה לך נס עד עתה כן יעשה לך בעתיד, ולכן כבר מעתה הנך אומר תודה לה' על היותך בטוח שייטיב לך גם בעתיד.

והדבר מפרש ברש"י (תהלים יח ד) "מהלל אקרא ה' ומן אלבי אנשע" ופירש"י שם: 'בהלולים אקרא ואתפלל לפניך תמיד, כלומר אף לפני התשועה אני מהללו, לפי שבטוח אני שאנשע מאובי'.

והנה לד ספור מפלא בענין זה.

הכל התחיל בערב יום כפור לפני כשנתים.

אני זוכר את זה בזכרון חזק וברור.

זה הנה יום ששי. התעוררתי בבקר, בתחושה קשה ונוראה שקשה לתאר.

בדרכי אל פיור המטבח צנחתי והתעלפתי. כשהתעשתי הרמתי את עצמי, בשארית כוחתי לקחתי כדור אקמול וחזרתי למטתי.

הייתי בטוח כי מדבר בשפעת קשה, אך רגילה למדי. בסיעתא דשמיא מיחדת הצלחתי לצום באותו יום כפור, והכל חלף. חשבתי שהדבר מאחורי, אך בעבר כמה חדשים קרה שוב בדיוק אותו הדבר. שוב התעוררתי עם תחושה נוראה כמו מות ממש, וכשקמתי שוב צנחתי מעלף.

אני זוכר היטב שהתעוררתי מטשטש בין שברי זכויות של כוס המים, כשנסיתי לשותות. לא הבנתי כיצד הם הגיעו לשם.

אני מפלס דרכי בין השברים וחוזר למטה. 'מה קורה לי?' אני מדאג ומחליט לגשת אל רופא המשפחה.

- "זה שום דבר" גרס רופא המשפחה למרבה הפתעתי "כנראה לחץ דם נמוך."

- "זה הכל?" התעודדתי. "אבל... אולי צריך לעשות בדיקות פלשהו?... " הוספתי בהסוס.

- "אין צורך. זה כלום. אין לך ממה לדאג" הוא הפטיר בנחישות.

אך אני לא הסתפקתי בזה. דאגתי. החלטתי לקבע תור לנוירולוג, גם משום שבאותה התקופה סבלתי מכאבי ראש ונחלשות תכופות. הנוירולוג הפנה אותי לעשות בדיקה מסימת של זרמים חשמליים במוח, וזמן קצר לאחר מכן נגשתי לאותה הבדיקה.

ואז בערב חנכה ממש, קבלתי את מתנת החנכה שלי.

בעוד אני עסוק בהכנות לחנכה, עוד שעות ספורות כבר זמן ההדלקה, והנה הפלאפון שלי מצלצל.

- "שלוס, אָנִי מְדַבֵּר עִם מֵר גִּינְזֶמֶן?"

- "כֵּן זֶה אָנִי" עֲנִיתִי בְּחִשְׁדָּנוֹת.

- "מְדַבֵּר כְּאִן הָאָחוֹת מִבֵּית הַחוֹלִים שֶׁנִּבְדְּקֶת הַיּוֹם. הָרוֹפֵא רוֹצֵה לְדַבֵּר אִתְּךָ."

אֲנִי יוֹדֵעַ הֵיכֵן הָיָה הַלֵּב שְׁלִי בְּאוֹתָן הַשָּׁנִיּוֹת, אֵד נִדְמָה שֶׁהוּא הִחְסִיר כִּמְהָ פְּעִימוֹת.

הָרוֹפֵא אָמַר שֶׁהַבְּדִיקָה לֹא לְגַמְרֵי תִקְיֵנָה, וְצָרִיךְ עוֹד בְּדִיקָה כְּדִי לְשַׁלֵּל כִּמְהָ דְבָרִים...

- "תִּגִּיד לִי דוֹקטוֹר אֵת כָּל הָאָמֶת" קִטְעַתִּי אוֹתוֹ. "אָנִי רוֹצֵה לְדַעַת... זֶה מִשְׁהוֹ סוֹפְנִי?"

וְאֵת מֶה שֶׁהוּא עָנָה אָנִי כָּבַר לֹא כֵּן זוֹכֵר, אוֹלֵי בְּגִלְל הַחֲרָדָה הַגְּדוֹלָה שֶׁתִּקְכָּה אוֹתִי, וְאוֹלֵי בְּגִלְל שֶׁלֹּא בְּאָמֶת הֵייתִי מְסֻגָּל לְשִׁמְעַ. אָנִי לֹא מְאֻחַל לְאֵף אָדָם אֵת הַמִּתְחָה וְהַחֲרָדָה שֶׁתִּקְוֶה אוֹתִי בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם.

וְהֵנָּה, בְּפִתְאוֹמִיּוֹת, מִמֶּשׁ סָמוּךְ לְאוֹתָהּ שִׁיחָה עִם הָרוֹפֵא, אָנִי מִתְחִיל לְחוֹשׁ תְּחוּשׁוֹת קָשׁוֹת מְאֹד בְּגוֹף. חֲלָשָׁה, בְּחִילוֹת, עַד לְחִסָּר תִּפְקוּד שֶׁל מִמֶּשׁ. 'הַצִּילוּ, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם! מַה קוֹרָה לִּי? מַה לֹּא בְּסֻדָּר אִתִּי?' אָנִי חָשׂ אֵת עֲצָמֵי כְּשׁוֹחָה בְּתוֹךְ עֲלָטָה מְחֻלָּטָה, מְרַתֵּק לְמִטָּתִי.

אָנִי חוֹשֵׁב שֶׁלְעוֹלָם לֹא אוֹכֵל לְשִׁכַּח אֵת אוֹתָהּ הַדְּלֵקָה גְּרוֹת חֲנֻכָּה בַּיּוֹם הַהוּא.

כָּל כְּלֵי נִמְלֵאֵתִי תִפְלָה חֲמָה וְזוֹעֶקֶת: 'אֵלְקֵי! אָנָּה, זָכֵה אוֹתִי לְהַדְּלִיק גֵּר רֵאשׁוֹן שֶׁל חֲנֻכָּה! זֶה כָּל מַה שֶׁאָנִי מְבַקֵּשׁ... וְהִי עֲזֵר. אֲנִי יָכוֹל לְתַאֵר אֵת תְּחוּשׁוֹת הָרוֹמְמוֹת וְהַתְּרַגְּשׁוֹת שֶׁאֲחִזָּה בִּי, כְּשֶׁאֲחִזְזֵתִי בְּיָדֵי אֵת גֵּר הַחֲנֻכָּה וּבִרְכָתֵי אֵת הַבְּרָכוֹת. הֲרַגְשָׁתִי כְּאָדָם הָעֹשִׂיר וְהַשְּׂמֵחַ בְּיוֹתֵר בְּתֵבֵל.

הַלּוֹאֵי וְיִכְלָתִי לְשַׁמֵּר תְּחוּשָׁה זוֹ לְמִשְׁךָ כָּל חַיִּי.

אוֹלֵי עָלֵי לְהַסְבִּיר קִצֵּת יוֹתֵר: הֵייתִי בְּטוֹחַ שֶׁמְדַבֵּר כְּאִן בְּמַחְלָה בְּכָלֵל לֹא פְּשׁוּטָה. בְּמַחֲוֵי הַתְּרוֹצָצוֹ תִסְרִיטִים קָשִׁים, פְּחַדְתִּי מִהַגְּרוֹעַ מְכַל. הַתְּחוּשׁוֹת הַקָּשׁוֹת שֶׁלוֹו אוֹתִי בְּאוֹתָהּ הַתְּקוּפָה הַדְּאִיגוֹ אוֹתִי עַד מְאֹד, וּמֵאֵז כָּל פְּעֻלָּה הִכִּי קִטְנָה הֲרַגְיֵשָׁה לִי כְּמוֹ זְכוֹת גְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר. לְמֵרוֹת כָּל הַקָּשֵׁי שֶׁהָיָה מְסַבֵּב, כִּמְהָ הֵייתִי מְאֻחַל לְעֲצָמֵי וּלְכָל יְהוּדֵי לְיִקְר כָּל רְגַע מִחַיָּו כְּמוֹ שֶׁאָנִי יִקְרָתִי אֵז:

כְּשֶׁקְּמַתִּי בְּבִקְרָה, הֲרַגְשָׁתִי שֶׁזֶהוּ חֶסֶד עֲצוֹם שֶׁהַבּוֹרָא זָכֵה אוֹתִי לְעוֹד יוֹם שֶׁל חַיִּים! בְּלִילָה הֵייתִי מְבַקֵּשׁ בְּכָל לֵב: 'רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, עֲזֵר לִי לְקוֹם בְּבִקְרָה וּלְהַתְּפִיל...! כָּל רְגַע שֶׁל חַיִּים קִבֵּל מִשְׁמַעוֹת חֲדָשָׁה, עֲצָמוֹת חֲדָשׁוֹת.

התור לבדיקה הבאה שהייתי צריך לעשות התעכב. ובינתיים אני מרגיש חלשות
נוראות, כאבי ראש. הרגשות רעות מאד.

ומכאן מתחיל רצף ארוך של מגוון רופאים ובדיקות שונות ומשונות. ולא מוצאים
שום הסבר לתחושותי המעיקות.

בהשגחה פרטית מדקדקת ובחסד ה' עלי, הגיע לידי באותה תקופה עלון מיחד
ומפלא של "לעולם אודד" בנושא ההודיה לה'. היה מאמר אחד באותו העלון
שתפס את לבי במיוחד: מאמר בנושא ההודיה על ישועת העתיד, שם הובא פרושו
של רש"י בפרק י"ח שבתהלים "מהלל אקרא ה' ומן איבי אושע": 'בהלולים
אקרא ואתפלל לפניך תמיד, כלומר אף לפני התשועה אני מהללו, לפי שבטוח
אני שאושע מאויבי'.

החלטתי לאמץ לעצמי את דרך ההודיה הזו, והתחלתי להודות לה' על ישועתי
העתידית, למרות שטרם נראתה היא באפק. קניתי מחברת מיחדת ובה
הקדשתי כל יום זמן קבוע לרשם הודאות על העתיד בפרטי פרטים:

'תודה רבה, רבוננו של עולם, שהעברת לי את כל כאבי הראש'

'תודה שאתה נותן לי בריאות חזקה ואיתנה, כח בגוף...'

'תודה שאני כבר לא מפחד מכאבים'

'תודה רבה שאין לי יותר כאבים והרגשות רעות מפחידות'

'תודה רבה ה' שאני מאמין אף ורק בך ולא בכל הבדיקות והרופאים' ועוד ועוד...

ההודיה הזו מלאה אותי בשמחה עצומה ובבטחון נמרץ בישועת ה' שונדאי תבוא
במהרה.

חשוב לי לציין שבאותה התקופה גם קבלתי על עצמי לומר ברפת 'אשר יצר'
בכונה ומתוך הכתב, (דבר שברוך ה' אני מקפיד לומר עד היום).

מה אמר ומה אגיד, רופא כל בשר אכן הפליא לעשות עמי.

עם הזמן זכלתי ממש לסמן 'V' ליד כל הודאה שהתממשה, והפכה למציאות.
ראיתי במוחש את ישועת ה' על כל פרט ופרט שהודיתי עליו. הרופאים כבר נהיו
פחות ופחות רלוונטים בחיי. התחזקתי מאד בכך שה' יתברך הוא הרופא האמיתי,
ואף ורק מפניו הישועה. ה' חזק אותי מיום ליום בכחות חדשים ובהודיה מתמדת
- עד שזכלתי לומר כי כל אלו החלאים מאחורי.

אָמנָם הַרוֹפְאִים לֹא מָצְאוּ שׁוּם הַסְבֵּר לְתַחוּשׁוֹת הַמָּוֶת הַקְּשׁוֹת שֶׁפָּקְדוּ אוֹתִי אַז, אֵד אֲנִי חֵשׁ בְּוַדָּאוֹת כִּי ה' יִתְבַּרֵּךְ, בְּרַב טוֹבוֹ וְחֶסֶד, הַצִּיל אוֹתִי מִחֻלָּאִים רָעִים רַבִּים וְנֶאֱמָנִים בְּנֶס מַחֲלֵט.

הַיּוֹם אֲנִי מוֹדֶה לַה' בְּכָל לֵבִי עַל כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלַי. אֲנִי מִבִּין כִּי זֹאת הִיְתָה מִתְּנַת הַחֲנֻכָּה שֶׁנָּתַן לִי הַבּוֹרָא, וְאֵלֹהֵי הַסְּמִיכָה שֶׁקִּבְּלָתִּי: זְכִיתִי לִיקָר אֶת חַיֵּי עַל כָּל פְּרִטִיָּה, וְזָכִיתִי לְהַכְנִיס אֶת הַהוֹדָָה לְחַיֵּי, לְהוֹדוֹת לַה' עַל הַכָּל וְלִהְתַּחַזֵּק בְּאֱמוּנָה וּבְבִטְחוֹן. יְהִי רָצוֹן שֶׁנִּזְכָּה לְחוּשׁ תְּמִיד אֶת יְקָרַת הַחַיִּים, הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת (גַּם לְלֹא צְרוּת קְשׁוֹת שֶׁיַּעוֹרְרוּנִי), וְלִהְיוֹדוֹת לַה' עַל עָבַר, הַזֶּה וְעֵתִיד מִתּוֹךְ אֱמוּנָה וּבִטְחוֹן מַחֲלֵט -

שֶׁהַכָּל מִמְּנוֹ, הַכָּל בְּיָדוֹ וְאִין עוֹד מְלַבְּדוֹ.

י.ט. מדוע להודות על העתיד לבוא?

פַּעַם אַחַת בְּלֵיל שַׁבַּת קִדְשׁ הַסְּתוּבָב הַרַה"ק הַרַבִּי ר' בְּרוּךְ מִמְּעֻזֵיבּוֹז זִי"ע הַלּוֹף וְחִזּוֹר וְאָמַר "שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם" וְ"רַבּוֹן הַעוֹלָמִים" כְּדַרְכּוֹ. כְּאֲשֶׁר הִגִּיעַ לַתְּבוֹת: "מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי... עַל כָּל הַחֶסֶד אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי וְאֲשֶׁר אָתָּה עֵתִיד לַעֲשׂוֹת עִמָּי... עִמָּד וְשִׁתַּק מְעַט, וְשָׂאֵל אֶת עֲצָמוֹ מִדּוּעַ עָלִי לְהוֹדוֹת לָךְ עַל חֶסֶד הָעֵתִיד? בְּבוֹא הַחֶסֶד אוֹדָה לָךְ! וּמִיָּד הַשִּׁיב לַעֲצָמוֹ: אוֹלֵי תַעֲשֶׂה עִמָּדִי חֶסֶד, וְלֹא אֶהְיֶה אַז בְּבַחֲנִינָה הַרְאִינָה לְהוֹדוֹת לָךְ כְּרַאוּי... לָכֵן אֲנִי צָרִיךְ לְהוֹדוֹת עִכְשָׁו, וּמִיָּד גָּעָה בְּבִכָּיָה.

בְּאוֹתָהּ שַׁבַּת הִזָּה אֶצְלוֹ הַרַה"ק רַבִּי מִשָּׁה מְסַאֲנֶרְאָן זִיע"א שֶׁעִמָּד בְּקֶרֶן זְוִית, וְשָׁמַע שֶׁאֲלָתוֹ וְתִשׁוּבָתוֹ, וְגַם אֶת בְּכִיתוֹ. שָׂאֵל אוֹתוֹ רַבִּי מִשָּׁה: "הֲלֹא שֶׁאֲלָתְכֶם וְתִשׁוּבַתְכֶם הִיְתָה טוֹבָה וְנִכּוֹנָה, וּמִדּוּעַ בְּכִיתֶם?" אָמַר לוֹ הַרַבִּי ר' בְּרוּךְ: "עַל זֹאת בְּכִיתִי, עַל כִּי אֶפְשָׁר וְלֹא אֶהְיֶה אַז בְּדַרְגָּה הַרְאִינָה לְהוֹדוֹת כְּדָת...". (בּוֹצִינָא דְנַהוֹרָא).

כ. המתנה והתענוג שבהודאה

ההודאה היא מתנה נפלאה שנתן ה' לתברך לעם ישראל כדי שיוכלו להתקרב אליו, ועל מתנה נפלאה זו אנו מודים במודים דרבנן: "על שאנו מודים לך" - מסביר רש"י: (במסכת סוטה דף מ עמוד א) "על שנתת בלבנו להיות דבוקים בך ומודים לך".

יש מסבירים שזהו גם הסיוס ב'על הנסים' בחנכה: "וקבעו שמונה ימי חנכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול", שלכאורה צריך להבין הרי 'על הנסים' היא הודאה על הנס, ומדוע הוסיפו שם 'וקבעו שמונת ימי חנכה', שאין זה חלק מהנס? וכמו שבפורים לא אומרים 'וקבעו יום פורים לקרא המגלה'?

אלא שההודאה היא המתנה הנפלאה ביותר שיש, ככתוב בתהלים "טוב להודות לה'" - אין דבר טוב מזה, ועל זה לבד צריכים להודות. לכן אנו מודים לבוֹרֵא שנתן לחכמים את הבינה לתקן שמונת ימי חנכה, שהם ימים של הלל והודאה - התכלית של האדם בעולמו.

הנה לא מצאנו הודאה על שזוכים לטל לולב, ולא על שזוכים לטל ידים, ועוד הרבה מצוות. רק על ההודאה וימי ההודאה צריכים להודות שזכינו למתנה נפלאה כזו.

מה מיחד כל כך במצות ההודאה?

כדי שנוכל להבין את הדברים נתבונן מדוע קבעו דוקא את ימי החנכה להודות ולהלל, הרי גם בפסח ובפורים היו נסים, מדוע נבחרו ימי החנכה לימים של הלל והודאה יותר מכל החגים?

נראה לבאר את הדברים על פי מה שמובא (עיין משנה ברורה סימן תרעו) בבאור החלוק מדוע בפורים יש מצוות משתה ושמחה ובחנכה מצוה להלל ולהודות? שבפורים גזרו על הגופות, לפיכך תקנו שהגוף ינה, אבל בחנכה, שגזרו על הנשמות (שרצו להשכיחם תורתך וכו'), לכן תקנו שהנשמות ינהו. ומהו תענוג הנשמות? ההודאה לה'. כמו שכתוב: (תהלים פרק סג, ד-ו) "כי טוב חסדך מחיים שפתי ישבחונך, כן אברךך בחיי בשמך אשא כפי. כמו חלב ודבשן תשבע נפשי ושפתי רננות יהלל פי". מסביר המלבי"ם: 'כמו חלב ודבשן שישבע הגוף ויהיה לו למזון, כן תשבע נפשי, שאתן לה מזונה הרוחני. בפה תשבע נפשי? בפה ששפתי רננות יהלל פי. פרוש שזה מזון הנפשי עכ"ל.

לכן גם חנכה הוא שמונה ימים שכן 'שמנה' הוא אותיות 'נשמה': היות וגזרו על הנשמה קבלנו שמונה ימים תענוג לנשמה (כידוע המספר שמונה מרמז על דברים מעל הטבע) (כמו ימות המשיח והנשמה - ע' גמ' ערכין יג: כנור של ימות המשיח של שמונה נימים).

לעתיד לבוא מה נעשה בלנו בעולם הנשמות? כתב הרקח בפרושי סדור התפלה ל'אשרי': מדיע נברא העולם הבא ביי? (כמובא ברש"י בראשית ב, ד: "בג-ה ה' צור עולמים", בשתי אותיות הללו של השם יצר שני עולמים עולם הזה בה' עולם הבא ביי) "זהו יו"ד: אם יודה לה' חסדו ויודה על פשעו הרי הוא בן העולם הבא שנברא ביו"ד, ואין בעולם הבא אלא צדיקים יושבין ויודו לה' וינהיין מזיו שכינה, ושם אין כי אם הודיות מי שיודה בעולם הזה עלי עשור לעולם הבא שנבראה ביי" עכ"ל.

כדי שנוצח להנות מתענוג ההודאה לעתיד לבוא צריכה הנשמה להתחיל להתרגל להודות כאן בעולם הזה, כמו שכתב רש"י (ברכות סג, א): "המברך אומר ברוך ה' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם, מפרש בתוספתא שתקנו מן העולם ועד העולם' להודיע שאין העולם הזה לפני העולם הבא כלום, אלא כפרוידור לפני הטרקליון, כלומר הנהיגו ברכותיו בעולם הזה כדי להיות רגילים לעולם הבא שכלו ארץ.

למדנו מכאן, כי כאשר אנו זוכים להודות לה' כאן בעולם הזה נשמתנו מתענגת כבר עכשו, ובזה אנו זוכים לבנות את העולם הבא שלנו: להנות מזיו השכינה לנצח נצחים.

עד כמה אנו צריכים להודות על הזכות הנפלאה שיש לנו להודות

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שינוצח אותנו להתענג על השם על ידי ההודאה אליו כאן בעולם הזה ולעתיד לבוא -

"כמו חלב ודשן תשבע נפשי ושפתי רננות יהלל פי".

(ועין בהרחבה בחוברת הנפלאה: "ההודאה, השמחה והשירה" מאת הרב יהודה טאוב שליט"א)

כא. כמה סבל נגרם מבכיה של חנם ומחסר הכרת הטוב לה'

ודאי ידוע לבלנו ספור שליחת המרגלים מהמדבר לארץ ישראל, והכשלוך הגדול שקרה בעקבות כד. ונזכיר כאן את עקרי הדברים: לפני שעם ישראל נכנסו לארץ ישראל, שלח משה רבנו מרגלים לראות את הארץ. כאשר חזרו המרגלים, בליל ט' באב, "ויציאו דבת הארץ... הם תארו לעם ישראל את הארץ שאוכלת

יושביה ואת האנשים בה. באשר שמעו העם את דברי המרגלים, "ויבכו העם בלילה ההוא... " ובעקבות כך נגזר עליהם שלא יכנסו לארץ ישראל. ואף יותר מכך דרשו חז"ל - אתם בכיתם בכיה של חנם ואני קובע לכם בכיה לדורות" (תענית כט.), כלומר שחרבן בית המקדש וכל סבת הגלות עם כל הסבל והיסורים הכרוכים עמה נגזרו בשל בכית החנם שבכו ישראל במדבר.

הרמב"ן בפרשת שלח אף מביא מקור לדברי חז"ל מתהלים ק"ו שם נאמר "וימאסו בארץ חמדה לא האמינו לדברו וירגנו באהליהם ולא שמעו בקול ה' וישא ידו להם להפיל אותם במדבר ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות".

נתבונן בענין ונלמד: מהי מהותו של 'בכי החנם' שבכו עם ישראל, מהו החטא שבגינו נענשו בחרבן בתי מקדש וגלות ארצה, ומדוע נמשכים הסבל והיסורים עד ימינו אנו?

משנה רבנו בתוכחתו לישראל בפרשת דברים אומר "ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ד' אותנו הוציאנו מארץ מצרים... ", ומפרש רבנו יונה בשערי תשובה: (פרק ג' אות רלא) "ופעמים רבות הנרגן כפוי טובה גם יחשבה לרעה... ופעמים יחשב על חסדי ד' כי הם לנקם ושלם פענן שנאמר ותרגנו באהליכם וכו'".

נמצינו למדים שבכית החנם הייתה מתוך נרגנות וכפיות טובה, שלא הפירו בכך שהקדוש ברוך הוא רוצה להיטיב עמם אלא חשבו שבשנאתו אותם הוציאם ממצרים. במקום להודות לד' על הארץ הטובה אשר הבטיח להם - הם בכו.

מתוך הענש הגדול אנו למדים על חמרתו של עוון כפיות הטובה בעיני ד'.

ומדוע גם אנו כיום סובלים מאותו עוון של אז? את התשובה לכך אפשר ללמד מדברי ירמיה הנביא במגלת איכה: "בכו תבכה בלילה ודמעתה על לחיה". פשוט חז"ל: "בכו תבכה בלילה" זהו חטא המרגלים, ו"דמעתה על לחיה" בכל דור שחוזרים על חטא זה. בכל דור שהדמעות עדין על הלחי!!! כלומר, הסבל בדור זה אינו רק בגלל חטאם של דור המדבר, אלא מכיון שאנו חוזרים על חטא זה כבר אלפי שנים - עוד לא תקנו את עוון הבכיה של חנם ו"כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאלו נחרב בקמיו".

וכעין דברי מרן החפץ חיים זצ"ל (קוונטרס "אהבת ישראל") "ואם לא נתבונן לתקן את העוון המר הזה שהוא גורם העקרי לאריכת גלותנו וכו' שאנו רוצים ומצפים שיבנה בית מקדשנו מחיבים אנו לתקן את אשר קלקלנו ובאותו עוון שחטאנו אנו צריכים לתקן... " וכו'.

לפי כל זה, אם אנו רוצים לזכות ולראות בבנין בית המקדש אנו חייבים לתקן את חטא המרגלים, כלומר לעקר מתוכנו לגמרי את מדת כפיות הטובה ולהרבות

בהודיה ובשבח להקדוש ברוך הוא, כיון שכל עוד אנו חלילה בוכים ומתלוננים יש בכך התעוררות הקטרוג של בכי החנם במדבר.

בזמנים אלו של אבילות וצער על חרבן המקדש אנו מגלים את הקשר הנפלא וההדוק בין ההודיה והכרת הטוב להקדוש ברוך הוא לבין בנן בית המקדש והגאולה השלמה.

נוסף על היותה של ההודיה להקדוש ברוך הוא עסוק בתכלית בואנו לעולם, ומעבר לכך שההודיה לד' מוסיפה לנו דבקות, יראת שמים, שמחה ואמונה - הרי נמצינו למדים שכשאנו עוסקים בעבודת ההודיה להקדוש ברוך הוא - אנו עוסקים ממש בתקון חטא המרגלים ובכך מקרבים את הגאולה השלמה שתבוא במהרה בזמנינו ממש! אמן כן יהי רצון.

כב. נגש ללוית בתו - לא לפני ששמח והודה על לדתה ...

ספור /

י"ג איר התרמ"ט הנה יום קשה עבור יהודי העיר זיימל. הגאון האדר"ת, ר' אליהו תאומים זצ"ל, ספג מכה קשה וכואבת. בתו הצעירה אשת הראי"ה קוק, נפטרה בדמי ימיה, והיא בת עשרים ושתים שנה בלבד.

הידיעה הקשה פשטה בעירה כאש בשדה קוצים, ובהגיע מועד ההלויה נאספו המונים אל פתח ביתו של האדר"ת, משם עמדה לצאת ההלויה. אולם, דמותו המרשימה של הגאון לא נראתה בפתח הבית. המלוים הכירו זה מכבר בגדלתו של רבם, וידעו נאמנה, כי מקפיד הוא עד מאד שלא לגרם לטרחא דצבורא, ועל כן, הבינו כי הוא אינו מתעכב סתם כך.

פעבר למעלה משעתיים הגאון נצא מחדרו, עיניו אדמות מבכי וגוו שחוח. מסע ההלויה החל. כאשר חזרו המלוים אל הבית, והאבלים סעדו את לבם בסעדת ההבראה, ההין אחד התלמידים ושאל: "רבי, הלא מקפיד הוא עד מאד על טרחא דצבורא, ומדוע עכב את הקהל במשך פשעתיים?"

תשובתו של הגאון לא הותירה בחדר ולו עין יבשה אחת: "משנה מפרשת היא, כי חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, והגמרא מבארת כי הפונה לתחושת השמחה". "ובכן" הסביר הגאון "במשך פשעתיים עמלתי והתנגעתי עד שהצלחתי לחוש את אותם רגשות אשר ושמחה, שחוייתי בעת לידת

שְׁמוּדָה הָאָדָם עַל הָאֲמֵת, וְחֹזֵר וּמְתוּדָה לֵה' יִתְבָּרַךְ, הוּא הוּא שְׁמֵבִיא לְהָאָדָם לְהוֹדוֹת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ עַל כָּל מָה שְׁעוֹבֵר עָלָיו.

כִּי בְּכָל מָה שְׁעוֹבֵר עָלָיו הוּא מְתַבּוֹנֵן, שְׁמָה שְׁהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ שְׁלַח לוֹ צָרָה הַזֹּאת הִיא, בְּוֹדָאֵי מִפְּנֵי שְׁצָרִיךְ לְחֹזֵר בְּתִשׁוּבָה. וְעַל כֵּן, בְּכָל פַּעַם שְׁבָאָה עָלָיו אֵיזָה צָרָה וְצָעַר חֵס וְחִלְיָה, מִיָּד מְתַבּוֹנֵן בְּעֶצְמוֹ עַל אֵיזָה עֲגִיבָה שְׁמִרְמִזּוֹ לוֹ ה' יִתְבָּרַךְ מִדָּה בְּמִדָּה לְעוֹרְרוֹ עַל מַעֲשָׂיו וְדַרְכָּיו שְׁצָרִיךְ לְתַקּוֹ, וּמְתוּדָה וּמְתַחַרְט וְשָׁב בְּלֵב שְׁלֵם לֵה' יִתְבָּרַךְ, וּמִוֹדָה וְעוֹזֵב יִרְחֵם.

וְעַל יְדֵי שְׁמְתַבּוֹנֵן וּמְכִיר בְּעֶצְמוֹ שֶׁהוּא הוּא הָאֲשֵׁם בְּכָל מָה שְׁהִגִּיעַ אֵלָיו, וְהַפֶּל הִיא רַק בְּסִבַּת חֻטְאוֹ, אִם בְּבִין אָדָם לְמִקּוֹם אִם בְּבִין אָדָם לְחִבְרוֹ, עַל יְדֵי זֶה הוּא מְתַעוֹרֵר לְהוֹדוֹת לֵה' יִתְבָּרַךְ עַל הַחֶסֶד הַגָּדוֹל שְׁשָׁלַח לוֹ הַצָּעַר, וְעוֹרֵר אוֹתוֹ לְתִשׁוּבָה, שְׁלֵא יִשָּׂאֵר בְּחֻטְאָיו.

וְזֶהוּ פֶחַ הַהוֹדָאָה, שְׁמְתַדְבֵּק הָאָדָם בְּבוֹרְאוֹ, וְכָל מָה שְׁרוּאָה וּבְכָל מָה שְׁעוֹבֵר עָלָיו, מְתַחַזֵּק עִצְמוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּאֲמוּנָה בֵּה' יִתְבָּרַךְ וּמוֹדָה וּמְשַׁבַּח תְּמִיד לְבוֹרְאוֹ. יְהִי רְצוֹן שְׁנִזְכֶּה לְהוֹדוֹת וּלְהַתְנוּדוֹת בְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ מִתּוֹךְ שְׁמַחָה וְאֲמוּנָה, וְה' יִתְבָּרַךְ יְקַבְּלֵנוּ בְּמַהֲרָה בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו.

כד. לרכש חבר, ידיד - אמצעי להודות לה'

פַּעַם אַחַת בָּא הַרְה"ק רַבֵּי יַעֲקֹב יוֹסֵף מְפּוֹלְנָא זִיע"א בְּעַל ה"תוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף" אֶל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זִיע"א, וְשָׁהָה בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ שָׁם. בְּעֵת שְׁהוֹתוֹ בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ, רָאָה אֶבְרָהָם אֶחָד הוֹלֵךְ הַלּוֹךְ וְשׁוֹב בְּחִלָּל הַחֶדֶר תְּפוּס בְּמוֹחִין דְּגַדְלוֹת וְלֹא הַכִּירוֹ.

נִגַּשׁ אִפּוֹא בְּעַל ה"תוֹלְדוֹת" לְאוֹתוֹ אֶבְרָהָם וּשְׁאָלוֹ:

"מֵאֵיזָה מְקוֹם אַתָּם?"

הָאֶבְרָהָם דָּחָה אוֹתוֹ, כְּאֶחָד שְׁאִין לוֹ פְּנָאֵי לְהַשִּׁיב: "תַּכְּף! תַּכְּף!"

כִּי חֹזֵר הַדְּבָר וְנִשְׁנָה כְּמָה פְּעָמִים עַד שְׁלֵבְסוֹף שְׁאֵל הָאֶבְרָהָם:

"לְשֵׁם מָה אַתָּם צָרִיכִים לְדַעַת זֹאת, מֵאִין אֲנִכְי?"

עָנָה לוֹ הַרְה"ק ה"תוֹלְדוֹת":

”כַּאֲשֶׁר שָׁנֵי אֲנָשִׁים מִתְנוּעָדִים וּמְשׁוֹחָחִים יַחַד, וּבִתְוֹךְ דְּבוּרָם שׁוֹאֲלִים זֶה לְזֶה בְּשִׁלּוּם כָּל אֶחָד, כִּי בָּאִים לְיַדֵּי אֶהְבֶּה, וְכַאֲשֶׁר לְזָמַן מְרַבֶּה אַחֵר כִּי יִפְגְּשׁוּ בִּינֵיהֶם שׁוֹב, כָּל אֶחָד שָׂמַח עִם חֲבֵרוֹ, וְנוֹתֵן שְׂבַח לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל שְׂזָכָה לְרֵאוֹת שׁוֹב אֶת חֲבֵרוֹ, וְאוֹמֵר ‘בְּרוּךְ הוּא, חֲסִדֵי הוּא, הוֹדוּ לְהוּא כִּי טוֹב... וְנִצְמַח מִזֶּה שְׂבַח לְהוּא יִתְבָּרַךְ.”

ה”תולדות” אף הוסיף לומר שְׁזָה רְמוּז בַּפְּסוּק ”וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל”, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מִמִּתִּיָּן וּמִצַּפָּה מְתִי יִגִּיעַ לוֹ שְׂבַח וְהוֹדָתָה מֵאִישׁ יִשְׂרָאֵל, כִּי מֵאֵד חָבִיב לִפְנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל.

כַּאֲשֶׁר סִיַּם ה”תולדות” לומר אֶת דְּבָרָיו, נִעְלַם הָאֲבָרָךְ מְעִינָיו וְהָיָה נִרְאָה בְּעֵינָיו מְעִינָה פְּלֵא.

נְכַנֵּס אֶל רֵבּוֹ, הַבְּעַל שֵׁם-טוֹב זִיע”א, וְסִפֵּר לוֹ כָּל מַה שֶּׁאַרְע.

אָמַר לוֹ הַבְּעַל שֵׁם טוֹב: ”זֶה הָיָה אֱלֹהֵינוּ הַנְּבִיא זְכוּר לְטוֹב, שֶׁבָּא לְשִׁמְעַ מִמֶּךָ אֶת הַפְּרוּשׁ עַל ‘וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל’,

וְעַכְשָׁנוֹ אוֹמֵר אֱלֹהֵינוּ אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּשִׁמִּים - בְּשִׁמְךָ...”

(שיח) שְׂרָפִי קְדוֹשׁ

כה. תגיד טוב - יהיה טוב...

הַרְהוּ”ק רַבִּי שְׁלֹמֹה מְקַרְלִין זִיע”א אָמַר שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם שֶׁתְּמִיד יִהְיֶה שְׂבַע רְצוֹן, וְיִהְיֶה פִּיו מְלֵא הַלֵּל וְהוֹדָאָה לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל רֵב חֲסִדָּיו, וְאִם שׁוֹאֲלִים לְשִׁלּוּמוֹ יַעֲנֶה וַיֹּאמֶר: ”הַכֹּל טוֹב בְּרוּךְ הוּא”, וְאִף שֶׁבְּאַמְתָּ עֲדִין אֵין מִצְבוֹ טוֹב כָּל כֵּן. וְאִם יִתְמִיד הָאָדָם בְּהִנְהָגָה זוֹ, אֲזִי יִתְנַהֵג עִמוֹ כֵּן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְיִיטִיב עִמוֹ בְּאַמְתָּ כִּדִּי שְׁלֵא יִשְׁאַר שְׁקָרָן...

וְכִמוֹ יִלְד שְׁמֵתִפָּאָר בְּאַבְיוֹ שֶׁהוּא טוֹב וְרַחוּם, וְכִי יבֹא אָבִיו, וְיִכְחִישׁ אוֹתוֹ וַיֹּאמֶר שְׂאִינְנוֹ טוֹב?!

וְכֵן דָּרַשׁ אֶת הַפְּסוּק ”וְאַתָּה אֲמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ” (בראשית לב), בָּאִם יִתְרַגֵּל לומר תְּמִיד שֶׁהַכֹּל טוֹב, ”וְאַתָּה אֲמַרְתָּ הֵיטֵב”, אֲזִי מְבֹטָח לוֹ שֶׁכֵּן יִהְיֶה בְּאַמְתָּ, שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יֹאמֵר ”אֵיטִיב עִמָּךְ”... (שְׁמַע שְׁלֹמֹה)

כֹּתֵב רַבֵּנוּ יוֹנָה בְּ"שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה" (שַׁעַר ד', י): "וְאַם תִּמְצָא אֶת הַחוּטָא תִּלְאַח וְתִקְרָה אוֹתוֹ צָרָה, וְיִצְדִּיק עָלָיו אֶת הַדִּין וְיִקְבֵּל הַמוּסָר בְּאַהֲבָה, יִהְיֶה לוֹ זֶה לְמַגֵּן מִן הַיִּסּוּרִין הַרְבִּים הַרְאוּיִין לְבוֹא עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים עו, יא) "כִּי חִמַּת אָדָם תִּנְדָּף שְׂאֲרֵית חִמַּת תִּחְגֹּר" - פְּרוּשׁ: כְּאֲשֶׁר צִעַר הָאָדָם יוֹדָה אוֹתָךְ, כְּלוּמַר, שְׂיִוְדָה אוֹתָךְ הָאָדָם בְּעֵת צַעְרוֹ... 'שְׂאֲרֵית חִמַּת', שֶׁהִיוּ מִפְּתַחוֹת לְבוֹא עַל הָאָדָם... 'תִּחְגֹּר' וְתַעֲכַב אוֹתָם וְאֵל תִּבְיֵאִם עָלָיו."

כו. פועל ישועות / משל

"הצילוני!!!" קול צעקה חדה נשמעה מתוך חלל המערה.

היה זה אחד מידידיו הקרובים של המלך. בשעת סיור הצייד הקבוע שלו, נקלע הוא למערה חשוכה, אבד את דרכו חזרה ולא מצא את פתח היציאה.

שניות ספורות לפני כן, נדמה היה לו ששמע את שיירת המלך מבחוץ.

תקנה גדולה עלתה בלבו: 'זו ההזדמנות שלי! עלי לצעק בכל כחי!'

"שומעים אותי??? אני כאן, במערה! זה אני! הצילוני!!!"

אך אין קול ואין עונה. 'אני תקוע כאן לנצח...' הרהר נואשות בלבו.

ואכן, שליחי המלך שמעו את הצעקה. הם שמעו ומהרו לספר זאת למלך.

"אם כך עלינו לפעל במהרה! אני מצוה לשיירת המלכותית לצאת לשם מייד!" - הגיב המלך בנחישות. וכנגד כל שכל אנושי המשיך ואמר:

"יש לומר לשומרים לאגף את המערה במשך כל שעות היממה, ולא לתת לו לצאת משם בשום אופן! העבירו לו מזון דרך פתח נסתר, וחוצ מצה סגרו את כל הפתחים!"

כך צוה המלך בתקוף, ומיד נשלחה שיירת לבצע את דברו.

במשך כל שעות היום הם שמרו, עמלו וטרחו, אגפו את האזור מכל צד, כדי שחלילה לא יוכל ידידו של המלך לצאת. כל מספר שעות החלפה משמרת, וחילי המלך סבבו וסרקו את האזור, לודא שאין שום פתח מלוט.

והנה יום אחד, בהוראתו של המלך, נפתח פתח המערה ואור גדול בקע וסגור את הידיד.

- "היכן אתה?" שאלוהו עובדי המלך.

הידיד, נרגש ומבהל, אתר את דרכו בעקבות האור, עד שהגיע לפתח היציאה. ובפתח, הגישה לו אגרת מלכותית חתומה בחותם המלך.

'אהובי ידידי, קד הזה כתוב. 'עד ליום זה ממש שררה מלחמה קשה בחוץ. אויבי האכזריים אימו לתפס ולהשמיד את קרובי. עמלתי קשה כדי לשמור אותך במערה ולהציל את חייך. אצפה לראותך בהקדם'.

*

והנמשל ידבר אלינו, בעלי הנסיונות, ובפרט בעלי הנסיונות המתמשכים.

פעמים רבות אנו חשים 'תקועים' בחשכה, שום דבר לא זז, לא משתנה, הישועה לא נראית באפק. ואז גם ודאי מתגנבת לה התחושה כי האלקים שכח אותנו, נטש אותנו חלילה. הנה משל זה מביא לפנינו הסתכלות שונה וחדשנית:

האם העלינו על דעתנו כי ברגעים אלו ממש, בהם אנו מרגישים כה 'תקועים' ועזובים, הקדוש ברוך הוא ככביכול, עמל, טורח ומשתדל עבורנו?! ברגעים אלו ממש הקדוש ברוך הוא משקיע את כל המאמצים ואת מיטב המשאבים כדי לפעל את הטוב ביותר עבורנו! מה שנראה לאיש במשל כמצב חסר סכוי במערה היה בעצם מעשה מתמשך של הצלה מאת המלך. מה שנראה לנו כ'מצר' חשוך הוא למעשה פעלת ההטבה של ה' כלפינו כעת.

נדמין לעצמנו כי חברנו הטוב היה משתדל ומתאמץ עבורנו באיזה ענין - האם היינו מעלים על דעתנו להיות כפויי טובה ולא לומר לו 'תודה'! או יתרה מכך, האם היינו מעלים על דעתנו לכעס עליו או להתמרמר?! ודאי שלא.

קל וחומר למלך מלכי המלכים, שטובותיו וחסדיו הם טובים בתכלית הטוב. מכאן גם נוכל ללמד ולהתחזק עד כמה אנו צריכים להודות לה' ותבדך.

גם כשאנו בחשך, כשאנו בצרה מתמשכת, והישועה נראית רחוקה מלבוא - נשים זאת על לבנו: הקדוש ברוך הוא לא עוזב אותנו לרגע ולא שוכח אותנו, חלילה.

אלא ההפך הוא הנכון: הקדוש ברוך הוא "לא ינום ולא יישן" פועל ומתאמץ עבורנו ברגעים אלו, כדי שהרגע הזה ממש יהיה הטוב יותר עבורנו, המתאים והמשלם ביותר לתקוננו.

אי לְקַדֵּשׁ, חֲלִילָהּ לָנוּ מְלָחִיּוֹת כְּפוּיֵי טוֹבָה. לֹא נִחְכֶּה לְיִשׁוּעָה הַנִּכְסָפֶת בְּשִׁבִיל לְהוֹדוֹת, אֲלָא נְקוּיִם כְּבָר עֲכָשׁוּ, בְּעֵת הַחֲשִׁכָה, וּנְמַלֵּא פִינּוּ בְּשִׁבְחָה, הַלֵּל וְהוֹדִיָּה עַל כֹּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה ה' לְמַעַנְנוּ, אֲף עַל פִּי שֶׁעֲדִין אֵינְנוּ רוֹאִים אֶת הָאוֹר.

וַיְהִי רָצוֹן שְׂבִמְהֵרָה נִזְכָּה גַם לְהוֹדוֹת עַל הַטּוֹב הַנִּרְאֶה וְהַנִּגְלָה.

כז. הבורא משתוקק למלת הודאה מהנברא וביותר כאשר הוא בחשכה רוחנית או גשמית

בְּמוֹסָף יוֹם הַכְּפוּרִים נוֹהֲגִים לוֹמַר אֶת הַפִּיוֹט הַנוֹדֵעַ: "וְאֲבִיתָה תִּהְלָה". אִם נִתְבוֹנֵן בְּמַלּוֹת הַפִּיוֹט נִמְצָא חֲזוֹק עֲצוּם לְהַתְרַגֵּל לְהוֹדוֹת לַה' יִתְבָּרַךְ בְּשִׁירוֹת וּבַתְּשַׁבְּחוֹת בְּכָל מָצָב שֶׁאֵדָם נִמְצָא, מְשׁוּם שֶׁבְּכָךְ גּוֹרְמִים נַחַת רוּחַ לְבוֹרָא יִתְבָּרַךְ וְתַעֲנוּג עֲלִיוֹן.

בְּרַחֲמֵי ה' הָעֲצוּמִים, אֲף שֶׁאֵימְתוּ עַל כֹּל הַפְּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה, מְלֶאכִים, שְׂרָפִים, חַיּוֹת וְאוֹפְנֵי הַקֶּדֶשׁ, גְּבוּרֵי כַח עוֹשֵׂי דְבָרוֹ וְכוּ', הָאוֹמְרִים לְפָנָיו שִׁיר וְשִׁבְחָה - עִם כֹּל זֶה "וְאֲבִיתָה תִּהְלָה" - הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חִפֵּץ לְשִׁמְעַ דְּוִקְא תִּהְלָתוֹ וְשִׁבְחוֹ מִבְּנֵי אָדָם קְרוּצֵי חֲמַר וְגוֹשֵׁי עָפָר.

אֲף כְּשֶׁהֵם מְלַכְלְכִים בְּחַטָּאִים, זּוֹמְמֵי מַחְשְׁבוֹת רָשָׁע, לְכוּדִים בְּרִשְׁתַּי יִצְרָם, אֲף כִּי גַם כְּשֶׁהֵם קוֹרְאִים לַה', בְּלִבָּם חֲנֻפָּה, הָאֵמֶת רְחוּקָה מֵהֶם, וְרִיקִים הֵם מִדְּרֹךְ הַצֶּדֶק - עִם כֹּל זֶה, דְּוִקְא מֵהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹצֵה לְשִׁמְעַ שִׁירוֹת וְתְשַׁבְּחוֹת "וְהִיא תִּהְלָתָד".

וְכֵן כְּתִב ה'אוֹר חַיִּים' הַקְּדוֹשׁ (פּר' קוֹרַח טז, כב) עַל הַפְּסוּק 'אֵלֶקִי הַרוּחַת לְכָל בְּשָׂר', שֶׁבִּיּוֹתֵר יֵשׁ לוֹ לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נַחַת רוּחַ מִבְּרוּאֵי מַטָּה הַנִּמְצָאִים בְּתוֹךְ 'בְּשָׂר וְדָם' וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "...לְמַעְלָה מֵהֶם הַשִּׁיר וְהַשִּׁבְחָה הַעוֹלָה מֵהַנְּשָׁמוֹת אֲשֶׁר הֵם בְּעוֹלָם הַזֶּה אֲשֶׁר הֵם תּוֹךְ הַבְּשָׂר הַמוֹנֵעַם מֵהַכִּיר ה', וְהֵם מִתְעַצְּמִים לְאַהֲבַת ה' וּלְשִׁבְחוֹ וְלְהוֹדוֹת לְמַאֲמָרוֹ, וְזֶה עֲלִיוֹן וְחֲשׂוּק אֲצֶל הַבוֹרָא לְמַעְלָה מֵהַכֹּל, וּכְמוֹ שֶׁמְבַאֲרִים הַדְּבָרִים בְּהַרְחֵבָה בְּסִפְרַי הַזֶּה גַם בְּדְבָרֵיהֶם ז"ל עכ"ל.

וְכֵן כְּתִב בְּסִפְרַי 'שֶׁעָרֵי מוֹסָר' לְרַבֵּי אַבִּיגְדוֹר כְּהֵן צֶדֶק זצ"ל: שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חִפֵּץ וּמִתְעַדֵּן וּמִתְרַצֵּה בְּשַׁעַה שֶׁבְּנֵי אָדָם מְהַלְלִין אוֹתוֹ וּמְזַמְרִין לְפָנָיו. תִּחְלָה כְּשֶׁבָרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ לְמַה בָּרָא אֶת הָאָדָם הַלֵּא 'אֶלְפִין' יִשְׁמְשׁוּנָה וְרַבּוֹ רַבְּבֵן קְדָמוֹהֵי יְקוּמוֹן' (דְּנִיאל ז, י) וְחַיּוֹת וְשְׂרָפִים וְאוֹפְנִים וְאַרְאֵלִים

וחשמלים ומלאכים עד אין מספר מהללים אותו תמיד. אלא מפאן אנו יכולים לידע, שהקדוש ברוך הוא חפץ בתשבחות ובשירות שבני אדם משבחין אותו ומשוררין לפניו באימה, יותר ממה שחפץ במלאכי השרת המשוררים לפניו תמיד. שאם לא כן למה ברא את האדם הלא גלוי ונדוע לפניו שעתידי לחטא. אלא שמע מינה, שהוא חפץ בהם יותר, אף על פי שחוטאים לפניו. ואשריו לעבד שחטא לאדוניו שהוא יכול לרצותו בשירים לבד" עכ"ל.

היש לנו חזק מתוק מזה, אשר הקדוש ברוך הוא מתאנה ומתגעגע, כבכול, בכסופים לשמע קולו של כל יהודי בשירות ותשבחות בכל מצב שנמצא, באשר הוא שם. וכדאי להתרגל לחזר תמיד הפיוט הזה, אשר הוא מלא התחזקות, ובפרט באשר נמצא האדם בחשכות, וחושב שנגמר עליו העולם ונסגרו כל השערים, באשר הוא מוצא את עצמו חלילה מלכלך בחטאים, בעוונות ובפשעים, ואין הוא מוצא לעצמו שום מקום לפתח פיו בשירות והודאות לה' - אז יקרא את הפיוט הזה ויראה שדוקא אנהנו, עם ישראל, רק בנו בחר ה' לעם קרובו, והקדוש ברוך הוא משתוקק ומצפה מאד לכל יהודי ויהודי באשר הוא שם, שיפתח את פיו ויודה לשמו ותברך.

(וראה בענין זה עוד בספרו של הרב פיש שליט"א יודו לה' חסדו)

כח. יט. הנהגת ה"אשליה" - היאך לראותה בעין של אמונה

פעמים שהקדוש ברוך הוא מראה לאדם שהנה וברכה גדולה ישועה והצלחה עומדת לבוא אליו, וברגע שעומד הוא לקבלה... מתפוצץ הכל! וכל תקוותו, צפיתו, שמחתו לא היתה אלא אשליה אחת גדולה.

וכאן שואל האדם רבונו של עולם, אם בסופו של דבר לא הגיעה לידי אותה ברכה והצלחה, אותה ישועה שכל כך צפיתי לה, למה הראית לי שהנה עומד אני לקבלה, וחייתי באשליה, בשמחה, בתקנה גדולה, אחר שבסופו של דבר לא היה אמור להגיע לי אותה ישועה, וכמו שאמרה השונמית לאלישע באשר מת בנה שזכתה לו מברכת אלישע (מלכים ב' ד, כח) "ותאמר השאלתי בן מאת ה', הלא אמרתי לא תשלה אתי", כלומר אם סופו של בן זה למות למה תשלה אותי שכאלו והנה יש לי בן. הנהגה זו קשה יותר מסתם עכוב, שכן בהנהגה זו כבכול

מראה לך הקדוש ברוך הוא שהוא אהב, מושיע אותך, והנך חי באשליה ובתקוה, ולבסוף כביכול הקדוש ברוך הוא נוטש, עוזב ומפקיר.

הנהגה זו רואים אנו שהנה מצויה מאד שנוהג בה ה' עם בני אדם, וכמו למשל, אדם שמצפה למצא זוג, והנה מוצא הוא שדוד מתאים, התאמה נפלאה משני הצדדים, התאמה בפנימיות ובהשקפה, התאמה בחיצוניות עם מציאת חן, והכל מתקדם יפה, ופעמים מתקדם הזמן ל"וורט" ופעמים מתקדם אף לארוסין, ופעמים מתקדם הוא עד להזמנות לחתונה, ואז... מתפוצץ הכל, לא חתנה, לא שמחה. כל הצפיות והתקוות נגוזו כמו חלום, עגמת נפש נראתה ועד כדי משבר ודכאון.

וכמו למשל, אדם חפץ לקנות דירה, מוצא דירה נאה, מתאימה לו לכל צרכיו, גם המחיר מתאים, קובעים זמן לחוזה, ופעמים אף אחר החוזה והכל מתפוצץ...

בני זוג חשוכי בנים זה שנים, המצפים בתוחלת ממשכה לזרע של קזמא, והנה ב"ה, הריון... הכל תקין, חדש ראשון שני... רביעי חמישי... ופעמים אף שמיני ותשיעי, הכל מצפים לגס ולישועה, לשמחה הגדולה שאין לשערה בכל הון שבעולם, הנה ונפקדים המה, ועתה יזכו לחבק בן, משאת נפשם, ולבסוף, הכל מתפוצץ... וכן הוא בבריאות של האדם, האדם כביכול חש את ישועת ה' בקרוב, הרופאים מבשרים אותו שהנה נס... ורפואתו צפויה וקרובה, יש פתרון למחלה... איזו שמחה חש אדם זה, הנה הרויח את חיו, עומד הוא להפטר מהמחלה שהיה כל כך מטורד ממנה, ישנם סימנים ואותות לישועה, השמחה, האשליה, מפיהים תקוה טובה, ולבסוף הכל מתפוצץ... המחלה צצה שוב, וביתר סבון...

בקטע הבא נביא הצעת מענה שבהחלט תניח דעתנו בהנהגה זו.

כט. !!!!! כ. ה' נתן וה' לקח - ה' נתן כדי שיהא לו מה לקח / ספור

להבין הנהגה זו אספר ספור נפלא שספרו הרה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, ספור שספר לו בנו של בעל המעשה עצמו.

וְכַךְ מְסַפֵּר הַבּוֹ, אָבִי הֵנוּ אָב לְהַרְבֵּה יְלָדִים, חִתְּנוּ אֶת חֶלְקִים, וְעַדִּין עוֹמְדִים לְפָנָיו
עוֹד מִבְּנָיו לְחַתְּנָם, וְכִבֵּר בְּשֵׁלֶב זֶה הָיָה בְּמִצְבָּ שֶׁל חוֹבוֹת, גְּמַחִי"ם מִחַתְּנוֹת
קוֹדְמוֹת, וּמָה יֵהָא בְּחַתְּנוֹת הַבָּאוֹת - לֹא הָיְתָה לוֹ לְכַךְ שׁוּם יַעֲזָה.

לְשֵׁם הַשְּׁתַדְלוֹת, הָיָה נוֹהֵג אָבִי לְקַנּוֹת כְּרִטִּיס הַגְרָלָה "לוֹטוֹ" מִדֵּי פֶּעַם. יוֹם
חֲמִישִׁי אֶחָד, מִתְבַּשֵּׁר הָאָבָא בְּבִשׁוּרָה הַמְרַנִּינָה בְּיוֹתֵר לְבַעֲיָתוֹ... זְכִיתָ בְּהַגְרָלָה...
בְּכַמָּה מִיְלּוֹנֵי שְׁקָלִים... תִּנְאַרוּ לְעֲצָמְכֶם אִיזוֹ שְׂמִחָה הָיְתָה בָּאוֹתוֹ יוֹם חֲמִישִׁי,
שְׂשִׁי, שִׁבְתָּ... אִיזוֹ שִׁבְתָּ שְׂמִחָה, הוֹדְיָה לֵה', שִׁירָה, זְמֵרָה, שִׁבְתָּ שֶׁל הַתְרוֹמְמוֹת
הַנֶּפֶשׁ וְעָרִיגָה לְאַלְקִים הַמּוֹשִׁיעַ, הַמֵּיטִיב, הַרַחֲמָן...

בְּיוֹם רֵאשׁוֹן מִתְבַּרֵּר שְׁקָרְתָה טְעוֹת... לֹא הָאָבָא הָיָה הַזֹּכֶה אֶלָּא מִיֶּשְׁהוּ אַחֵר...

מָה הָיָה חֵשׁ אֶדָם מִן הַשְּׂגָרָה? חֲשֵׁךְ, אֲכֻזָּבָה, וְאוֹלֵי אֵף כְּדוּרֵי הַרְנָעָה, וְהֵנָּה רוֹאָה
אֲנִי אֶת אָבִי שֶׁהֵנוּ בְּשִׁלּוֹת נֶפֶשׁ, רִגַע וְהִשְׁקֵט, וְכֹאֲלוֹ לֹא אֵרַע דְּבָר, לְפָלֵא הָיָה הַדְּבָר
בְּעֵינַי, וְשִׂאֲלַתִּיהוּ: אָבָא, הֵיאָךְ הֵנָּךְ בּוֹלַע אֲכֻזָּבָה מָרָה שְׂכָזוֹ בְּשִׁלּוֹה וּבְרַגַע וְכֹאֲלוֹ
לֹא הָיָה כְּלוּם?

וְכַךְ הִשִּׁיב לִי אָבִי כִּיהוּדֵי מֵאֲמִין.

שָׁמַע בְּנִי, יְדוּעַ מִחֵז"ל, שֶׁאֶחָד מֵהַחֲסִידִים הַגְּדוֹלִים שֶׁל הַבּוֹרָא הוּא שְׂכָאֲשֵׁר נִגְזַר
עַל הָאָדָם חֲלֵי אוֹ מוֹת, מִמִּיר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֹנֵשׁ זֶה בְּאֲבוּד מְמוֹנוֹ, וְכַמוֹבָא
בְּחֵז"ל: אֵין הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא פּוֹגַע בְּנַפְשׁוֹת תַּחֲלָה, וְעוֹד אָמְרוּ: לְעֵנִי הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא נוֹטֵל אֶת תַּרְנַגְלָתוֹ וְלַעֲשִׂיר אֶת שׁוֹרוֹ, וְעוֹד מֵהַסְּפּוֹר הַיְדוּעַ עִם אֱלֹהֵיו
הַנְּבִיא וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי שֶׁרָאָה שְׂכָךְ נִהַג אֱלֹהֵיו הַנְּבִיא לְטַל בְּהִמָּתוֹ שֶׁל מְאָרְחוֹ
כְּדִי לְבַטֵּל גְּזֵרָה קָשָׁה שֶׁנִּגְזְרָה עַל אֲשֵׁתוֹ.

וּבְכוֹ, בְּנִי, מָה עוֹשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּאֲשֵׁר נִגְזַר עַל הָאָדָם מִיְתָה, וְאֵין לוֹ מְמוֹן
לְכַפֵּר נֶפֶשׁ? אֶדָם זֶה עֵנִי, בַּעַל חוֹב, וְאֵין בְּיָדוֹ מְמוֹן שְׂיִטְלוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּדִי
לְכַפֵּר עַל נֶפֶשׁוֹ, וּבְכוֹ מָה עוֹשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמִצְבָּ כְּזֶה?

מִשְׁלָה אוֹתוֹ בְּאֲשִׁלָּה, וְהֵנָּה הַמְמוֹן בְּיָדוֹ, יִשְׁמַח זֶה הָאִישׁ שְׂמִיחָה גְּדוֹלָה שֶׁהֵנָּה
וְהוּא בַּעַל מְמוֹן שֶׁנִּפְטָר בְּכַךְ מִכָּל בְּעִיּוֹתָיו, וְלְבַסּוֹף מִתְבַּרֵּר שֶׁהַכֹּל הָיָה אֲשִׁלָּה.

וּבְכוֹ מָה הַרְוִיחַ בְּכַךְ אֶדָם זֶה? שְׂבָאֲכֻזָּבָה זוֹ שֶׁנִּתְבַּרֵּר לוֹ שְׂכָל תִּקְוָתוֹ וְצַפְיָתוֹ הָיְתָה
אֲשִׁלָּה, כְּאֲלוֹ וְהָיָה לוֹ מְמוֹן וְנִלְקַח מִמֶּנּוּ, וּבְכַךְ נִפְטָר מֵעֲנֵשׁ מוֹת.

וְזֶהוּ שְׂנֵאמַר (אִיּוֹב א, כא): "ה' נָתַן וְה' לָקַח יְהִי שֵׁם ה' מְבָרָךְ". ה' נָתַן כְּדִי שְׂיִהָא
לוֹ מָה לְקַח, כְּמוֹבָא בְּמִדְרָשׁ מְשַׁל לְמַלְךְ שֶׁהָיָה לוֹ אֶהוּב, קִנְאוֹ בּוֹ הַשָּׂרִים וְהַעֲלִילוֹ
עָלָיו עֲלִילָה שְׂמַעַל בְּאוֹצַר הַמְּלָךְ וְעָלָיו לְפָרַע סְכוּם גְּדוֹל, הַצָּטַעַר הַמְּלָךְ, וְלְבַסּוֹף
מָה עָשָׂה, צָנָה לְמִשְׁרָתוֹ לָךְ, וְקַח חֲבִילָה זוֹ וְתַן אוֹתָהּ בְּפִתְחוֹ שֶׁל אֶהוּבִי, לְמַחֵר

קם אהוב המלך ומצא החבילה ופתחה, ומצא בה סכום כסף כפי שחיבوهו לשלם בעלילה, שמח שמחה גדולה.

כן נוהג ה' כאשר המקטרגים תובעים דין על האדם, ונצרך הוא לכפר נפש, ואין לו, מזמין לו הקדוש ברוך הוא ממון, ונוטלו ממנו, ובזה נהיה לו כפר נפש.

וכן הוא בכל אכזבה שמתאכזב האדם מאשליה שקדמה לה, הוא לכפרה גדולה עבורו, שכן בקד נחשב לו כאלו וכבר היה לו ביד מה שצפה, ונטל ממנו, ובזה כפרתו גדולה ביסורי נפש הללו, ובזה שמתיסר על "דמיון" תקנותו שהתבדה, כאלו ולא היה זה דמיון אלא כאלו ונענש בפעל ממש, והבן.

הנה ספור מאלף זה ולקחו מלמדים אותנו היאך מסתכל האדם על הנהגת ה' גם כאשר היא מוזרה בעיניו, ונראית לנו כהתעללות, וזאת כאמור, יוכל האדם להסתכל בעין נכונה המצדקת את ה' רק אם יחוש שהנו יקר וחביב אצל בוראו, אהוב עליו עד שהבורא חושב מחשבות בעצות עמקות להצילו ולבחור לו את הדרך הטובה יותר.

ל. סעדני ואושעה - כשאושע אערך סעדה לה'

מלבד ההודאה בברכת "הגומל לחיבים טובות שגמלני כל טוב", שאומר החולה שנירפא ממחלתו, יש הנוהגים לערוך סעדת הודאה, ובמהלכה לספר ולפרסם הניס, כמאמר הכתוב "אודה ה' מאד כפי ובתוך רבים אהללנו... ", "וירממוהו בקהל עם" וכיו להודות לבורא כל העולמים על הניסים ועל הנפלאות שעושה עמנו תדיר. וכן ידועה הסגלה לרפואה, שיקבל החולה לערוך סעדת הודאה כשיתרפא. מקור לזה מוצאים בדברי חז"ל (ברכות מו): "רב זירא חלש, קבל עליו רב אבהו שיעשה סעדה לרבנו, באם ירפא רב זירא ממחלתו."

לא. "סעדני ואושעה" - אקדים סעדה כדי להושע /

ספור

מספר מהרה"ק רבי פנחס מקוריץ זי"ע, שפמל תינוק אחד, אף לאחר הברית לא יכלו לעצר את שטף הדם. על אף שהביאו תרופות וסגלות שונות, נגר הדם ללא הרף.

סעדת הברית שהגשה על השלחנות עמדה מיתמת, ואיש לא העז לגשת לאכל, כשהרף הנמול בסכנת חיים.

בהשגחה פרטית נפלאה, נזדמן לשם פתאום הרה"ק רבי זושא מאניפולי זי"ע. כשראה את המצוקה אמר לנוכחים:

'טלו ידיכם לסעדת המצוה של הברית', והסתמך על הפסוק "ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו" (שמות כד, יא): כאשר רואים בחינת אלקים - מידת הדין שולטת, העצה הבדוקה היא 'ויאכלו וישתו', לאכל סעדת מצוה, אשר פחה יפה להמתיק הדינים ולהפכם לרחמים.

ואכו כך היה במהלך הסעדה הגיעה הבשורה שפסק הדם לזרם.

על רבי זושא מאניפולי מספר בספר "בארות המים": תמיד בעת שחלה ונפל למשכב, אמר הפסוק 'סעדני ואושעה'. והיה מפרש סעדני - הינו עשו בשבילי סעדה לתלמידי חכמים ויראי ה', למען 'ואושעה' מחליי.

*

האדמו"ר רבי אשר מסטולין ספר, שפעם השתתף בסעדת הודיה בבית רבי ברויכל ממעזיבוז, לאחר שנגדו נתרפא ממחלה קשה. בסעדה הזכיר רבי ברוך את דברי חז"ל (ברכות לג): "כשם שחגיב אדם לברך על הטובה, כך חגיב לברך על הרעה". אף נחזי אנו, אם נכדי היה מת חס וחלילה, האם הייתי כל כך שמח ומודה לה' יתברך, כפי שאני שמח עתה ומודה לו?!

לאחר שהתעמק במחשבותיו, המשיך ואמר: 'אני בעצמי הייתי מודה לה' יתברך גם על הרעה, באותה מדה שאני מודה לו כעת, לאחר שנתרפא. אלא שאז לא הייתי יכול לשתף את האחרים בשמחתי, ואלו עכשו אני בעצמי שמח, וגם יכול לשתף את האחרים.'

מפרש המהר"ם שיק, שהודאתה של לאה אמנו היתה הודאה תמידית... "שתמיד בהעלותה על פיה שם בנה יהיו לנגד עיניו גמולות וטובות של הקדוש ברוך הוא, ותתעורר להודות לפניו על חסדיו המרבים..." וכך מפרש את הפסוק "הפעם אודה את ה'" (בראשית כט, לה): שהפונה בלשון שאלה, וכי די לי בפעם אחת להודות לה'?! לא נכון הדבר, אלא צריכה אני להתמיד בתהלה והודאה לה' בכל עת!! ולכך קראה שמו יהודה, המורה על התודה תמידית..."

לב. כדאי לחיות כדי להודות / ספור

עָרַב שֶׁבֶת קֹדֶשׁ. בְּכָל הַבְּתִימִים עֲסוּקִים כָּל־סָבִיב בְּהַכְנֹת אַחֲרוֹנוֹת לְקִרְאת שֶׁבֶת הַמַּלְכָּה. עוֹד שָׁעָה קָלָה תִּפְרָס הַמַּלְכָּה אֶת כְּנַפְיָהּ וּתְמַלֵּא אֶת רְחוּבוֹת יְרוּשָׁלַיִם בְּקֹדֶשׁהּ עֲלֵאֵית.

רַק רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים זֹנְנֶנְפֶלְד פּוֹסֵעַ בְּרְחוּבָהּ שֶׁל עִיר. מִנְהַג אֲמֵץ לוֹ רָבָה שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם, בְּכָל יוֹם שָׁשִׁי, לַעֲרֹךְ 'סִיבּוּב' מִיַּחַד. סִיבּוּב בֵּין בְּתֵי הַחֲלָפָאִים, הַנְּדָפָאִים וְהַמְּסַפְּנִים, כְּדֵי לְהַאִיר אֶת לְבָב וּלְשִׁמְחָם. וְלוֹ גַם לְדַקּוֹת מוֹעֲטוֹת.

אַחֲרוֹנָה, מְבַקֵּר הוּא תְּמִיד אֶת הַיְנַדְלֵיהַ הַזְּקֵנָה הָאֲלֻמָּנָה. הַיְנַדְלֵיהַ הַיְשִׁישָׁה גְּרָה בְּמִרְתֵּף טָחוּב וְאַפֵּל. אִישׁ אֵינּוּ יוֹדֵעַ בְּדִיוֹק אֶת גִּילָהּ הַמְּדִיקָה. מִתְּגוֹרֶרֶת הִיא בְּגָפָה מְאֹד עֲלֵתָהּ מְפּוֹלֵי. אֲשֶׁה לְמוֹדֵת סָבֵל וְרַבֵּת יְסוּרִים. כָּל גּוֹפָה כּוֹאֵב וְדוֹאֵב וְאֲלֻמָּלָא נְשׁוֹת יְרוּשָׁלַיִם הַטּוֹבוֹת, הַסּוֹעֲדוֹת אוֹתָהּ מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ בְּמִסִּירוֹת, סָפֵק אִם הֵיטָה מְגִיעָה עַד הַלּוּם.

ר' יוסף חיים זוננפלד נוהג באשה הזאת כבוד רב. הוא מתעכב בביתה מספר דקות ומתענג בשלומה. הפעם הוא ממחר מעט ומזדרז להפרד ממנה.

"שֶׁבֶת שְׁלוֹם, הַרְבֵּנִית", הוּא מְאַחֵל לָהּ וּפּוֹנֶה לְצֵאת.

אַלָּא שֶׁהַבְּקוֹר שֶׁל יוֹם שָׁשִׁי זֶה נִשְׁתַּנֶּה מִשְׁאָר הַבְּקוֹרִים. לְהַיְנַדְלֵיהַ הַיְשִׁישָׁה יֵשׁ מִשְׁאָלָה מִיַּחַדָּת.

"אַנָּא, יְבָרֵךְ אוֹתִי הַרְבֵּי", הִיא מְבַקֶּשֶׁת בְּקוֹל חֲלוּשׁ.

ר' יוסף חיים ממחר להשיב פניו אליה ואומר: "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁכָּל צְאֻצְאָיָהּ שֶׁל יְהוּדִיָּה יִקְרָה זֶה, בְּכָל מְקוֹם שֶׁהֵם, יִלְכוּ בְּדָרֶךְ הַיְשָׁר".

שוב מבקש ר' יוסף חיים למהר לבית הכנסת, אולם הינדליה עדין אינה מְרָצָה:

"רַבִּי הַלּוֹאִי יְהִי כְּדְבָרֶיךָ. אֵךְ, מַה יְהִי עָלַי? מִדּוּעַ הַרְבֵּי אֵינּוּ מְבָרֵךְ גַּם אוֹתִי?"

ר' יוסף חיים נבהל שמא פגע ברגשותיה של הישישה המספנה.

"בְּוֹדָאִי! בְּוֹדָאִי!", אוֹמֵר הוּא מִיָּד וּמוֹסִיף: "יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ רֹפֵא כָּל בְּשָׂר, שֶׁהַיְנַדְלֵיהַ לֹא תִסָּבֵל חֲלִילָה שׁוּם צַעַר וּמְכָאוּב".

שַׁעַת מִנְחָה כָּבֵד הַגִּיעָה וְר' יוֹסֵף חַיִּים מְנַסֶּה לְהַפְרֵד מֵהִינְדֻלְיָה הַזְקֵנָה, אֵךְ זֶה טָרֵם בָּאָה עַל סְפוּקָה.

"רַבִּי" הִיא מְגִבְיָהָ אֶת קוֹלָהּ וּמִתְחַנְנֶת, "בְּרַכְנֵי בְּאַרְיֵכוֹת יָמִים וְשָׁנִים!"

ר' יוֹסֵף חַיִּים מְחַיֵּךְ וּמְבַקֵּשׁ לַעֲשׂוֹת כְּרָצוֹנָה.

הִינְדֻלְיָה מְפַרְשֶׁת אֶת חַיּוּכּוֹ כְּהַבְעַת פְּלִיאָה. "אֵל יִתְפַּלֵּא הָרַב עַל בְּקִשְׁתִּי", מְסַבֵּרָה הַיְשִׁישָׁה בְּהִתְרַגְּשׁוֹת, "הָרִי הָרַב יוֹדֵעַ שְׂרָבְבוֹת מְלֶאכִים נִבְרָאוּ בְּשָׁמַי מַעֲלָה בְּשָׁבִיל מְטָרָה אַחַת וַיְחִידָהּ - לְהַגִּיד פֶּעַם אַחַת 'קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ'.

וְאֵלוּ אֲנִי, לֹא פֶעַם אַחַת, אֶלָּא פְּעָמִים רַבּוֹת בַּיּוֹם זֹכָה לְבָרֵךְ 'שֶׁהַכֹּל נִהְיָ בְּדַבְרֵי וְשָׂאָר בְּרָכוֹת. וְכֵן לְהִתְפַּלֵּל וְלִקְרֹא קְרִיאַת שְׁמַע. הָאֵין הָרַב חוֹשֵׁב שְׂאֲרָצָה אַרְיֵכוֹת יָמִים כְּדֵי שְׂאֲזֹכָה לוֹמַר עוֹד בְּרַכָּה לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, עוֹד שָׁבַח וְהַלֵּל, עוֹד אָמֵן? עוֹד הַזְדַּמְנוֹת לְפֶאֶר וּלְרוֹמֵם אֶת שְׁמוֹ שֶׁל בּוֹרֵא עוֹלָם? אֲנֵא, יְבַרְכְּנֵי הָרַב בְּאַרְיֵכוֹת יָמִים".

ר' יוֹסֵף חַיִּים נִרְגָּשׁ כֵּלּוֹ. נִכָּר עָלָיו שֶׁדַּבְּרִיהָ הַנוֹקְבִים שֶׁל הִינְדֻלְיָה יוֹרְדִים אֶל תּוֹךְ חֲדָרֵי לְבוֹ וְהוּא נִפְנָה כֹּל כֵּלּוֹ לְמִלָּא אַחַר בְּקִשְׁתָּהּ.

וּבְזִמְן שְׁחִמָּה כְּמַעַט כָּבֵד שׁוֹקֵעַת, עוֹמֵד ר' יוֹסֵף חַיִּים בְּמִרְתֵּף הַטְּחוּב שֶׁל הִינְדֻלְיָה, עוֹצֵם אֶת עֵינָיו אֹמֵר: "רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הֵבֵט מִשְׁמַיִם וַרְאָה כְּמָה צְדָקָת זֶה מִיְּקָרָת כֹּל רָגַע וְרָגַע בְּעוֹלָמָךְ. כְּמָה הִיא מְחַבֵּבֶת כֹּל מְלָא שֶׁל שָׁבַח וְהוֹדָיָה לְשִׁמְךָ. תֵּן לָהּ אַרְיֵכוֹת יָמִים וְשָׁנִים, כְּדֵי שֶׁהִיא תִזְכָּה לְהַלֵּל אוֹתְךָ עוֹד זִמְן רַב". רַק אֵז נִתְרַצְתָּה הִינְדֻלְיָה הַיְשִׁישָׁה וְיָכוֹל הָיָה ר' יוֹסֵף חַיִּים לְהַפְרֵד מִמֶּנָּה וְלַחֹשׁ לְבֵית הַכְּנֻסֶת. בְּלִבּוֹ שָׁמְחָה וְהִתְרַגְּשׁוֹת מִהֶאֱשָׁה הַגְּלֻמוֹדָה שְׂרוּצָה לַחֲיּוֹת רַק כְּדֵי לְבָרֵךְ וּלְהוֹדוֹת...

בְּאוֹתוֹ לַיִל שֶׁבֶת זָהָרוּ פָּנָיו שֶׁל ר' יוֹסֵף חַיִּים בְּאוֹר יְקָרוֹת. תִּפְלָתוֹ הַשְׁתַּפְּכָה בְּמַתִּיקוֹת מִיְּחֻדָּת וּמִתּוֹךְ לֵב מִתְרוֹנֵן -

"לְכוּ נִרְנְנָה לַה', נִרְיַעָה לְצוֹר יִשְׁעֵנוּ"...

עוֹמְדִים אָנוּ בְּתַפְלוֹת הַיָּמִים הַנוֹרָאִים וּמְבַקְשִׁים חַיִּים: "זְכַרְנוּ לְחַיִּים מְלֶךְ חַפְּץ בְּחַיִּים, וְכִתְבֵנוּ בְּסֶפֶר הַחַיִּים... וְכִתֵּב לְחַיִּים טוֹבִים וְכוּ'..." אֵךְ אֵילוּ חַיִּים אָנוּ בְּאַמַּת מְבַקְשִׁים?

מְבַקְשִׁים אָנוּ מִרַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם חַיִּים בְּעֲלֵי תִכּוֹן וּמִשְׁמַעוֹת, חַיִּים שְׂרָגְעֵי הוֹדָיָה מְלִבִּישִׁים בָּם מֵהוֹת. חַיִּים מְלֵאִים בְּשִׁיר וְשָׁבַח עַד כְּלוֹת, חַיִּים בְּהֵם נִזְכָּה לְפֶאֶר, לְהוֹדוֹת. חַיִּים כְּאֵלָה שֶׁכֹּל מְלֵאכִים הֵמוּנֵי מַעֲלָה יִתְקַבְּצוּ לְשִׁמְעַת אֶת עַמְךָ יִשְׂרָאֵל קְבוּצֵי מְטָה, הַמְהַלְלִים וּמְשַׁבְּחִים -

כי מלך גדול וקדוש אתה. יהי רצון ששנה כלנו.

לג. ההודיה עצמה היא כבר התחלת הישועה / ספור

אישי

מזה שנה ואף יותר, זכיתי בסיעתא דשמיא להתחבר לעבודת ה' דרך ההודיה, ועל זכות זו אני מודה כל יום. ביתנו השתנה. כלנו נמצאים במקום של הודיה. כשאדם מודה, הוא הופך מאיש ממרמר, לשמח. מכוועס ומתסכל, לאיש מאמין. מרוטן ומיאש, למלא תקוה. מעיף ונשרף, למלא חיות ורעננות. וכל זה באמת קורה!

לשם הבהרה: הקשאים לא נעלמים, כי אנו פאן למודי תלאות, וחינו מלאי נסיונות. אך ההודיה נותנת כח. ההודיה מחליקה את הקשאים, חושפת את הפצעים, מרגיעה. ההודיה מעצימה את תחושת ה"יש", ממלאת ומשמחת.

נציר במחננו בלנדר, שמכניסים לתוכו דבר מאכל יבש, מפעילים, והנה נשמעות מיד חריקות ונאקות, גניחות צורמות. הבלנדר עובד קשה על מנת לרסק את המזון, לטחן אותו. אך אם נקח חצי כוס מים ונשפך פנימה, מיד תהפך הבלילה לרפה יותר, נמוחה, נעימה. הבלנדר ישקט, יסתובב בנחת על צירו ויעשה את פעלתו בצורה שקטה ורגועה.

והנמשל מתקשר ליומיום שלנו. חיי העולם הזה מלאים בנסיונות, מהמורות, כאבים וקשאים. לעתים אנו חורקים, נאנחים, מתלוננים. אך אם נוסף מים חיים - הודיה לה', נחוש מיד כמה נהפכים הקשאים לרפים יותר, וכל נסיונות החיים מתגמשים ללא קשי. הכל נהיה רך ונעים, נוח שקט ורגוע. וזה אמת! זו מציאות החיים! לא רק משל יפה. מנסיון.

ההודיה עצמה היא היא הישועה. ברגע קשה, כשאדם מתחיל להודות, הוא כבר נושע. הוא נצא מהיאוש, מהפעס, מהאין אונים, ומיד מתחבר למקור הכח, למי שהכל שלו והכל ממנו. ואז הוא גם מאמין ומרגיש ברגש חזק מאד, שהכל לטובה. תודה מקרב הלב על כל פעליו של ארגון "לעולם אוֹדך" להפצת ההודיה. שעוזרים לנו מאד להשיב אל לבנו את כל אלו הדברים.

שנה כלנו להמשיך להתחזק בהודיה, וכך גם נזכה בסיעתא דשמיא לשנה טובה ונפלאה, שנה בה פינו לא יפסק מלהודות, להלל ולשבח לה' יתברך...

לד. שתאמר על הקדוש ברוך הוא שהוא טוב אזי כמו כן יטיב עמך / ספור

ספסלי בית המדרש עמדו כמעט ריקים. היום לא הגיעו הרבה אנשים לשעור. יעקב שקע בתוך כסאו. יום העבודה הארוך, הטרדות ועמלן העיפות הגוברת הקשו עליו להתרכז בדברי הרב. הוא התאמץ עד מאד לשמר את עיניו פתוחות.

- "וזה מה שמובא בספרים הקדושים, פרוש הפסוק בפרשת 'וישלח', הרב הרים מעט את קולו.

"ואתה אמרת היטב איטיב עמך! כאשר האדם חי באמונה ובטחון בהשם יתברך, ובהודאה תמידית לה' על כל דבר ודבר, וגם כאשר עוברים עליו מצבים קשים חס ושלום מחזק את עצמו גם כן להודות להשם, אז השם יתברך מראה לו רחמיו וחסדיו הגלויים, ונתהפך עליו הפל לטובה!"

יעקב הזדקף בכסאו, ורכז מבטו ברב, מנסה להבין באמת את דבריו.

- "וזהו: 'אתה אמרת היטב' המשיך הרב בהתלהבות "שהשם יתברך אומר לאדם: 'אתה אמרת היטב'?"

אמרת שהשם הוא טוב, והוא עושה לך רק טוב?? אז 'איטיב עמך! איטיב עמך על כך, שתראה באמת כמה טוב ה', וכמה טוב להודות לו יתברך!"

יעקב הקשיב כמהפנט. הדברים נכנסו כמו חצים חדים ללבו.

- "ולחפך, כאשר האדם הוא תמיד בתלונות על השם חס ושלום. אז מיום ליום מצבו נהיה גרוע יותר. וכמו שאנו רואים שם עוד בפרשת 'פי תבוא', שכל התוכחה באה, חס ושלום, דייקא בגלל שאין מתבוננים בטובותיו וברחמיו המרבים של השם, כמו שכתבו שם 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב ל'. והינו, מפני שלא עבדו את ה' בשמחה בזמן שהיה להם כל טוב, ולא התעוררו לראות את טוב ה' ולהודות לו תמיד - על כן באה עליהם הצרה הזאת. שאולי מתוך הצרות יזכו להתקרב לה' ולהתבונן בחסדיו יתברך..."

ואת השאר יעקב כבר לא הצליח לשמע. מחשבותיו כבר נדדו הרחק.

שלשה בנים היו לו ליעקב. בנים שמזמן כבר הגיעו לגיל השדוכים.

לא ראו הם שום זיק של תקנה, שניציעו להם הצעת שדוך עבורם. העצבות והחשכות גברו עד מאד בביתם, כאשר הגדול מהבנים כבר עבר את גיל השלשים, ומתחתיו שאר האחים - כלם מחכים לישועה ולזווג משמים.

אחרי ששמע יעקב את דברי ההתחזקות מפי הדרשן, לפתע התמלא לבו בתקנה ובבטחון בה', וכשחזר לביתו ספר לאשתו כל מה ששמע בשעור.

- "מי יודע, רחל" הוא אמר לה "אולי אנחנו לא מתבוננים מספיק בחסדי ה' עלינו, ולא מודים מספיק. אולי אנחנו באמת רואים רק מה שחסר לנו ומה שלא הולך לנו טוב בחיים... אולי זאת הסבה שהשדוכים לא נראים באפק".

קבלו עליהם הבעל והאשה, שמעתה יתחזקו מאד במדה זו של התבוננות והכרת טובת ה' יתברך וחסדיו, וקבעו ביניהם שמעתה יתנו בכל יום ויום הודאה לה' לפחות משך חצי שעה, להודות על כל הטובות שעושה אתם תמיד.

והנה - לא עברו ארבעים יום, וגמרו שדוך למזל טוב לבנם בן השלשים.

יעקב ואשתו הודו לה' מכל לבם על החסד שעשה אתם, והמשיכו להודות ולהלל ולשבח בכל יום ויום כאשר קבעו על נפשם.

וכאשר עברו עוד כמה ימים, עשו עוד שדוך לבן שבא אחריו, ואחר כך גמרו עוד שדוך לבן השלישי שחכה לזווגו, וכך גמרו במשך כמה שבועות ג' שדוכים טובים.

כהכרת הטוב, החליט יעקב לגשת לאותו הדרשן, והודה לו מכל הלב, שבזכותו זכה לישועות בדרך נס ופלא.

שאל אותו הדרשן: "בזכותי!! איזה זכות יש לי בזה, ואיזה שיכות יש לי לכל השדוכים שגמרתי?"

- "אם הרב זוכר את הדרשה שדרש לפני כחדש וחצי בענין ההודאה לה', מאז התחזקנו בכך מאד וראינו ישועת ה' עין בעין!"

- "באמת?" התפלא הרב. "האמת היא, כי לא הייתי ער לזה כלל, ואמרתי הדבורים כמיסית לפי תמו' מה שראיתי מובא בספרים הקדושים... ברוך ה' שדבורי עשו רשם בקרב לב השומעים."

התפעל הרב מדברי יעקב. לפני זמן לא רב עברה עליו תאונת דרכים קשה ה' ירחס. הוא שהה הרבה זמן בבית החולים, וכעת כבר חזר לביתו, אמנם השמיעה שלו נחלשה ביותר, עד שכמעט לא שמע באזניו.

כאשר ראה הוא את הכח והזכות של ההודאה לה', החליט בעצמו שינתחיל גם כן בקביעות כל יום ויום להודות לה' על כל הטובות שעושה אתו תמיד.

לאחר שבוע שעסק מאד בהודאה לה', התקשרו אליו מבית החולים ואמרו לו, שהגיע פרופסור גדול, והם מציעים לו שיגיע שוב לבדיקה נוספת. אולי יוכלו לעזור לו בענין השמיעה.

לאחר בדיקה שערכו בבית החולים, נתגלה להם, שבעת שטפלו בו בפעם הראשונה, נסתם אז בטעות צנור צר בתוך אזנו, והנה כאשר הבחינו בזאת הרופאים, טפלו בו מיד ופתחו את הסתימה, ושוב חזר אליו חוש השמיעה כראוי, ונתרפא לגמרי.

זהו כח ההודאה, להמשיך ישועות גדולות מעל הטבע, ולעורר רחמים וחסדים על כל ישראל, בכלל ובפרט.

(מעבד ע"פ ספור אמתי שהובא בספר הנפלא "יודו לה' חסדו")

לה. אין כמו ההודאה לפתח שערי שפע וישועה

ביום ז' בחשוון אנו מתחילים להתפלל על הגשמים בברכת "ברך עלינו" בתפלת שמונה עשרה. אם נתבונן בסדר ירידת הגשמים לעולם, במהותם ובתפקידם נגלה קשר הדוק ונפלא לענין ההודאה והכרת הטוב לבורא יתברך. הנה בששה ימים ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו. הכל נמצא מוכן עבור האדם, אשר נברא ביום הששי, באחרית הבריאה כלה. הכל מלבד דבר אחד: גשמי ברכה!

כך מבאר בפתוב (בראשית ב, ה): "וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ, וכל עשב השדה טרם יצמח, כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה." ורש"י במקום מבאר: "כי לא המטיר, ומאי טעמא לא המטיר? לפי שאדם אין לעבד את האדמה ואין מפיר בטובתו של גשמים. וכשבא אדם ונדע שהם צריך לעולם התפלל עליהם ויגדו... וגו'"

מכאן רואים אנו שרק על ידי שהאדם מכיר בטובת ה' יתברך ומודה עליה, בזה הוא זוכה לקבל את שפע הברכה.

הפרת הטוב וההודאה הם תנאי הכרחי להורדת השפע האלקי.

הדבר דומה לבן שיש לו אב עשיר מפלג ורחום, שמוכן ורוצה להעניק לבנו הון רב, אך כל מה שהוא מבקש מבנו זה שייכיר בטובתו ויודה לו על כך.

אם כך, מעבר לחיוב הגדול שיש ליהודי להודות ולשבח את בוראו, מצינו שיש גם חשיבות ותועלת גדולה בזה שמודה ומשבח. כפי שמצינו ב'תנא דבי אליהו' זוטא פ"ו: "אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה וכו'. הריני מודיעך מקצת מדותי, כשאני רואה בני אדם, אף על פי שאין בהם תהלה ושבח של תורה ומעשים טובים, לא במעשה ידיהן ולא במעשה אבותיהן, אלא רק בשביל שהן עומדים ומודין ומברכין ומשבחים ומרבים תחנונים לפני, אני נזקק להם וכופל להם מזונותיהם, שנאמר (תהילים ק"ב) פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם" עכ"ל.

וכן באר ר' עקיבא איגר זצ"ל את הפסוק "זבח תודה יכבדני ושם דרך אראנו בישע אלקים": שעל ידי זה שאדם מביא קרבן תודה, שמודה ומהלל לה' יתברך על רב חסדיו וטובותיו - בכך פותח הוא את הדרך להראותו שוב בישע אלקים, ובזה יזכה לעוד ועוד ישועות. ועוד ישועות. ועוד אמר בתוך דבריו. 'כי במי שמיטיב לזולתו וזה מכיר בטובתו, ונותן תודה לו, זה גורם שיחזר ויטיב עמו כפעם בפעם, אבל אם אינו נותן לו טובה זה גורם שזה מונע טובתו ממנו. וכמו כן אם אנחנו מכירים בטובתנו מן ה' יתברך עלינו, ומודים ומברכין אותו, זה גורם שיוסיף ה' להיטיב עמנו, אבל אם אנחנו כפויי טובה חלילה מבלי לברך ולהלל לה', גורם שימנע ה' הטוב מאתנו ולא יוסיף הראות נפלאותיו וישועתו עמנו ע"כ.

לסכום, עלינו לזכר תמיד כי כל אחד מאתנו הנו בן של אב רחום עשיר מפלג, שברשותו כל השפע והטוב שבעולם, והוא רק רוצה ומחכה להשפיע אותו עלינו. כיצד נפתח את שערי הברכה? כיצד נבוא בשערי יתברך? בתודה! על ידי הפרת הטוב וההודאה. יהי רצון שנגזר.

ועל כך שמעתי משל יפה מהגה"צ רבי דב זפה שליט"א:

מלצר מסתובב בין שלחנות המזמנים, ושואל: הכל בסדר, הנכם מרצים...? מזמנים בשלחן מסים השיבו: כל הכבוד... מצין... ולעמדתם מזמנים בשלחן אחר השיבו: לא נהנינו... למה חסר פרט זה... ועוד הערות כיוצא בזה.

למלצר זה נותרו מנות עודפות במטבח, נתבונן, לאיזה שלחן יעדיף להגישם באדיבות, לאלו שפרגנו לו או לאלו שהתבכינו לו? בודאי לאלו שפרגנו לו.

לו. כיצד מנחמים בן שמתה עליו אמו?

כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד...

נער בן 17, תלמיד ישיבת 'קול תורה', התיתם, לא עלינו, מאמו, והתקשה להתאושש. גם חדשים לאחר הפטירה הוא לא ותר על עליה לילית לקבר בהר המנוחות. בפעולות היום, היה מרבה לשוחח על מחלתה האחרונה, ולחקר את כל סובביו "מה קורה כעת עם אמא בעולם הבא?".

- "תביאו אותו אלי הביתה", הציע הרה"ג רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, כשספרו לו על הבחור.

ר' שלמה זלמן הושיבו לצדו, לטף את גדו, ואמר לו: "נכון, ברגע שנהשפים להנהגת הדין של הקדוש ברוך הוא, אנו עדין לא מסגלים להבין, ולכן עלינו לברך ברוך דין האמת, אבל בד בבד, אל לנו לשכח שישוד כל הבריאה הוא רחמים ולכן אנו אומרים בהזכרת נשמות 'ק-ל מלא רחמים'.

"הקדוש ברוך הוא הוא אב הרחמים, האבא של מקור כל הרחמים בעולם. לפעמים לוקח זמן עד שמבינים, אבל אין דבר רע בעולם. כל מה שהקדוש ברוך הוא עושה, לטובתנו הוא עושה, מכח רחמיו המרבים.

"מה אתה דואג?" המשיך הגאון רבי שלמה זלמן. "אמא שלך במצב הרבה יותר טוב ממני וממך. נשמתה צרורה בצרור החיים. היא קרובה הרבה יותר לאב הרחמים".

כך ישב רבי שלמה זלמן עם הנער במשך דקות ארוכות, עודד אותו במלים חמות ותאר בפניו בפרטות את אפן הנהגת העולם בידי אב הרחמים. עיני הבחור זלגו דמעות, עד שהפטיר:

"הבנתי, אם כך, אין לי סבה להיות במרה שחורה".

ואכן, תוך תקופה קצרה חזר הבחור לעצמו.

(מתוך "חכמת הנפש היהודית בדרך של הגרש"ז אויערבך זצ"ל")

לז. "סגלה" לקצור ימים

מספר על הגאון רבי שמעון מירוסלב זצ"ל, שהאריך ימים בשיבה טובה. כשנשאל במה האריך ימים, השיב שבדרך כלל יש לאדם הרבה קשיות כלפי מעלה: למה לא הולך לי טוב? ולמה אין לי פרנסה ולשני יש? ולמה אין לי נחת מהילדים כמו לשכן? וכי וכי. עד שה' אומר לו: 'ראה, כאן בעולם הזה אי אפשר להבין את כל התרוצים, בא נעלה למעלה אז אסביר לך שהכל נעשה בצדק ובישר... כי 'הצור תמים פעלו, ק-ל אמונה ואין עול' וכל מה שה' עושה לטובה הוא עושה. ולכן, כשמתמלאת סאת שאלותיו של האדם, הוא נפטר לבית עולמו. אבל אני - לא הקשיתי מעולם קשיות על הנהגת הבורא, לכן הוא השאיר אותי פה...

מבאר המלבי"ם בפרושו של הפסוק בְּתֵהִלִּים (ל, י): מה בצע בדמי בְּרִדְתִּי אֶל שַׁחַת, הַיּוֹדֵד עֹפֵר, הַגִּיד אֲמִתְּךָ. הנה בחיי יש לך בצע ותועלת ממני במה שאני מודה ומשבח לך, אבל בדמי, דהיינו בשתיקתי והפסק תנועתי, מה בצע יהיה לך? וכן מה בצע יהיה לך בְּרִדְתִּי אֶל שַׁחַת? כי כל זמן שאני חי, אודיע האמתיות מכבוד ה' והשגחתו ונפלאותיו, אבל במותי "הגיד אמתך"! ולכן "שמע ה' וְחַנּוּנִי" להקימני מחליי, "וה' יהיה עזר לי" שאוכל להודות לך.

לח. חיב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה - היאך?

הגמרא במסכת ברכות (נד, א) מלמדת אותנו: "חיב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, שנאמר (דברים ו, ה) 'ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך', בכל מדה ומדה שהוא מודד לך - הוי מודה לו במאד מאד". ופרש רבנו עובדיה מברטנורא (ברכות שם): "בכל מדות המדידות לך, בין מדה טובה בין מדת פרענות". ההודאה על מקרה רע כעל מקרה טוב, אינה מעלה

יוצאת דפן, או דרָגָתם שֶׁל אֲנָשֵׁי מַעֲשֵׂה וּבַעֲלֵי צוּרָה. הַמְשֻׁנָּה בְּמִסְכַּת בְּרָכוֹת קוֹבַעַת זֹאת כְּחוּבָה מַחֲלֻטָּת "חָיֵב אָדָם לְבָרֵךְ" ... וְכוּ'. וְהַגְמָרָא מְבִיאָה לְכַד סְמוּכִין מִכַּמָּה וְכַמָּה פְּסוּקִים בְּתַהֲלִים וּבְסִפְרֵי אִיּוֹב.

נְבִיא כָּאֵן אַחַת מֵהֶרְאִיּוֹת שֶׁמְבִיאָה הַגְמָרָא מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קא, א) "חֲסֹד וּמִשְׁפָּט אֲשִׁירָה, לָךְ ה' אֲזַמְּרָה". "חֲסֹד וּמִשְׁפָּט - אֲשִׁירָה", בֵּין אִם זְכִיתִי לְמַדַּת הַחֲסֹד, וּבֵין אִם נֶעְנַשְׁתִּי בְּמַדַּת הַמִּשְׁפָּט, חֲלִילָה - אֲשִׁירָה. אֲשֶׁא שִׁיר וְתַהֲלָה, בְּמַדָּה שְׁנָה.

אָמְנָם, עַל הַדְּבָרִים שֶׁנֶּרְאִים בְּעֵינַי הָאָדָם כִּי חֲסֹד' קַל לוֹ לְהוֹדוֹת לָהּ, אֵךְ כִּיצַד יוֹדָה עַל הַמִּשְׁפָּט, הַצְּרוֹת, הַיְסוּרִים וְהַמְכַאֲוִיִּים?

תְּשׁוּבָה לְזֹאת נִמְצָא בְּדַבְרֵי הַרְמְבַ"ם עַל דְּבָרֵי הַגְמָרָא (ברכות לג, ב): "וְזֶה הַדְּבָר שְׁכָלִי אֶצֶל בְּעַלֵּי הַשֶּׁכֶל, וְאֶפְלוּ לֹא הוֹרָה הַכְּתוּב עָלָיו, לְפִי שֵׁישׁ דְּבָרִים רַבִּים נֶרְאִים בְּתַחֲלָתָם טוֹבִים וְאַחֲרֵיתָם רָעָה רַבָּה. וְעַל כֵּן, אֵין רְאוּי לְמִשְׁכִּיל לְהִשְׁתַּוְּמֵם כְּשֶׁתְּבוֹא עָלָיו צָרָה גְדוֹלָה, מִפְּנֵי שֶׁאִינוּ יוֹדְעֵי סוּפָה וְכוּ'" וְאֶפְלוּ בְּשַׁעַת הַעֲבָרָה וְהַפְּעַס וְהָאֵף וְכוּ', בְּכָל עֵנִין שֶׁיְּבוֹאֵהוּ, שֶׁבַחְהוּ וְהוֹדְהוּ".

יְשָׁנָם מְאֻרְעוֹת רַבִּים הַפְּאִים עַל הָאָדָם, אֲשֶׁר נֶרְאִים מִמֶּבֶט רֵאשׁוֹן כְּרָעָה לוֹ, אוֹלָם לְאַחַר זְמַן מִתְבָּרַר שֶׁאֵינָם אֶלָּא טוֹבָה. בְּמַקְדָּם אוֹ בְּמֵאֲחָר יִתְגַּלֶּה לוֹ לְאָדָם כִּי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא סוֹבֵב אֶת כָּל הָעֲנִינִים מִתַּחֲלָתָם אֵךְ וְרַק לְטוֹבָה לוֹ.

כְּשֶׁאָדָם מִחְדִּיר בְּלִבּוֹ אֶת הָאֱמוּנָה כִּי כָּל צְרוּתָיו וּמְכַאֲוִיּוֹ הֵם וְדַאי לְטוֹבָתוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין בְּשִׁכְלוֹ לְהִבִּין זֹאת כְּעַת - יְכוֹל הוּא לְהוֹדוֹת לָהּ בְּיִתְרֵי שְׂאֵת גַּם עַל אֵלוֹ הַ"רְעוּת".

וְזֶה וְגַם הַגְלוּי הַמִּיחָד שֶׁפּוֹרִים מִלְּמַדְנוּ:

הַגְמָרָא (חולין, קלט) שׁוֹאֵלָת: "אֲסִתֵּר מִן הַתּוֹרָה מִנִּין? וְאֲנֹכִי הַסִּתֵּר אֲסִתִּיר אֶת פְּנֵי בַיּוֹם הַהוּא" - חַז"ל בָּאוּ לְלַמְּדֵנוּ כָּאֵן כִּי שֶׁרְשָׁם שֶׁל כָּל הָאֲרוּעִים בְּמַגְלַת אֲסִתֵּר הוּא הַסִּתֵּר פְּנִים! כָּל הַמְאֻרְעוֹת שֶׁאֲרַעוּ הֵיוּ בְּדֶרֶךְ שֶׁל הַסִּתֵּר, לְלֹא שׁוּם גְלוּי שֶׁל נְסִים וְחֲסִדִּים בְּתוֹךְ הַהַסִּתֵּר הַזֶּה. אִם בְּסוּפוֹ שֶׁל דְּבָר רָאוּ כֵּלָם אֵיךְ שֶׁכָּל מְאֻרָע הֵיךְ מְרַאשִׁיתוֹ בְּנוֹי כְּחֻלְיָה אַחַת מִשְׁרְשֵׁרֵת אֲרַכָּה שֶׁל מְאֻרְעוֹת שֶׁהִבִּיאוּ לִישׁוּעַת ה'. הַכֹּל הֵיךְ לְטוֹבָה.

וְכֵן גַּם יְהִיָּה כְּשֶׁיְּבוֹא מְשִׁיחַ: הַכֹּל יִרְאוּ שֶׁלֹּא הֵיךְ כָּלֵל הַסִּתֵּר שֶׁל גְלוּת, רַק הַכֹּל הֵיךְ גְלוּיִים שֶׁל חֲסֹד, טוֹבוֹת וְנִפְלְאוֹת שֶׁעֲשָׂה ה' לָנוּ. יְהִי רְצוֹן שֶׁנִּזְכֶּה לְהוֹדוֹת לָהּ וְתִבְרָךְ עַל כָּל מְאֻרְעוֹתֵינוּ מִתּוֹךְ אֱמוּנָה שְׁלֵמָה שְׁוֹדַאי - הַכֹּל לְטוֹבָתֵנוּ...

לט. 10 מעלות ויותר להם מגיע וזוכה המודה לה'

ההודאה לה', מלבד שהנה חיובית ומוסרית מביאה היא להרבה תועלות הנחוצות ביותר לאיש היהודי, ולהלן נפרט מהן:

1. אמון בה', המודה לה', חש את אהבתו טובו וחסדו של בוראו אליו, ומתוך כך נותן בו אמון מלא ומקבל הנהגותו בהבנה ובאהבה גם באכזבות החיים, אחר שידע הוא שאין חרד לגורלו הטוב בבוראו.

2. בטחון בה', המודה לה', חש את טובו וחסדו, ובכך רואה בו פאב וכאוב להיות לו משען ומבטח בעת צרה.

3. שמחה בה', המודה לה', חש שמקבל את צרכיו בכל פעם כמתנה, ותחושתו ותחושת "הפתעה" בכל פרט הנשפע עליו, ואפלו הנשפע באפן מתמיד, ועל אחת כמה וכמה הנשפע באפן מזדמן.

4. כבוד ובטחון עצמי, המודה לה', חש מכבד, ותחושתו שהבורא מתכבד בהודאתו, ובכך כבודו ובטחונו העצמי חזק ובריא.

5. אהוב לה', המודה לה', הנו אציל הנפש האהוב לבוראו מהיותו מכיר במיטיבו.

6. ראוי לנס, המודה לה', חש שגם טובותיו המתמידות והטבעיות הן כנס, ולכך ראוי הוא לנס ולטובות שמעל הטבע אחר שגם בטבע רואה בו כנס.

7. שמור מהחטא, המודה לה', חש בהפרת הטוב לבוראו ובכך נרתע ומתבייש מלחטא לו.

8. רחוק מעצבות, המודה לה', מגדיל ומעצים את ה"יש" וממילא מתקטן אצלו ה"אין" והחסר.

9. תפלתו מתקבלת, המודה לה', חש אסיר תודה כך שגם תפלותיו ובקשותיו אינן בגישה של זעף ותובענות, אלא בגישה של בוששה ותחנונים – התנאי לקבלת התפלה.

10. דבקות ואהבה, המודה לה', מתמיד במחשבתו את דבקותו בה' אחר שהנו שמח בו, ומגביר את אהבתו אליו.

11. אין מנפים לו מזכיותיו כלום, המודה לה', חש שאת כל צרכיו מקבל במתנה, והעבדה שעל פן אומר תודה, כמו כן יחשב לו כמקבל חנם ובמתנה ולא ינכו לו מזכיותיו כלום.

ולפחות נצל זה המודה לה' מה"גיהנום" של החיים והוא תחושת "מגיע ליי"... המביאה לתרעומות, תלונות, בכנות, זעף, זעם, קנאה, חמדה ותחרות.

מ. "ארוממד ה' כי דליתני..."/ ספור הצלה מטביעה בבור טיט

ספור שנחת אל שלחננו השבוע הישר ממונסי, שבניו-יורק. תודה למשפחת מי שנאותה לשתף אותנו בספור ההודיה המרגש שלהם. שנינו רק פרטים מזהים, מלבד זאת העתקנו את הספור כמו שהוא והרי הוא לפניכם:

יום שלישי. 4:20 אחר הצהרים. רוקלנד לייק שבניו יורק.

יהודה, הצעיר לבית משפחת מי בעצומו של טיול עם חבריו, טיול שארגן מטעם הישיבה בה הוא לומד. שמש חמימה ממריצה את המטיילים הצעירים והם פוסעים בחבורה אחת מלקדת במסלול שלפניהם. הנוף קסום ויפהפה. הרים בשלל גונים וצבעים נשאים באפק ואגמים תכלים זורמים בשלוח. מצב רוחם עליז ומרום, והם מתקדמים בקצב מהיר. מדריף הטיולים צועד בראש ואחריו הנערים מפטפטים זה עם זה.

- "יהודה!", פונה שאול אל חברו הטוב. "תסתכל על האגם פה בצד! מה אתה אומר שנתעבב פה קצת? נשכשך קצת את הרגלים, ואחר כך נשיג את הקבוצה?"

- "למה לא?", נאות יהודה והשנים נפרדים מהקבוצה בלא שמישהו מהצוות מבחין בכך.

הם מתקרבים לאגם ושאול, חובב ההרפתקאות, מכניס רגל לתוכו. המים הצוננים מקבלים את פניו וקוראים לו להעמיק יותר. אף אז, בשבריר של שניה קורה דבר מדהים. האגם כמו פוער את פיו ומתגלה כבצה עמקה וטובענית. שאול מתחיל לשקע פנימה. כהרף עין הוא קולט את הסכנה בה הוא נמצא, ובלי לחשב הרבה הוא תופס בכל כחו ביהודה חברו שנותר בחוץ.

יום שלישי, 10:4 אחר הצהריים בבית משפחת מ. שבמונסי.

הטלפון מצלצל. הרבנית מ. נענית לשיחה.

על הקו אחת מנשות הקהלה.

- "הרבנית", קולה מפציר ומתחנן, "אנו עורכות עוד כמה דקות מפגש לנשות הקהלה. תכננו שזו תהיה סעדת-הוודיה בה נאמר כלנו יחד 'נשמת כל חי'. אמנם קצת בהתראה מאחרת אבל... רצינו לבקש שגם הרבנית תכבד אותנו בנוכחותה ותגיע. כשהרבנית נמצאת אתנו האוירה הופכת לרצינית יותר וכל המפגש נראה אחרת".

הרבנית מעיפה מבט מתלבט בפזורים העמוסים, ברצפה המלכלכת, בתבשיל שמוכן בחציו על הכירה ובדף המשימות שתכננה להיום ומחליטה תוך רגע קצר.

- "בסדר, אבוא בעזרת ה' בעוד כמה דקות." האשה מעבר לקו מודה במלים נרגשות והן מנתקות את השיחה.

בעבור מספר דקות נכנסת הרבנית מ. אל מקום האספה ומתחילה כהרגלה לשאת דברי חזיון בפני קבוצת הנשים שמולה.

30:4 רוקנד לייק שבניו יורק

במאמץ אדיר שאול אוהו ביהודה ומצליח להחלץ מן הבצה. אלא, שמעצמת האחיזה הפתאמית, יהודה נופל ונזרק אל תוך האגם. הכל היה ענין של רגעים. יהודה חש איך גופו צונח אט אט לתוך הבולען האים הזה. הבצה כבר מכסה חלק מרגליו.

הוא הולך ושוקע. הולך ומעמיק לתוך הבץ. באינסטינקט ראשוני הוא מנסה להוציא את הרגל, אך הבצה כמו מגנט רב עצמה, מושכת אותו יותר ויותר והוא כבר מכסה פלו עד מתניו בעסה חומה ודביקה. עוד מעט ויעלם לגמרי. תוך שניות הוא נשאב אל לועה של הבצה. יהודה מפעיל את כל כחותיו ועושה מאמץ נואש לצאת, אך הבצה חזקה ממנו ומושכת אותו יותר ויותר.

פעת הוא כבר שקוע פלו עד צוארו בתוך הבצה.

יהודה שולח מבט נואש ואמלל לשאול, שעומד במרחק ולא יכול להצילו. מבט מתחנן שאומר '...אתה לא הולך להשאיר אותי פה, נכון?...'. אך שאול, אין באפשרותו לעשות כלום. והכל מתרחש בשניות ספורות.

יהודה מבין שזהו. סופו קרוב, והוא הולך להפריד מהעולם. המחשבה שעולה בראשו היא - צריך לומר 'שמע ישראל'. הוא רוצה לומר זאת אך מבין כי גם פיו מכסה בבוץ. לכן הוא רק מכונן את מחשבתו: "שמע ישראל ה' אלקינו..."

יום שלישי 4:28 מונסי

- "הרבנית", פונה אליה אחת הנשים. "התאספנו כאן כדי לומר 'נשמת כל חי'. החלטנו להודות לה' על נס שהתרחש עמנו. האם הרבנית תהיה מעניינת להצטרף אלינו, אפלו שהרבנית לא היתה שתתפא לנס שלנו?"

- "נדאי", משיבה הרבנית מ., "אני רוצה לומר אתכן 'נשמת כל חי' וגם אני רוצה להודות לה' בתפלה הזו.

- "על מה?"

- "לפני שש עשרה שנים שלח לי ה' את בני הצעיר יהודה. חכינו לבן הזה לא מעט שנים, ואני חושבת שלא מספיק הודיתי לה' עליו, על הבחור המקסים הזה. מתעורר בי פתאום רצון חזק להודות על המפתנה הזאת שה' חנן אותי."

הנשים מחיכות בהבנה והקבוצה מתחילה לומר "נשמת כל חי". הרבנית אומרת בקול וכלם אחריה בהתרגשות, בשמחה, בהודיה ובהתעוררות.

יום שלישי 4:30 אחר הצהרים רוקלנד לייק

הבצה הטובענית כבר מכסה אותו לגמרי. יהודה נשאב לתוכה כאלו מישהו מושך אותו מטה מטה. היא כבר מכסה את פיו וכמעט חוסמת את נשימתו.

אז, הוא רואה מזוית עינו את שאול חברו נוטל מקל שהיה מנח שם בארץ נס ומושיט לו. כנראה היה זה משוט של ספינה שנשפך שם בצד. יהודה נאחז במקל ופתאום... באפן שאין לו שום הסבר הגיוני, יהודה מרגיש כמו על מדרגות נעות, גופו משתחרר ו... הוא בחוץ. בקלות עצומה הוא יוצא מן הבצה הישר אל זרועותיו של חברו. נעשה עמו נס הרבה מעבר לגדר הטבע. כדי למשות אדם השקוע בבצה דרושים לפחות שלשה גברים חסנים. וכאן, שאול הצנום הצליח למשות אותו בקלות מפתאום.

מבהלים מן הדרך המפחידה שעברו עמדו שני הנערים ופרצו בצחוק ללא שליטה.

יום שלישי 9:00 בערב.

הַהוֹדָה כְּבֵר בְּבֵיתוֹ, עֵינָיו וְנִגְעָ לְאַחַר הַטֵּיּוּל. הוּא יוֹשֵׁב עִם הוֹרָיו לְאָכֵל אֶת אֲרוּחַת הָעָרֶב, וּמִתְחִיל לְסַפֵּר לָהֶם אֶת כָּל מַה שֶּׁקָּרָה שָׁם בְּאַגַּם הָאֵימָתָנִי, הַפַּעַם דְּמַעוֹת חוֹנְקוֹת אֶת גְּרוֹנוֹ.

- "רָגַע!" אָמוּ מַחֲוִירָה, מְרַגֶּשֶׁת, "מִתִּי כָּל זֶה קָרָה? מִתִּי הַכֹּל קָרָה?!"

וּכְשֶׁיְהוּדָה עוֹנָה לָהּ, דְּמַעוֹת פּוֹרְצוֹת מְעִינֶיהָ:

- "מָה?! ... זֶה ... זֶה הָיָה בְּזַמַּן שֶׁ... בְּזַמַּן סַעֲדַת הַהוֹדָה! אֲמַרְתִּי יְנַשְׁמַת כָּל חַי עִם כָּל הַנְּשִׁימִים! ... אֲמַרְתִּי "נְשַׁמַּת" וְהוֹדִיתִי לַה'. ... עֲלִיד! הַמְּלֶאכִים הוֹצִיאוּ אוֹתָךְ מִשָּׁם! ..." הַמְּלִים בְּקִשִּׁי יָצְאוּ מִגְּרוֹנָה.

"אֲרוּמָמָךְ ה' כִּי דְלִיתָנִי... חֲיִיתָנִי מִיָּרְדִי בּוֹר."

מא. ההודיה - דרך התקשרות לה'

אָמַר הָרַב פִּינְקוּס זצ"ל (וְהַדְּבָרִים מוּבָאִים בְּסִפְרֵי שִׁיחוֹת לַיָּמִים הַנּוֹרָאִים): "וְהִנֵּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא סִדֵּר אֶת הָעוֹלָם בְּאִפְסוֹ שֶׁיִּשְׁנֶה תִּקּוּפָה מִיַּחְדָּת הַמִּתְאַיְמָה בְּיוֹתֵר לְהַתְקַשְּׁרוֹת עִמוֹ. תִּקּוּפָה זוֹ הִיא מִתְחַלֶּת חֲדָשׁ אֶלּוּל עַד אַחֲרֵי סְכוּת. הַהַתְקַשְּׁרוֹת עִם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִיא הַמְּטָרָה שֶׁלָּנוּ בְּכָל הַמַּעֲרָכֵת הַזֶּה."

"דְּרָשׁוּ ה' בְּהַמְצָאוֹ" - אוֹמְרִים חַז"ל כִּי בְּיָמֵים אֱלוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצוּי, וְיִוָּרֵד הוּא יִתְבָּרַךְ עַד אֵלֵינוּ אֵל כָּל יְהוּדֵי וִיהוּדֵי. וְכִי־צַד נִקְדָּם אֶת פָּנָיו? מְגַלֶּה לָנוּ דְּוֹד הַמְּלֶאךָ עֲצָה נִפְלְאָה: "נִקְדָּמָה פָּנָיו בְּתוֹדָה". עֲבוֹדַת הַהוֹדָה לַה' סוֹלֶלֶת לַיהוּדֵי דָרָךְ שֶׁל הַתְּקַרְבוּת וְהַתְּקַשְּׁרוֹת נִפְלְאָה בְּבוֹרָאוֹ. אִם נִרְצָה לְדַיֵּק נוֹכַח לֹמַר כִּי הַהוֹדָה לַה' - כָּל מַהוּתָהּ הִיא קִרְבָּה וְדַבְּקוּת בַּה'.

כְּתַב רִשְׁיִי עַל דְּבָרֵי הַגְּמָרָא בְּמַסְכֵּת סוֹטָה (מ, ע"ב) בְּזַמַּן שֶׁשְּׁלִיחַ צְבוּר אוֹמֵר מוֹדִים, הָעַם מַה הֵם אוֹמְרִים? אָמַר רַב "מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ ה' אֱלֹקֵינוּ עַל שֶׁאֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ", וְכְתַב רִשְׁיִי "עַל שֶׁאֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ" - עַל שֶׁנִּתְּתָ בְּלִבְנוּ לְהִיּוֹת דְּבוֹקִים בָּךְ וּמוֹדִים לָךְ. רוֹאִים בְּדְבָרָיו שֶׁעֲנִין הוֹדָאָה הִיא לְהִיּוֹת דְּבַק בַּה'.

וְכַתֵּב בְּסִפְרֵי שְׁעָרִים בְּתַפְלָה בְּשַׁעַר רִנָּה, שֶׁעַל יְדֵי שִׁירוֹת וְתַשְׁבְּחוֹת שֶׁאָדָם מְשַׁבַּח לַה' נַעֲשֶׂה דְּבַק בּוֹ וְכָךְ כְּתַב שָׁם, דְּהִנְהַגַּת הַחֲסִידִים וְהַצַּדִּיקִים אֲשֶׁר מַעוֹלָם הִיָּתָה לַעֲסֹק בְּעֲבוֹדָה זוֹ שֶׁל שִׁירוֹת וְתַשְׁבְּחוֹת הַרְבֵּה מְאֹד בְּלִי שַׁעוֹר וּבְלִי עֲרָךְ... וְכֵן בְּעֲנִין הַתַּשְׁבְּחוֹת, כִּיּוֹן שֶׁדְּרָכָם דְּבַק הָאָדָם וְיוֹנֵק מִמְּקוֹר הַחַיִּים, כְּכֹל שֶׁהָאָדָם גְּדוֹל

יותר, כן צריך הוא להאריך יותר בתשבחות ה', בכדי להחיות נפשו להיות דבק באלקים. ויותר מזה כתב בספר הקדוש "נעם אלימלך" שאפשר על ידי אמירת השבח לפעל ישועה יותר בקל מעל ידי הבקשות והטעם שבאמירת השבח האדם יכול לדבק ולקשר נפשו לעולם הנקרא "יתהלה", אשר שם אין שני שום קטרוג, ואז נעשין כל בקשותיו מבלי שיצטרך לפרטם ולבקש עליהם. ונתן להבין דבריו דרך משל לאדם שנמצא בבור, וחסר לו אויר לנשימה. הוא מבקש שישפיעו לו אויר דרך צנור, וכך הוא נושם. יום אחד מחליטים לשחרר אותו ולקחת אותו אל חצר המלך. מתרגש הוא ושואל: 'כמה צריך לשלם על האויר בבית המלך?' לועגים וצוחקים עליו כלם. 'אויר בבית המלך?! הרי זה ברור מאליו! כי מי שנוכנס לארמון ממילא נהנה מאויר צח ונקי. והנמשל, כל זמן שאדם נמצא ברחוק מה' וצריך להוריד שפע מלמעלה זהו באמת עסק גדול וקשה המצריך הרבה מליצי ישר וזכיות שיתנו לשפע להגיע אליו.

אך כאשר אדם זוכה לדבק ולקשר עצמו לעולם של שבח והודיה, עולם הנקרא 'יתהלה' - על ידי זה הוא נמצא ממילא בארמון המלוכה ושם יכול לקבל הפל ללא שום קטרוג ומניעה.

יהי רצון שנוזקה לנצל את ימי תשרי אלו להרבות בשבח ובהודיה ליוצרנו, ובזאת נגביר דבקותנו והתקשרותנו אליו יתברך בקשר חזק בל ינתק לכל שאר ימות השנה-

עד לגאולה השלמה במהרה בגמינו אמן.

מב. התבוננות פשוטה לשמחה עמקה / ספור

צילי התזמורת מתנגנים בנעימה שקטה אך עליזה, משתלבים בשלחנות הערוכים כל טוב. המחפנים מסתובבים נרגשים בין האורחים הרבים ומחליפים לחיצות ידיים חמות.

יושב לו ראובן באחד השלחנות הצדדיים באולם השמחות. הערב נחוגגת חתנתו של בנו הבכור של השכן בבנין שממול. לעת עתה השלחנות עדין ריקים בחצאים, ודאי יתמלאו הם בזמן הקרוב. ראובן אינו מכיר איש מבין הסועדים ואשר על כן בוחר הוא לשבת לבדו בשלחן, בתקנה שבדקות הבאות יכנסו שכניו ומכריו ויבואו לשבת עמו.

מביט הוא ראובן ימין ושמאל ומבטו נודד לפניסה לאולם בתקנה ובצפיה אולי
יזהה אי מי שיארח לו לחברה.

עוברים רגעים מספר וכשהוא שולח שוב מבט חטוף לעבר הפניסה הוא מבחין
בדמות אצילית אפופת הוד נכנסת לאולם. ראובן מאמץ את עיניו. האמנם?
היתכן? היתכן שאין עיניו מטעות אותו וברגע זה ממש נכנס לאולם אחד מצדיקי
הדור? הרי זהו ר' משה יעקב רביקוב זצוק"ל, המכנה בפי כל "הסנדלר". איככה
זכו בעלי השמחה לארח בחתנתם צדיק עצום שפנה המפרסם בברכותיו,
בגאונותו בתורה, ביראת השמים ובענותנותו המפלגת?

פליאתו של ראובן הופכת לתדהמה של ממש כשהוא רואה ש"הסנדלר" מתקרב
ופוסע דוקא לעבר שלחנו הוא. ראובן קופא לרגע על מקומו, לא יודע נפשו
ומרגיש פעימות לב מואצות כשר' משה יעקב, "הסנדלר", מתישב לא פחות ולא
יותר דוקא לידו! איך, איך זוכה הוא בזכות שפזו, שגדול הדור, צדיק שפנה יושב
לידו? ראובן מתעשת מיד ומחליט על אתר שהזדמנות פז שפזו אסור להחמיץ.
הוא מכרח לנצל רגעים מרוממים אלו ולשמע דבר מה מפי הצדיק.

"בבקשה הרב, פונה ראובן בקול רועד משהו לר' משה יעקב. "אני רוצה לנצל
הזדמנות זו, בה אני יושב ליד כבוד הרב. אנא, בבקשה, נגיד לי הרב "וורט" קצר,
איזה דבר תורה, חזיק שאוכל לקחת עמי לימים יבואו. תקופה לא קלה שוררת
עתה בביתי, זקוק אני עד מאד לדברי חזיק מהרב, שישבו נפשי."

מסתכל ר' משה יעקב בבו שוחו ומבט חוזר לו, עמק. שותק לרגעים ואז שואל
הוא בתמיהה עצומה ובמעין תוכחה: "מה? דבר חזיק אתה מבקש? היודע אתה
שבערת הולדתי הנה יהודי שהנה מוכן לשלם אלפי רובלים רק כדי לראות
אותי. ואתה, אצלך זה פלום?"

בטוח ראובן מידענו שאזניו מטעות אותו, שפא אינו שומע נכון את דברי הרב
והמוזיקה שברקע מטשטשת את הנאמר! "יואיל נא רבי לחזר על הדברים",
מבקש בלחישתו. "כן, כן", חוזר ר' משה יעקב בקול רם ובטוח. "אמרתי שבערת
הולדתי הנה יהודי שהנה מוכן לשלם אלפי רובלים רק כי לראות אותי. ואתה,
אצלך זה פלום?"

כעת הנה ראובן מבלבל ונסער לחלוטין. והרי ידוע הסנדלר בענותנותו המפלאה
שאינו לה אח ורע, פשטותו היתה לשם דבר ומדותיו הנאצלות היו משא להערצה.

אך בטרם הנה ספק בגדו של ראובן לשאל דבר מה, חזר ר' משה יעקב והפעם
בקול רם יותר: "השומע אתה? בעירת הולדתי הנה יהודי שהנה מוכן לשלם
אלפי רובלים רק כדי לראות אותי. ואתה, לכלום נחשב הדבר בעיניך?"

ואז, מניח ר' משה יעקב זד רכה על כתפו של ראובן, מביט בו בעיניו הטובות, המלאות גם של טהר וזכות ומסביר: "כן, בעגרת הולדתי הנה יהודי ענר... יהודי זה הנה מוכן לשלם אלפי רובלים רק כדי לראות אותי, או כל אדם אחר. הנה מוכן להזיל הון מכספו כדי להשיב את האור לעיניו. ואתה ידידי, מתנת הראיה שהעניק לך הבורא, לכלום היא בעיניך? האם היום כבר הודית לבוראך על מצלמה מפלאה זו שראיה שמה? כבר שרת שיר תודה לאביך שבשמים ונצאת ברקוד על האוצר שברשותך? דע לך", מנמיך את קולו כממתיק סוד, "אם ברצונך לחיות חיים מלאי אשר ושמחה, זכר תמיד להודות לה' על המתנות הפשוטות לכאורה שהוא מעניק לך. על החיים, על הבריאות ועל אינספור טובות וחסדים. לאחר הודיה שכזו תחוש נוח, רגוע, שמח ומאשר ותוכל להתמודד טוב יותר עם מצוקות העתים."

לוחץ ר' משה יעקב את גדו של ראובן בתמימות, מקנה שדבריו הותירו רשם על בן שיחו ובענותנותו האפגנית יוצא מן האולם, מותיר אחריו את ראובן מחיך, נושא עיניו לשמים ולוחש: "תודה".

לקראת השנה החדשה כל אחד מאתנו מגיע עם שק בקשות ושוחט אותן לפני רבונו של עולם. בל נשכח, בטרם נפתח בבכי ובתחנונים - להקדיש זמן להודיה. נודה על השנה שחלפה, על החיים שקבלנו במתנה ממש. נעצם עינינו לרגע ונזכר בכל אותן תפלות שהתפללנו בשנה שעברה ונענו, נענו אף מעבר למה שצפינו. נודה על ימים נפלאים בחיינו ועל מעשים יפים שזכינו לפעל. או אז, תעלינה מלות התודה לנחת רוח לפניך וימלא כל משאלותינו לטובה.

מפרש המלבי"ם את הפסוק בתהלים (סג, ד) "כי טוב חסדך מחיים שפתי ישבחונך": "...אצלך החסד בעצמו טוב יותר מן החיים, כי החיים אינם תכלית לעצמם, רק שהם אמצעים שעל גדם שפתי ישבחונך, שבלעדי החיים אי אפשר שאשבח אותך בשפה ואם כן שעקר תכלית החיים וטובם הוא מה שיכול להודות לה' על החסד שנתן לנו חיים..." ועין שם באריכות דבריו הנפלאים.

[מג. כיצד נראים כאשר מתיחסים לשליח המעביר מתנה ולא למשלחו... / ספור-משל](#)

מעשה באיש ואשה פשוטים אשר חיו בדחוק ובצניעות בבקתת דגים קטנה בכפר מרחק. הבעל הנה עוסק במסחר, ורב יומו הנה מפליג בסירה קטנה שהיתה ברשותו אל העירות הסמוכות ושם הנה מוכר לתושבים מיני סחורות, חגורות

ובדיים. הכסף שהביא לביתו הספיק להם כמעט במדיק לפת לחם ולמאכלים
הבסיסיים אותם הם נזקקו למחיתם. יום אחד, דברו ביניהם האיש והאשה
והסכימו פה אחד כי צר להם במצבם הדוחק הזה, והיו רוצים לנסות להגדיל
פרנסתם. הבעל הציע שיקנה בשארית כספם סחורות רבות ומגוונות וימכר אותם
בתקופת הקיץ ביריד הגדול של הסוחרים שניגרך בעגרה הגדולה הסמוכה. לשם
כך יצטרך כמובן לעזב את הבית לתקופה של חדש ימים. זמן זה היה נראה כנצח
לאשה הפשוטה, שבעלה היה העקרי והיחידי לה בעולמה. אך לאחר שהסכימו
שניהם כי זה הדבר הנכון והראוי ביותר לעשות, נפרד הבעל מאשתו, בעודו
מבטיח לה שישלח לה אגרת מעת לעת.

הגיע הבעל לעגרה, והתחיל מתכונן לקראת היריד הגדול. אמנם הסרונה של
אשתו ונוכחותה חסרה לו עד מאד. גם האשה, כמובן, הרגישה במהרה את
הסרונו של בעלה. היא בכתה והתנפחה רבות ואף ספרה את הימים עד שישחזר
הוא אליה.

הבעל, שהיה רב יומו מסתובב על רצועת החוף ובה ספינות מפליגות בתדירות
גבוהה - לא פסח כמעט על אף ספינה שיצאה מהחוף ומהר לשאל את ספינה לאן
מפליגים הם.

ביום אחד הוא ראה ספינה ובה פדי חלב - "לאן אתם מפליגים?" קרא אליהם
בהתרגשות "האם לכפר פלוני בו נמצאת אשתי?"

וכשענו לו בחיוב, מהר למסר כמה מטבעות אליהם ובקש שישלחו כד חלב
לאשתו שנמצאת ברחוב הזה בכפר זה.

ואכן, לאחר כמה ימים האשה קבלה את כד החלב סמוך לדלת ביתה. תמהה
היא בלבה 'פיצד החליט החלבן להשאיר לי כד חלב ללא כל תמונה?' 'נדאי
מרחם הוא עלי שבעלי עזבני' גמרה בלבה בעודה לוגמת מכד החלב. אך לא היה
בו כד זה פדי להרגיע את עצבונה, להשלים את הסרונה, ולהשקיט את געגועיה
לבעלה.

ביום השני ראה בעלה על קו החוף ספינה ובה בדים, בגדים ושמלות. כשהתברר
לו שאף היא מגיעה לכפרם, מהר לתת לרוכלים כמה מטבעות ובקש שיעבירו
שמלה יפה ויבד טוב לאשתו שנמצאת ברחוב הזה בכפר זה.

כעבור כשבוע קבלה האשה את השמלה ואת הבד. 'הבד יפה, והשמלה מתאימה
בדיוק...' היא חשבה 'נדאי שכנתי התופרת רצתה לעודד את רוחי מכיון שאין
בעלי עמי...' היא לבשה את השמלה, אך גם כעת לא גברה שמחתה על געגועיה
הרבים.

ביום שלמחרת, ראה הבעל ספינה ובה נעלי עור משבחות שמגיעה לכפרם, נתן לרוכל עוד כמה מטבעות, שיעברו וישלחו לאשתו נעלים יפות וחדשות.

כשקבלה האשה את הנעלים ליד דלת ביתה, חשבה בלבה 'מענין, הכי צד נזרקו כאן נעלים במצב כל-כך טוב, ובדיוק במדה שלי?..' היא הרתרה בעודה נועלת את הנעלים החדשות והנחות... מיתר לצין שאף הן לא השקיטו את לבה הדואב.

וכך הלכה, בכל יום ויום הבעל האוהב שלח לאשתו עשרות ומאות תכשיטים ומתנות שהגיעו עד לפתח ביתה. עבר הזמן וגעגועיהם של השנים גברו והתעצמו עד שהחליט הבעל לסגור את מסחרו ולחזר לביתו.

כשחזר הבעל אל ביתו, מצא את אשתו מטולת במטתה חסרת חיות ושמחה, עיניה נפוחות מפכי ומבטה עצוב. כשראתה אותו נפקחו עיניה לרוחה, אך למרבה הפתעתו, לא שמחה הייתה בהן.

"אשתי היקרה מה שלומך? מדוע פגדך קודרים?"

"מה קרה לי?! כיצד אתה שואל זאת? יום יום בכיתי עליך התגעגעתי אליך, צפיתי לך, ואתה?! מה אתך?! אפלו אגרת לא קבלתי ממך!"

"אשתי היקרה. מחשבותי לא זכלתי להסיר ממך. יום יום קניתי ושלחתי לך מתנות. הן לא קבלת אותן?! הן לא קבלת את פד החלב, השמלה, הבידים, הנעלים, התכשיטים...? הם כלם נשלחו ממני אליך אשתי יקירתי..."

והנמשל ידבר אלינו, יום יום, שעה שעה, כל רגע ורגע הקדוש ברוך הוא שולח אלינו מתנות רבות ברב אהבתו אותנו. כל דבר ודבר שאנו מקבלים כאן בעולם הזה, אם זה באמצעות שליח או ללא שליח, הכל מתנות שנותן לנו הבורא ברוך הוא וברוך שמו.

בואו נבדק את עצמנו: האם אנחנו לא מתנהגים פעמים רבות כמו אותה אשה ממרמרת, שמקבלת מתנות כה רבות מבעלה האוהב, אך לא משכילה להתבונן מהיכן הן הגיעו אליה ומדוע?

הנה כמה צריכים אנו להתעורר להתבונן על כל דבר שקורה לנו, ובפרט לדברים השמחים: מי שלח לנו את המתנה? מדוע הוא שלח זאת? ודאי שרצה הוא לשמח אותנו, ודאי שעשה זאת מרוב אהבתו אלינו, ונודה לו על ההטבה.

ואם נזכה להשכיל ולהתבונן בכל דבר ודבר ונזכר להודות לו ותברך, לנותן המתנות, נרגיש ביתר שאת את אהבתו הרבה אלינו, ממילא גם תגבר אהבתו

בְּלִבֵּנוּ, וְכָל אֱלֹהִים וְיִבְיֹאוּ לְקִרְבָּה וּלְדַבְּרוֹת נִפְלְאוֹת.

מד. להודות על כל טפה וטפה

חַיִּים אֲנִי לְהוֹדוֹת, לְהַלֵּל וּלְשַׁבַּח לַה'. וְכִבֵּר בְּאַרְנוֹ, שֶׁהַהוֹדָאָה לַה' הִנְהָה תִּכְלִית בְּרִיאָתֵנוּ וְהַגְּשַׁמַּת יְעוּדֵנוּ בְּעוֹלָם.

אֲמַנָּם אִם עוֹבְרַת מְחַשְׁבָּה בְּרֵאשֵׁנוּ, כִּי הַהוֹדָאָה אֲמוּנָה לְהַנְשֵׂא בְּפִינוּ לְאַחַר יְשׁוּעָה רַבָּתִי, הַצְּלָה מִמְּצוּקָה, אוֹ הַצְּלָחָה נְדִירָה, הִרִי שְׁטָעוֹת בְּיָדֵינוּ!

אֵת הַהוֹדָאָה לַה' עָלֵינוּ לְשֵׁאת בְּכָל עֵת וְעַתָּה, עַל הַדְּבָר הַפְּעוּט בְּיֹתֵר. עַל כָּל נְשִׁימָה וְנְשִׁימָה עָלֵינוּ לְהוֹדוֹת, עַל כָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה עָלֵינוּ לְשַׁבַּח.

הַבְּרָכָה הַרְאֵנוּ שֶׁאֲנִי מְבָרְכִים בְּבִרְכוֹת הַשַּׁחַר, הִיא "בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מִלְּךָ הָעוֹלָם, הַנּוֹתֵן לְשִׁכּוּי בִּינָה לְהַבְחִין בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה". וְלִכְאוּרָה קִשָּׁה. הָאֵם עַל כֵּךְ יֵשׁ לְהוֹדוֹת בְּרֵאשֵׁנוּ, לְפָנֵי כָּל הַהוֹדָאוֹת הָאַחֲרוֹת? הָאֵם זֶהוּ הַדְּבָר הַחֲשׁוּב בְּיֹתֵר עָלֵי אֲדָמוֹת, כִּי הוֹדִים, כְּבִרְכַת "שְׁלֵא עֲשֵׂנִי גוֹי", "פּוֹקֵחַ עוֹרִים", "מַתִּיר אֲסוּרִים" וְכוּ'?

רַבִּי נֵתָן צְבִי פִּינְקֵל, הַסֵּבֵא מִסְּלִבּוֹדְקָא זַצ"ל, בְּאֵר זֹאת בְּאֶפֶן נִפְלֵא עַל פִּי דְבָרֵי הַגְּמָרָא בְּמַסְכֵּת בְּרִכוֹת (נט, ב), הַשּׁוֹאֵלֶת מֵה מְבָרְכִים עַל הַגֶּשֶׁם וּמְשִׁיבָה: "אָמַר רַב יְהוּדָה: מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ עַל כָּל טֶפֶה וְטֶפֶה שֶׁהוֹרְדֶתָּ לָנוּ".

הַגְּמָרָא דְנָה וְשׁוֹקֵלֶת, הָאֵם יֵשׁ לְבָרֵךְ עַל מְלוּי הַבְּאֵר, עַל הַשְּׁקִיט הַשְּׂדֵה, אוֹ עַל פְּמוֹת אַחֲרֵת? וְהַגְּמָרָא מְבַאֶרֶת כִּי לֹא כֵן הוּא, אֶלֶּא יֵשׁ לְבָרֵךְ אֶפְלוּ עַל טֶפֶה אַחַת שֶׁל גֶּשֶׁם!

הִבָּה נִתְבּוֹנֵן. הַהוֹדָאָה אֵינָה עַל הַגֶּשֶׁם בְּכָלִּיתוֹ, עַל הַבְּאֵר הַמְתַּמְלֵאת, אוֹ עַל הַשְּׂדֵה הַשּׁוֹתֵה לְרוּנָה. לֹא, הַהוֹדָאָה הִנְהָה עַל כָּל טֶפֶה וְטֶפֶה שֶׁהוֹרְדֶתָּ לָנוּ. עַל הַטֶּפֶה הַרְאֵנוּ, זֹו שֶׁלְכְאוּרָה אֵין בָּהּ הַנְּאָה שֶׁלְעֲצָמָה אֲנִי מוֹדִים וּמְהַלְלִים, מְשַׁבְּחִים וּמְפַאֲרִים. וְזֹו גַם הַסֵּבֵא, שֶׁאֲנִי מוֹדִים וּמְהַלְלִים לַה' עַל בִּינָתוֹ שֶׁל הַשִּׁכּוּי, בְּאֵר הַסֵּבֵא מִסְּלִבּוֹדְקָא. שֶׁהִרִי הַטּוֹבָה הַעֲצוּמָה בְּיֹתֵר, שֶׁזְכִּינוּ לָהּ הִיא הַדְּעַת, מוֹתֵר הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה. הִיכְלֵת לְחֶשֶׁב וּלְהַבִּין, לִידַע וּלְהַתְחַכֵּם, הִיא הַטּוֹבָה הַגְּדוֹלָה בְּיֹתֵר, שֶׁנִּתְּנָה לְהוֹדוֹת עָלֶיהָ לְבוֹרָא עוֹלָם. הַדְּעַת כּוֹלֵלֶת אֵת כָּל הַטּוֹבוֹת וְהַמְעַלּוֹת, וְעָלֶיהָ אֲנִי מְבַקְּשִׁים לְרֵאשֵׁנוּ בְּבִרְכוֹת תְּפִלַּת שְׁמוֹנָה עָשָׂרָה. אוֹלָם מֵהִי הַטֶּפֶה

הראשונה של הדעת? איזה היא הטפה הראשונה, שגם עליה צריכים אנו להודות ולשבח?

נמצאת היא אצל השכוי. אכן, התרנגול המבחין בין היום ובין הלילה, הוא האוחז בטפת הדעת המועטה ביותר שבבריאה. ובברכת "הנותן לשכוי בינה" אנו מודים על כך לבורא העולם.

לומדים אנו מכאן את החובה הגדולה שמטלת עלינו להודות ולשבח לה' על כל דבר ואפלו הקטן ביותר, "על כל טפה וטפה" שנותן לנו.

ויהי רצון ש-טפה ועוד טפה של הודיה תהיינה לים,

"ואלו פיני מלא שירה בים וכו'.

אין אֲנַחְנו מִסְפִּיקִים לְהוֹדוֹת לָךְ..."

מה. שהכל נהיה בדברו

צועד לו יהודה ברחוב, מביט בשעונו בקצר רוח בולט. סדר היום שלו עמוס להפליא, לפניו מטלות אין ספור והוא חש זקוק למנוחה של מספר דקות. את עינו צד שלט מואר של בית קפה נחמד בפנת הרחוב. הוא מחליט להכניס, פונה אל המלצר האדיב ומבקש ממנו שיואיל להכין לו כוס תה.

מתישב מידענו על הפרסאות, מביט בנוף המדשאות, לרגליו שטיח רך ונעים ובאור ריחות של אכל טעים. הוא נהנה מרהוט איכותי ועשיר, כשברקע מוזיקת רקע רגועה. נוטל הוא את כוס התה ובלגימות אטיות ושלוות שותה אותה עד תמה, תוך שהוא מתאמץ להפיק את מרב ההנאה מהדקות הנזוחות שנכנסו לסדר יומו.

כשמסים יהודה לשותה הוא קם ונפנה אל בעל בית הקפה כדי לשלם. הלה רושם לו סכום נכבד ומגיש לו את החשבון. יהודה מביט בחשבונות ובבעל המקום חליפות ואינו מבין: "והרי הזמנתי רק כוס תה? בסך הכל מים, שקית תה, וכפית ספר. על זה עלי לשלם סכום כה רב?! מדוע?!" תוהה הוא בקול זועף קמעה.

או אז, מתחנף בעל המקום ומסביר: "ידידי היקר, אינך משלם רק עבור כוס התה. התשלום כולל גם את כל מה שמסביב: יש רהוט יקרתי, יש מזוג אור, יש מלצרים, יש מוסיקה טובה ונוף יפה.... על כל אלה ועוד צריך לשלם."

הגיע ר' ישראל לתלמידיו שומעי לקחו, אספס ובהתלהבות פנה אליהם וכה היו דבריו אליהם :

ממלצר בפנדק למדתי דרך חיים בהנהגת האדם כלפי בוראו.

כשאתה שותה מים, תחוש הכרת הטוב לה, ותברכו מעמק לבך ותחוש שתך תהא כאדם שהיה מהלך במדבר צמא למים, נפשו כלתה למים להשיב את נפשו, פגע בפנדק מפאר ושם הגישו לו מים צוננים ושתה.

היאך צריך שתהא הכרת הטובה לבעל פנדק זה, היש לתארה...?

האדם גם כשהוא שותה מים בישוב, ובו הרבה מקורות להשגת מים, יתבונן: הרי מבלי רצון ה' שיגיעו המים אלי, לא אוכל להשיג המים בשום פנים, ואם כן מה בכך שהמקום מקום ישוב ובו מקורות רבים להשגת המים, הלא כלפי, הבורא מתחס עתה באפן פרטי להביא לי מים, ואלמלי רצונו שיגיעו המים אלי הרי שאני כאדם המצוי במדבר ציה ללא מים, ואם כך חב אני לברכו מעמק לבי על הצלתו את חיי במים הללו כאדם שנצלו חייו במדבר שמים מפגישתו בבעל פנדק שהשקהו מים והחיה את נפשו, ולא רק השקהו מים, אלא עוד הביאם לו באפן הנוח והמכבד.

הרי שהנה לך אפשרות שישמח האדם שמחה גדולה ועצומה בכל פעם ששותה הוא מים, שכן וכי למה יפחת ערך המים במקום הישוב מאשר במקום מדבר, וכי צריך האדם להגיע למצב של "הולך מדבר" כדי להודות על מים מעמק הלב?!

מז. אדם המאמין, חי את חייו בשמחה עצומה בעשרות סבות בכל יום ונבאר.

היש תחושת שמחה כזה החש שבוראו נותן לו מיזדו הרחבה והקדושה...!?

משל נאה מהרה"ג זמיר כהן שליט"א, שהסביר בכך את הפסוק (דברים כו, יא):
"ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך".

משל לנשיא ארצות הברית שחגג את יום הבחרו לנשיא, כל המדינה חוגגת, הכבישים סגורים, מיליונים צובאים על המדרכות בלבוש חגיגי, וטפס החגיגה מתכנן אחרי אמונים רבים שהתאמנו כל משתתפי מערכת הטפס.

הַכְּבִישִׁים פְּנוּיִים לְצַעֲדַת הַמַּתְחִילִים, צוֹעֲדִים חִילִים בְּמַדִּים שׁוֹנִים, קְבוּצָה אַחַר קְבוּצָה, מְנַגְנִים, רֶכְבִּי כְּבוֹד וְכִיּוּצָא, וְכָל אֵלוֹ הַקְּדָמָה לְנִסְיַעַת הַנְּשִׂיא בְּרֶכְבּוֹ הַמִּפְאָר וְהַמְּגִלָּה בְּמַחְצִיתוֹ הָעֲלִיוֹנָה לְמַעַן יֵרְאוּ כָּל־אֶת הַנְּשִׂיא, וַיִּקְבְּלוּהוּ בְּמַחִיאוֹת כְּפִים וּבִסְעֶרֶת רַגְשׁוֹת.

מִמַּתִּינִים כָּל־בְּמַתַּח לְנִסְיַעַת הַנְּשִׂיא לְרֵאוֹתוֹ בְּכְבוֹדוֹ וּבַתְּפָאֲרָתוֹ.

וְהִנֵּה זֶה בָּא, הַנְּשִׂיא עוֹלָה עַל רֶכְבּוֹ הַמִּפְאָר, וְנִהְיָ מְסִיעוֹ לְאֵטוֹ בְּכְבִישׁ הַמוֹצָף בְּמִילִיוֹנֵי אֲנָשִׁים מְכָאן וּמְכָאן, כָּל־מִתְרַגְּשִׁים, שְׂמַחִים שָׂרִים לְנְשִׂיא, וּמְאַחֲלִים לוֹ הַצְּלָחָה.

לְפַתַּע, לְבִקְשַׁת הַנְּשִׂיא מְנַהֲגוֹ - עוֹצֵר הַרֶכֶב שָׁבוּ הַנְּשִׂיא לְיַד הַמַּדְרֵכָה הַמוֹצֶפֶת בְּאַנְשִׁים, פּוֹתַח הַנְּשִׂיא בְּקְבוּק מִים, מוֹזֵג כּוֹס, וְנוֹתְנוֹ לְאַחַד מִן הַצּוֹפִים... וּמְמַשִּׁיךְ לְאַחַר מִכּוֹן אֶת נְסִיעָתוֹ.

מֵהִי תַחֲוֹשֶׁתוֹ שֶׁל זֶה הָאָדָם מִתּוֹךְ מִילִיוֹנֵי הָאֲנָשִׁים שְׂזָכָה לְכוֹס מִים בְּאֶפֶן יִשִּׁיר מִיָּדוֹ שֶׁל הַנְּשִׂיא, וְעוֹד בְּשִׂיא שְׂמַחַת נְשִׂאוֹתוֹ.

כִּי צָרִיךְ הָאָדָם לְהִרְגִישׁ כְּשֶׁהוּא מְקַבֵּל טוֹבוֹת ה', הִרִי אֵלוֹ טוֹבוֹת שֶׁבָּאוּ לוֹ יְשִׁירוֹת מִבּוֹרָא הָעוֹלָם הַמְּשֻׁגָּח עַל כָּל בְּרוּאָיו "בְּהַשְׁגָּחַה פְּרֻטִית", וּמִמֶּנּוּ כָּל שְׂפָעַם בְּכָל פְּרֻטֵי צְרָכֵיהֶם.

כְּמָה שְׂמַחָה יָכוֹל לְחוּשׁ הָאָדָם בְּטוֹב שְׂמַקְבֵּל מֵה', וְלְרֵאוֹת אֶת יְקָרוֹתוֹ וְחִבִּיבוֹתוֹ אֲצֵל ה', שֶׁהוּא הַבּוֹרָא - בְּעֵצָם בְּשִׂמְיָם כְּבוֹדוֹ וַיִּוְרַד לְהִיטִיב לְבְרוּאָיו וְכִנְיָאָמֵר (תְּהִילִים קִיג, ה-ו): מִי כִּה' אֱלֹקֵינוּ הַמְּגַבִּיחַ לְשֶׁבֶת - הַמְּשִׁפִּילֵי לְרֵאוֹת בְּשִׂמְיָם וּבְאַרְצָה, אֵף שֶׁהוּא מְגַבִּיחַ לְשֶׁבֶת בְּמְרוֹמֵי מְרוֹמִים, מְכַל מְקוֹם מְשִׁפִּיל עֲצָמוֹ לְרֵאוֹת מֵה חֶסֶר בְּשִׂמְיָם - שֶׁאֵף הֵמָּה כְּפוֹפִים לְרַגְלָיו, וְעַל אַחַת כְּמָה וְכִמָּה בְּאַרְצָה, לְרֵאוֹת צְרָכֵי בְּנֵי אָדָם מֵה נֶצְרָךְ לָהֶם.

כְּשֶׁאָדָם שֵׁם לְבוֹ לְטוֹבוֹת ה' עֲמוֹ, יָכוֹל לְשַׂמַּח מְכַל כּוֹס מִים, שֶׁכֵּן מִתְּבוֹנֵן הוּא בְּגִדְלוֹת הַבּוֹרָא "הַנּוֹתָן", וְאִז לֹא מְשַׁנָּה מֵה הַדְּבָר "הַנּוֹתָן", וְשִׁיחֵיָה הַקֶּטָן בְּיוֹתֵר.

נִתְאַר לְעַצְמָנוּ שְׂאוֹתוֹ אָדָם שֶׁקַּבֵּל כּוֹס מִים מֵהַנְּשִׂיא - מִתְּאוּנוֹ, וְכִי נְשִׂיא כְּמוֹתוֹ לֹא יָכֹל לְתַן לִי כּוֹס "קוֹלָה"... כְּמָה מְסַכֵּן אָדָם זֶה?!

עַל אַחַת כְּמָה וְכִמָּה כְּשֶׁהַנּוֹתָן הוּא לְבוּשׁ, מְמוֹן, פְּרֻנְסָה, חִיִּים, זְוִיג, בְּנִים וְכִיּוּצָא, שֶׁכֵּן כָּכֵל אֲשֶׁר תִּגְדֵּל הַטּוֹבָה, כֵּן יַחוּשׁ אֶת תְּשׁוּמַת לֵב ה' אֵלָיו בְּאֶפֶן פְּרֻטֵי.

וְכִנְיָאָמֵר (תְּהִילִים קמ"ה, טז): "פּוֹתַח אֶת יָדָךְ וּמְשַׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן", מְפָרֵשׁ בְּפִסּוּק שֶׁהַבּוֹרָא בְּכְבוֹדוֹ, בְּפְרֻטוֹת מְגִישׁ לְכָל חַי אֶת הַכְּפָצוֹ וְרְצוֹנוֹ.

וְזֶהוּ שְׂאֵמְרָה תּוֹרָה, וְשִׁמְחַתְּ בְּכֹל הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ, בְּלִשׁוֹן יַחֲדָי, הַתּוֹרָה פּוֹנָה לְכָל יַחֲדָי וְיַחֲדָי מִיִּשְׂרָאֵל וְאוֹמְרַת לוֹ: שְׂמַח "בְּכֹל טוֹב" - אֲפֹלוּ כָּל שְׂהוּא, בְּכֹל טוֹבָה וְטוֹבָה, וּמִדּוּעַ? מִפְּנֵי: אֲשֶׁר נָתַן לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ - זֶה הִיא נְתִינָה יְשִׁירָה מִבוֹרָא עוֹלָם אֱלֹהִי, וְשִׂיחָה זֶה פּוֹס מִיָּם בְּלִבְד, תִּבְיֵט בְּגִדְלוֹת הַנּוֹתָן וְלֹא בְּקִטְנוֹת הַחֶפֶץ.

כָּל דְּבָרֵינוּ עַד עֵתָה אֲמוּרִים בְּפִרְטִים הַגּוֹפְנֵי שֵׁישׁ לְשִׁמְחָה בְּהֵם בְּכֹל עֵת וּבְכֹל עֵז. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה פְּאֲשֶׁר יִתְבוּנֵן הָאָדָם בְּמָה שְׂזָכָה לְעֲרָכִים רוֹחֲנֵי, וּכְמוֹ לְהִיּוֹת יְהוּדִי, וּבִיּוֹתֵר פְּאֲשֶׁר זָכָה לְתוֹרָה וּמִצְוֹת, כַּמָּה יֵשׁ לוֹ לְהוֹדוֹת עַל כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שְׂזָכָה הוּא לְקַיֵּם, עַל כָּל שְׁעוֹר תּוֹרָה שְׂזָכָה הוּא לְשַׁמֵּעַ, עַל כָּל הִלְכָה אוֹ סוּגָה שְׁלוּמָד. וּכְמוֹ כֵּן בְּזֶה הַבְּחִירָה בְּיַד הָאָדָם לְשִׁמְחָה, אוֹ לְהִיּוֹת "בְּגִיחָה" בְּתַחוּשָׁה לְמָה פְּלוֹנֵי זָכָה יוֹתֵר, לְמָה פְּלוֹנֵי בְּעַל תּוֹרָה וּמִצְוֹת יוֹתֵר וְכִיּוֹצֵא, אוֹ לְהִיּוֹת בְּאֲשֶׁר וְשִׁמְחָה בְּמִתְנַת חֶלְקוֹ.

מִפְּרֵשׁ רִש"י אֶת הַפְּסוּק: "לֹה' הִישׁוּעָה עַל עַמּוֹ בְּרִכְתָּךְ סָלָה" (תהילים ג, ט):

לֹה' הִישׁוּעָה - עָלְיוֹ לְהוֹשִׁיעַ אֶת עַבְדְּךָ וְאֶת עַמּוֹ, וְעַל עַמּוֹ מִטָּל לְבָרְךָ וְלְהוֹדוֹת לוֹ סָלָה.

מח. איך הופכים חיים ממשעממים למנצלים ושמחים?

ספור /

אֲנִי פּוֹסֵעַ בְּצַדֵי הָרְחוּב וְנוֹשֵׁם עֲמָקוֹת אֶת רִיחוֹ שֶׁל הַסֵּתוֹ. קוֹלוֹת הַגְּרִירָה שֶׁל דְּפָנוֹת הַסֵּפֶה חֲזָרָה אֶל הַמַּחְסוֹן נְשִׁמְעִים בְּרַקֵּעַ, מִתְעַרְבְּבִים בְּרִשְׁרוּשׁ שְׂקִיּוֹת בְּהוֹן נְאָרִים הַקְּשׁוּטִים שֶׁהוֹסְרוּ. קוֹלוֹ שֶׁל הַשׁוֹפָר מְאֹלֵל כְּבָר הוֹלֵךְ וּמִתְרַחֵק וְהָרְחוּב כָּלוּ אוֹמֵר: 'חֲזָרָה לְשִׁגְרָה'.

אֲנִישִׁים שְׂבִים לְמָקוֹם עֲבוֹדָתָם וְיִלְדֵי חֵידָר מְכַתְּפִים יְלָקוּטִים. הַכֹּל מִתְחִילִים עוֹד חֲרָף אֲרָף, פּוֹסְעִים לְשִׁלָּל עֲסוּקִים, דּוֹרְכִים בְּדַרְכָם עַל עֲלֵי שְׂלֶכֶת הַחֲגִים לְקַצֵּב הַרוּחַ.

הַדִּי שִׁיחוֹת וְקִטְעֵי מִשְׁפָּטִים בֵּין שְׁנֵי עוֹבְרֵי אֲרַח שְׂלֶפְנֵי גוֹרְמִים לִי לְהַעֲצֵר וְלִזְקוֹף אֲזָנִים.

"חֲזָרִים לְשִׁגְרָה, הָאֵ?" אוֹמֵר הָאָחָד לְחֵבְרוֹ בְּעוֹדוֹ מִשְׁמִיעַ אֲנָחָה קוֹלָנִית.

–"וְעוֹד אֵיךְ. אֵיפֹה אֲנִי וְאֵיפֹה כָּל הַקְּבָלוֹת שֶׁקִּבַּלְתִּי בְּאֵלּוּל... אֵיפֹה אֲנִי וְאֵיפֹה יוֹם כְּפוּר... וְהַשְׂמֵחָה שֶׁל סְכוּת... זֶהוּ, כַּנֶּרְאָה צְרִיף לְזֶרֶם עֶכְשָׁו עִם הָאֶפְרוּרִיּוֹת שֶׁל הַשְּׁעֵמוּם."

רְצִיתִי לַעֲנוֹת לָהֶם. לָהֶם וְלָכֶם שְׂאוּלֵי מְרַגְיִשִׁים וְחוֹשְׁבִים בְּדִיוֹק כָּךְ. רְצִיתִי לְסַפֵּר אֶת סְפוּרֵי הָאִישִׁי שֶׁהִתְרַחַשׁ לִפְנֵי שְׁנֵה בְּדִיוֹק. כָּבֵר שְׁנֵה שֶׁהִסְפוּר יוֹשֵׁב חֵזֶק בְּלִבִּי וְאֲנִי רוֹצֵה לְסַפֵּר אוֹתוֹ. לְזַעַק אוֹתוֹ וּלְפָרְסֵם. אֵךְ, בְּשֵׁל אֶפְיֵי הַסְּגוּר וְהַבִּישׁוֹן לֹא עֲשִׂיתִי זֹאת עַד הַיּוֹם. כְּשֶׁנִּתְקַלְתִּי בְּעֵלוֹן זֶה, חֲשַׁבְתִּי אוּלַי זוֹ תִּהְיֶה הַבְּמָה לְסְפוּרִי, וְהָרִי הוּא לִפְנֵיכֶם.

שְׁנַיִם אֲרַכּוֹת שֶׁאֲנִי סוֹבֵל מִכְּאֵבֵי רֹאשׁ חֲזָקִים וּתְכוּפִים הַבָּאִים וְהוֹלְכִים. רַק מִי שֶׁיִּוָּדַע בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים יְכוֹל לְהַבִּין כַּמָּה סֶבֶל וְעִגְמַת נֶפֶשׁ נִגְרָמִים כְּתוֹצָאָה מִזֶּה. בְּזִמְן כָּאֵב רֹאשׁ אֵין בִּיכְלָתִי לְלַמֵּד, וְלַעֲתִים אֵף לֹא לְתַפְקֵד כָּלֵל. יוֹם אֶחָד הִחְלַטְתִּי שֶׁמִּכְרַחֵה לְהִיּוֹת תְּרוּפָה כְּלִשְׁהִי לְהַקְלֶה עַל כְּאֵבֵי וְנוֹעֲצָתִי עִם מִבְּיַי דְבָר מִיְהוּ הַפְּרוֹפְסוֹר הַטּוֹב בְּיוֹתֵר שְׂיוֹכֵל לְעוֹר לִי. כַּעֲבוּר מְסַפֵּר יָמִים מְצָאֵתִי אֶת עֲצָמֵי יוֹצֵא מִדְּלֵת הַמְּרַפָּאָה עִם מְסַפֵּר לֹא מִבְּטָל שֶׁל מְרַשְׁמִים, עוֹבֵר בְּבֵית הַמְּרַקְחַת וּמִתְחִיל לְקַחַת תְּרוּפוֹת שֶׁלְּהַבְטִיחַת הַרוּפֵא יִשְׁפְּרוּ מִשְׁמַעוּתִית אֶת אִיכוֹת חַיִּי.

קִשָּׂה לִי לְהַצְבִּיעַ עַל הַרְגָעִים מְתִי בְּדִיוֹק הַחַל הַשְּׁנוּי. תִּחְלָה הִיָּתֵה זוֹ סְחַרְחֻרַת. מִיִּן תִּחְוִשָׁה בְּלִתִּי מְסַבֵּרַת שֶׁגְרָמָה לִי לִישׁוֹן הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהִיִּיתִי רָגִיל. אַחֵר כָּךְ הִתְחַלְתִּי לְהַרְגִישׁ מְנַתֵּק מְכֹל הַסּוֹבֵב אוֹתִי וְהַשְׁלֵב הַבָּא הִיָּה שֶׁהִחְזַקְתִּי בִּיד בְּדִיקוֹת דָּם שֶׁהָרָאוּ עַל הַפְּרָעָה לֹא פְּשׁוּטָה בְּתַפְקוּדֵי הַכְּבֵד. אֶקְצֵר וְאֶכְתֵּב שְׂמִסְבוֹת שֶׁרַק מְסוֹבֵב הַסְבוֹת רָצָה, לֹא הַבְּנֵתִי שֶׁיֵּשׁ קִשָּׁר בֵּין תִּחְוִשׁוֹתֵי הָאֲיָמוֹת לְתַרוּפוֹת אוֹתוֹן אֲנִי נוֹטֵל, הִיּוֹת וְהַפְּרוֹפְסוֹר שֶׁלֵּל אֶת הַקִּשָּׁר מִכֹּל וְכֹל. הִתְחַלְתִּי לְהַתְרוֹצֵץ אֶצֶל רוּפְאִים שׁוֹנִים, לְעַרְף בְּדִיקוֹת וּלְבָרֵר. בִּינְתִים סְבַלְתִּי מַחְסֵר תְּאָבוֹן נוֹרָא וּבְחִילוֹת קִשׁוֹת. הַדְּאָגוֹת מִפְּנֵי הַבְּלָתִי נוֹדַע הִיוּ בְּנוֹת לְנִיָּה קְבוּעוֹת לְהַרְגִישָׁה פִּיזִית קִשָּׂה.

אֲנִי זוֹכֵר אֶת עֲצָמֵי נוֹסַע בְּאוֹטוֹבוּס בְּדֶרֶךְ לְכוּלֵל (אֶת הַהִסְעָה הַפְּסֻדָּתִי בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה בְּחַיִּי כִּי קִמְתִּי מְאַחֵר), מִבֵּיט מִהַחֲלוֹן אֶל הָעוֹבְרִים וְשָׂבִים. אֲנִי זוֹכֵר שֶׁהִסְתַּכְּלַתִּי עַל אֲבָרָךְ צוּעֵד עַל הַמְּדַרְכָּה כְּשֶׁהוּא נוֹשֵׂא יְלָדוֹן בֶּן שְׁנַתִּים עַל זְרוּעוֹתָיו. הַרְגִישְׁתִּי אֲזִי חֲלָשָׁה אֲיָמָה וְלֹא יְכַלְתִּי לְהַבִּין בְּכָלֵל אֵיךְ אָדָם יְכוֹל לְהָרִים מִשָּׂהוּ. הָעוֹלָם הִיָּה נֶרְאָה לִי כְּלוֹ כְּבֵד וּמְעַרְפֵּל. רְצִיתִי לְפָתַח אֶת הַחֲלוֹן וְלְזַעַק לוֹ: הֵי, אֲבָרָךְ, אֵתָה יוֹדַע לְהַעֲרִיף אֶת זֶה שֶׁאֵתָה יְכוֹל לְהָרִים יְלָד? אֲמַרְתָּ עַל זֶה תוֹדָה לָהּ? חֲשַׁבְתָּ עַל זֶה שֶׁלֹּא כָּלָם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת זֹאת? אֲנִי, לְמַשָּׁל, לֹא מְסַגֵּל אֶפְלוֹ סֵפֶר לְהָרִים.

בְּהַפְּסֻקַת צְהָרִים כְּשֶׁהִסְתַּבְּבַתִּי בְּחֵדֵר הָאֶכָּל וְהַרְגִישְׁתִּי בְּחִילָה אֲיָמָה וְרָצוֹן לְהַקִּיא, הִסְתַּכְּלַתִּי בְּעֲשָׂרוֹת הָאֲבָרְכִים שֶׁסָּעְדוּ אֶת לִבִּם. אִם לֹא שֶׁהִיִּיתִי מִתְבַּיֵּשׁ,

הייתי לוקח רמקול וצועק לתוך אָזְנִים : הי, אתם, אמרתם תודה על זה שיש לכם תאבון? שיש לכם רצון לאכול? אינכם יודעים, אבל נמצא פה ביניכם אדם שרק מראה של אכל גורם לו להקיא. תגידו תודה. תודה על הדברים הפשוטים האלה.

אז לראשונה, הכתה בי המחשבה הזו במלא העצמה. איננו יודעים להודות. הכל נראה לנו פשוט, טבעי ומוכן מאילו. מוכן שבריא, מוכן שיש כח ומוכן שיש יכלת לאכל. רק כשנטלו ממני המתנות המפלאות הללו הבנתי איזה הפסד זה לחיות פה כל השנים ולא לדעת להודות... להרים עינים לשמים וללחש - תודה.

בחסדו כי גבר עלי הגעתי לרופא שהיה שליח טוב להאיר את עיני. כשראה את התרופה שהפרופסור הורה לי לטל, אמר שאזרק אותה לפח האשפה ובשר לי שאני בריא לגמרי. ואכן תוך שבוע מאז הפסקתי לקחת את התרופה חזרתי אט אט לחיים. אבל לא, לא לאותם חיים. החיים החדשים קבלו בעיני משמעות חזקה ועמקה פי כמה. התחלתי פשוט להודות על כל דבר. כשהרגשתי תאבון ורצון לאכול, הייתי אומר תודה לה' וכמעט רוקד מרב שמחה על היכלת המפלאה הזו. כשהייתי קם בבקר ופוסע רענן ונמרץ לכולל הייתי חש הודנית אין קץ ואהבה עצומה לבורא.

נזכרתי בכל זאת עכשו. שגרה? אפרוריות? שעמום? אין דבר כזה. אל תשכחו. נצלו את החרף המאד לא שגרתני הנה כדי להודות. כשאדם יודע להודות על היומיום הפשוט, על עננים שגרתיים ועל בריאות האיברים, הוא יכול להגיע לתחושת הודיה עמקה כל כך שתוביל אותו לקשר אמיץ עם בוראו. אין צורך לחכות שה' יקח מאתנו חס ושלום את המתנות האלו. אפשר כבר עכשו לשים לב. להעצור, לשאת מבט אל השמים ולומר לאבינו שבשמים: תודה, רבוננו של עולם. תודה על הבריאות, תודה על התאבון, תודה על הכח ותודה על הכל.

עם טפסופי הודיה כאלו לארץ כל היום, יהפך לנו החרף הארץ הבא עלינו לטובה לחרף מלא שמחה, התרגשות והודיה אמתית לבורא עולם.

מט. להודות על טבע כמו על נס

הסבא מקלם, בספרו "חכמה ומוסר", (ח"ב מאמר סא), מביא את קשיתו הידועה של הבית-יוסף, מדוע קבעו בחנכה שמונה ימים להודות ולהלל, הרי הנס הזה רק ז' ימים, שכן ביום הראשון היה מספיק שמן כדי שידלק באפן טבעי? ויבאר שם, "שבדבר שהאדם מרגל בנהג שבעולם, אינו מתפעל ואינו מכיר מזה מלכו של עולם, מה שאין כן כשרואה דבר חדש: שמן שיכול לדלק יום אחד

וְדוֹלֵק ז' זְמַיִם, יִתְפַּעַל גַּם כֵּן עֵינֵי הַבָּשָׂר, וְיִכִּיר מִי שְׁאֵמֵר לְשִׁמּוֹן וְיִדְלֵק הוּא יֹאמֵר
לְחֻמְצָה וְיִדְלֵק' (תַּעֲנִית כַּה ע"א) וְאִזּוּ מִכִּיר הַיֵּטֵב, כִּי גַם לְיוֹם אֶחָד הוּא בְּשִׁלְיחוֹתוֹ
שֶׁל מְקוֹם בְּרוּךְ הוּא שְׁאֵמֵר לְשִׁמּוֹן וְיִדְלֵק, וְעַל זֶה תִּקְנֵנוּ לְבָרֶךְ גַּם בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן,
שֶׁנִּתְגַּלְתָּה לְעֵינַי כָּל אַחַר כָּךְ עַל יְדֵי הַנֵּס, כִּי גַם בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן נִס הוּא וְגו'. " כְּלוּמַר,
מִבְּאֵר בְּדִבְרֵינוּ, שֶׁהַתְּקֵנָה לְהִדְלִיק גַּר חֲנֻכָּה בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן, הִיא כְּנֶגֶד הַמְּנוּרָה
שֶׁדִּלְקָה בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן, אֵף עַל פִּי שֶׁבְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן דִּלְקָה הַשִּׁמּוֹן מִצַּד הַטָּבֵעַ וְלֹא מִצַּד
הַנֵּס, מִכָּל מְקוֹם תִּקְנֵנוּ לְהִדְלִיק גַּם כְּנֶגֶד הַיּוֹם הָרֵאשׁוֹן, כְּדִי לֹאמַר, שֶׁכָּל דְּבַר
הַקּוּרָה בְּהִנְהֻגָת הַטָּבֵעַ אֵף הוּא בְּהִשְׁגָּחַת ה' יִתְבָּרֵךְ, וְגַם הוּא בְּבַחֲיִנַת נִס.

וּבְאַמֻּת כְּעֵין הַדְּבָרִים הָאֵלוּ כָּבֵר כָּתַב הַרְמְב"ן בְּסוּף פְּרֻשַׁת בֵּא, שְׁמוֹת (יג טז):
"וּמִן הַנְּסִים הַגְּדוֹלִים וְהַמְּפָרָסָמִים אָדָם מוֹדָה בְּנְסִים הַנְּסִתָּרִים שֶׁהֵם יְסוּד
הַתּוֹרָה כְּלָה, שְׁאֵין לְאָדָם חֵלֶק בְּתוֹרַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עַד שֶׁנֶּאֱמַר בְּכָל דְּבָרֵינוּ וּמִקְרֵינוּ
שֶׁכֵּלֶם נְסִים אֵין בָּהֶם טָבֵעַ וּמִנְהֻגוֹ שֶׁל עוֹלָם בֵּין בְּרַבִּים בֵּין בְּיַחֲד.".

וּמִדִּיעַ קָבְעוּ חַז"ל לְהַפִּיר שֶׁהִנְהֻגָת הַטָּבֵעַ גַּם הִיא בְּבַחֲיִנַת נִס וּלְהוֹדוֹת עָלֶיהָ דְּוָקָא
בְּחֻנְכָה יוֹתֵר מִבְּשִׁאֵר הַמוֹעֲדִים?

כּוֹתֵב הָרַב דָּוִד כַּהֵן שְׁלִיט"א בְּסִפְרוֹ "יְמֵי חֲנֻכָּה", שֶׁהָרִי לְפִי דְבַרֵי הַרְמְב"ן מִן
הַנְּסִים הַגְּדוֹלִים וְהַמְּפָרָסָמִים אָדָם מוֹדָה בְּנְסִים הַנְּסִתָּרִים וְכו', וְהָרִי בְּחֻנְכָּה
מִתּוֹךְ הַנְּסִים הַגְּלוּיִים שֶׁדִּלְקוּ הַיְּנֻרוֹת שְׁבַעַה זְמַיִם, רָאוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַשְּׁגָחַת
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גַם בְּהִנְהֻגָת הַטָּבֵעַ, וְרָאוּ שֶׁגַם הַיּוֹם הָרֵאשׁוֹן הוּא בְּבַחֲיִנַת נִס
וְכו'.

וְלָכוּ חֲנֻכָּה, שֶׁכָּל עֲנִינָה לְהוֹדִיעַ וּלְגַלוֹת נְסִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁנִּתְגַּלְתָּה בְּנִס פֶּךָ
הַשִּׁמּוֹן, הוּא גַם הַזְּמַן הָרֵאשׁוֹן אֲשֶׁר בּוֹ יֵשׁ לְלַמֵּד לְהוֹדוֹת לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גַם עַל
הַנְּהֻגָת הַטָּבֵעַ בְּעוֹלָם.

וְנִשְׁלִיךְ אֶת הַדְּבָרִים לְחֵינֵינוּ: אֹמְרִים אָנוּ כָּל יוֹם בְּתַפְלָה: "מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ וְכו',
עַל נְסִיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עֲמָנוּ וְכו'" וְאֹמֵר הָרַב פִּינְקֵל זצ"ל בְּסִפְרוֹ "נְתִיבוֹת מוֹסָר" (ע
כח), כִּי עַל הָאָדָם לְהַרְגִישׁ בְּעַת שֶׁהוּא אוֹכֵל כִּי מִן וּשְׁלֹו הוּא אוֹכֵל, וּבְעַת שֶׁהוּא
שׂוֹתֵה כִּי שׂוֹתֵה הוּא מִים מִן הַסֵּלַע שֶׁבְּמִדְבָּר, הַטָּבֵעַ גַּם הוּא נִס.

יְהִי רָצוֹן שֶׁנִּזְכָּה תְּמִיד לְהִתְבּוֹנֵן בְּנְסִים וּבְנִפְלְאוֹת שְׁעוֹשֶׂה עִמָּנוּ ה' יִתְבָּרֵךְ בְּכָל עֵת,
שֶׁנִּזְכָּה לְחוּשׁ כָּךְ כָּל מְהֵלֶךְ חֵינֵינוּ בְּמִשְׁךְ הַיּוֹם וְהַלֵּילָה אֵינוּ בְּדָרֶךְ הַטָּבֵעַ אֲלָא הַכָּל
נְסִים, וּמִתּוֹךְ כָּךְ נִגְדִיל שֶׁבַח וְהוֹדָתָה לְיוֹצְרֵנוּ עַל כָּל מַה שְׁעֲשֶׂה, עוֹשֶׂה וְיַעֲשֶׂה עִמָּנוּ.

ג. תמימות הנדרשת להמשכת שפע ברכה ונסים.

בקטע זה נלמד להבין ולהתבונן בדרך שמים.

ראשית יש לדעת שאין הקדוש ברוך הוא מוריד שפעו וברכתו לאדם בתורת "אדם" אלא אם-כן מכין הוא כלים של אמונה, כלומר אכן יש בני אדם שמקבלים שפע וברכה בלי שיש אמונה בקרבם, אולם זאת מקבלים הנה בתורת "בהמות", לפי שיש בהם צרף וקיום לעולם שישתמשו בהם עובדי ה' לקיום תורה ומצוות. אולם לקבל האדם צרכיו בתורת "אדם" שהוא תכלית הבריאה- זהו פאשר יכין כלים של אמונה, ובפרט פאשר הוא לצרף נסים שיעשו לו. וזה פשוט, שכן לא לכל אדם ידלק החמץ וכמו שדלק לרבי חנינא בן דוסא, אולם לפי שרבי חנינא בן דוסא היה לו אמונה פשוטה וטבעית ופיו ולבו שוין באמרו: "מי שאמר לשמן וידלק יאמר לחמץ וידלק", לכן דלק לו החמץ, ואלו לאנשים כמונו שאין לנו כלים של אמונה כה חזקים לא נעשה לנו נסים כמותו.

ובכן נשים לבנו ועינינו על דרכי שמים ונמחישם בעבודת חיי היום יום.

אדם נקלע לחובות וזקוק לסכום של 100,000 דולר, מתפלל הוא לה', ואכן מן השמים אשרה בקשתו ומחליטים לעזר לו [שכן לפעמים נגזר גזרה שקשה לבטלה], אמנם התנאי שדורשים ממנו מן השמים כדי שישלם זה לגס- לחסל חובו- הוא בכך דוקא שיכין כראוי כלים של אמונה, והכיצד נעשה הדבר? בדרך השגחה פלאית מזמין הקדוש ברוך הוא לאדם זה סך 10,000 דולר שהוא עשירית בלבד מהסכום הדרוש לאדם זה לסלוק חובו, ואז עומד אדם במבחן מכריע, והוא: אם פשיגוע לו עשירית מישועתו ישמח ונגיל בישועת ה' ויבין שמאותתים לו מן השמים לפקח עינים שהנה ה' אתו לענות לו בעת צרתו, וכה יאמר: "אודך ה' כי עניתני ותהי לי לישועה", רואה אני את ידך המושטת לעזרתי, שכן וכי צפיתי לסכום זה, ובודאי נותן אני לבי לראות שהנך עונה אותי בעת צרתי, ומי שעזרני בזה יעזרני לגמר צרתי וחובי... בכך ממשיך הוא נסים ושפע, שכן האמונה היא הכלי לברכה שישפע עליו עד שישלם חובו.

וכשישאלוהו חבריו מה נעשה בחובך, ישיב: תודה לא-ל רואה אני נסים ונפלאות, לא יאמן כי יספר וכיוצא, וכן יהא פיו לבו שוין, בכך ממשיך הוא על עצמו את הנס וההשגחה שאשרה לו מן השמים. אלא שהיתה מתנית כאמור בכלים שיכין לכך באמונתו.

אולם באם יקבל סכום זה בפנים חמוצות, וימשיך להתאונן על צערו ויחשב, מה נעשה בעשירית מהסכום, והלא לפני עוד ט' חלקים ומה יהא עמהם? וכשישאלוהו חבריו מה נעשה בחובך, יענה, עדין אני בעצומה של בעיה... רחוקה ממני הישועה... ורק יגון בלבבו של זה, ולא יביט ולא יתבונן היאך יד ה' מושטת

לו ומאותתתת לו: הנה אני בא לקראתך להושיעך... ולא יראה אף ורק מקרה בעשירית מישועתו, בכך עצר את הנס, עצר את השפע והברכה מלירד אליו.

וכמו כן אדם הלוקה בבריאותו, ואכן מן השמים אשרה בקשתו להבראתו, אולם ישועה זו מתנית באם יכין פלים של אמונה, מה עושים מן השמים? שולחים לו שפור והטבה בבריאות, ועתה הנהו במבחן מכריע, אם יאמר: תודה לא-ל עליון העונה אותי בעת צרתי... רואה אני איתות מן השמים שהבורא בא לקראתי... ומי שעזר בשפור זה הוא ישלים לרפאתי... בכך ממשיך הנס והרפואה שאשרה לו, אמנם אם יעות פניו ולבו, וכשישאלוהו מה שלומך? ישיב בפנים חמוצות, עדין אני בצרתי והבעיה בעקרה במקומה עומדת... אכן אומרים הרופאים שיש שפור... אולם עדין זה רחוק מהישועה... [נאולי על כך נתכונן הפסוק (תהלים קיט, קנה): "רחוק מרשעים ישועה", שהרשעים תמיד רואים את ישועתן רחוקה, ואף שמון השמים מאותתים להם שקרובה ישועתן- רואים תמיד את חצי הכוס הריקה ומתאוננים עליה ומעלימים עיניהם מחצי כוס המלאה בישועת ה'].

וכן אדם הנמצא בקשיי פרנסה, אולם רואה סיעתא דשמיא והיאך לעולם מפה ומשם ממציא לו הבורא צרכיו בדרך השגחה פלאית, אזי, אם יתבונן בנסי ה' וישבח לבורא על ישועותיו ועל השגחתו עליו, בכך יתמידו הנסים והשפע להשפע עליו, אולם באם יחמיץ פניו ויתאונן על מצבו מבלי לשים לב להשגחת ה', בכך מפסיק וחותך הוא לעצמו את השפע מלירד, שכן שבר והרס את כלי אמונתו מלהכיל השפע.

בהודאת החשמונאים על מציאת פך השמן הוא מה שהמשיך הנס לכל הימים

ובזה נבוא לבאור קשית הבית יוסף שהקשינו בתחלת המאמר.

החשמונאים לאחר נצחונם את היוונים באו לחנך את בית-המקדש וראו שאין שמן טהור להדלקה לפי שהיוונים בכונה תחלה טמאו את כל השמנים, ומוכא במדרש שפיון שראו זאת ישבו ובכו על שאין להם הזכיה להדליק בשמן טהור, ואף שהתר להם להדליק בשמן טמא שכן "טמאה התרה בצבור" - כאשר כל הצבור טמא מתר היה להשתמש בשמן טמא- מכל מקום הצטערו על כך, וכשראה הקדוש ברוך הוא חפצם רצה לעשות להם נס, אולם כאמור שכדי שיהיו ראויים לנס זקוקים לאמונה פראוי, מה עשה הבורא, האיר עיניהם ומצאו פך שמן ליום אחד בלבד, וכאמור לעיל שהקדוש ברוך הוא לא פותר את כל הבעיה כדי לבדק את האדם אם ראוי הוא לנס, וכשמצאו החשמונאים פך שמן טהור ליום אחד שמחו שמחה גדולה מאד, שכן ראוי שהנה ה' אתם ומאותת להם שברצונו להושיעם בשמן טהור להדלקה, ושמחו שמחה גדולה למאד וכאלו כבר יש בגדם שמן לכל החי ימים, שכן לא יכלו ליצר שמן טהור רק בעוד חי ימים,

והאמינו שמי שהמציא להם שָׁמֶן היום ימציא להם מָחָר, וְשָׁמְחוּ בְּשָׁמֶן זֶה שֶׁמָּחָה שְׁלֵמָה וְלֹא שֶׁמָּחָה חֲלֻקִית, וּבְכֹךְ זָכוּ לְהַמְשִׁיךְ הַשֶּׁפַע וְהִנֵּס לְחַי' יָמִים.

וְלִהְיוֹת שְׁשֻׁמְחֹתֵם בְּמִצִּיאת פֶּד הַשָּׁמֶן בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן הִיא שְׁהַמְשִׁיכָה לָהֶם אֶת הַשֶּׁפַע הַנֵּס לְחַי' יָמִים- נְכַלְל גַּם הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן בְּנֵס, אַחַר שֶׁמִּמֶּנּוּ תּוֹצְאוֹת הַנֵּס.

וְאֵלֹהֵי הַחֲשֻׁמוֹנָאִים נוֹהֲגִים אַחֲרֵת וְאוֹמְרִים בְּלִבָּבָם, מַה יִּתֵּן לָנוּ שָׁמֶן זֶה שֶׁאֵין בּוֹ אֶלָּא לַיּוֹם אֶחָד בְּלִבָּד, וְהָיוּ עֹדִין בְּצַעַר וּבַדְּאָגָה עַל יְתֵר הַיָּמִים, וְלֹא הָיוּ נוֹתְנִים אֶל לִבָּם אֶת הָאוֹת הַזֶּה שֶׁהִנֵּה ה' יִתְבַּרְךְ מְאוֹתָת לָהֶם שֶׁהוּא אֲתָם לְהוֹשִׁיעֵם בְּשָׁמֶן טָהוֹר, הָיוּ בְּכֹךְ עוֹצְרִים אֶת הַנֵּס וְהַשֶּׁפַע וְלֹא זוֹכִים לְנֵס.

וְזֶהוּ סוּדוֹן שֶׁל עִם יִשְׂרָאֵל וְיַחְוֹדוֹן, שֶׁפָּאָשֶׁר מְאֻמִּינִים הֵמָּה בִּישׁוּעַת ה', וְנוֹתְנִים לִבָּם עַל כֵּךְ שֶׁה' אֲתָם מְמַשִּׁיכִים נְסִים וְהַשֶּׁפַעוֹת טוֹבוֹת, וְאֵלֹהֵי פְאָשֶׁר דּוֹאָגִים הֵמָּה, וּמְכַנְיָסִים יְגוֹן וּדְאָגָה בְּלִבָּבָם עוֹצְרִים הַשֶּׁפַע וְהַנֵּס.

נא. מפליא לעשות

הַשְּׁעוֹן כְּמוֹ עֶמֶד מְלֻכָּת. הַדְּקוֹת הַקְּצוּבוֹת בְּהוֹן וְדִלְתוֹת חֲדָרֵי הַנְּתוּחַ נִסְגְּרוּ מִלְּפָנֵיהֶם נִרְאוּ לָהֶם כְּמוֹ שְׁעוֹת רְבוֹת אוֹ אֵף כְּמוֹ יָמִים אַרְבָּעִים.

אֵד לֹא מִזְמַן יֵשֵׁב אֲתָם יוֹסֵף, עִם מִשְׁפַּחְתּוֹ הַגְּדוֹלָה וְעִם כָּל הָאוֹרְחִים, בְּסַעֲדַת הַ"שְּׁבַע בְּרָכוֹת". יוֹסֵף יֵשֵׁב כְּהַרְגָלוֹ בְּרֵאשׁ הַשְּׁלַחַן הַגְּדוֹל הַמְּכַבֵּד וְהַחֲגִיגִי, שֶׁעֲטָרוּ אוֹתוֹ שְׁלָל מְטַעֲמִים וּמַעֲדָנִים. דְּגִים מִמְּגוֹן סוּגִים הִגְשׁוּ וְהַצְּטָרְפוּ לְשִׁלְחָן. יוֹסֵף הַתְּרוּחַ בְּמִקוֹמוֹ וְהַצְּטָרְף לְשִׁירָה הַקּוֹלְחַת, עֲנִבֵי הַגֶּפֶן... בְּעֲנִבֵי הַגֶּפֶן..." וְאֵז זֶה קָרָה.

לֹא כָלָם הַבֵּיטוֹ בְּפָנָיו, אֵד מִי שֶׁהִסְתַּכֵּל וְדָאֵי לֹא יִשְׁכַּח אֶת הַמַּחֲזָה הַמְּצַמְרֵר. פָּנָיו שֶׁל יוֹסֵף הַתְּקַדְדוֹ, הַתְּפִיזוֹ, הַכְּחִילוֹ וְאַחַר הָאָדִימוֹ. שְׁעוּלִים כְּבָדִים הַחֲלוּ לְהַשְׁמַע בְּעֲצָמָה אֲדִירָה עַד שֶׁגִּבְרוּ עַל הַשִּׁירָה הַרְמָה שֶׁהִפְסְקָה בְּאַחַת.

- "הוּא נְחַנֵּק!" "הַצִּילוּ! הַצִּלְה!" קְרִיאוֹת מְבַהֲלוֹת נִשְׁמְעוּ בְּאוֹר. אַחַד הַנוֹכְחִים, שֶׁהָיָה בְּעַל רֶכֶב קָטָן מִיַּד נִרְתַּם לְעִזְרָה וְלִקְחָ אוֹתוֹ בְּיָדוֹ: "נִקַּח אוֹתוֹ לְבֵית הַחוֹלִים". הָאִשָּׁה וְשְׁנַיִם מִהַיְלָדִים הַגְּדוֹלִים רָצוּ אַחֲרֵיהֶם בְּבַהֲלָה וְהַצְּטָרְפוּ לְנִסְיָעָה.

בבית החולים הגיעו מיד לטיפול-נמרץ, שם הרופא הממין קבע בטון חמור: "חיבים לבצע נתוח בדיחיות. נתוח שמטבעו מסכן הוא ביותר, אך להמנע מלבצעו מסכן פי כמה."

וכעת חכו הם בחדר ההמתנה בדממה משתקת. אף אחד מהם לא עצם את עיניו, ואף לא זז ממקומו.

דלת חדר הנתוח נפתחה, והרופא יצא והתקדם לעברם.

הם הניחו את ספרי התהלים והתקרבו בדריוכות ובצפיה לשמע מה בפיו.

"הכל עבר בשלום." הרופא חיך לעברם בחיוך מרגיע. "הוא עבר הרדמה, העצם הוסרה מהגוף. כמובן עוד צריך התאוששות אבל הסכנה מאחורינו. קבלתם אבא במתנה."

בני המשפחה נשמו לרוחה. רגשי הודיה עזים מלאו את לבם. כיצד יודו לרופא? כיצד יודו לה? הם כבר רקמו במחשבתם את סעדת ההודיה הגדולה שיערכו בביתם כדי לרומם ולהודות לה בקהל רב על הנס העצום.

*

החזיון המתאר כאן בקצרה, למעשה קורה לאדם בכל יום ויום כמה פעמים! אלו לא היתה יוצאת הפסלת אשר בגופנו - אפלו שעה אחת אי אפשר להתקיים.

הקדוש ברוך הוא בנה את הגוף עם כח להתנקות לבד בלי כאבים, בלי צורך באשפוז, לא הרדמה, נתוח והחלמה - אכן רופא מעלה הוא הרופא כל בשר, ומאד מפליא לעשות. ומן הראוי הוא שכל רגשי ההודיה והרוממות שהיו אמורים להכלל בסעדת ההודיה, כלם יהיו מבצבצים ומפכים בתוך ברפת אשר יצר.

מבסס על רעיון מתוך הספר: "בשמחה ובטוב לבב"

מובא בתקוני הזהר (תיקון כא דף נא ע"ב): "ישראל סלקין מגו גלותא בנגונא" ומפרש שם ה"מתוק מדבש": בני ישראל יעלו ויצאו מן הגלות בנגון, כי כל העליות הם על ידי נגונים ושירות ותשבחות.

נב. להודות על שזכינו להודות

כתב רש"י במסכת סוטה (מ' ע"א) על דברי הגמרא, בזמן ששליח צבור אומר מודים, העם מה הם אומרים, אומר רב, "מודים אנחנו לך על שאנחנו מודים לך" וכתב רש"י, "על שאנחנו מודים לך", על שנתת בלבנו להיות דבוקים בך ומודים לך ע"כ. וכן פרש בספר "בינה לעתים" את הפסוק (תהילים סג, ד) "כי טוב חסדך מחיים שפתי ישבחונך", שהחסד "ששפתי ישבחונך", שהרשה לנו לשבח, הוא גדול מהחסד שנתן לנו חיים.

אם כן, על האדם להודות לה' גם על זה שנתנה לו האפשרות והיכלת להודות ולשבח לבוראו. עליו להודות לה' על כך שבכל עת שירצה יכול הוא לעמד לשבח, להלל ולהודות להקדוש ברוך הוא.

וראה בדבריו הנפלאים של החתם סופר (תורת משה עה"ת, הפטרת נשא), שבאר מה שאומרים שתי פעמים כל הנשמה תהלל ה' תהלוכה וגו', דהו משום שאנו אומרים כל הנשמה תהלל להקדוש ברוך הוא על זה גופא שיכול הוא להלל. ובאר בזה וזה לשונו: "כל הנשמה תהלל ה' וגו', וכופלים אותו שתי פעמים, כי על כל נשימה תהלל ה' שהחנינו בנשימה הזאת, ועל מה אני מהלל, על שזכני שעל כל נשימה ונשימה אני מהלל, כי לולא כן למה אהלל על הנשימה, ולמה לי הנשימה והחיות להבל וריק, אבל אני מהלל על כל נשימה שזכני בה להלל על הנשימה" עכ"ל.

מכאן נתן ללמד, שכל עקר מטרת החיים היא כדי להודות ולהלל להקדוש ברוך הוא, וכן שצריך אדם להודות בכל רגע על זה גופא שהוא יכול להודות להקדוש ברוך הוא, על כך שברב חסדו וטובו נותן לנו ה' את האפשרות הזו. יהי רצון שנתנה.

נג. הבא לה' בברכת ההודאה נכנס לפני ולפנים

כתב הברכת אברהם (תשנ"ט א רצז): "דהנה מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא. ובמלכותא דארעא, כשבא אדם ומבקש לראות פני המלך שואלים אותו מה לך אצל המלך, אם אומר שאין לו פרנסה ובא לבקש מהמלך שידאג לו לעבודה להתפרנס, שולחים אותו שיפנה לשר הממנה מטעם המלך על העבודה, ואם הוא חולה וזקוק לרופא שירפאהו שולחים אותו לשר הבריאות וכיוצא בזה. אך כשבא אדם ואומר שרוצה לראות פני המלך כדי להודות לו על הנהגת המלוכה, אין שולחים אותו לשום ממנה, אלא פותחים לפניו שער המלך שיוכל לבוא אל המלך ולהודות לו. כן במלכותא דרקיעא יש ממנים שונים על כל דבר

בפני עצמו, אבל הבא להודות לה' יתברך על כל הטוב אשר גמלנו, פותחים לו את שער המלך ונכנס לפני ולפנים לראות באור פני מלך חיים להודות ולהלל..."

יש להוסיף שאכן לאחר ההודאה, כאשר כבר הכניסוהו לזה לפני ולפנים, יוכל לבקש בקשותיו בעודו עומד לפני המלך, ובהחלט הסכוי למלוי משאלותיו יהיה הרבה יותר מאשר אלו לא יקדים להודות, והבו.

ולא זו בלבד, אלא כמה צריך אדם לשמח בהודאתו לה' לפי שהמשבח להקדוש ברוך הוא רצוי, משבח ונעלה אף יותר משירת המלאכים, כפי שאומר המדרש (ילקוט משלי תתקנ"א): "ברב עם הדרת מלך", אמר רב חמא בר' חנינא, להגיד שבחו של הקדוש ברוך הוא. אף על פי שיש לו אלפי אלפין ורבוא רבבות פתות של מלאכי השרת שישרתוהו וישבחוהו, אינו רוצה אלא בשבחם של ישראל, שנאמר: 'ברב עם הדרת מלך וגו'." (ועין שם באריכות דברי המדרש).

כתב רבנו יונה בשערי תשובה (שער ד יב): "וכן בענין ההודאה על הטובה נאמר 'אודך לעולם כי עשית ואקוה שמך כי טוב נגד חסידיך' (תהילים נב יא). פרוש, אודך על הטובה שעשית עמדי, ובעבור זה אקוה להתמדת טובותיך."

נד. נגילה ונשמחה בישועתו

נסער ומתוח מתהלך? הודה בביתו, ראשו חפון בין פפות ידיו והוא מהרהר בצרה החדשה שבאה אל ביתו.

עד לפני חדש התנהלו חזיו על מי מנוחות. פרנסתו היתה ברוח, משרה נאה היתה לו וכן ילדים טובים שמלאו אותו אף אשר ונחת.

אלא, שביום אחד מאד לא בהיר התהפך עליו הגלגל.

הוא מצא את עצמו מפטר ממקום עבודתו עם חובות אדירים רובצים על כתפיו. מפה ומשם הוא נסה להשיג הלואות, כספים והמחאות, אף כעת הוא מרוקן לחלוטין.

הקסף שבגדו אזל.

מבט מהיר על ארונות המטבח שבביתו מבהיר לו שאשתו מסתפקת במעט שבמעט וגם מוצרי מזון בסיסיים כבר אינו מובן מאליה שיתארחו בביתו.

כְּשֶׁדַעַתוֹ פְּזוּרָה עָלָיו מִתְנַשֵּׁב יְהוּדָה לִיד הַשְּׁלַחַן וּמִנְסָה לְהִתְעַלֵּם מִמַּעֲטוֹת דָּאָר
שְׁנָחוֹת שָׁם וּמִחִכּוֹת לְטַפּוּלוֹ... חֲשָׁבוֹנוֹת חֲשָׁמַל, חֲשָׁבוֹנוֹת מַיִם, בְּקִשּׁוֹת לְשֹׁכֵר
לְמוֹד עֲבוּר הַיְלָדִים וְעוֹד כְּאֵלֶּה וְאַחֲרֵיהֶם.

כֹּל יוֹם שֶׁעֲבַר רַק הַחֲמִיר אֶת הַמַּצָּב וְהוּא הִפָּךְ לְבִלְתִּי נֹסֵב לְחִלּוּטִין.

הַחֲרֹף מִתְקָרֵב בְּצַעֲדֵי עֲנָק. הַיְלָדִים זְקוּקִים לְמַעֲיָלִים חֲמִים וּלְבִגּוּד הוֹלֵם וְהוּא -
מִיֵּן יִשְׁלַם כָּל זֹאת?

תִּקְוָה אַחַת מִפְּעֻמֹת בּוֹ בְּלִבּוֹ.

לִיהוּדָה דוֹד עֲשִׂיר שָׁגָר מֵעֲבָר לַיִם, בְּאַמְרִיקָה הַרְחוֹקָה. אִישׁ עֲסָקִים מְמַלֵּחַ הוּא
הוֹן וּנְכֻסִים רַבִּים רְשׁוּמִים עַל שְׁמוֹ.

יֹדֵעַ יְהוּדָה הָעֲנִי שֶׁדוֹדוֹ מוֹדֵעַ לְמַצְבוֹ הַקָּשָׁה. וְדַאי שֶׁתוֹךְ יוֹם יוֹמִים יִשְׁלַח הוּא
סִיוֵעַ נְאוֹת.

אוּלָם זְמַן רַב חָלַף וּשְׁתִּיקָה אַרְכָּה שׁוֹרְרַת מַצְדוֹ שֶׁל דוֹדוֹ. הוּא לֹא שׁוֹלַח סִיוֵעַ,
אֵף לֹא אֶגְרַת עִידוּד לְרַפּוּאָה, מְאוּמָה!

יְהוּדָה הָעֲנִי הוֹלֵךְ בְּתַחוּשׁוֹת קִשׁוֹת, עַל דוֹד קָר וּמְנַכָּר, אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָּנִים לְזָקֵן
וְנֹעַר לֹא יַחוּן. אֶת מְרִירוֹתוֹ הוּא שׁוֹפֵךְ בְּפָנָיו כָּל הַנִּקְרָה בְּדַרְכּוֹ. הוּא מְשַׁתֵּף
בְּמַחְשָׁבוֹתָיו אֶת אִשְׁתּוֹ, אֶת יְלָדָיו וּבְשֵׁלֵב מְאַחֵר יוֹתֵר כָּל הַשְּׂכָנִים בְּרַחוּב יוֹדְעִים
לְסַפֵּר עַל הַדוֹד חֲסֵר הַלֵּב מְאַמְרִיקָה שְׁאִינּוּ מוּכָן לַעְזוֹר לִיהוּדָה. דוֹד עֲשִׂיר מְפָלֵג
שְׁמֵתֵעֵלֶם בְּמַכְוֵן.

כִּךְ בְּמִשְׁךְ יָמִים וְשָׁבוּעוֹת, עַד שֶׁבָּיוֹם מִן הַיָּמִים הַתְּדַפֵּק מֵאֵן דָּהוּ עַל דָּלֵת בְּקִתְתּוֹ
שֶׁל הָעֲנִי כִּשְׁהוּא גוֹרֵר עִמּוֹ חֲבִילוֹת עֲנָק. "יֵשׁ כָּאֵן מְכַתֵּב", אָמַר וְנִיָּעֵלֶם.

הַחֲבִילוֹת הַכְּנָסוֹ אַחַר כְּבוֹד אֵל הַבַּיִת הַדָּל, וְכַאֲשֶׁר פְּתַחוּ בְּנֵי הַבַּיִת אֶת הָאֲרָגָזִים,
מַצְאוּ בְּתוֹכָם מִכָּל טוֹב חוּצָה לְאֲרָץ:

אֲרָגָז עִם בְּגָדִים יְקָרְתִּיִּים, מִתָּאֵם בְּדִיּוֹק לְמַדּוֹת הַיְלָדִים. אֲרָגָז מְלֵא בְּמוֹצָרֵי מוֹזוֹן
מְשֻׁבָּחִים וּמְמַתְקִים יְקָרְתִּיִּים. אֲרָגָז מְלֵא מְשֻׁחָקִים חֲדִישִׁים וּמְשֻׁכְּלָלִים. וְלִצַּד
כָּל אֵלֶּי, מַעֲטָפָה מְצֻרֶפֶת עִם סְכוּם כֶּסֶף לֹא מְבַטֵּל, מִנַּח עַל מְכַתֵּב מֵאֵת הַדוֹד וּבוֹ
אֲחוּלֵי הַתְּאוּשָׁשׁוֹת, צְמִיחָה וּפְרִיחָה.

מִסְתַּבֵּר אִפּוּא, כִּי בְּזִמְן שֶׁיְהוּדָה הִמְמַרְמֵר שֶׁפָּךְ קִיתוֹנוֹת שֶׁל כַּעַס עַל הַדוֹד, הִיָּה
עֶסוּק הִלָּה בְּהַכְנַת הָאֲרָגָזִים וּבְשִׁלְיַחְתָּם.

זֶר כִּי הִיָּה נִכְנָס אֶל הַבַּיִת, הִיָּה מְשִׁתוֹמֵם בְּוִדְאֵי:

במקום לשמח ולצהל, ישבו בני הבית כאבלים וחפויי ראש. אבי המשפחה, סמוק כלו, ישב ודמע מבושה, כשהוא מגמגם אי אלו מלות התנצלות, ספק לעצמו ספק לבני ביתו.

גם האשה והילדים לא ידעו הכיצד להגיב למראה שלפניהם והשפילו מבט במבוכת אין קץ.

בסופו של דבר, העני ובני משפחתו כמעט ולא היו מסגלים להנות מן המתנות הרבות שהעתיר עליהם הדוד הנדיב.

המתנות הזכירו להם כל העת את היחס הנורא שהעניקו למיטיבם ואיש חסדם...

*

והנמשל פשוט, נוקב, ברור ומובר.

כאשר אדם המצפה לישועה בוטח בהקדוש ברוך הוא, מיחל לישועתו וכל העת אינו מתלונן, אלא אף עסוק בלשמח, להודות ולראות את הטוב - ודאי שכשתבוא הישועה הוא ינה ממנה בלב שקט ושלום, כמי שצפה לה זה מכבר.

ואלו, אדם שלא עומד בנסיון ההמתנה והצפייה, ורק מתלונן כל הזמן, איך יוכל הוא לשמח בבוא העת? איך יוכל לכסות על הבושה הנוראית כשיראה איזה יפי ואשר הכין עבורו הבורא כל אותו הזמן? ודאי שיתחרט הוא ויצטער על שהעז לרטן בלבד ולטען שהקדוש ברוך הוא אינו משגיח עליו...

עלינו לעשות כל מאמץ וגם ברגעים קשים, בהם אור הישועה נעלם מעינינו, להתחזק ביתר שאת וביתר עז להאמין בה' ולהודות לו בכל מצב. להודות על הטוב שיש, לדמגן את ארגזי הישועה שמכין לנו ה' ממש ברגעים אלה ולהודות לו על כך עם כל הלב, כל הרגש וכל ההתעוררות.

ואף שאצל הבורא נתן לשלח לנו ישועה ללא עכוב - ישועת ה' כהרף עין - אולם אמונתנו הלא מתייבת להאמין שעצם העכוב הוא תועלת לא פחות מהישועה עצמה.

הבדל זה, בין המצפה לישועה מתוך בטחון לבין המצפה לה מתוך יאוש וחוסר בטחון, טמון במאמר הכתוב (ישעיהו כ"ה ט'): "זה ה' קוינו לו, נגילה ונשמחה בישועתו".

השמחה השלמה בישועתו של מקום, אינה אלא מתוך קווי של ממש. רק מי שקנה לעזרת ה' ובטח בבוראו כל העת, יוכל לגיל ולשמח בישועה בסופו של דבר.

גם בתפלת שחרית אנו משננים יסוד זה מדי בקר, בתפלת "אהבה רבה": "כי בשם קדשך הגדול והנורא בטחנו, נגילה ונשמחה בישועתך".

זהו תנאי מחלט, תנאי הקודם למעשה: רק מי שבוטח בשמו הגדול - יגיל וישמח בישועתו.

יהי רצון שנוזפה לישועות גדולות בקרוב, איתן נקבל מתוך ששון וגיל, מתוך תחושה מתוקה של 'אשרינו מה טוב חלקנו' כי גם בשעות החשך והאפל זכינו להפיר באורה המתוק של השמחה וההודיה לה'. יהי רצון שבקרוב נפתח את הדלת לישועות ונחמות גדולות כשמאחורינו עומדים רגעים של הודיה נפלאה פותחת שערים. ויהיו רגעי ההודיה האלו מלוים אותנו בפתחת קשורי המתנות בשמחת.

נה. ותאמר ציון עזבני ה'

שלמה המלך אומר (קהלת ה, א): "אל תבהל על פיך ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלקים, כי האלקים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים", כדי להבין דבר שלמה המלך בזה נקדים משל.

עשיר מפלג, שעסקיו מסעפים על פני כמה מדינות ברחבי העולם, הרגיש שבריאותו הולכת ומתמוטטת. השנה לא שנה, האכילה לא אכילה פראוי מחמת הטרדות הרבות. החליט שחייב הוא להבראת את עצמו, וכחדש חדשים בכל שנה עליו לפרש מפל עסקיו ולנוח בבגנו מפאר שיבנה לעצמו קרוב לשפת הים, בגן עם כל הלוקסוס, כמובן.

לשם כך הזעיק קבלו נאמן וישר, ותנאי התנה עמו - שהעבודה תסתיים במהירות האפשרית, כיון שכחותיו הולכים וכלים.

עשיר זה, למרות הסתעפות עסקיו ברחבי תבל - בתחום הבניה לא היתה לו שום ידיעה ומשג, אחר שלא עסק בזה מעולם.

החל הקבלו הנאמן במלאכתו, ארגן צות פועלים ממחים, מכשורים לעבודה הטובים ביותר, והחל לעבד עבודתו בנאמנות.

פעבר ב' חדשים בקצר רוח מרים העשיר טלפון לקבלו בשאלה האם כבר יכול הוא לבוא להתגורר במעונו החדש אחר שמצב בריאותו הולך ומחמיר.

הקבלן הנאמן מביע את תמיכתו על בורותו של העשיר, ומשיב: "זה עתה סימנו רק את היסודות ותו לא".

והעשיר מסים את שיחתו בפנים זועפות ובכעס מסתר ומאפק.

לאחר כעוד חדש-חדשים שוב מרים העשיר טלפון לקבלן: "נו, אני מקוה שבודאי עכשו יכול אני לבוא ולדור במעוני".

"זה עתה סימתי את יציקת הגג של הקומה הראשונה", משיב הקבלן. והפעם - בזעף גלוי מנתק העשיר את שיחתו עם הקבלן הנאמן.

לאחר שחלפו כמה חדשים נוספים כבר היה העשיר בטוח שהמלאכה נסתיימה, וכשהתאכזב מצפיתו, הציף את קבלנו במלים קשות: "הנדף מועל בתפקיד! הנדף עצל, אין אתה מזרז את פועליך, וכנראה החלטתם לגזלני ולסחט את כספי!"

הבה נתבונן: לו היה אותו עשיר מתגורר באתר הבניה ורואה במו עיניו כיצד הפועלים עובדים וכיצד בכל רגע ורגע העבודה מתקדמת, וכי היה רוטן? בודאי שלא! מה הביאו לחשד בנאמניו? ראשית, על שאינו מבין במלאכת הבנין, ושנית, על פי אינו רואה ויודע מכל הנעשה ומתקדם לתועלתו בכל רגע ורגע.

יהודי נמצא בצרה וזה זמן רב שממתין לשדוכו, לזרע של קימא, לבריאותו, לפרנסתו, נזכר באביו שבשמים. מרים טלפון [תפלה] לבוראו וזועק להצלתו. ישועתו משתנה חדשים מספר - ושוב מרים טלפון לבוראו: רבונו של עולם, מה אתי? למה לא מטפלים בי? ולאחר עוד כמה חדשים מרים טלפון נוסף לבוראו, והפעם, מרב צער וכעסו, רוטן: רבונו של עולם, נראה לי ששכחתי אותי! "ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני" (ישעיה מט, יד).

ומה עונה הקדוש-ברוך-הוא (שם טו)? "התשפח אשה עולה מרחם בן בטנה גם אלה תשפחנה ואנכי לא אשפחך".

והוא שאומר שלמה המלך: "ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלקים, כי האלקים בשמים ואתה על הארץ" - ואיך נמצא בשמים - באתר הבניה - לראות את אשר נבנה בשבילך בייסוריך, "על כן יהיו דבריך מעטים".

עלינו לדעת! אנו למטה לא מבינים ולא רואים את הנעשה להתקדמות ישועתנו ואין לנו משג כלל בעבודתו של הקדוש-ברוך-הוא, אולם נאמן הוא לפעל לישועתנו ללא הרף, וכך רגע ורגע של עפוב הישועה מלבוא אלינו יש בה תועלת לטובתנו. ובעצם, כל סבל - ולו הקטן ביותר - הוא בחשבון לקדום הישועה לבואה עלינו.

ובעצם זה לא רק שהעבודה למעלה מתקדמת עבורנו, אלא אנו משקיעים מעט בסבל זה של אפוק, ובשבילו זוכים אנו לרווחים אין סופיים, כך שכל עכוב ועכוב של ישועה שמצפה לה האדם זהו חשבון של השקעה שתפיק רווחים לאין סוף לנצח.

ועוד יש להתבונן בתשובת ה' לציון על טענתה עזבני ה' - "ואנכי לא אשכחך", ולכאורה מה תשובה היא זו: "ואנכי לא אשכחך", והלא עדן הצרות בתקופת ימה יתן וימה יוסיף זה שאיננו נשכחים אחר שברצוננו להגאל מצרותינו?

אולם התשובה, עצם הידיעה שנדע בברור שאיננו נשכחים אצלו יתברך והשגחתו עלינו באפן מתמיד להנהיגנו על הצד הטוב ביותר ומתוך רחמים וחמלה - אין נחמה גדולה מזו.

נו. ההודאה - תכלית יציאת מצרים

במשנת רבי אליעזר (פ"ז עמ' לג) כתוב: "וכן הקדוש ברוך הוא אומר להם לישראל: "אנכי ה' אלקיך", מה תלמוד לומר "הוצאתיך"? אמר להן הזקנו שלא תכפו טובה, שפפוי טובה אינו יכול לקבל מלכות שמים, וכן יהושע אומר לישראל, אם כפיתם הטובה הזאת לא תוכלו לעבד את ה', והן משיבין אותו, כי ה' אלקינו הוא המעלה אתנו ואת אבותינו מארץ מצרים מבית עבדים ואשר עשה לעינינו את האתות הגדולות האלה... גם אנחנו נעבד את ה' כי הוא אלקינו (יהושע כד, יז-יח) אין אנו כופין טובתו."

המתבאר בזה שכפית טובה אינה יכולה לדור יחד עם אמונת יציאת מצרים. תכלית יציאת מצרים היא קבלת על מלכות שמים, ומי שהוא כפוי טובה ואינו מכיר ומודה על הנסים והנפלאות שנעשו ביציאת מצרים, ממילא אינו מסוגל לקבל עליו על מלכות שמים. ולעמת זאת, כפי שלמות מדת הכרת הטוב, באותה מדה מקבל עליו על מלכות שמים. ודרגות רבות בדבר, ככל שהאדם מתעלה ומוסיף בהכרת הטוב למיטיבו, כך הוא מתעלה בדרגת קבלת על מלכות שמים.

נמצינו למדים, כי ההודאה ומדת הכרת הטוב נחוצה והכרחית לתועלת ולמטרה של יציאת מצרים, וכדברי הרמב"ן על הפסוק "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" (שמות כ, ב) וז"ל שם: "וטעם מבית עבדים - שהיו עומדים במצרים בבית עבדים, שבויים לפרעה, ואמר להם זה שהם חגיגין שיהיה השם הגדול והנכבד והנורא הזה לאלקים שיעבדוהו, כי הוא פדה אותם מעבדות

מצרים... כך אמר המקום לישראל אנכי ה' אלקיך לא יהיה לך... אחר שאתם מקבלים עליכם ומודים שאני ה' אלקיכם מארץ מצרים קבלו כל מצוותי".

הרי שישוד כל המצוות בלן, יציאת מצרים. ויסוד יציאת מצרים - הכרת הטוב להקדוש ברוך הוא שהוציאנו.

כך כתב בחובות הלבבות בהקדמה לשער עבודת האלקים וז"ל: "...והוא קבול עבודת האלקים כפי אשר חיבהו השכל למיטיב על מי שהיטיב לו... כי מן הידוע אצלנו כי כל מיטיב אלינו אנו חיבין להודות לו כי פונתו להועיל לנו..." ובפרק ו' משער עבודת האלקים הוסיף וכתב: "כמו שהיטיב לבני ישראל בהוציאם מארץ מצרים והביא אל ארץ פנעו, וחיבים בזה עבודה יתרה על העבודה הראשונה". נמצא בחובות הלבבות כדברי הרמב"ן, כי תכלית יציאת מצרים להביא את האדם להכרת הטובה, והכרת טובה זו תחיבנו לקיום כל התורה כלה.

ימי חג הפסח נתנו לנו כימי הודאה ושבת. בימים אלו אנו מודים לרבנו של עולם על רבבות טובותיו שעשה עמנו, ובפרט על הטובה הגדולה מכלם, שהוציאנו ממצרים והפך אותנו לעם סגלה, עם נבחר, ממלכת כהנים וגוי קדוש. מודים אנו להקדוש ברוך הוא על כך שקרבנו לפני הר סיני, נתן לנו את התורה, הכניסנו לארץ ישראל ובנה לנו את בית הבחירה. ומתוך הכרת טובו וחסדו האינסופיים תתעצם בנו תחושת העבדות וההשתעבדות לרבנו של עולם, וכן נזכה לעוררה שוב בכל יום ויום במשך השנה על ידי זכירת יציאת מצרים.

(מעבד ע"פ מאמרו של הר' פרידלנדר זצ"ל מועדים - פסח)

נז. תמיד צריך לחוש שנטלתי יותר מחלקי המגיע לי

גביר אחד נכנס להרה"ק ה"ישמח ישראל" זיע"א, והתאוון לפניו על עסקיו שינדרו ולא הפיקו רוחים נאים כבעבר. אמר לו הצדיק: 'איש יהודי נקרא על שם יהודה, וכמו שאמרה לאה, הפעם אודה את ה' שנטלתי יותר מחלקי - כל יהודי צריך לחשב שקבל יותר מחלקו המגיע לו, ולא להתאוון על מה שחסר לו, כל שכן אתה, שהקדוש ברוך הוא העניק לך מידו הרחבה... העצה: תן צדקה! והלא משלו אתה נותן! ובעזרת ה' עסקיך יפרחו ויעלו בחזרה'. (תולדות ה"ישמח ישראל").

נח. למוד והדרכה כיצד צריך שיהיה נסח ההודאה

נחיים לא פשוטים עבורו על הנער נחום.

הוא הִזָּה בן יחיד לזוג הורים עניים מְרוּדִים שָׁחִיו בְּדִירַת צָרִיף בְּאֶמְרִיקָה. עוֹד בְּהִיּוֹתוֹ יֶלֶד בֶּן 9 נִפְטְרָה אִמּוֹ מִמַּחֲלָה קָשָׁה. הוּא נוֹתֵר עִם אָבִיו, שֶׁנִּסָּה בְּכָל כְּחוֹתָיו לְדַאֵג לְפָרְנִסְתָּם שֶׁל הַשְּׂנִיִּים, עַל אֵף שֶׁהִיָּה אֵף הוּא חִלוּשׁ וְחוֹלָנִי. יָמִים סְפוּרִים לְאַחַר שֶׁחֲגַג נַחוּם אֶת יוֹם הוּלְדוֹתוֹ ה־ 18 נִפְטַר גַּם אָבִיו בְּ"מִיתַת נְשִׁיקָה". הָרוֹפְאִים לֹא יָדְעוּ אֶת פֶּשֶׁר הַמְקָרָה. "כִּנְרָאָה שְׂבָא" - הֵם קִבְּעוּ.

נחום נשאר בודד, רעב, חלש ומחסר כל. לא ישכח הוא כיצד חש ביום הלגיוֹתוֹ שֶׁל אָבִיו הַמְנוּחַ. כְּשֶׁחָזַר אֶל הַצָּרִיף הַקָּטָן, הִרְגִישׁ כְּאִלּוֹ חָרַב עָלָיו עוֹלָמוֹ. דָּבַר לֹא נִשְׁאַר לוֹ בְּחַיָּיו. הוּא יָשַׁב עַל הַמְזֻרוֹן הַדָּק בְּפִנֵּת הַחֹדֶר, חָפַן פָּנָיו בֵּין כַּפּוֹת יָדָיו וְדַמְעוֹת יָאוֹשׁ זָלְגוּ מֵעֵינָיו. הָעֵתִיד נִרְאָה לוֹ שָׁחַר מִשָּׁחַר. דָּרָךְ לֹא מוֹצֵא.

"נחום! מכתב עבורך", שמע את השֶׁכֶן קוֹרָא לְעֵבְרוֹ בַּיּוֹם שֶׁלְמַחְרָת. נחום מתנער וְקוֹרֵעַ בְּחֹטֶף אֶת שׂוּלֵי הַמַּעֲטָפָה. הַמְכָתֵב מִמְעַן יִשְׁיָרוּת אֵלָיו. דוֹדוֹ בְּאֶרֶץ הַקָּדֵשׁ שֶׁשָּׁמַע עַל הַתְּיַתְמוּתוֹ הַפְּתָאוּמִית מְזַמֵּן אוֹתוֹ לְבֵיתוֹ. לַמַּעֲטָפָה הוּא צָרֵף סְכוּם כֶּסֶף לְנִסְיָעָה. בְּאִין לוֹ אֶפְשָׁרוּת טוֹבָה יוֹתֵר נוֹסַע נַחוּם לְנִסּוֹת מְזֻלוֹ בִּירוּשָׁלַיִם עִיר הַקָּדֵשׁ אֶצֶל דוֹדוֹ.

בְּעֵינָיִם כְּבוֹיוֹת הוּא מְגִיעַ. רֹאשׁוֹ מְשֻׁפָּל וְנִכְפָּר כִּי יָמָיו הַקָּשִׁים הוֹתִירוּ עָלָיו רֶשֶׁם בַּל יִמָּחָה.

הַדוֹד מְקַבֵּל אֶת נַחוּם בְּפָנִים מְאִירוֹת. מַצִּיעַ לוֹ מִטָּה חַמָּה, נוֹתֵן לוֹ אֶרֻחָה מְזִינָה וְכֹבֵר לְמַחְרַת הַיּוֹם הוּא לוֹקַח אוֹתוֹ לְרוֹפְאִים הַמְמַחִים בִּיּוֹתֵר שִׁירְפָאוּהוֹ.

בְּשָׁבוּעוֹת הַבָּאִים מִתְמַסֵּר אֵלָיו הַדוֹד כָּל כְּלוֹ. הוּא קוֹנֵה לוֹ חֲלִיפּוֹת בְּגָדִים, מְלַמֵּד אוֹתוֹ אֶת שְׁפַת הַמְדִינָה וּמַעַל הַכָּל - עוֹטֵף אוֹתוֹ בְּהַרְבֵּה חֵם וְאַהֲבָה, נַחוּם הוֹפֵךְ עַד מְהֵרָה לְבֵן שֶׁל מִמֶּשׁ בְּבֵית דוֹדוֹ. אַחֲרֵי שֶׁנַּחוּם שָׁב מֵעֵט לְאֵיתָנוּ, מְסַבֵּיר לוֹ הַדוֹד כִּיצַד כְּדָאִי לְנַהֵל עֵסֶק מְסַחֲרֵי גְדוֹל. אַחַר כֵּן הוּא קוֹנֵה לוֹ בֵּית מְסַחָר, מְשַׁקִּיעַ שָׁם סְכוּם רֹאשׁוֹנִי וְעוֹזֵר לוֹ לְהַצְלִיחַ וּלְשַׁגֵּשֵׁג. אַחֲרֵי שֶׁנַּחוּם מִתְאוֹשֵׁשׁ וּמַצְלִיחַ, הַדוֹד אֵף דוֹאֵג לוֹ לְשִׁדוּךְ טוֹב, קוֹנֵה לוֹ בֵּית, רְהִיטִים וְנְדוּנָה עֲצוּמָה.

יוֹם חֲתֻנָּתוֹ שֶׁל נַחוּם. הַתְּרַגְּשׁוּתוֹ שֶׁל הַדוֹד בְּשִׂיאָהּ. הִנֵּה, נִשְׂאָ עִמּוֹ פְּרִי וְנַחוּם מִתְעַתֵּד לְהַקִּים אֶת בֵּיתוֹ בְּשַׁעַת טוֹבָה וּמַצְלַחַת. הָאוֹלָם עָרוּךְ וְחַגִּיגִי, הַתְּזַמְרַת כְּבֵר מִתְכַּוְּנֶנֶת וְהַדוֹד מְנִיחַ יָד רוֹטְטַת עַל כְּתָפוֹ שֶׁל נַחוּם.

ואז, ברגע של שקט, רוכן נחום לעבר הדוד ולוחש באזנו: "תודה".

משרואה הוא את מבטו התמה של הדוד מוסיף רפויות: "תודה על כל מה שעשיתי".

הדוד נאלם דם. תודה? זו המלה היחידה שיש לו לנחום לומר עתה? במלה זו הוא מתמצת שנים של השקעה ושל מסירות אינסופיים? במלים ספורות אלו הוא מודה על דאגה מתמדת ונתינה חסרת גבולות!?

מחור אז הדוד ומבין ששומה עליו לחנך ולהעביר לנחום את מחשבותיו.

"נחום יקירי, האם זוהי הכרת הטוב שהנך חייב לי בעד המון הטובות שעשיתי עמך?"

נבהל נחום ושואל: "דודי היקר, ואיך אביע את תודתי?"

משיב לו הדוד: "עליך לספר מה היה מצבך בתחלה, מהיכן הגעת ומה הרגשת ואז לפרט את הטובות שעשיתי עמך. עליך לספר שנשארת אחד ממשפחה, גלמוד, חלש, חולה, עני עירם, יחף, ובלי קורת גג. ואז לפרט איך הבאתי אותך לכאן, האכלתי והשקיתי, הלבשתי מכף רגל ועד ראש, לקחתי אותך לרופאים גדולים וכו' וכו'. או אז תבין ששנים לא יספיקו כדי להודות על כל זה. כך מביעים באמת הכרת הטוב".

*

משל כעין זה הביא הגה"צ ר' שלמה ברענדה זצ"ל (בספרו ליל שימורים עמ' קט"ו) ואלו עקרי דבריו: הגה מי שמכיר טובה באמת ובלב שלם אינו מקמץ במלים ואינו מקצר בדברים, אלא מאריך ומרחיב בדבורו בהזכירו בפירטי פרטים את מצבו הקשה כשהיה זקוק לעזרתו ולטובתו של זולתו. וממשיך לספר כמה טובה גדולה עשה עמו זולתו, ומרבה בדברים כפי צחות לשונו, ומודה לו בכל לשון של הודאה על כל מה שקמלו.

וכמו בהבעת הכרת הטוב לזולת, כן בהכרת הטוב לבוראנו: מכאן נלמד כי עלינו להודות לה' בכל פה ובכל לב, באריכות דברים בפירטי פרטים בכל לשון של הודאה מתוך עמקי הנשמה.

זהו האפן בו ראוי להודות.

ההגדה של פסח מתחילה בגנות ומסיימת בשבח. היא פותחת במלים: "עבדים היינו לפרעה במצרים" ורק אחר כך אומרים: "ויציאנו ה' אלקינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה" וכן אומרים: בתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ורק

אחר כך ממשיכים: "ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו". כי כך מודים, יש לפרט באיזה מצב היינו תחלה, איך היינו שקועים בגלות מצרים, איך היינו משעבדים בגוף ובנפש, איך מררו המצרים את חיינו בעבודה קשה, בחמר ובלבנים ואז לפרט איך הוציאנו הקדוש ברוך הוא ברחמי מעבדות לחרות ומשעבוד לגאולה ביד חזקה ובזרוע נטויה.

את האפן הזה בו ראוי להודות לה' נקח עמנו מפסח לכל ימות השנה. נודה על החסדים בפרטות. נעצר רגע ונזכר היאך היה מצבנו הקודם. נשתדל להרבות בפרטים ובדברי שבח. נספר ונתאר כמה שאפשר, נגדיל ונעצים את הפרת תודתנו, נהלל, נשבח ונקלס ונזכר כי אלו פינו מלא שירה פים... אין אנחנו מספיקים להודות.

נט. עד כמה נחוצה ההודאה - מאה ברכות יוכיחו

ביום ט"ו בשבט מתחדש כח האדמה שבארץ ישראל להניב תנובתה, להוציא פרותיה ולהראות שבחה. וכשישראל אוכלים ונהנים מפרות הארץ הרי הם מברכים עליהם תחלה וסוף למי שהנחילם חמדה זו. לכן גם זמן ראוי הוא זה להתחזק בערפן ובמעלתן של הברכות, ולחידד את הקשר ההדוק והנפלא בין הברכה לבין השבח וההודאה לבורא עולם.

רבות וגדולות דברו רבותינו הקדושים במעלתן ובסגלתן המרבה של אמירת מאה ברכות בכל יום, אך פאן נרצה לעמוד ולהתבונן בעקר במהותה של הברכה כנתינת שבח והודאה.

כאשר אדם מברך לבוראו - הרי הוא עומד לפניו בהכנעה ומודה לו, על טובותיו המרבות וחסדיו המפלאים. אדם המקפיד לברך מאה ברכות בכל יום הרי הוא מוצא את עצמו עומד לפני בוראו, מהלל ומשבח לו, מודה לו על טובותיו וחסדיו המרבים, ועל נפלאותיו עד אין קץ.

ואכן, רמזים שונים מצאו רבותינו לענין מאה ברכות בקשר להודאות. בתפלת ההודאה "נשמת כל חי", אנו מהללים ואומרים: "על כן איברים שפלגת בנו ורוח ונשמה שנפחת וכו'... הן הם יודו ויברכו וישבחו ויפארו... וכו'". והאבודתהם כתב בכך רמז נפלא, כי המלים "הן הם" עולות בגימטריא למנין מאה, לרמז לנו על מאה ברכות שחייב אדם לברך בכל יום. "הן הם" - יודו ויברכו, במאה ברכות עלינו להודות ולברך. וכיוצא בזה כתב גם בברכת המודים שבתפלת שמונה

עֲשֶׂרָה, כִּי הַמַּלְאָה, מוֹדִים, עוֹלָה לְחֻשְׁבוֹן מַאָּה, לְרַמֵּז עַל מַאָּה הוֹדָאוֹת שֶׁחֵיב אָדָם לִתֵּן לְבוֹרְאוֹ בְּכָל יוֹם, בְּמַאָּה בְּרָכוֹת.

רַבֵּי יְהוּדָה הַלְלוּ, בְּסִפְרוֹ "הַכּוֹזָרִי" (מֵאִמֵּר שְׁלִישִׁי), עוֹמֵד אַף הוּא עַל חוֹבַת הָאָדָם לְבָרֵךְ מַאָּה בְּרָכוֹת בְּכָל יוֹם, תוֹךְ שֶׁהוּא מְבַאֵר כִּי שְׁעוֹר זֶה, אוֹתוֹ תִּקְנֵנו רַבּוֹתֵינוּ, הֵנּוּ הַשְּׁעוֹר הַקָּטָן בְּיוֹתֵר, שֶׁהָאָדָם יוֹצֵא בּוֹ יְדֵי חוֹבַת הוֹדָאוֹת לְבוֹרְאוֹ וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "וְשׁוֹב, כָּל הַנְּאָה חוֹשֵׁית שֶׁהַחֲסִיד נִהְנֶה - זוֹכֵר הוּא לְבָרֵךְ אֶת הָאֱלֹהִים עֲלֶיהָ. וְנִמְסַר לָנוּ בַּקְּבֵלָה, כִּי הַשְּׁעוֹר הַקָּטָן בְּיוֹתֵר שֶׁבוֹ אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל יוֹצֵא יְדֵי חוֹבַתוֹ בְּתִשְׁבָּחוֹת לְאֱלֹהִים - הוּא מַאָּה בְּרָכוֹת בְּכָל יוֹם, לֹא פָחוֹת מִזֶּה. מִהֵן הַבְּרָכוֹת הַיְדוּעוֹת מִסֵּדֵר תַּפְלוּתֵינוּ, וְאַחֲרֵיהֶם? שֶׁתִּדַּל לְהַשְׁלִים אֶת הַמִּסְפָּר עַל יְדֵי בְּרָכוֹת הַנִּהְנִין, עַל דְּבָרִים שֶׁבָּרִים וְשֶׁבְּאֵכָל, שֶׁבְּשִׁמְעָה וְשֶׁבְּרֵאֵיָהּ. וְכָכָל אֲשֶׁר יוֹסִיף בְּרָכוֹת - יוֹסִיף קִרְבָּה אֶל הָאֱלֹהִים! וְכִמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִילִים ע"א, טו) 'כִּי יִסַּף צְדָקָתְךָ, כָּל הַיּוֹם תִּשְׁוַעֲתֶךָ, כִּי לֹא יִדְעֵתִי סִפְרוֹתֵי. רְצוֹנוֹ לֹא מִסְפָּר הַבְּרָכוֹת יָכוֹל לְהַקִּיף אֶת שְׁבָחְךָ, אֲבָל אֲנִי מְקַבְּלוֹ עָלַי לְכָל יוֹם מִיְמֵי חַיֵּי, וְלֹא אֶגְרַע מִמֶּנּוּ לְעוֹלָם!"

הַהַקְפָּדָה עַל מַאָּה בְּרָכוֹת בְּיוֹם, הֵנָּה בְּעֵצָם תִּזְכָּרֵת תַּמִּידִית, כִּי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא טוֹב וּמִיֵּטִיב לְכָל, רַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו וְחֲסִדּוֹ עַל כָּל בְּרוּאָיו, בְּכָל רֶגַע וְרֶגַע. כִּי אֲשֶׁר יְהוּדֵי מְבָרֵךְ בְּכּוֹנֵנָה, מַאָּה פְּעָמִים בְּיוֹם, הָרִי הוּא מַחְדִּיר לְעֲצָמוֹתָיו וְלְכָל נִימֵי נַפְשׁוֹ וְנִשְׁמָתוֹ, כִּי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲדוֹן הַכֹּל הַמְחִיָּה אֶת הַכֹּל, וְכִי לוֹ רֵאוּי לְהוֹדוֹת, לְהַלֵּל, לְשַׁבַּח וּלְפָאֵר. יְהִי רְצוֹן שְׁנִזְכָּה.

וּמִכָּאֵן נִלְמַד עַד כַּמָּה נְחוּצָה הַהוֹדָאָה לָהּ, שֶׁהָרִי מַאָּה בְּרָכוֹת בְּכָל יוֹם חוֹבָה עַל כָּל יְהוּדֵי לְאֻמְרָם, עִם כָּל חֲמֵר הַלְכוּתֵיהֶן וְהַחֲשָׁשׁ הַמְצוּי בְּשִׁגְיָאוֹת רַבּוּי פְּרִטִיָּהֶן, עִם כָּל זֶה לֹא נִמְנָעוּ מִלְחַיְבֵנוּ לְאֻמְרָם.

ס. סגולה לחולה לקום בריא מחליו

אָבִיו שֶׁל ה"שִׁפְת אָמֶת" מַגּוֹר הוּא הַצְּדִיק רַבִּי אַבְרָהָם מְרִדְכֵי אֶלְטֵר זִיע"א מוֹרְשָׁא, בְּכוֹר בְּנֵיו שֶׁל הַחַדוּשֵׁי הָרִי"ם זִיע"א, כָּל שְׁנוֹת חַיָּיו הָיָה יְדוּעַ חָלִי.

בְּשָׁנַת תר"ו, בְּהִיּוֹתוֹ בֶּן שְׁלֹשִׁים, פָּקַד אוֹתוֹ אֶחָד מִחֲלָאֵיו וְהָיָה קָרוֹב לְגִסְיָהּ. אַף הָרוֹפְאִים אָמְרוּ נוֹאֵשׁ לְחַיָּיו.

גַּמְח אֱלִיוּ יְדִיד אָבִיו, הִרְהוּ"ק רַבִּי יַעֲקֹב אֲרִיֶה מֵרֵאדְזִימִין זִי"ע וְלַחֲשׁ בְּאַזְנָיו: "יֵשׁ עוֹד יַעֲזֶה אַחַת, שְׁתַּתְּפִּיל בְּעֶצְמָךְ לֵה' יִתְבָּרַךְ, וְתִבְקֶשׁ מִמֶּנּוּ בְּמִתְנָה שְׁנוֹת חַיִּים, כִּדִּי שְׁתּוֹכַל לְהוֹלִיד בּוֹ זָכַר, אֲשֶׁר עֲדִין אִין לָךְ..."

גַּם אָבִיו, הִרְי"ם, נִגַּשׁ אֶז אֶל מִטָּתוֹ וְהוֹסִיף: "דַּע כִּי מִצְוָה הִיא הַמְּטַלֵּת עַל הָאָדָם שְׁיִרְצֶה לַחַיּוֹת, יֵשׁ דַּעָה שְׂזוֹ בְּכָלֵל מִצְוֹת עֲשֵׂה הַמִּפְרָשֶׁת בְּתוֹרָה וּבַחֲרַת בַּחַיִּים... אֲנֵא הִתְחַזֵּק בְּנִי, חַפֵּץ בַּחַיִּים, וְהִתְרַפֵּא מִמַּחֲלָתְךָ!"

הַתְּאַמֵּץ הִרְא"מ בְּשִׂאֲרִית כְּחוֹתָיו, הִתְרוֹמֵם מֵעַל מִשְׁכָּבוֹ, וְקָרָא: "רַבּוֹנוּ שֶׁ עוֹלָם! תֵּן לִי בְּמִתְנָה עוֹד שְׁנוֹת חַיִּים, וְתִזְכְּנִי לְהוֹלִיד בּוֹ זָכַר, וְאֶקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל 'יְהוּדָה', כִּי אֶקְיִים אֶת הַכְּתוּב 'הַפַּעַם אוֹדָה אֶת ה'".

וְהִנֵּה הִתְרַחֵשׁ הֵינֶס וְהִבְרִיא, וְלִפְקֻדַת הַשְּׁנָה נוֹלַד לוֹ בְּנוֹ הִרְאשׁוֹן, אוֹתוֹ קָרָא בְּעַת שְׁהַכְּנִיסוֹ לְבְרִית בְּהִתְאַם לְנִדְרוֹ: "יְהוּדָה אֲרִיֶה לִיב", וְכַפִּי שְׁאַמֵּר לְאִשְׁתּוֹ הַרְבֵּנִית: 'קָרָאתִיו יְהוּדָה, וְהוּא יֵטָה לְבָבוֹת בְּנִי יִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לֵה' יִתְבָּרַךְ'...

הִזֵּה ה' שְׁפַת אִמָּת" רְגִיל לוֹמֵר: 'אֲבֵא קָרָאנִי בְּשֵׁם 'יְהוּדָה' לְשׁוֹן הוֹדָה, עַל שְׁנִתְרַפֵּא מִמַּחֲלָתוֹ, וְאֲנִי מִרְגִּישׁ הֵיטֵב אֶת הַדְּבָר הַזֶּה בְּקֶרְבִּי - כֹּל הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה לֹא אֶתְעַנֶּף מִלְּהוֹדוֹת לֵה' יִתְבָּרַךְ...' (מִרְבִּיצֵי תוֹרָה מְעוֹלָם הַחֲסִידוֹת)

סא. בלילה שירו עמי (תהילים מב, ט)

ספר הגאון ר' שמואל גריינמן זצ"ל:

"רַבִּים מִבְּאֵי בֵּיתוֹ שֶׁל מֶרֶן הִ'חֲפָץ חַיִּים' הָיוּ עַדִּי רְאִיָה וְשְׁמִיעָה, אִידָךְ שְׁבַחְצוֹת הַלַּיְלָה, כְּאֲשֶׁר כָּל בְּנֵי הַבַּיִת יִשְׁנּוּ אֶת שְׁנֵתָם וּבַחוּץ שְׂרָרָה דוֹמְיָה, הִזֵּה ה' חֲפָץ חַיִּים' נִכְנָס לְחִדְרוֹ, סוֹגֵר הַדָּלֶת עַל מִפְתַּח וּבְרִיחַ וְלֹא נוֹתֵן לְשׁוֹם אָדָם לְהַכְּנִס, וְאִף לֹא הִזֵּה מַעֲלָה אוֹר בְּחִדְרוֹ. אֲחֻדִים מִמִּקְרָבֵיו הָיוּ עוֹמְדִים לְפַעֲמִים מֵאַחוּרֵי הַדָּלֶת וּבְרַתֵת הָיוּ מִקְשִׁיבִים אִידָךְ ה'חֲפָץ חַיִּים' הִזֵּה שׁוֹפֵף שִׁים וְרַחֲשֵׁי לְבוֹ לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. בְּתַחֲלַת דְּבָרָיו הִזֵּה נוֹתֵן שְׁבַח וְהוֹדָה לְבוֹרָא עוֹלָם עַל כָּל הַחֲסִידִים שְׁגֻמְלָהוּ. הוּא הִזֵּה מִפְרֵט כָּל מֵאֲרַע בְּחַיָּיו, עַל כָּל פְּרֵט וּפְרֵט הִזֵּה מִסְתַּכֵּל כְּעַל זְכוֹת גְּדוּלָה, וְהִזֵּה נוֹתֵן שְׁבַח וְהוֹדָה עַל הַחֲסֵד הַגְּדוֹל שְׁעָשָׂה עִמּוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁעֶזֶר לוֹ בְּיַתְמוֹתוֹ, שְׁסִיעַ בְּיָדוֹ לְלַמֵּד תוֹרָה וּלְחַבֵּר סִפְרִים, שְׁנַתֵּן לוֹ חֲתָנִים טוֹבִים וְכוּ' וְכוּ'.

כתב הריטב"א על דברי הגמרא במסכת ברכות (ו ע"ב) "כי כל העולם נברא לצורך בני אדם, ובני אדם נבראו לשבח ולהודות להקדוש ברוך הוא ולעבדו וליראה אותו, ואלו שעושים בו מקימין העולם, והשאר הן כבהמה שאין עושים הדברים שנבראו בשבילן".

סב. מזמור שיר ליום השבת / ספור פלאי

יום חמישי בערב. אני חוזר כהרגלי מן הפולל ונכנס לביתי בברכת שלום. אשתי מקדמת את פני בהתרגשות:

"מנחם! שמעתי עכשו, שבשבת הקרובה הרב יתארח בישוב 'הדרים' שבצפון הארץ. מה דעתך? אולי נסע גם אנחנו לשם לשבת? לילדים זה יהיה כעין נפש ולנו תהא זו הזדמנות פז להיות במחצתו של הרב".

"השבת? לישוב 'הדרים'?" חככתי בדעתי, "זה יכול להיות רעיון נחמד ונקא. מן האויר נוח וזו אכן הזדמנות..."

ואז החלונו בהכנות קדחתניות. אני הייתי עסוק בטלפונים נסיתי לברר על דירה שאפשר לשכר לשבת בישוב ואשתי ארזה מזודות בעליצות רבה.

יום ששי. אנחנו על טפנו ומזודותינו יורדים מהאוטובוס וצועדים לדירה אותה שכרנו בישוב "הדרים". עצי הברוש נדים לעברנו לשלום, רוח נעימה מקבלת את פנינו בחנניות וניחוח שדות הפרי עולה באפנו. הילדים מאשרים. רצים על הדשא הרך (שאינו להם במקום מגורינו) וקופצים ממקום למקום.

אני פוסע בראש ומוצא על נקלה את הקרון ששכרנו. מבחוץ הוא נראה נחמד ומטפח. המפתחות נמצאים במקום שסכם מראש ואנחנו מתחילים להתמקם.

לא עוברות דקות מספר וזעקה נשמעת מכיוון אחד החדרים: עכבר!!! אמאלה! עכבר!!! כל החבריה העליזה שלנו צועקת וצווחת מבט אחד באשתי החונרת הספיק לי כדי להבין שאני הוא זה שצריך לקחת כאן פקוד.

"אפשר להרגע", אני אומר בקול הכי שקט שגרוני מצליח להפיק ומוסיף עוד אלו משפטים שאפלו את לבי הפועם בקצב לא מצליחים לשכנע.

וכך, בלחישת של "מה עושים עכשו?" מצד אשתי ופרצופים חמוצים של ילדי קבלנו את שבת המלכה.

"נראה לי", הוארו לרגע פניה של אשתי, "שהמצב אינו נורא כל כך. אולי פשוט נשתדל להיות רב הזמן בחוץ, בשדות המוריקים עם השמש החרפית הנעימה. עם מספר השעות של הלילה נסתדר כבר. נארז אכל לילדים ואת השעות של יום המחר נעשה בגנת השעשועים."

הרעיון הרגיע אותה ואת כלנו. וכך יצאנו לתפלת ליל שבת בבית הכנסת שבישוב.

בסיום התפלה אנחנו חוזרים אל דירת הקרון שלנו. תכננו לאכל את סעדת השבת ואחר כך לצאת לטיול במושב במזג האויר הנעים הזה.

הילדים רצו לפנינו ואנחנו אחריהם. ואז לפתע אור חזק ומסנוור נדלק בכל אזור הקרון. מיד הבנתי את אשר ארע. הואיל ושכרנו את הדירה מאנשים שאינם שומרי תורה ומצוות, הם לא ספרו לנו שיש אור הנדלק באפן אוטומטי בכניסה לדירה. כלומר, סכמתי את הדברים בראשי ועשיתי הערכת מצב מהירה לפני שאודיע זאת למשפחתי, אין לנו אפשרות לצאת מדירת הקרון עד למוצאי שבת קדש. כל יציאה תביא לחלול שבת גמור. נאלץ להשאר כאן כלנו, בדירה הקטנטנה.

אנחנו ו...העכבר אשר בקרבנו. כמובן שלא נוכל להתפלל מחר במנון (דבר שלא קרה לי מעודי), ודאי שלא נוכל לשהות במחצת הרב וברור שלא נוכל לצאת לטיול עם הילדים.

נעלתי בלאט את הדלת, שמתי את המפתח בכיסי, קראתי לאשתי לחדר צדדי וגוללתי בפניה את הנסיון שעומד עתה לפתחנו. להפתעתי העצומה, אורו עיניה והיא החליטה החלטה נחושה שנעמד בנסיון הזה בכבוד.

"לאחרונה השתדלתי כל כך להתחזק בענני ההודיה לה', לראות את הטוב בכל דבר, להודות על הכל... ועכשו, עכשו העמיד לי בוראי נסיון לבדק אותי האם גם במצב כזה מסגלת אני להודות לו. ואני מסגלת. מסגלת ממש".

ואני, אני שינדעתי על קבוצת ההודיה לה' בה משתתפת אשתי ברכתי עליה בכל לבי והחלטתי להיות שתף מלא.

וכך, רגועים ומחייכים הסברנו לילדים את הענין. התחלנו בקדוש ובסעודה בקשנו מכל ילד להודות לה' על מה שאפשר במצב הזה.

כן, במצב הזה שאנחנו תקועים בדירת קרון למשך שבת שלמה עם... עכבר.

הילדים שכמו כל הילדים מנסים לחקות את הוריהם, שתפו פעלה באפן יוצא מן הכלל והסעודה עברה עלינו בשירות ובתשבחות לבורא העולמים.

אחר הסעודה נרדמו הילדים העיפים ולשבריר שניה ראיתי את אשתי נואשת. לא יכולה לפרש לשנת הלילה עם העכבר המרשרש. לרגע, כשלא הייתה צריכה להיות כל כך חזקה בשביל הילדים, עזבו אותה פחותיה.

"זה נסיון", הרמתי פני מעם הגמרא והזפרתי לה. מיז שבה הנחישות לשכן בעיניה ושמעתי אותה אומרת: "ה', תודה, תודה, תודה. תודה שאתה נותן לנו כזו זכות של שמירת שבת מתוך קשי. תודה שבכלל אנוחנו יהודים. תודה שאנו יודעים ומפירים את הלכות שבת על ברן. תודה שאתה נותן לנו את הכח והעצמות לעמוד בקנה נסיון. תודה על השבת שהיא מתנה טובה כל כך. תודה שהילדים החמודים נרדמו רגועים ושמחים. תודה שהייתה לנו סעודה יפה למרות הכל..." וכך המשיכה להודות ולשבח בשמחה עלאית ועצומה, שמחה שלא תשכח מלבנו לעולם.

בשעה ארבע בבקר אני מתעורר ומגלה שיש קצר חשמלי בקראון. תחלה הייתי מנמנם ונגש: 'רק זה חסר לנו עכשו...' סננתי מבין שפתי, אד אז חדרה למחי ההבנה: קצר בקראון, משמעו שאין חשמל. אין חשמל, פרושו של דבר שאפשר לצאת ולהפנס לדירה בלא חשש! חסדי ה'... כי לא כלו רחמיו!

אור בהיר ורד של שמש בקר עולה מבעד לחלון ואנו מרגשים ונדחמים עד בלי די מן הפלא שהגדיל ה' לעשות עמנו.

אחרי שחזרתי מהתפלה שמח ונגש (אף פעם לא חשבתי שצריך להודות על האפשרות לצאת להתפלל במנון), אני שם לב לפלא נוסף: החשמל פלו קרס מלבד הפלטה. הפלטה פעלה כהרגלה, שומרת ומחממת לנו היטב את האכל הטעים לסעודת הבקר.

נס עשה לנו ה' במקום הזה.

השבת היפהפיה שעברה עלינו תזכר לנו לעד ולנצח. שבת של התרוממות הנפש, של חזוק עצום ושל הרגשת קשר אמיץ לבורא. בשבת הזאת חשנו על בשרנו כי ההודיה לה' פותחת שערים ומביאה עמה ישועות עצומות. הבנו כי הנסיונות, תכליתם היא לקרב אותנו לה'. ואם פשנקלעים אליהם יודעים להודות עליהם ולהיות קרובים אליו ותברך, הם נעלמים כלעמת שבאו...

כששמע הקדוש ברוך הוא את התודות הפנות שלנו, דאג להסדיר את כל עניינינו לטובה והראה לנו נפלאות של ממש

"יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם".

סג. הבוכה "בכיה של חנם" - תקונו לעמד בניסיון בכיה

של ממש

חז"ל מספרים כי לאחר שהמרגלים חזרו והוציאו דבה רעה על ארץ ישראל ונשארו כל העם את קולם ובכו "לוי מתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לוי מתנו ולמה ה' מביא אותנו אל הארץ הזאת לנפל בחרב וכו'..." (במדבר יד, ב) אמר הקדוש ברוך הוא 'אתם בכיתם בכיה של חנם ואני אקבע לכם בכיה לדורותי'. (תענית כט, א וסנהדרין קד, ב).

וצריך באור, כיצד, כביכול העניש אותם הקדוש ברוך הוא בענש כה כבד?!

הלא אפלו הדור עצמו שבכה נענש רק 'יום לשנה יום לשנה' ולא נכנסו לארץ אלא כעבור ארבעים שנה. אבל מכאן ועד לבכות 'לדורות עולם', הענש לכאורה כבד מדי.

אולם יש לומר, כי אותה בכיה לדורות אינה באה בענש אלא כתקון.

אתם בכיתם בכיה של חנם. אתם ששמעתם כל כך הרבה ממני על מעלת ארץ ישראל, אתם שראיתם את כל החסדים אשר עשיתי עמכם ביציאת מצרים, בקריעת ים סוף, בענני הכבוד, במתן תורה, ועדין מהרהרים אחרי... היתכן כל כך לעצם עינים ולא לראות את כל אשר אני טורח ועושה למענכם?! ואין זו מעידה חד-פעמית, שהרי כבר כמה וכמה פעמים אמרתם משפטים דומים: אם זה ביציאת מצרים 'המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר' (שמות יד, יא), ואם זה בפסוק 'ויצמא שם העם למים וילן העם על משה ויאמר למה זה העליתנו ממצרים אתי ואת בני ואת מקני בצמא' (שמות יז, ג)... וכו'.

לכו אין ברירה, אתם תצטרכו לשרש מדה זו מכם. לכן אני קובע לכם בכיה לדורות. מעתה ולדורות תצטרכו לעבר נסיונות, קשיים, הסתרות, מצבים בהם אני אסתתר, ואראה כיצד אתם מקבלים ועוברים את אותם נסיונות: האם תבכו, תתלוננו, תטענו כלפי טענות, תהרהרו אחרי - או שתתבוננו היטב בכל החסדים שאני עושה לכם מסביב, דבר שיביא אתכם להפיר כי כל מה שאני עושה עמכם לטובתכם אני עושה, ועל ידי כן תתקנו את אותה בכיה לחנם של אבותיכם.

יהודים עוברים קשיים והסתרות במשך החיים. בדורנו שומעים לעתים על נסיונות מסמרי-שער: אם זה במקרים של מחלות קשות, בעיות שלום-בית,

פרנקה, צער גדול בנים וכיוצא בזה ה' ישמר ויציל. אין ספק כי מדבר בנסיונות של ממש.

אך עלינו לזכר כי מטל עלינו לתקן על ידם את אותה בכיה של חנם. לא להתלונן, לא להחמיץ פנים, לא לכפר ולא להתריס כלפי מעלה חס וחלילה.

רק להפוך, נתבונן באלפי אלפים של טובות שהקדוש ברוך הוא מעניק לנו מידו הטובה והרחבה, מעל ומעבר ממה שהוא כביכול 'חייב' לנו. ומתוך כך נפיר ונבין שגם זה ההסתר והנסיון הכל לטובתנו ממש.

ובאמונה בהירה זו, ובהודיה לה' על כל טובותיו, נזכה בעזרת ה' לתקן את אותה בכיה של חנם ולראות במהרה בגאולתנו השלמה. אמן כן יהי רצון.

(מתוך הספר הנפלא: "כי אתה עמדי" ח"ד)

סד. רשום בפנקס ההודאות - מבטיח נסים וישועות

ראש כולל מפרסם, שדאגות העל הפלפלי בהחזקת מוסדותיו, אימו להכריע את גופו ונפשו - שפך מצוקותיו לפני הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל. וכך ספר לו:

"נועצתי בפסיכולוג שאינו מאנשי שלומנו. הוא קבע שהאישיות שלי אינה מתאימה לאחריות כזו והזהיר אותי 'אם תמשיך בזה, אתה עלול להתמוטט!' האם לסמוך עליו?" הוא שאל את הגרש"ז.

רבי שלמה זלמן התענגו: "כמה שנים אתה עומד בראש הפולחן?"

- "25 שנה" הוא ענה.

- "היו תקופות קשות יותר?"

- "כן".

- "והקדוש ברוך הוא שלח לך עזרה במצבים הקשים?"

- "תמיד. אבל כל חדש, המצוקה חוזרת על עצמה עד שמגיעה הישועה."

פנה אליו רבנו: "הרי אתה רואה שאבינו שבשמים מנהל את העניינים אז למה אתה דואג?..."

נעתקו המלים מפי ראש הכולל, ורבי שלמה זלמן המשיך בשיחת-חזוק אישית: "יקירי, אתה לא בן יחיד. זהו על הרובץ על כל ראש ישיבה, על כל בעל עסק - ובעצם על כל אדם המחתן את ילדיו. התשובה לכל הדאגות, אחת היא: ההפך מדאגה - בטחון מלא בהקדוש ברוך הוא. איך מגיעים לכך? על ידי ההודאה. אתן לך עצת בדיוקה ומנסה:

המצא לעצמך פנקס קטן, ושמו עליו מכל משמר. בכל פעם שאתה רואה בעיניך ישועה - רשם גא ב'פנקס ההודאות'. לפני ברכת 'מודים' בשמונה-עשרה, הוצא את הפנקס והתבונן בנכתב בו, כדי שהנסיים והישועות לא ישארו בגדר מחשבה אלא יאמרו בפה מלא. אם תעשה כך, מבטחני שהדאגות יעלמו כלא היו."

(מעבד מתוך "חכמת הנפש היהודית בדרך של הגרש"ז אויערברך זצ"ל")

*

ספורי ישועות רבים ונפלאים הגיעו לאזנינו מפי אנשים, שקבלו על עצמם לנהל רשום של הודאות ב'פנקס של הודאות'.

בפנקס מעין זה אדם רושם בקביעות את חסדי ה' עליו, ומודה הן על הטובות והן על הרעות'.

ממלך ביותר לרשם בכל יום לפחות 2 הודאות לה' יתברך על כל נושא שבחיים. בכל עת שחפצים ובפרט ברגעים קשים נתן להקריא לה' את ההודאות ברצף ובהתלהבות הלב.

זוהי סגלה נפלאה בדיוקה ומנסה לכל הישועות, ובפרט זוהי סגלה אדירה לדבקות ולקרבת אלקים. טעמו וראו כי טוב להודות לה'...

כתבו בתנא דבי אליהו (פרשה יח) על הפסוק "קומי רני בלילה" (איכה ב, יט): "אין רננה זו אלא הודאת יסורין, עשה אדם כל מה שעשה באו עליו יסורין לטובתו, ולהציל מידי כל מה שעשה (לכפרת עוונותיו. לכן) יעמד אדם בחצי הלילה, יברך וישבח וירומם ויגדל ויקדש לשמו של מי שאמר והיה העולם ברוך הוא, שנתאמר 'חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך'. וכי יש לך אדם בעולם שרוצה ברעתו של בנו?"

סה. "ויתבוננו חסדי ה'" - דאורייתא

המרגלים נשלחו בערב ראש חדש תמוז ותרו את הארץ בעיניהם בכל חדש זה, ככתוב: "ויתרו את ארץ כנען" (במדבר יג, כא), ועברו בזה על בחינת "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" (שם טו, לו). המרגלים חטאו בתמוז בראית העינים, כיון שפתרו אחר עיניהם בעין רעה. אם כן, נראה כי 'מדה כנגד מדה' נוכל לתקן חטא זה על ידי ראית הטוב, והתבוננות בחסדי ה' המרבים המרעפים עלינו בכל עת.

מקורות רבים בתורה ובחז"ל מביאים את החיוב להתבוננות בחסדי ה'. רבנו יונה (שערי תשובה ג, יז) כותב: "ודע כי המעלות העליונות נמסרו במצות עשה... ומעלות זכרון חסדיו, והתבונן בהם, שנאמר: 'וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך ה' אלקיד זה ארבעים שנה... ויאכלך את המן אשר לא ידעת, שמלתך לא בלתה מעליך, ורגלך לא בצקה... ודוד אמר (תהילים קז, מג): 'ויתבוננו חסדי ה' ונאמר (שם כו, ג) 'כי חסדך לנגד עיני'".

גם ספר חרדים (פרק ט מצוה כג) מונה את ההתבוננות בטוב ה' בין תרני"ג המצוות, וז"ל: "כל אחד מישראל חייב לזכר החסדים שעושה עמנו תמיד..."

אמנם נתן לראות כי ההתבוננות בחסדי ה', בנפלאותיו ובטובותיו איננה רק מצוה גרידא, אלא היא גם דרך חשיבה, עקרית ויסודית להגיע להודאה ולהפכת הטוב לבורא ותפארה.

כותב הרמח"ל ב"מסלת ישרים" (פ"ח): "מה שיוכל להגביר ההתעוררות בזה הוא ההסתכלות ברב הטובות שהקדוש ברוך הוא עושה עם האדם בכל עת ובכל שעה, והנפלאות הגדולות שעושה עמו מעת הלידה עד היום האחרון. כי כל מה שירבה להסתכל ולהתבונן בדברים אלה הנה ירבה להפיר לעצמו חובה רבה אל הקל המיטיב לו..."

מסביר הרב וולפה זצ"ל, כי לדאבוננו חסדי ה' מובנים אצלנו מאליהם. ברור לנו מאליו שאדם חי, בריא ישו בלילה, קם בבקר, אוכל וכו'. כל עוד הכל מובן לנו מאליו, לא נתן לראות ולהתפעל מחסדי ה'. רק אם קורה לנו משהו כנגד הסדר הטבעי אנו מתעוררים להבין שהדברים אינם מובנים מאליהם, אלא הנם חסדים גדולים והטבות נפלאות.

ומוסיף הרב, שההתבוננות בחסדי ה' מתבטאת בשני מישורים עקריים:

א. במישור הפרטי של חיי האדם: הקדוש ברוך הוא מנהיג ומכוון את האדם לתכליתו בהשגחה פרטית מדויקת, בחסד וברחמים. על כל אדם להתבונן בידו המכוונת של ה' יתברך בחייו הפרטיים, להבחין בטובו ולהודות לו יתברך על חסדיו לאורך כל חייו.

ב. במישור הכללי של כלל ישראל: גם כאן עלינו להתבונן ולהבחין כיצד הקדוש ברוך הוא מנהיג את כלל ישראל בהשגחה נסית מפלאה לאורך כל הדורות. הרי אין זה כי אם חסדי ה' המרבים עלינו, שבזכותם אנו מחזיקים מעמד מפרדים בין הגויים חרף השנאה והרדיפות.

לסכום, מטלת עלינו החובה (והזכות) להתבונן בכל עת בחסדי ה' ובטובותיו עלינו בחיינו הפרטיים ובחיי כלל ישראל. עלינו לעקר מקרבנו את הרגשת ה'מובן מאליו', ולהרגיל עצמנו לפקח עיניים לטובות ולחסדי הבורא יתברך.

וכשנתרגל לראות בכל דבר את עזרת ה', נסיו ונפלאותיו - תתעורר בנו הודאה עצומה ואהבת ה' נפלאה. וכן על ידי ראית הטוב נזכה בעזרת ה' לתקן את חטא המרגלים ולקרב את הגאולה השלמה שתבוא במהרה ממש.

סו. רעיון גאוני כיצד לזכר חסדי ה' / ספור

"מה אמרת?!" האח בבית החולים הביט בו בעינים תמהות. מעולם לא נתקל במקרה כזה.

"אמרתי שאני לא רוצה שתגזר לי את התוית" הוא הצביע על התוית הלבנה שהצמדה לו בעת האשפוז, ובה רשומים פרטיו האישיים.

"בשביל מה אתה צריך את התוית?" שאל האח בהשתאות.

"למזכרת" ענה.

"מזכרת מבית החולים?! הרי כל החולים שלנו עושים את ההפך הגמור! ברגע שמקבלים לידיהם את כתב השחרור הם אינם מעניינים להשאיר אצלם מזכרת כלשהי מהימים שהיו כאן." אמר האח. אבל החולה התעקש.

והתוית נמסרה לו.

הספור התרחש עם הרב גרשון קליבנסקי, יהודי תלמיד חכם.

לפני כמה שנים, כך מספר הרב, עברתי נתוח בבית החולים, ובחסדי ה' הפל עבר בשלום, ויצאתי מאזמל-המנתחים בריא ושלים.

הרגשתי חובה עמקה להודות להקדוש ברוך הוא על הנסים ועל החסדים הגדולים שעשה עמדי, אבל ידעתי שגם השטן ינסה להפעיל את כל כחו כדי להשפית ממני את רגשות ההודיה הללו. מה עשיתי?

פשוט מאד. בקשתי מהאח שיתן לי את התוית, והצמדתי אותה לשקית הטלית-תפליו שלי. וכך, מדי בקר בבקר, כאשר אני קם ממטתי ומתכוון להתפלל שחרית, זוכרני את חסדי ה', והנני אומר לעצמי: 'הנה רק תמול-שלשום היית צמוד לתוית של בית החולים, ולא היה באפשרותך להתפלל כאדם רגיל, וגם לא בבית הכנסת במקום מגוריך, ועכשו עשה אתך הקדוש ברוך הוא חסד וחזרת לידי השגרה.

קום תן לו תודה!"

מוסיף ואומר הרב זילברשטיין שליט"א: הרעיון שהגה הרב קליבנסקי הוא רעיון גאוני, שגאוניתו הוא ב...פשוטותו. אין לך עצה יותר פשוטה ויותר יעילה כדי לזכר את חסדי ה' ועל השאלה מדוע לא רואים אנשים רבים הנוהגים בדרך זו, יש להשיב ולומר שהכל תלוי בדרך אחד: היכן מנח הראש של האדם, ואילו רצונות חולפים במחו. אם הוא מבין שצריך להודות להקדוש ברוך הוא על כל החסדים שהוא עושה עמנו יום יום ושעה שעה, ויתרה מכך: אם מרגיש האדם שהחסדים הללו אכן באים מכחו הגדול וזרועו הנטויה של בורא כל העולמות, אזי מבטח הוא שיעלו במחו רעיונות מחכמים שיסיעו לו לסלק את השכחה מלבו. (מעבד מתוך הספר: "עלינו לשבח")

כותב ה"פלא יועץ" בספרו (ערך 'הלול'): "ראוי להלל לה' על כל הטובה שעושה עמנו. ואף שאלו פינו מלא שירה וכו', לא נספיק להללו, ולו דומיה תהלה, על כל פנים בלא כלום אי אפשר, וראוי לכל אדם מעת לעת ומפקידה לפקידה להודות ולהלל את ה'. ובפרט כשמספר איזה ענין שעשה והצלחת, תכף יהיה שם שמים שגור בפיו, ויאמר: שבח לא-ל ותברך כי הפליא חסדו לי, ועד כה עזרני לעשות כך".

סז. ההודיה שהמתיקה את הגזרה / ספור נסי ומפלא

אָחד מגדולי ירושלים במאה הקודמת היה רבי נחום ליפרזון, תלמידו של הרבי הקדוש, רבי משה דוד מטשורטקוב.

רבי נחום היה גדול בתורה ובמצוות. וילדים לא היו לו. במקשה שנים רבות העתיר רבי נחום בתפלה ובתחנון לפני בורא עולם, שיחון אותו בזרע של קימא. ואכן, לעת זקנתו נתקבלה תפלתו במרומים:

בת יחידה נולדה לו למזל טוב.

כמוכן שרבי נחום ורעייתו השקיעו בבתם יחידתם את כל מאדס. הם גדלו אותה במסירות נפש על אדני התורה והיראה, וקוו לראות ממנה נכדים ונכדות.

אלא שפאשר הגיעה הבת לגיל שמונה עשרה, התרגשה צרה גדולה על ראשם של רבי נחום ורעייתו. הבת האהובה חלתה במחלה קשה במיחד, ומצבה הדרדר במהירות. היא אשפזה בבית החולים, והרופאים שסבבו את מטתה לא היו מבשרי טובות.

רבי נחום ואשתו קרעו את השמים בתפלות רותחות, אולם דומה היה פי הגזרה כבר נגזרה. הבת היחידה הלכה ודעכה מיום ליום.

בעלי אמונה היו רבי נחום ורעייתו, והם לא אמרו נואש. ככל שמצבה של הבת הלך והחמיר, התמידו המה בתפלותיהם. אולם בבקר של יום ששי אחד, הגיע שליח בהול לביתו של רבי נחום.

"הרופאים אומרים כי עליך להתנצב מיד בבית החולים. אלו הן שעויתיה האחרונות של בתך" בשר בפנים חירות.

רבי נחום התבונן בשליח ועיניו מלאו דמעות. בתוך תוכו ידע, כי הרגע הנורא הזה יגיע... אולם הוא חשק את שפתיו, ומחשבה חדה פתער פלחה את מוחו. הלא אם ילך לבית החולים ויתבשר בפשורה הרעה מכל, כבר לא יוכל לרחץ במקוה לכבוד שבת קדש.

ומה יהיה על כבודך של השבת?

נמלך, אפוא, רבי נחום בדעתו, נטל את המגבת ואת כלי הרחצה ופסע אל המקוה, לטבל לכבוד שבת. הוא טבל ולבו בכה בדממה, אך הוא כפה את תחושותיו והשתדל לכוון: 'לכבוד שבת קדש! לכבוד שבת קדש!'

עלה רבי נחום מן המקוה, לבש את בגדי השבת הנקיים, והחל לפסע לכוון בית החולים, לשחות במחצתה של בתו בשעויתיה האחרונות. אך לפתע אמר לעצמו: "ומה יהיה על חלות ללחם משנה של שבת?!"

לאלתר סב על עקביו ושב אל הבית, נטל מפית וצרר בה חלות ללחם משנה. ורגע לפני שניצא, נטל ספין מן המגרה. "אם אצטרף, חס וחלילה, לעשות "קריעה", כמצות בוראי, עלי להיות מוכן ומזמן לכך" הרהר בכאב עז.

צעד לו רבי נחום לבית החולים, נקי ורחוץ, לבוש בבגדי השבת, בצרורו חלות לשבת וספין לקריעה, והרהורי אהבת ה' החלו מציפים את לבו.

"רבנו של עולם" זלגו עיניו דמעות, "הלא מה רצונך ממני? שאדע כי הפל לטובה, הלא כן? ובכן הנה אני עומד לפניך, משבח ומפאר, מרומם ומנשא ומכריז קבל עם ועולם, כי 'אין עוד מלבדו'!"

"אבא שבשמים" מלמל רבי נחום לעצמו, תוף כדי בכי, "הלא כל רצוני לעשות רצונך. ובכן, מקבל אני עלי באהבה כל מה שתגזר. אין בי, חלילה וחס, לא תרעמת ולא טרונייה, לא אי הבנה ולא הקפדה כל שהיא. את הפל אני מקבל עלי באהבה אמתית וטהורה, ואני מודה ומשבח לך על כל נשימה ונשימה..."

וכך צעד לו רבי נחום אל בית החולים, כשלבו הולך ומוצף ברגשות אהבה עזה וכמיהה אינסופית לקרבת בוראו.

הגיעו הדברים לידי כך, שלבו של רבי נחום התרונו בקרבו מתוך קבלת דין שמים באהבה, עד כדי כך שהוא בקש לצאת במחול של אהבת ה'.

ולפתע פתאום מצא את עצמו בשערי בית החולים. כמעט שנכנס, אך אז עצר את עצמו. "איני יכול להכנס כך, כשפני מחיכות. הלא הרופאים יחשבו שניצאתי מדעתני. וכי יש לך אדם בעולם שבתו יחידתו עומדת למות, והוא צועד לו כשפניו מחיכות?!"

מכיון שפך, חזר בו רבי נחום מפונתו הראשונה, וגמר אמר לטייל מעט בחצר בית החולים, עד שפניו ירצינו, וכך יוכל להכנס פנימה.

הניח רבי נחום את צרורו ובו החלות והספין בפנת החצר, והחל לצעד בחצר בית החולים, הלוך ושוב הלוך ושוב, כשהוא מחזק את עצמו בהרהורי אמונה וקבלת דין שמים באהבה.

והנה, בחלוף כמה דקות, נראתה בפתח בית החולים דמותו של הרופא הבכיר. הלך הבחין, ככל הנראה, ברבי נחום מבעד לחלון, ומהר לצאת אליו.

"רבי נחום, רבי נחום" היה הרופא נרגש. "איני יודע כיצד להסביר זאת, אבל שנוי מפתיע חל במצבה של בתך. איני יודע מה לומר, בא, הכנס פנימה וראה זאת בעיניך".

רבי נחום מהר בעקבותיו של הרופא אל מטתה של בתו, ועיניו התמלאו בדמעות.
הבת פקחה את עיניה וחיוף קלוש על שפתיה.

רבי נחום ורעייתו היו כחולמים. האמנם? האם הנס מתרחש מול עיניהם? הלא
זו הבת שהרופאים חרצו את גורלה המר כבר לפני כמה ימים...

אכן, הנה זה נס של ממש. בתוך שעה קלה יצאה הבת מכלל סכנה, והתאוּשָׁה
במהירות. כעבר שעות מספר, זמן קצר קדם כניסת השבת, נועצו הרופאים
ביניהם והורו לרבי נחום ולרעייתו: "קחו מכאן את בתכם הביתה! היא הולכת
ומחלימה, ובתוך זמן קצר תשוב לאיתנה. חבל שהיא תשהה כאן במהלך השבת,
מכיון שהחידקים והמחלות שבאוויר בית החולים עלולים לפגוע בה..."

כמוכן שלא הנה קץ וגבול לאשרם של ההורים. הם לקחו את בתם הביתה, ורבי
נחום מהר לבית הכנסת לתפלת ערבית של שבת קדש.

בשובו הביתה הסבו כל בני המשפחה לסעודה, ורבי נחום, כמנהגו מדי שבת,
פתח את הספר הקדוש "באר מים חיים" והחל לקרא.

מנהג של קבע עשה לו רבי נחום, שלא ללמוד מתוך הספר על הסדר, אלא לפתח
היכן שמזדמן ושם ללמוד. גם הפעם עשה כן, אלא שהפעם נותר נפעם ונרגש
למראה עיניו.

הקטע, בו קרא רבי נחום, עסק בסוד הענין, כיצד אפשר להמתיק את הדין
לרחמים וכיצד אפשר להפוך את הגזרות הקשות לברכות טובות ונפלאות.

וכך מבאר ה"באר מים חיים":

כי הצדיקים, המודים על כל דבר, גם על הדברים הרעים, מונעים את הרע
מלגשת אליהם, וגם הדין הופך אצלם לרחמים.

רבי נחום הנה המום למדי. הוא לא שער לעצמו, כי ימצא בתוך דברי ה"באר
מים חיים" את סוד הנס שארע היום לבתו.

הבין רבי נחום, כי אכן כן. על בתו יחידתו נגזר למות. וכמעט שנסתלקה מן
העולם. אולם מכיון שהוא קבל על עצמו את הדין באהבה, בשמחה, ובהודיה,
ומכיון שהוא הבין את המסר שרצה הקדוש ברוך הוא להעביר לו, ממילא המתק
דינו - והגזרה התבטלה וחלפה לה. ובדרך נס יצאה בתו מכלל סכנה ושבה
לאיתנה.

סח. דוד המלך - אלוף ההודאה

ביום-טוב של שבועות נציג את יום הזכרון של דוד המלך ע"ה, שנולד בשבועות ונפטר בשבועות.

הביא ה"שפת אמת" צוק"ל (חנוכה, תרמ"ד) רעיון נפלא כי דוד המלך ע"ה, נטע נטיעה של הלל והודאה לתוך לבות בני ישראל, כמו שכתוב: "אודה ה' בכל לבבי", כלומר, בכל תפלותיו ותהלותיו הוא השריש את הכח בעם ישראל להתעוררות להלל ולהודאה לה' ותברך בכל עת, ולכן גם נקרא נעים זמירות ישראל'.

ספר התהלים נקרא בשמו זה, משום שהספר מלא תהלות ותשבחות והודאות להקדוש ברוך הוא, שהרי דוד המלך ע"ה היה קם מחצות הלילה להודות לבורא ותברך ומעורר את השחר בכנורו. וכך כתב הפרשן האבן יחיא ז"ע בהקדמתו לתהלים: .. וחבר ספר תהלים ללמד בו לבני ישראל ויהודה להודות ולהלל ולברך לשם כבוד יוצרם הן על הרע והן על הטובה הבאה מאתו ותברך".

וכן כתב המפרש ר' יוסף חיון זצ"ל כי הספר נקרא תהלים כיון שהוא מלא כלו תהלות והודאות להקדוש ברוך הוא שבא את העולם יש מאין, ותהלים ראשי תבות "תהלות הודאות לבורא יש מאין".

דוד המלך נתחמד במעלה מיחדת יותר מכל שאר הצדיקים והיא להודות ולשבח לה' ותברך בכל מצב, אף בעת צרותיו ומצוקותיו. וכתב בספר "תפארת שלמה", כי כשמתו שני בניו של אהרן הכהן, משבחו הכתוב "ויגדס אהרן". אהרן שתק וקבל שכר על השתיקה, אף ישנה מדרגה גבוהה מהו כפי שמצינו אצל דוד המלך, שלאחר כל הצרות והיסורים אמר: "למען יזמרך כבוד ולא ידום", כלומר שעוד אני שירת ותשבחות על הצרות! ואומרים המפרשים: "יפה עינים טוב ראיי" היה דוד המלך: מסתכל בעין טובה ורואה את הטוב בכל מה שעובר עליו.

מספר במסכת סנהדרין (צב, ב), כי בעת שאמר נבוכדנצר הרשע שבח לה' ותברך, בא מלאך וסטר לו על פיו. בשבחו זה בקש לגנות כל שירות ותשבחות שאמר דוד המלך בתהלים, ופרש רש"י שהיה מסדר שבחות נאות יותר מדוד, ואלו היה אומרן, הקדוש ברוך הוא היה נוטה אחריו יותר מאחרי שירותיו של דוד. כיצד נתן להבין זאת?! האיך יעלה על הדעת שתשבחותיו של נבוכדנצר הרשע יהיו חשובות יותר מתשבחותיו של דוד המלך? ושאלה נוספת עולה מהדבר: הרי יש בחירה חפשית, כיצד מנעו מאדם, יהיה אשר יהיה, לומר שיירה להקדוש ברוך הוא?!

באר הרה"ק ר' מנחם מנדל מקאצק זצ"ל, שגבויכדנצאר הרשע בקש לומר שירות ותשבחות בעת שהוא מושל בכפה ולא חסר לו פלום. בא מלאך, סטר לו על פיו ומיד לא היה יכול לומר שירה. ובכך אמרו לו: "אתה רוצה לומר שירה בעוד פתך על ראשך? הבה נשמע כיצד אתה אומר שירה לאחר שסטרנו לך על פיך!"

אכן זה היה כחו המיוחד של דוד המלך, לשיר ולהודות אף בעת הקשי, והצרה, ואת הכח המיוחד הזה הוא השריש ונטע בנו בספר התהלים.

וכמו שאמר ה"ש-ש"לום" מבעלז זי"ע, שמה שזכה דוד המלך לכל האורות והגדולות עקרו היה על ידי שירות ותשבחות שאמר כל ימיו, הוא ספר תהלים. וזוהי גם הסבה מדוע יצא מלך המשיח מזרעו של דוד - כדי להראות לנו שמשירות ומתשבחות ומהודנה לה' יתברך - תצא הגאולה! יהי רצון שנגזרה לזאת במהרה.

סט. מה יש לכון בהודאתנו: "שלא עשני גוי"

אל חדרו של הרב שך זצוק"ל נכנס אחד מתלמידי המב"קים, להתנעץ עמו בענין מסים.

בקש התלמיד לשטח את צרתו לפני רבו, כאשר לפתע פנה אליו הרב בשאלה שלא ממין הענין: "האם ברכת היום ברכות השחר?"

עיני התלמיד התרוממו בהשתוממות.

"בדאי שברכתי!" השיב בשקט.

"ועל מי פונת הבקר כאשר ברכת 'שלא עשני גוי' חקר הרב שך. והתלמיד, שלא הבין לאן חותר רבו, לא ידע את נפשו. 'שמה הרב מנסה לבדק את מדת רצינותי בעבודת ה' הרבה בלבד..."

אך הרב לא המתין "נו, נו, על מי פונת הבקר?" דחק בו.

"בדרך כלל" השיב התלמיד בהירות. "כאשר אני מבטא את המלים 'שלא עשני גוי', אני מעביר במחי דמות של כושי מקסיקני, העסוק מן הבקר עד הערב בעבוד שדותיו אי שם בערבה, ורחוק כרחוק מזרח ממערב מכל כבוד אנושי או רוחניות".

כעת הִזָּה תִּזְרוּ שֶׁל הָרַב לְהִשִּׁיב עַל הַשְּׂאֵלָה.

"יודע אתה על מי אני פּוֹנֵתִי הַבֶּקֶר כְּשֶׁבִּרְכֵתִי 'שְׁלֹא עֲשֵׂנִי גוֹי'! עַל מִיֶּסֶטֶר גִּימִי קֹאֲרֵטֶר! נְשִׂיא אֲרָצוֹת הַבְּרִית שֶׁל אֲמֵרִיקָה".

"אתה יודע שֶׁהוּא מְבַקֵּר בְּאֶרֶץ בְּגִמִּים אֱלֹהִים, אֵתְּהָ מְבַחֵין לְבִטָּח בְּכַבוֹד הַמַּלְכִים לֹא הוּא זֹכָה, בְּסִקּוֹר הָאֲדִיר בְּכָל כְּלֵי הַתְּקִשְׁרֵת... "תֵּאָר הָרַב בְּלֵהֵט "הָאִישִׁיּוֹת הַחֲשׂוּבָה בְּתַבְּל!"

"אָבֵל אָנִי!" הַצְּבִיעַ הָרַב שָׁדַע עַל עֲצָמוֹ וְקוֹלוֹ רָעַד מֵהַתְּרַגְּשׁוֹת "אָנִי יְהוּדִי! אָנִי בְּנוֹ הַנְּבָחָר שֶׁל רְבוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! אָנִי יוֹתֵר חָשׂוּב מֵהַגּוֹי הַזֶּה! הוּא אֵינוֹ נֶחְשָׁב לְעַמִּיתִי אֲפִלּוֹ בְּקִלְפַת הַשּׁוּם!"

"וְלֹא רַק לְעַמִּיתִי" חֵתֵם הָרַב שָׁדַע, "אֵלֶּא לְעַמִּית כָּל יְהוּדִי חִמִּי עָלֵי אֲדָמוֹת! הַגּוֹי הַמְּהַלֵּל בְּיוֹתֵר - אֵינוֹ חָשׂוּב לְמֵאוֹמָה לְעַמִּית הַיְּהוּדִי הַפְּשׁוּט בְּיוֹתֵר..."

*

סֵפֶר ר' צְדוֹק הַכֹּהֵן (פְּרִי צְדִיק, בַּמַּדְבֵּר, מֵאֵמֶר לַחַג הַשְּׁבוּעוֹת, אוֹת יג), עַל ר' לֵוִי יֶצְחָק מִבְּרֵדִיצ'ב, סִינְגוֹרָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כִּי פָּעַם אַחַת דָּלַג בְּבִרְכוֹת הַשַּׁחַר אֶת בְּרַכַּת 'שְׁלֹא עֲשֵׂנִי גוֹי'.

כְּאֲשֶׁר שְׂאֵלוֹהוּ תַלְמִידָיו מִדוּעַ, הַשִּׁיבָם בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: "דָּעוּ לָכֶם תַּלְמִידֵי, כִּי הַיּוֹם בְּבִקְרָה, כְּשֶׁהַתְּעוֹרְרֵתִי מִשְׁנָתִי, חֲשֵׁתִי עֲצָבוֹת נוֹרָאָה. חֲפִשְׁתִּי דָרְדָר לְחֹזֶק אֶת עֲצָמֵי וְלֹא מְצֵאתִי... וְלִפְתַּע זִנְקֵתִי בְּחֻדָּה, הֲלֹא יְהוּדִי הַנְּנִי! בֵּן לְעַם קְדוֹשׁ וְנִבְחָר!"

"מִיָּד" סֵפֶר רַבֵּי לֵוִי יֶצְחָק, נֶעְמְדֵתִי וּבִרְכֵתִי בְּאֲשֶׁר אֵין קֶץ:

'בְּרוּךְ שְׁלֹא עֲשֵׂנִי גוֹי, וְנִפְשִׁי שְׂבָה אֵלַי...

פִּרְשׁ הַחֵתֵם סוֹפֵר אֶת הַפְּסוּק בְּתַהֲלִים: "אוֹדֶךָ כִּי עֲנִיתָנִי וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה" (תַּהֲלִים קִיח, עַכָּא) עֲנִיתָנִי מִלְּשׁוֹן עֲנוּי וְצַעַר, כִּי הֵינָה כְּתִיב (אִיכָה ג, כז) "טוֹב לְגַבֵּר כִּי יִשָּׂא עַל בְּנֵעוּרָיו" - לְסַבֵּל יְסוּרֵי עוֹלָם הַזֶּה בְּשִׂמְחָה כִּי טוֹב אַחֲרֵיתָם. וְעַל זֶה אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עִי"ה 'אוֹדֶךָ כִּי עֲנִיתָנִי וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה', פְּרוּשׁ, מִיָּד כְּאֲשֶׁר עֲנִיתָנִי הֵייתִי מֵתַחִיל לְהוֹדוֹת, כִּי יָדַעְתִּי שֶׁסוֹפוֹ יִשׁוּעָה.

(דְּרָשׁוֹת ח"א דף קפה)

ע. הודיה שהצילה אדם מסכנת יאוש ומשבר רוחני / ספור אישי

שלום. קוראים לי בעז.

אני רוצה להודיע מראש שהספור שלי הוא לא עוד אחד מאותם ספורים של ישועות מעל הטבע, ולא של נסים מרגשים. בספור שלי לא הכל התהפך לטוב הנראה והנגלה. אבל אני כותב לכם כי אני חושב שבכל זאת יש בו חזק גדול, שאולי בסיעתא דשמיא יחזק את הקוראים של עלון חשוב זה.

לא נולדתי למשפחה שומרת תורה ומצוות. הורי אמנם שומרי מסרת, אך הקשר שלי לדת וליהדות היה כמעט אפסי ביותר. עד גיל 28 הייתי מרכז פלי בלמודי משפטים באוניברסיטת תל אביב. הייתי תלמיד מצטיין ובשנת ההתמחות שלי הגעתי לאחד ממשרדי עורכי הדין החשובים ביותר בעיר. החדות, הנחישות וההתמדה שבי סיעו לי להצליח בכמה תיקים חשובים, עד שבזמן קצר הפכתי להיות שתף במשרד בו עבדתי. גם ההצלחה והשפע הפלפלי לא אחרו לבוא.

בטעות (אף כי אין שום טעות) נקלעתי פעם אחת לשעור של רב בבנין המשך. הקסמתי, והמשכתי להגיע באפן קבוע. הצאתי ונפגעת. תוך זמן קצר נרשמתי לסמינר ליהדות, התחלתי להניח תפלין, לשמור שבת ובהדרגה התחזקתי בשמירת תורה ומצוות.

ואז החלטתי בנחישות לקחת חפז מהכל. עזבתי את הדירה הנוחה בתל אביב, עזבתי את המשך, ועליתי לישיבה קדושה באחת השכונות הצפוניות שבירושלים. אהבתי והקסמתי משעורי התורה, מכל נושא עבודת המדות בין הבחורים, נשמתי הרגישו לראשונה: "כאן טוב לי".

אך בנושא אחד הרגשתי חשך מחלט:

בלמוד הגמרא. רבני הישיבה אמרו לי לתת עוד זמן, אמרו לי שעם הזמן זה יפתח, זה יסתדר. אך השנים עברו ושום דבר לא נפתח.

לא משנה כמה חברותות החלפתי, כמה תפלות נשאתי לבוּרא עולם, כמה התחננתי - כל פעם שפתחתי את הגמרא - חשך מצרים.

לא מבין מימיני ומשמאלי.

בגיל 30 התחננתי בשעה טובה ומצלחת, והקמנו את ביתנו בשכונת רמות בירושלים. נולד לי בן ואחר כך בת ברוך ה'. שנה אחרי שנה עברה - אך לא הרגשתי שאני מרצה. חזרתי בתשובה ואני לא באמת שמח בפנים.

יתד תקועה בגרוני : מה יהיה עם למוד הגמרא.

מדי כמה חדשים נסיתי לחפש ישועה. להתנעץ עם איזה רב פלוני, או עם צדיק גדול כזה או אחר. למה לא הולך לי בלמוד? הייתי שואל ביאוש. אך תשובות לא קבלתי.

רק תסכול שהולך ומעמיק יותר ויותר עם הזמן.

כמה שנים אחרי התתנה חבר טוב חשף אותי לכל הנושא של ההודנה לה' : - "צריך להודות על הכל. גם על מה שלא הולך" הוא אמר לי למרות שהיה לי מאוד קשה לקבל את דבריו.

"ה' עושה לנו רק טוב. צריך רק להודות. זה ניתן כח להמשיך".

הוא נתן לי ספרים ודיסקים מחזקים בהם הנושא המרכזי הוא איך לקבל את כל מארעות החיים בהודנה, באמונה שכל מה שה' עושה זה לטובה, אפלו כשהכל נראה שחר.

לא אלאה אתכם בפרטים רבים. היו לי תקופות לא פשוטות בכלל. היו רגעים שכל מה שרציתי זה פשוט לעזב את הפולחן ולברח, לא משנה לאן. היו רגעים שהפניתי את כל כאבי ומצוקתי לה' : "מה אתה רוצה ממני, בורא עולם?! ואיך זה שהייתי עורך דין כה מצלח אך גמרא איני יודע לפתח?!"

היה זה פעם אחת, אחרי בין הזמנים של פסח. חזרנו לפולחן, אחרי תפלות מרבות והפצרות ותחנונות שבקשתי מה' שלפחות לא אכעס מהמצב. קבלתי חברותא חדשה, שעתים הבטתי בו וכל מה שאמר נראה היה לי כמו סינית או יפנית.

לבי התחמם עד לבעירה גדולה 'אני לא יכול להשאר פה יותר' החלטתי בתוכי. קמתי ממקומי, יצאתי מבנין הפולחן, הלכתי מהר בלי לדעת בכלל לאן. הלכתי והלכתי, לא עצרתי לחשב. והנה מצאתי את עצמי בקצה השכונה, קרוב לצוק ממנו נשקפת כל ירושלים. היה זה שעת ערב, והכל סביבי מקוף אורות של נופי ירושלים היפהפיים. רוח נעימה נשבה על פני. ידעתי שאני רוצה קעת לדבר עם ה' אך לא היה לי משג מה אני הולך לומר לו. ואז יצאו ממני המלים, כמו מעצמן :

"רבנו של עולם. תודה. הפתעתי את עצמי.

"נכון שלא צפית שזה מה שאמר לך עכשו. במצב סופני כמו שאני חש עכשו. אבל תודה באמת. אני לא מבין כלום. כלום. לא יודע למה שוב ושוב אני מגיע לקיר בטון הזה, לתקיעות הזאת. לקשי הזה, לבזיון הזה. אבל אני יודע שכל מה שאתה עושה זה לטובתי. תודה תודה תודה. תודה שאני לא מבין כלום. תודה שלא הולך לי בלמוד. תודה שפבר שבע שנים שום דבר לא נפתח לי. תודה על

הקשתי, תודה על הכאב!" הפעם הרגשתי תחושה שונה עולה ומתפשטת בי. תחושה של קרבה לבורא עולם כמו שמעולם עוד לא חשתי. נשאתי עינים לשמים והמשכתי את דבורי. איני יודע מאיפה הגיעו לפי המלים הבאות:

"תראה, בורא עולם, תראה כמה אברכים מציינים יש לך, בכל הארץ ובכל העולם, בישיבות הכי טובות, כמה תלמידי חכמים יש לך, כמה גאונים יש לך... אינסוף! אבל תראה לי אחד - תראה לי אחד כמוני, שכבר כל-כך הרבה שנים נלחם להבין דך גמרא, ואפלו כשהוא לא מבין כלום - הוא אומר לך תודה?"

וכשאמרתי את המלים האלו חיוך התפשט בי. חיוך שהפך לצחוק מתגלגל והקלה עצומה. (מזל שלא היו סביבי אנשים).

ושם, על הצוק שבקצה השכונה, בשעת ערב מאחרת, באויר הפתוח עם הרוח הקרירה - הרגשתי לראשונה בחיי שהפעם זכיתי. הפעם זכיתי, בלח התודה, לקבל באמת את התורה. לקבל באמונה שככה ה' רוצה, בדיוק כך, וזה הכי טוב בשבילי.

(וכמוכן שעלי להמשיך לשאף ולהתפלל שאצליח ואעלה, אך נכון לעכשו - כך ה' רוצה לטובתי, ועל כך אני מודה לו).

אז אמרתי לכם מראש שהספור שלי הוא לא ספור של ישועה מרגשת בה הכל התהפך לטובה. עדין לא. אבל הספור שלי אמתי. ואולי כן אפשר לומר שיאמרתי תודה ונושעתי. נושעתי מהפעס, נושעתי מהתסכול. התודה נותנת לי כח בכל יום להמשיך ולא להתנאש. שנוצה כלנו להתחזק, ולקבל את התורה כל יום מחדש באמונה, בשמחה ובתודה.

עא. ההודיה - אין כמוה להוציא אדם זכאי - ומן הדין ולא בחסד

מובא במדרש רבה שמות: "וחנתי את אשר אחו - למי שאני מבקש לחון, ורחמתי את אשר ארחם - למי שאני מבקש לרחם". והנה נתבונן, וכי קל הוא לזכות בדין עם הקדוש ברוך הוא? וכי יש חנם בעולם הגמול? ואם כן, מי הם אלה אשר הקדוש ברוך הוא רוצה לרחם עליהם?

עוד ענין תמוה מובא בחז"ל: "כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו". וכי יש ותור על מעשי האדם? לכאורה היה ראוי שאדם זה יקבל שכר על העברתו

על המדות אף מדוע זוכה שמעבירין לו פשעיו האחרים? לא מצינו במקומות נוספים שמצנה מכפרת על עון אחר.

אלא ישנה הנהגה שבה מנהיג הקדוש ברוך הוא את עולמו והיא הנהגת "מדה כנגד מדה" ולכן כאשר נוהג האדם במדה זו של העברה על מדותיו והוא מוחל וסולח אף אם לא בקשו ממנו, כך בהכרח שתהיה הנהגת שמים עמו כן להעביר לו על כל פשעיו גם כאשר לא בקש מחילה כראוי.

כך הוא הדבר כאשר אדם מקבל את כל מארעות חייו בסבר פנים יפות, אינו מתלונן על צרותיו ורק מודה לדי' על כל מה שהוא תברך עושה עמו - מקבל הקדוש ברוך הוא ברצון את התנהגותו הוא, איך שמתנהג, "מדה כנגד מדה", מתיחס גם הוא אל האדם הזה בסבר פנים יפות, מקבל אותו על כל חסרונותיו כפי שהוא ואינו ממצה עמו את הדין.

וכך גם כותב הרב דסלר זצ"ל בספרו "מכתב מאליהו" חלק ה' :

"ידוע תדע אהובי כי יש ברכה ויש חנינה, ברכה היא מצד החסד והרחמים אבל חנינה... מצד מדת הדין... כי כאשר האדם סובל לשם שמים, וסובל בעמדו בנסייון ומקבל סבלו באהבה... בזה הוא זוכה על פי הדין ממש כי יחננהו עושהו וירבה ויוסיף לו כל טובה... וטעם הענין הוא שהרי כל דיניו של הקדוש ברוך הוא הם מדה כנגד מדה, וכשהאדם מהפך מדת הדין הינו היסורים והצער - למדת הרחמים - הינו שמקבל באהבה, ואז מכרח כי מדה כנגד מדה תהיה שגם על פי הדין הגמור תהפך לו מדת הדין שלמעלה למדת הרחמים."

הרי שהמאמין באמונת השגחה ושהכל לטובה, ואינו מהרהר אחר מעשי ד' והנהגתו אלא רק מודה לו ותברך תמיד על כל מארעותיו, זוכה מדה כנגד מדה שהקדוש ברוך הוא יהא שבע רצון ממנו ויקבלהו בפנים מאירות ובדין הוא שיזכה מאוצר מתנת חנם של הקדוש ברוך הוא.

עב. הודיה שהצילה מסכנת מות לחיים / ספור

רבי מנחם מנדל מרימנוב דבוק היה בלב ובנפש בברבו ומורו, קדוש ישראל, רבי אלימלך מליז'נסק. פעמים רבות היה עושה דרכו מרימנוב הרחוקה עד לליז'נסק, כדי לשאף מלא חפנים קדשה וטהרה במחצת רבו. ברם, הפרוטה לא הייתה מצויה בכיסו, ולפיכך הנסיעה לליז'נסק לא הייתה קלה עבורו כלל. הוא נזקק למסירות רבה כדי להגיע לעירו של רבו. באחת הפעמים לא הצליח רבי

מנחם מנדל לקבץ אף פרוטה, ולא נותרה לו אלא הברכה להשכיר את עצמו כשולית עגלון בדרך ללינינסק. תפקיד שולית העגלון היה לשמר, להאכיל ולטפל בסוסים בזמן שהעגלונים היו נכנסים לאכסניה לאכל ולפוש. הצדיק קבל על עצמו את כל הטפול בסוסים תמורת הזכות להצטרף לנסיעה.

באותה עת של הנסיעה שלט חרף כבד. שלג כסה את הארץ והקר היה עז. בלילה, כאשר נכנס העגלון לאכסניה שעל אם הדרך, מצא עצמו רבי מנחם מנדל בחוץ, רעב וצמא, בחברתם של הסוסים, בגדים קרועים לגופו, והוא מתמודד עם הקר הנורא.

רבי מנחם מנדל הרגיש שהוא הולך וקופא לאטו. הוא ידע נאמנה, כי אם לא יעשה דבר מה לחמם את גופו, לא יזכה לראות את אור הבקר. בלית ברירה החל מקפץ על מקומו כדי להזרים את הדם בעורקיו. אבל רגע, חשב לעצמו, אם כבר הנני קופץ ומפזז, מדוע שלא ארקד בשמחה? מדוע שלא אנצל זאת כדי להודות לאבא שבשמים?

ורבי מנחם מנדל קפץ ורקד, פזז וכרפר, חיוך שפוף על פניו ומזמורי הודאה על שפתיו.

"מה אתה עושה?" נשמעה לפתע השאלה. היה זה אחד מתושבי הסביבה, יהודי גם הוא, שמראה העני המרקד באישון לילה על מרבד השלג הלכו, עורר את תמהונו.

"אמה, אני מודה להקדוש ברוך הוא" השיב רבי מנחם מנדל תוף כדי רקוד.

"להודות? על מה בדיוק?" לא הבין הזר.

"ויבכו" חדל רבי מנחם מנדל מהרקוד הסוער והסביר בנחת. "יש אנשים שאינם מסגלים לרקד, משום שהם חולים. יש אנשים שאינם חשים רעב, משום שהם חולים ותאבונם פג. אני, ברוך ה', בריא לחלוטין. את הרעב אני מרגיש היטב, וגם לרקד כדבעי אני מסגל..."

דמעות עמדו בעיניו של ההלך. הוא היה משפע בממון, ורעב וצמא לא היו מנת חלקו. תמימותו של רבי מנחם מנדל רגשה אותו עד עמקי נשמתו. הוא דאג בו במקום לנער מקומי שיחליף את רבי מנחם מנדל בתפקיד השולית, ואלו את רבי מנחם מנדל הכניס אחר כבוד לביתו. הוא האכילו והשקהו, הלבישו בבגדים חמים וצידו בדמי נסיעה ביד רחבה, ורק לאחר מכן שלחו ללינינסק בתפסים ובמחולות. את כחה האדיר של ההודיה חנה רבי מנחם מנדל על בשרו ממש. הנה, הוא הודה לבוראו בעודו רעב וצמא, עיף ונגע, ובכחה של ההודיה - נמשכה לו ישועתו ממרום, ישועה שלמה ותמה.

באר רש"י את הפסוק "מה יתאונו אדם חי" (איכה ג' לט): למה יתרעם אדם על הקורות הבאות עליו, אחר כל החסד שאני עושה עמו, שנתתי לו חיים ולא הבאתי עליו מיתה, וכי גבר הוא על חטאיו? וכי לא חטא לי? וכי בצדקתו הוא חי?
(קידושין)
(פ"א)

עג. הבורא איננו מעניש אלא מחנך / ספור אישי עצמתי ורב לקחים

הייתי צריך לעבר טלטלה רצינית כדי שזה יקרה. מין נעור חזק כזה שרק הוא יכול היה להזיז את לבי האטום. אבל בל אקדים את המאחר. אספר את הדברים כמו שהיו.

שמי אריה. עוד כשהייתי ילד בן ארבע, חמוד ופקח, היו הכל אומרים עלי אריה הוא שאפתן. את המלה שאפתן לא הפרתי, אבל את הדחף החזק הזה להשיג עוד ועוד הפרתי גם הפרתי. אני זוכר איך אבא היה מביט בי במבט של הערכה כשהיינו פוגשים את הרביה שלי בחיזר והוא היה טופח על שכמי ואומר: "אריה עדין לגדולות. הוא תמיד מחפש איך לגדל, לאן להמשיך הלאה".

וכך אכן היה. כשכל הילדים שננו את אותיות הא', ב' החלטתי אני שאותי זה לא מספק, והתחלתי לשיג משניות עם אחי הגדולים. משידעתי לשיג משניות עברתי לגמרא, כשחברי לפתה עוד לומדים איך מחזיקים ספר.

עם השנים, תכונת השאפתנות רק הלכה והתעצמה. סימתי בהצלחה את פתח ח' בחיזר וחשקתי בשיבה הטובה ביותר שקיימת בארץ ושיבה למצטיינים. הרצון להפגש לשם מלא את מחי עד אפס מקום. למדתי, השקעתי, נבחנתי ו...משאת נפשי השגה. קבלתי מכתב שהתקבלתי לשיבה. ברגע שאחזתי את המכתב בידי, לא התפניתי לשמח בו, אפלו לא לשניה. עוד לא נכנסתי הביתה, ומיד החלטתי שאני אגיע לשיבה כשמאחורי כמה מאות דפי גמרא יותר מככלם. הגעתי גם לשלב הזה. סימתי ללמוד את מה שתכננתי. לא הרגשתי ספוק ושמחה אפלו רגע אחד, כי כבר עלה בדעתי שלב נוסף בסלם אותו אני צריך לכבש.

כך עברו השנים וכל פעם כשהשגתי את מבקשי, לא נעצרתי רגע אחד כדי לשמח, כדי להודות. תמיד ברגע שקבלתי את רצוני כבר נשאתי ראש למשימה הבאה. כך היה גם כשהתחננתי וחפשתי משרה תורנית שתפגיש את ביתי. זכיתי

במשורה מצינת. כשקבלתי אותה לא נעצרת אלא מיד חשבת הלאה. אני מכרח גם למסור שעורים, לכתב מאמרים... וכן הלאה.

כשהתרחבה המשפחה חפשוני דירה מרווחת יותר. ביום שמצאנו דירה יפהפיה וזולה למדי חתמתי חוזה, שוב לא עצרתי, לא הודיתי... אלא רק חשבת איך נוכל לשפץ, איך נרחיב, איך נמצא באזור תלמודי תורה לילדינו וכו' וכו'.

הקדוש ברוך הוא המטיר עלי שפע אדיר ועצום של ספריות, אבל אני הקטן לא הרמתי מעולם את ראשי לומר תודה. תודה על כל ספריה, על כל השג ועל כל סיוע. רק רצתי, רצתי בטרון הדעת לתפס את הספריות שתפלגנה בהמשך הדרך.

יום אחד החליטו משמים לעוררני. נזרקו עלי לפתע אבני חץ קטנות שהפכו גם לאבנים גדולות יותר וכואבות. ביום אני מבין שהן באו במטרה שארים את ראשי, שארים את ראשי ואבין אחת ולתמיד מיהו זורק המתנות. שאבין יום אחד שעל כל מתנה יש להעצר ולומר את המלה היקרה מפנינים הזאת - תודה.

תודה לאבא שבשמים שנתן לי.

תודה לאבא האוהב ששלח לי.

זה התחיל עם בעיות בריאות אצל אחד מילדי, המשויך במשפיר הדירה שלנו שהודיע שנצטרך לעזוב את הדירה תוך שבועים (בתקופה זו דירות להשכרה במקום שלנו היו קורות ביותר), ועבר לטלפון בהיל מהמקום בו עבדתי, שבשש קשיים כלכליים כל העובדים מפטרים...

ישבתי על הספה בסלון ביתי ופרצתי בבכי. חויתי כשלונות אחד אחרי השני בפעם הראשונה בחיי. שנותי עברו לפני כסרט נע והחלו זורקות לעברי אצבע מאשימה. ואז הכתה בי התובנה: "וכי הודית פעם לה' על הכשרונות שנתן לך, על ההצלחות המסחררות שנחלת?!", צעקה לעברי תמונה של ילד קטן לומד גמרא כשכל חבריו משנגנים אותיות א-ב'. "וכי נעצרת להודות כשהתקבלת לישיבה הטובה ביותר?", נקבה את לבי שאלתו המיסרת של הנער הנכנס בשערי הישיבה. "וכי הודית אי פעם על המשפחה המקסימה שהקמת?!", רצדו לפני תמונות ילדי בשלחן השבת. "אמרת פעם תודה על הדירה הנוחה והנעימה ששלח לך ה'?", לגלגו עלי קורות ביתי. ואני רק ישבתי שם מבויש. מסמיק עד תנוכי אָנִי. איך יכלתי לקחת את כל המתנות, לא לומר תודה ורק לבקש לעצמי עוד ועוד? איך לא זכרתי להעריך, לא חשבת להודות...

הדמעות שטפו את פני בנחשול זורם. דמעות שפאו ממקום של הבנה וטהר. התחלתי לשחזר את השנים מיום הנלדי עד היום הזה ולהודות לה' על כל טובה וטובה שגמל עמי ולראשונה בחיי הרגשתי שאני עושה את המטל עלי. שאני ממלא חוב ישן שטרם שלם.

מה אמר ומה אספר. כבר באותו ערב קבלתי שיחות טלפון משמחות. הרביה של בני התקשר לשבח אותו, נמצאה עבורנו דירה חלופית במקום טוב, קבלתי הצעת עבודה אחרת וכן הלאה. אבל המתנה הגדולה ביותר שקבלתי הייתה ההבנה. ההבנה הנפלאה הזאת שקשםקבלים משהו טוב משמים. נעצרים ואומרים תודה. תודה לאבא אוהב, תודה לאבא שדואג.

אותו ערב פשחזרתי מההרר מתפלת ערבית הבנתי למה קבעו לנו לספר ספירת העמר בדרך שקבעו. לכאורה מתאים היה שקשאנחנו מחכים למשהו נספר כמה עוד נשאר, בכמה מדרגות עוד לא עלינו. כך לכאורה סופר אדם שמחכה ומצפה מאד למשהו. אלא, שחז"ל הקדושים רצו לחנך אותנו שיש להביט אל העבר לפני שממשיכים לעלות ולהתקדם. צריך לראות כמה כבר השגנו, כמה כבר טפסנו. לשמח, להודות ו... להמשיך. ודאי שהשאיפה היא לטפס הלאה, אך קדם לכן - עצירה של הודיה. רגע של תודה. לכן אנו סופרים כמה כבר עברנו - היום תשעה ימים, היום עשרה ימים וכו'.

אני מקנה שהספור שלי יעביר את המסר החשוב הזה ויכנס אל לב הקוראים, שנוצה בלנו תמיד לשאת מבט אל העבר, להתבונן בחסדיו המפלאים של הבורא עמנו, להודות ולשבח לבורא עולם ונבקשנו שיעזרנו הלאה לעלות בסולם.

עד. רעיון נפלא כיצד נתן להודות לה' בעת צרה

אחת השאלות הנפוצות בנושא ההודיה לה' היא, כיצד אפשר להתחזק בהודיה, במקרים של נסיונות מתמשכים, בהם הישועה פשוט אינה נראית באפק. על שאלה זו נרצה לענות כאן בסיעתא דשמיא דרך התבוננות במצות ספירת העמר.

את הבאור הפשוט במצות ספירת העמר מנחיל לנו בעל ספר החנוך (מצווה שו). שהוא, מאחר שכל עקרו של עם ישראל הוא התורה ובעבורה נגאלו ממצרים, על כן הצטיינו מפי ה' יתברך למנות את הימים ממחרת יום טוב פסח ועד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו את הכסופים וההשתוקקות הבורערים בקרבנו לקראת היום המקדש של נתינת התורה, וכעבד הסופר בכלות הנפש את הימים לקראת יום הציאה מעבדות לחרות.

ישראל שרויים בצער ויסורים, שעבוד מלכיות מכביד, ובעלי היאוש מתרבים, ה' ישמר - ידעו נא אפוא, שהגלות פוחתת והולכת, קרני אור הגאולה מפציעות לכאן ולכאן והגאולה קרובה לבוא יגיע יום ומשיח צדקנו יבוא ויגאלנו, במהרה בקמינו. ומשום כך רקדתי ושמחתי, ומרב שמחה לא ישנתי כל הלילה".

כמו כן, גם בספירת העומר נתן לומר, שמחמת גדל השתוקקות ליום נתינת התורה אנו סופרים את הימים שעברו ושמחים בהם, כאומרים: אשרינו, שהנה עבר לו עוד יום בדרך אל האשר הנצחי.

וכעת נוכל לענות על השאלה ששאלנו בראשית המאמר: אדם שרוצה להודות לה' גם בשעת הקשי, עצתו אמונה, שידע נאמנה כי לכל צער נקצב מראש הזמן המדיק שאז ינטש הצער הזה אותו עצמו ויזכה לשערי שמחה וברכה, כי הכל מנהג בהשגחה פרטית מדיקת. ומאחר שכן, כל רגע שעובר, מכסה חלקים נרחבים יותר מזמן הצער והמצוקה ובא הוא וקרב לישועתו השלמה. ויהי רצון שזנכה לספירה שכלה הודיה...

עה. לקרא לבניו שמות על שם הנסים שארעו לו

נלמד מהפסוק: "אשר שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה ושם האחד אליעזר כי אלקי אבי בעזרי ויצילני..." (שמות יח - ג,ד)

למדנו מפסוקים אלו, כיצד הנציח משה רבנו לדורות, הנסים והטובות שעשה הקדוש ברוך הוא עמו, בקדש שקרא לבניו בשמות הממחישים את המצב שהיה נתון בו, ואת ישועת ה' שנעשה עמו, זאת כדי לזכר יום יום תמידין כסדרן את חסדי ה' ואת גדל חובת השעבוד לה' ותברך על כן.

מהפסוק שנאמר אצל יעקב אבינו "כי במקלי עברתי את הירדן" (בראשית לב-י) אומר רבנו בחיי ז"ל כי נתן ללמד מפאן שחייב אדם לזכר ימי הרעה בזמן השלחה כדי שיתבונן בירתו ויודה להקדוש ברוך הוא על זאת. וכן אמר שלמה ע"ה (קהלת ז) "ביום טובה היתה בטוב וביום רעה ראה" פרוש: ביום טובה ראה ביום רעה.

זה מה שעשה משה רבנו כדי לזכר את ימי הרעה אחרי הישועה. הוא קורא לבנו גרשום כי אמר גר הייתי בארץ נכריה... ובמיחד לפי חדושו הידוע של הרמב"ן ששואל: מדוע לא התפלל משה לה' ותברך שירפאהו מלהיות כבד פה וכבד לשון?

ומבאר הרמב"ן שמשנה רבנו העדיף להשאיר כבד פה ולשון כל ימיו משום שרצה לזכר כל ימיו את הנס שנעשה לו בילדותו, כאשר היה בבית פרעה, כפי שספרו חז"ל במדרש. ולכן לא התפלל להסיר את מומו, ומכיון שלא התפלל, נותר כבד פה וכבד לשון.

על הלל הזקן מספרים חז"ל (ברכות ס.): מעשה בהלל הזקן שהיה בא בדרך ושמע קול צנחה בעיר. אמר: מבטח אני שאין זה בתוך ביתי. ועליו הכתוב אומר "משמועה רעה לא יירא, נכון לבו בטח בה" (תהילים קיב-ז).

ותמוה: הרי שנינו (אבות - פ"א מ"ז) אל תתנאש מן הפרענות. ואפלו יעקב אבינו פחד שמא יגרם החטא?! אלא ידע הלל שגם, אם חלילה, תבוא הרעה לא יזוחו בני ביתו משום שלמדם לברך ולהודות על הרעה כשם שמברך על הטובה, כי הכל לטובה וממילא יש לקבל הכל באהבה. כמבאר בגמרא (ברכות ס:) מהפסוק "חסד ומשפט אשרה, לך ה' אומר".

על פי זה באר הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל מדוע דוקא הלל נהג לברך מצה ומרור יחדו (כפי שמזכירים בהגדה ש"פ) משום שהמרור מרמז על הצרה והמצה על הישועה ומכיון שהכל לטובה ויש לברך על הרעה כמו על הטובה לכן כרכם ואכלם יחד.

רק כך נוכל ונצליח להודות לך ותברך...

כותב הזהר הקדוש, פרשת נשא, (קכו ע"א) כי באשר ראה דוד המלך ברוח קדשו את הדינים שעתיד האדם לעבר כשיסתלק מן העולם, הקדים ואמר 'ברכי נפשי את ה' (תהילים ק"ג) - בטרם שיצאת מן העולם, כשעודך נמצאת עם הגוף - וכך קרבי את שם קדשו' - בעוד שהרוח עמכם הקדימו לברך את השם הקדוש, בטרם שיגיע הזמן שלא תוכלו לברך אותו ולהודות לו על כך.

עו. תודתו לה' של הרב דסלר זצ"ל / ספור

ספר הגאון רבי יעקב אידלשטיין שליט"א:

בבקור של המשגיח הגאון רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל באמריקה בשנת תרפ"ט, לא הייתה בנמצא אכסניה בעלת פשרות הגונה, ונאלץ להתארח בבית רבי יעקב יוסף הרמן זצ"ל, מכניס האורחים המפרסם של אמריקה.

לא היה לו קל להנות ממתנת חנם זו, אך לא הייתה ברירה בידו. נותרה בידו רק האפשרות להתפלל אל ה' שיזכה! ויאפשר לו להשיב למארחו כגמולו הטוב. וכך עשה. תפלתו לא הושבה ריקם וההזדמנות להכיר טובה להרב הרמן לא אחרה לבוא.

כשנתים לאחר מכן, בקיץ שנת תרצ"א, באשר הרב הרמן הגיע לאנגליה באופן בלתי צפוי, השעה הייתה שעת לילה מאוחרת, והוא נסע מיד אל מעונו של הרב דסלר, וכשהוא מספר באזניו שזו הפעם בחר שלא כדרכו, לנסע במטוס מלייפציג שבגרמניה לאנגליה ולא ברקבת, כדי שלא לפספס תפילה במנן, ועתה הגיע באחור, ונפשו בשאלתו אם נתן לארגו עבירו בשעה שפזז מנן לתפלת ערבית.

על אף השעה המאוחרת עלה בידי המשגיח במאמצים מרבים לכנס מנן יהודים לתפילה, כשלבד מלא שמחה שנגענתה בקשתו ממרומים, וזכה להשיב להרב הרמן כגמולו הטוב עמו.

ומוסיף רבי יעקב אידלשטיין: "זכורני שכמה וכמה פעמים שמעתי מפי המשגיח הרב דסלר, שהוא חביב תודה לה' יתברך על שזכהו בחסד שמים מיחד, לפרע להרב הרמן על כל הטוב אשר גמלו בהיותו באמריקה, ולא חדל מלהביע את שמחת לבבו שלא נשאר חביב הכרת הטוב, ועוד דבר כה חשוב לסדר מנן לתפילה בשעת ליל.

עז. אנחה גורת אנחה והודאה גורת הודאה / ספור

מספרים שהרב הקדוש מרוז'ין זי"ע ראה פעם את בתו נאנחת על איזה ענן, נענה ואמר לה, דעי לך בתי, שאנחה גורת אנחה, והודאה גורת הודאה, על כן מן הראוי שלא להתאנח כלל וכלל, אלא לקבל הכל באהבה ושמחה בהלל והודאה, והודאה זו תגור אחריה שפע ברכה, בכדי שההודאה תמשך עוד ועוד. וספר לה, מעשה בעשיר שלא קים בנפשו להיות 'איזהו עשיר השמח בחלקו' (אבות ד א), אלא תמיד הנה מתאונו ומבכה את מזלו כי רע הוא, אמרו לו מן שמיא, וכי זה 'רע מזל', עתה ראו תראה מהו 'רע מזל' אמתי, הורידוהו מעשירותו ונהפך לעני מרויד המחזר על הפתחים, אין צריך לומר שבמצב זה נתרבו טענותיו ובכיו עשרת מונים, והנה מבכה ללא הרף את המצב הנורא שבא עליו, נענו שוב מן השמים, ואמרו, וכי זהו 'מצב נורא', נביא עליך מצב שהוא באמת 'נורא נוראות', למחרת היום נתנגע בצרעתו ובה ננעלו בפניו שערי מחזר על הפתחים, כי היו הבריות מתרחקים הימנו שלא לדבק מצרעתו, והנה העשיר לשעבר בוכה ונאנח מאין הפוגות על פי כד עלתה לו - שנפל ליבירא עמיקתא, שפזז, שבו לומר מן שמיא, וכי זו 'עמיקתא' היא תא ואחוי לך 'עמיקתא' מהי, מיד נעשה גבן בגבו וכפוף כהגמון, וכבר לא היה יכול לבלע את מאכלו כרגיל. בהגיעו לשפל המצב שוב לא נאנח, אלא אמר, אכן מצבי איננו שפיר כלל, אך מה יתאונו אדם חי - דיו שהוא חי (איכה רבתי ג מ), עלי להודות לבוראי על

חי, כי יש אֲשֶׁר מוֹבִילִים אוֹתָם כָּבֶר לְקַבֵּל וְאֵלֹהֵי אֲנִי חִי, מְכִינּוֹן שֶׁכֶּן, נֶעֱנֶה מִשְׁמֵי מְרוֹם וְאָמְרוּ, וְכִי עַל מִצֵּב שֶׁכָּזָה אוֹמֵר הוּא שְׁטוּבָה יֵשׁ בּוֹ וְעָלְיוֹ לְהוֹדוֹת לַד', עֵתָה נִרְאֶהוּ 'טוֹבָה' מֵהָיָא, וְנִתְרַפָּא מִהַגְבָּנָת, הוֹסִיף הָאִישׁ לְהַלֵּל וּלְשַׁבַּח לְבוֹרְאוֹ, עַל שֶׁכָּבֶר אֵין גּוֹפּוֹ כְּפוּף וְאֵין מְאֲשֶׁר מִמֶּנּוּ, אָמְרוּ לוֹ מִן שְׁמַיָא, וְכִי בָּזָה שְׁמַח וּמְאֲשֶׁר הוּא, בְּעַת הַזֹּאת נוֹכִיחַ לוֹ 'מְאֲשֶׁר' מֵהוּ, וְיִרְפְּאוּהוּ מִצָּרְעָתוֹ, וְשָׁב לְהִלְדָּ בֵין הַבְּרִיּוֹת - שֶׁכָּבֶר נִתְּנוּ לוֹ לְהִלְדָּ בֵינּוֹתָם, כִּי סָר מִמֶּנּוּ הַנֶּגַע, וְתִרְבַּב שְׁמַחְתּוֹ כִּי מֵעַתָּה יָכוֹל הוּא לְשׁוּב לְחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים... נֶעֱנֶה בְּשִׂמְיִם מִמַּעַל, וְכִי בָּזָה 'רְבִתָּה שְׁמַחְתָּד' - לְחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים, אֲנִי נִרְבָּה שְׁמַחְתָּד בְּאַמְתָּ, הַכְּנִיס הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּלֵב אֶחָד מִיַּדְיָדוֹ לְהַלְוֹתוֹ 'סְכוּם הַגּוּן' וּמְכַבֵּד, שֶׁבּוֹ הַעֲמִיד אֶת כָּל עֲסָקָיו לְשַׁעֲבֵר עַל מְכוּנָם כְּבִתְחִלָּה, וְחֹזֵר לְעֲשִׂירוֹתוֹ יוֹתֵר מִתְחִלָּה, עֵתָה כָּבֶר יָדַע הַיֵּטֵב 'לְהִיּוֹת שְׁמַח בְּחִלְקוֹ', לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבַּח עַל כָּל אֲשֶׁר לוֹ.

עח. יש לחשש מלבקש מצב אחר מהמצב הקיים / ספור

פַּעַם נִכְנָסוּ אֶל הַרְה"ק רַבֵּי אַבְרָהָם ה'מִלְאָד' זי"ע (מוֹבָא גי"כ בְּשֵׁם הַרְה"ק ה'דְּבָרֵי שְׁמוּאֵל' מִסְלָאנִים זי"ע שְׁמַעְשָׂה זֶה הָיָה אֶצֶל מְרֵן הַבַּעַש"ט ה'ק' זי"ע) שְׁנֵי יַדִּידִים, זֶה שִׁפְדָּ אֶת מֵר לְבוֹ עַל כִּי 'אִשָּׁה רָעָה' בְּחִלְקוֹ הַמְשַׁבֵּיעַתוֹ מְרוּרִים וּמְרוּהָ אוֹתוֹ לַעֲנָה, וּבְרַצוֹנוֹ לְקַיֵּם בָּהּ מִצְוֹת 'גְּרוּשִׁין', וְזֶה שִׁפְדָּ אֶת מֵר לְבוֹ עַל 'עֲסָקָיו' הַהוֹלְכִים וּמִתְדַרְדְּרִים מִטָּה מִטָּה, עַד שֶׁנֶּהֱפָד לְבַעַל חוֹב גָּדוֹל, הַנוֹשִׁים אֵין נוֹתְנִים לוֹ מְנוּחַ בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, וּכְבָר אֵין בְּכַחוֹ לְסַבֵּל עוֹד הַחוֹבוֹת וְכָל הַמְסַתְעֵף מִזֶּה... לָכֵן בְּרַצוֹנוֹ לְמַכֵּר אֶת כָּל בַּיִת מִסְחָרוֹ, וְתַנְצֵל נַפְשׁוֹ לְכָל הַפְּחוֹת מִן הַחוֹבוֹת הָאֲדִירִים הָרוֹבְצִים עָלָיו. לְשִׁנְיָהם עָנָה ה'מִלְאָד', לְרַאשׁוֹן אָמַר שֶׁלֹּא לְגַרֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה, וּלְרַעְהוּ אָמַר שֶׁלֹּא לְמַכֵּר אֶת בַּיִת מִסְחָרוֹ... כְּעֵבֶר חֲדָשׁ יָמִים חִזַּר אֶחָד מֵהֶם לְפָנֵי ה'מִלְאָד', לְבַקֵּשׁוּ שִׁיִּרְעִישׁ עוֹלָמוֹת וַיַּעֲזֹר רַחֲמִים עַל חֲבֵרוֹ 'בַּעַל הַמְסָחֵר' כִּי חָלִי חֲזַק תִּקְפּוּ וְהוּא נִמְצָא בֵין חַיִּים ל... שְׁאֵל ה'מִלְאָד', מָה עִם בַּיִת הַמְסָחֵר, וַיַּעַן הָאִישׁ - הוּא מְכָרֵם לְאַחֲרִים בְּסְכוּם הַגּוּן וּבָזָה בָּאָה הַרְוֹחָה לְבֵיתוֹ, אָמַר לוֹ ה'מִלְאָד' הִיא הַנּוֹתְנָת, כְּאֲשֶׁר בְּאַתֶּם בְּחֲדָשׁ הָעֵבֶר - וַיִּשְׁטַחְתֶּם בְּפָנָי אִישׁ אִישׁ אֶת צָרְתּוֹ, רְאִיתִי בְּשִׂמֵי רוּם שֶׁשְׁנִיכֶם לֹא מוֹפִיעִים בְּיַסְפֵּר הַחַיִּים וּכְבָר נִגְזְרָה מִיַּתְּהָ עֲלֵיכֶם, אֵד כְּאֲשֶׁר שְׁמַעְתִּי שֵׁישׁ לָךְ 'אִשָּׁה רָעָה' וּבָזָה נִכְלָל הַנֶּדֶךְ בְּכֻלָּל אֵלֹהֵי שְׁחִיחָה אֵינָם חַיִּים (בִּיצָה לֵב:), וְכֵן יַדִּידָךְ אֲשֶׁר חוֹבוֹתֶיךָ רַבּוּ לְמַעֲלָה רֵאשׁ, וְאֵף הוּא בְּכֻלָּל אֵלֹהֵי שְׁאֲמָרוֹ (עֲרוּבִין מֵא:). שְׁלֵשָׁה אֵינָם רוֹאִין פְּנֵי גֵיהֲנוּם (כִּי כְּבָר עָבְרוּ בְּחִיחָהם בְּעוֹלָם הַזֶּה 'שְׁבַעַה מְדוּרֵי גֵיהֲנוּם') 'יִדְקָדוּקֵי עֲנִיּוֹת'... וַיֵּשׁ אוֹמְרִים אִשָּׁה רָעָה, וְעוֹד אָמְרוּ (נִדְרִים ס"ג:). 'עֲנִי חָשׁוּב כְּמַת', עַל כֵּן נֶעֱצַתִּי לָכֶם לְהִתְחַזֵּק עִם הַצָּרָה, וְלֹא לְבָרַח מִמֶּנָּה, וְכֵן תִּשְׁאַרוּ בְּחַיִּים, וְאֶכּוּ, אֶתְּהָ לֹא גְרַשְׁתִּי, אֲזִי 'מֵתוּדָה הַצָּרָה הַמְצִיאָךְ הַבוֹרָא פְּדוּת וּרְוֹחָה' - שְׁחִיחָה נִשְׁאַרוּ לָךְ לְפִלְטָה, אֵד רַעַף שֶׁלֹּא

עמד בזה הנסיון, ונתפתה להפטר מ'צרותיו וצרות צרותיו', חשב שעתה מתחיל הוא לחיות, ובאמת הפסיד לא עלינו את חייו. לדידן יאמר, שפעמים נדמה לאדם ד'חייו אינם חיים' במצבו דהשתא, ועושה כל טצדקי (למעלה מ'השתדלות' הראויה) לצאת ממצבו, עצתו - להשיב אל עצמו שלות הנפש, להבין ולהשפיל שכל זה טובת חייו הוא 'ישמח ויעוז במתת גורלו - כי היא חייו וארץ גמיו'.

עט. תלוי איך מסתכלים...! / ספור

בענין זה יספר, על הגה"ח ר' ניסן שטיצבערג זי"ע (מחסידי הרה"ק היסוד העבודה' זי"ע), שאחת מבנותיו נשאה בשעה טובה ומצלחת עם חתן ירא שמים מרבים, והנה באמצע 'שבעת ימי המשתה' - תאניה ואניה מצאם אסון נורא והחתן נסתלק לבית עולמו, ולא די בכך, נתברר שה'פלה' תהיה מעתה 'עגונה' עד היותה כבת שלשים, כי אחיו היחיד של החתן הוא אף ורק טליא כבן ארבע שנים, והרי "קטן אינו יכול לקיים מצות 'חליצה', רק בהגיעו להיות 'בן י"ג למצוות' - תוכל להנשא לאיש אחר, בצערו כי רב נכנס ר' ניסן אל היסוד העבודה' לשמע מהרבי 'מה זה ועל מה זה', אמר לו היסוד העבודה', התבונן נא מעט, ותראה שמן השמים גזרו שבתך לא תקים בית בישראל עד היותה בת שלשים, והנה, אם לא היה קורה מה שקרה, הרי עדין לא היתה באה בברית הארוסין עד עתה, והייתם משתדלים עבורה במציאת זווגה ההגון לה (כמו שפך צריך להיות), כעבר זמן והיא התבגר יותר הייתם מחזרים אחר 'סגלות' - ברוח ובגשם', מתפללים ומעתירים, מרעישים עולמות, ומבקשים מכל מי אפשר 'ריח שדכנות' בו שיביא איזה 'הצעה', ומה היו הבריות אומרות - בתו של זה אינה נשאת, מן הסתם חסרונות יש בה, בלילות היית מתהפך מצד לצד מרב דאגה ויגון... עד שלבסוף בהגיעה ל'שלשים' תמצא את זווגה... אבל חס רחמנא עליכם, ומנע מכם את כל התלאה הנזכרת, ומעתה תנוחו בשלום ובשלחה, עד שיבוא ה'אח החולץ' לכלל על תורה ומצוות, יעשו 'חליצה' ותנשא מיד להראוי לה בשעה טובה ומצלחת, ותעמיד דורות ישרים מברכים, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא.

פ. הכרת הטוב - עד היכן...? / ספור

ספר לי יהודי, שפחדש אב שנת תשס"ח, נסע רבי מיכל יהודה לפקוביץ עם משפחתו לנוח במושב בר יוחאי.

באותו זמן נצרכה הרבנית שיראה אותה רופא, ואכן הדוקטור שהתבקש - בא בשמחה רבה לטפל ברבנית.

אחר הדברים האלה, כתב רבי מיכל יהודה מכתב תודה בכתב ידו, מכתב ארוך ויפה, ובקש שיעשו זאת בהטבעה, באפן מכבד מאד, ויביאו לדוקטור.

ולא הסתפק בזה. לפני כשנה, אותו דוקטור חתן את בתו, וביחד עם החתן המיעד נכנס לבית ראש הישיבה רבי מיכל יהודה זצ"ל להזמינו לחתונה. לפני שנכנסו אמר הנכד לדוקטור כי לא נראה לו שהדבר מציאותי, מפני שכבר למעלה מחמש שנים שהספא אינו יוצא לחתנות, חוץ מחתנות של נכדים.

כשנכנס הדוקטור וחתנו המיעד, קבלם ראש הישיבה במאור פנים, ושוחח עמם בחביבות, אז העז הדוקטור ואמר לראש הישיבה שהיה שמח אם ראש הישיבה היה בא לחתונה, ומיד אמר רבי מיכל יהודה: "בסדר, אבוא".

נכדו, שהיה נוכח במקום, התפלא מאד ואמר: "ספא, הוא מדבר על חתונה..."

וראש הישיבה ענה: "כן, אני יודע ואני אבוא", והוא בא וקבל ברכה אחרונה, ואפלי רקד מתחת לחפה לכבוד החתן והכלה!

למדנו משגים מרוממים יותר של הכרת הטוב, כפי שהתבטא אותו דוקטור, שראש הישיבה זצ"ל עבורו הוא "הרב של הכרת הטוב"!

בגמרא מסכת קדושין (לא ע"ב) מספר: "רב יוסף, כי הוה שמע קל פרעא דאמיה [-כששמע קול פסיעותיה של אמו], אמר: איקום מקמי שכינא דאתיא [-אקום מפני השכינה שבאה לקאן]".

וצריך להבין: נכון, הוא מצוה לכבד את אמו, אך מכאן ועד לדמות זאת לשכינה הקדושה המרחק גדול! הניעלה על הדעת שכבוד אם הוא פנתינת כבוד לשכינה הקדושה!?

אמנם, על פי דברי ה"חנוד" שהזכרו לעיל יתכן לומר, שעל ידי שאדם מכיר טובה ומכבד את אמו כראוי, הוא מגיע גם לכבד את השכינה ולשמר את כל המצוות. על כן אמר רבי יוסף: "איקום מקמי שכינה".

פא. המודה לה' על טובותיו, אינו אוכל שכרו בעולם הזה

כתב ה"חובות הלְבָבוֹת" בְּשֵׁעַר הַבְּטָחוֹן פָּרַק ד': שֵׁיבְטַח בְּה' שִׁינְחִילֵנוּ עוֹלָם הַבָּא שְׁנַתֵּן בְּתוֹרַת חֶסֶד לְכָל, וְאַחַד הַחֲסִידִים הָיָה אוֹמֵר: אִם יַעֲשׂוּ עִם הָאָדָם חֲשָׁבוֹן מְדִיק כַּמָּה הוּא חָיָב לְאַלְקִים עַל הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה לוֹ, אַף אָדָם לֹא יוּכַל לְהַגִּיעַ לְשֹׁכֵר עוֹלָם הַבָּא אִם לֹא עַל יְדֵי חֶסֶד ה' . לָכֵן אֵל תִּבְטָחוּ עַל מַעֲשֵׂיכֶם אֲלֵא בְטָחוּ עַל חֲסִדֵי הָאֱלֹקִים, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

וְהִסְבִּיחַ לְכָד, שֶׁשֹּׁכֵר עוֹלָם הַבָּא הוּא בְּתוֹרַת חֶסֶד, וְרַחוּק שִׁינְיֵיעַ לְאָדָם מִצַּד הַדִּין, אַף שִׁישׁ לוֹ מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, כִּי בְּזָה שֶׁאָדָם נִהְיָה מִהָעוֹלָם הַזֶּה וּמִתְעַנֵּג בּוֹ, אוֹכֵל שְׁכָרוֹ כָּאֵן. אִם כֵּן מָה הַעֲצָה שִׁיזְכֶּה הָאָדָם לְעוֹלָם הַבָּא? וְנִרְאֶה שֶׁהַעֲצָה הַנִּפְלְאָה הִיא לְהִיּוֹת מוֹדָה לַה' עַל כָּל טוֹבוֹתָיו. וְנִסְבִּיר זֹאת בְּעֶזְרַת הַשָּׁם.

מֵהוּת הַהוֹדָאָה לַה' פְּרוּשָׁה שֶׁאָדָם אוֹמֵר לַה' יִתְבָּרַךְ: "רַבּוֹן הַעוֹלָמִים, מוֹדָה אֲנִי לָךְ עַל חֲסִדְךָ שֶׁעָשִׂיתָ עִמָּדִי, עַל אֵף שֶׁלֹּא מִגִּיעַ לִי וּבְתוֹרַת חֶסֶד וּנְדָבָה הִתְחַסְדַּתְּ עִמִּי וְהִיטַבְתָּ לִּי". וְהוּא פְּשׁוּט, שֶׁהָרִי פּוֹעֵל שֶׁעֲבַד עִם מַעֲבִידוֹ וְיִגַע בְּעִבּוּדוֹ וּלְבַסּוֹף מְקַבֵּל שְׁכָרוֹ, אֵין לוֹ סִבָּה לְהוֹדוֹת לְמַעֲבִידוֹ, שֶׁהָרִי אֶת שְׁכָרוֹ נוֹטֵל בְּדִין וּבְצַדִּיק. וְאִדְרָבָה: יֵשׁ לְמַעֲבִיד לְהוֹדוֹת לוֹ. אוֹלָם כְּשֶׁאָדָם מוֹדָה לְהַקְבִּ"ה עַל חֲסִדּוֹ, מוֹדָה בְּזָה שֶׁאֵין מִגִּיעַ לוֹ מִצַּד הַדִּין. דָּאֵלוֹ הָיָה מִגִּיעַ לוֹ מִצַּד הַדִּין בְּפִעֵל עַל שְׁכָרוֹ, אֵין סִבָּה לְהוֹדוֹת כִּנְי"ל. וְאִם כֵּן, בְּזָה שֶׁמוֹדָה, הָרִי הוּא כְּאוֹמֵר שֶׁעַל אֵף שֶׁאֵין מִגִּיעַ לוֹ, הִתְחַסַּד ה' עִמּוֹ, וְלָכֵן מְדָה כְּנֶגֶד מְדָה נוֹהֵג בּוֹ הַקְבִּ"ה: כְּשֶׁם שֶׁהוּא רָאָה אֶת טוֹבוֹת ה' וְחֲסִדּוֹ עִמּוֹ כְּמִתְנַת חֲנֹם וְלֹא חֶלֶף שְׁכָר עִבּוּדוֹ. לָכֵן לֹא יִנְכָּה לוֹ מִשְׁכָּרוֹ בְּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכְּשֶׁם שֶׁהוּא רָאָה בְּחֲסִדֵי ה' כְּמִתְנַת חֲנֹם - יִקְבֹּל בְּחֲנָם.

אוֹלָם מִי שֶׁאֵינוֹ מוֹדָה לַה' עַל טוֹבוֹתָיו, מוֹרָה בְּעַצְמוֹ שֶׁמִּצַּד הַדִּין מִגִּיעַ לוֹ עֲבוֹר מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים, וְלָכֵן אֵינוֹ רוֹאֶה לְנִכּוֹן לְהוֹדוֹת. וּמְדָה כְּנֶגֶד מְדָה נוֹהֵג בּוֹ הַקְבִּ"ה, שֶׁכְּשֶׁם שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁמִּגִּיעַ לוֹ חֶלֶף שְׁכָר עִבּוּדוֹ, הָרִי שִׁישׁ לְנִפּוֹת לוֹ מִשְׁכָּרוֹ עֲבוֹר טוֹבוֹת ה' עִמּוֹ, שֶׁהֵם כְּתִשְׁלוּם לְמַעֲשָׂיו לְפִי דַעְתּוֹ. וְאִם כֵּן מָה יִשְׁאָר לוֹ לְעוֹלָם הַבָּא?

לְפִי זֶה הָא דְאִיתָא בְּגִמְרָא: "כָּל הַנֶּעֱשָׂה לוֹ נֵס, מְנַכֵּין לוֹ מְזִכִּיּוֹתָיו", הֵינּוּ דְוָקָא בְּלֹא מוֹדָה לַה' עַל נִסּוֹ וְחוֹשֵׁב שֶׁמִּגִּיעַ לוֹ שֶׁיַּעֲשׂוּ לוֹ נֵס עֲבוֹר זְכִיּוֹתָיו, וְלָכֵן מְדָה כְּנֶגֶד מְדָה יִנְהַגּוּ בּוֹ וְיִחְשִׁיבוּ לוֹ מִתְנָה זֹ בְּחֲנָם וְלֹא יִנְכּוּ לוֹ מְזִכִּיּוֹתָיו.

וּלְפִי זֶה יוֹבֵן בְּאֵפֶן נִפְלָא מְאֹמֵר חֲז"ל: "כָּל הַנֶּעֱשָׂה לוֹ נֵס וְאוֹמֵר שִׁירָה, זֹכָה שְׁעוֹשִׂין לוֹ נֵס אַחֲרָי". וְיֵשׁ לְתַמָּה: הָרִי מִי שֶׁעוֹשִׂין לוֹ נֵס, מְנַכֵּין לוֹ מְזִכִּיּוֹתָיו, וְאִם כֵּן מָה שְׁכָרוֹ שֶׁל הָאוֹמֵר שִׁירָה שֶׁיַּעֲשׂוּ לוֹ נֵס אַחֲרָי, הֲלֹא בְּזֹאת מְנַכֵּין לוֹ מְזִכִּיּוֹתָיו?! וְלְהָאֵמֹר יוֹבֵן, דְּמִי שֶׁאוֹמֵר שִׁירָה וּמוֹדָה לַה' עַל נִסּוֹ, לֹא מְנַכֵּין לוֹ מְזִכִּיּוֹתָיו, לְפִי שְׁרוּאָה זֹאת כְּמִתְנַת חֲנֹם וְלָכֵן מוֹדָה עַל נִסּוֹ, וּמִשְׁמִימִים נְמִי מְחַשְׁבִּין לוֹ זֹאת בְּחֲנָם מְדָה כְּנֶגֶד מְדָה.

בְּאִמְרַת "יִשְׁתַּבַּח" אָנוּ אוֹמְרִים: "הַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זְמֵרָה". וַיֵּשׁ לְהַבִּין מֵהוּ בְּאוֹר
"הַבּוֹחֵר", דָּזָה שֶׁיֵּד פֶּאֶשֶׁר יֵשׁ שְׁלִילִי וְחִיּוּבִי, כְּגוֹן: "הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל", שֶׁבְּחֵר
בָּנוּ וְלֹא בְּעַבְדֵינוּ. אוּלַם כָּאֵן מֵה בָּא לְשֵׁלֵל בְּאִמְרוֹ: "הַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זְמֵרָה"? בְּפִנְיָה
לְבוֹרָא יִשְׁנָם ב' אֶפְנִים יֵשׁ הַפּוֹנֶה לְבוֹרָא לְשִׁבְחוֹ וּלְהוֹדוֹת לוֹ, וַיֵּשׁ הַפּוֹנֶה עַל מְנַת
לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ צְרָכָיו, וְעַל כֵּן אָנוּ אוֹמְרִים בְּאִיזוֹ פְּנִיָה שֶׁל אָדָם לְבוֹרָאוֹ בּוֹחֵר
הַקְּב"ה, וְהִיא פְּנִיָה שֶׁפּוֹנֶה אָדָם לְבוֹרָאוֹ וּמוֹדָה לוֹ עַל טוֹבוֹתָיו, וְזֶה נִבְחַר לוֹ יוֹתֵר
מִמֵּה שֶׁיִּפְנֶה אָדָם בְּבִקְשׁוֹת וּתְחִנּוֹת אַחֲרוֹת לְבִקְשַׁת צְרָכָיו וְכַדוּמָה. הַפְּנִיָה שֶׁהִיא
שֶׁל שִׁבַח וְהוֹדָאָה הִיא הַנִּבְחָרֶת וְהַמְעֻלָּה בְּיוֹתֵר.

פב. צדיקים מודים לה'

מִסְפָּר עַל רַבִּי אֱלִיהוּ לֵאפְיָאן זצ"ל, שְׁיִוִם אֶחָד בָּאָה נִכְדָּתוֹ לְבַקֵּר בְּבֵית הַסְּבָא
וְהַסְּבָתָא בְּיַחַד עִם אִמָּה.

הַסְּבָתָא, כְּדַרְכָם שֶׁל סְבִיתוֹת, נִתְנָה לְנִכְדָּתָה סְפָרִיָה.

אִמָּרָה הָאֵם לְבִתָּה: אִמְרֵי תוֹדָה לְסְבָתָא!"

סִנְיָה הַנִּכְדָּה מִבֵּין שְׁפִתֶיהָ: "תוֹדָה, סְבָתָא".

לְפִתַע נִשְׁמָעָה קְרִיאַת אֲנָחָה מִבְּהִילָה מֵהַסְּלוֹן: "אוֹי, אוֹי!" - זָעַק ר' אֱלִיָּה.

נִזְעַקוּ כָּל בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה לְסָלוֹן לְהַבִּין אֶת פֶּשֶׁר הַזָּעָקָה.

"מָה קָרָה סְבָא?" הֵם תָּמָהוּ.

עָנָה לָהֶם הַצַּדִּיק כְּשֶׁדְּמָעוֹת בְּעֵינָיו: "הִנֵּה בֵּית זוֹ אִמָּרָה תוֹדָה לֹא מִחֲמַת שְׁהִיא
מְרַגֵּשָׁה הַכָּרַת הַטּוֹב, אֲלֵא מִחֲמַת שְׁאִמָּה אִמָּרָה לָהּ לוֹמַר. חֲשַׁבְתִּי לְעַצְמִי:
'...וְכִשְׁאֲנִי אוֹמֵר 'מוֹדִים' בְּתַפְלָה... הָאֵם אֲנִי מְרַגֵּשׁ בְּאִמַּת הוֹדָאָה לְבוֹרָא עוֹלָם
אוֹ שְׁמָא אֲנִי אוֹמֵר כִּי כְּתוּב בְּסִדּוֹר שְׁצָרִיף לוֹמַר כָּאֵן "מוֹדִים"!"

*

סִפֵּר הַגָּאוֹן ר' יַחְזְקָאֵל אֲבֵרְמִסְקִי זצ"ל, שֶׁבְּשַׁעָה שֶׁגָּלָה לְסִיבִיר עַל יְדֵי מַלְכוּת
הַרְשֵׁעַ בְּרוֹסִיָּה, הָיָה זֹאת בְּפִתַע פְּתֹאוֹם. הַקְּג"ב בָּאוּ לְבֵיתוֹ וְהוּא לְבוּשׁ בְּחִלּוּק
בֵּית דָּק. בַּחוּץ הִשְׁתַּוְּלָלָה סוּפַת קוֹר מִקְפִּיאָה, וְכֵן לְקַחוּהוּ בְּחִפְזָה לְלֹא נְתִינַת
שְׁהוּת כָּל שְׁהִיא לְהַתְּלַבֵּשׁ וּלְהַצְטִיד בְּמַעִיל הַחֶרֶף.

בעודו לבוש בגד דק לעורו, הובילוהו לערבות סיביר ללא טלית ותפלין, וללא כל צידה לדבר.

ביום הראשון לבואו לסיביר, כשקם בבקר ורצה לומר 'מוֹדָה אֲנִי' נתעצב בלבו ותמה לעצמו: 'הלא אין לי פה שום דבר שיכול אני להודות עליו להשם? תברך, לא טלית, לא תפלין, לא ספרים, ולא בגד ראוי לקר המקפיא. את הכל לקחו ממני, ואני אסיר בין האסירים...'

אולם תכף ומיד התחזק ברוחו, ומיד החל אומר ברגש: "אמנם אין לי כלום, את הכל לקחו ממני, אך את אמונותי בהשם תברך לא יוכלו לקחת ממני לעולם!

על זה אני קורא בקול ואומר: 'מוֹדָה אֲנִי לַפְּנֵי מֶלֶךְ חַי וְקַיִם וְכוּ'... על מה ולמה? על פי 'רבה אמונתך!' כלומר על האמונה שיש לי בך!"

ברבות הימים, כשפגש ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל את הרה"ק הרי"צ מליובאוויטש זי"ע ספר לו את ספור הימודה אני שלו. משסים את ספורו התלהב הרי"צ ואמר לו: כל בריאת מחוז סיביר היתה כדאית, ואפלו רק בכדי להשיג אמונה כזאת בהקדוש ברוך הוא" ("נוטרי ברכה")

פג. הנהגת הרב "יסוד ושרש העבודה" במדת ההודאה

(קטעים מצטוט דבריו בנסח הצנאה שלו)

חוב אדם לברך על הטובה

הייתי נזהר מאוד לתן הודאה ושבח להשם יתעלה תברך שמו על כל מה שהגיע עלי הן איזה רעה רחמנא ליצלן קטנה או גדולה מכל מה שהפה יוכל לדבר והלב לחשב, הייתי מצדיק עלי את הדין בשמחה ונתתי לה' תברך גם כן הודאה על זה בשמחה עצומה בזה הלשון: יוצרי ובוראי אתה צדיק על כל הבא עלי כי אמת עשית ואני הרשעתי ואני נותן לך שבח והודאה על זה יוצרי ובוראי כי בודאי לטובתי עשית לי סבה זו ע"כ.

הן על איזה טובה קטנה או גדולה מכל מה שהפה יוכל וכו', נתתי לו תברך שמו הודאה ושבח על הטובה שגמלני הן על דבר מצוה שיזמן לי ה' תברך הן על דבר הרשות כפי שאבאר כמה ענינים בעזרת ה', ובודאי כל אדם מזוהר על זה, והיא

משנה מפרשת בפרק ט' דברכות, חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, לבד פרוש הברטנורא שפרש שקאי גם על השמחה, פשוטות המשנה על כל פנים שחייב האדם לתן שבח והודאה לה' יתברך על כל הבא עליו גם על הרעה, ופשיטא על הטובה כלשון המשנה כשם שהוא מברך על הטובה, משמעותו שהוא דבר פשוט שחייב לברך על הטובה, אלא אשמעינן שחייב לברך גם על הרעה.

והיודע תעלומות יעיד עלי בני אהובי שמלבד החיוב מהמשנה הקדושה שהיא הלכה למשה מסיני עבדתי עבודה זו בתמידות מגדל אהבת ה' יתברך שהייתה תקועה בלבי בתמידות נתתי לו יתברך שמו ויתעלה הודאות ושבחים בתמידות הן על הרעות והן על הטובות שעשה עמי. ועתה אציג לכם בני אהובי כמה דברים מה שתעלה על דעתי, ומהם תקישו מעצמכם אל הדומה ואת הדומה לדומה, פי רבים הם ואי אפשר לפרטם.

הודאה תמידית על חדר מיחד לעבודת ה' יתברך

על גדל הטובה שעשה לי יוצרי ובוראי יתברך שמו ויתעלה שנתן לי חדר מיחד לעבודתו הקדושה מיום עמדי על דעתי כידוע לכם ודבר זה יסוד ושרש לאדם שרוצה לקנות שלמות עולם הזה השפל. לכן נתתי לו יתברך שמו הודאה על זה בכל עת שעלה על דעתי גדל הטובה זו אף כמה פעמים ביום וההודאה הייתה בשמחה עצומה בפה מלא בזה הלשון: יוצרי ובוראי יתברך שמו, אני נותן לך הודאה גדולה על שנתת לי חדר מיחד לעבודתך הקדושה לא כפי מעשי הטובים רק למען רחמיך הרבים וחסדיך הגדולים, עד כאן, בכל יום בברכה שעשה לי כל צרכי נתתי גם כן במחשבתי בברכה זו. גם בכל עת שהלכתי שחרית וערבית והגעתי אצל ביתי נתתי הודאה עצומה בפה מלא לה' יתברך על זה בתמידות. ותיקרו בני אהובי בהודאה על זה גם כן מאד מאד.

הודאה תמידית על כותל רעוע שלא נפל בעת עברו תחתי

ובעוד שדברתי בענין הליכתי מבית הכנסת לביתי אכתב גם כן עוד עבודתי בני אהובי בענין זה, וזה הוא בכל עת שהלכתי מביתי לבית הכנסת או מבית הכנסת לביתי והייתי מכרח לילך אצל החומה רעועה שעומדת לפל של בית הרב כידוע, הנה קדם שהגעתי אצל החומה התחלתי להתפלל לה' יתברך שיציל אותי שלא תפל החומה עלי ולא על כל אדם שבראת, והייתי מתפלל תפלה זו בלשון הנזכר לעיל כל עת הליכתי אצל החומה אף כמה פעמים זה אחר זה, ואחר שעברתי משך החומה נתתי הודאה לה' יתברך שהציל אותי מנפילת החומה עלי בזה הלשון: יוצרי ובוראי יתברך שמו בפי כל מי אני נותן שבח והודאה לך יתברך שמו שהצלת אותי שלא נפלה החומה עלי, עד כאן. וכן בכל עת הצטרכות הליכתי אצל החומה הנ"ל אף כמה פעמים ביום הייתי מתפלל התפלה הנ"ל גם ההודאה כנ"ל.

הוֹדָאָה עַל אֲגֵרַת שְׁלוֹמִים שְׁנִשְׁלַחָה

בְּכָל יַעַת שְׁהִגִּיעָה אֵלַי אֲגֵרַת שְׁלוֹם מֵאֲתָכֶם בְּנֵי אֶהוּבֵי אוֹ עַל הַשְּׂמוּעָה לְבַד שְׁשִׁמְעֵתִי מִבְּרִיאוֹתֵכֶם הַטּוֹב נִתְּתִי שְׁבַח וְהוֹדָאָה לַה' יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הַלְשׁוֹן: יוֹצְרֵי וּבוֹרְאֵי אֲנִי נוֹתֵן שְׁבַח וְהוֹדָאָה לָךְ יִתְבָּרַךְ שְׁמֹךְ שֶׁבִשְׂרִתִּנִּי בְּשׂוֹרָה טוֹבָה מִבְּרִיאוֹת בְּנֵי וּבְנֵי בְנֵי.

גַּם בְּעַת שְׁרָאִיתִי אוֹ הִבְנֵתִי בְּשִׁכְלֵי שְׂאֲתָם הוֹלְכִים בְּדַרְךְ הַטּוֹב בְּעֵינֵי ה' יִתְבָּרַךְ בְּכָל דָּבָר שֶׁהִבְנֵתִי שְׁמַגִּיעַ מֵאֲתָכֶם נַחַת רוּחַ לַה' יִתְבָּרַךְ מְדַבֵּר זֶה נִתְּתִי שְׁבַח וְהוֹדָאָה בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה עַל בְּחִירַתְכֶם הַטּוֹב בְּדַרְכֵי ה' יִתְבָּרַךְ וּבְהַפְּךְ לֹא אוֹכֵל לְהַמְשִׁיל לָכֶם אֶת גְּדֹל הַצַּעַר שֶׁגִּרְמַתְּם לִי ה' יִתְבָּרַךְ יִצְיַלְכֶם מִהֶעֱנַשׁ עַל זֶה לְבַד.

הוֹדָאָה עַל בְּגָדֵי שַׁבָּת

כְּשֶׁלַּבְּשֵׁתִי בְּעָרַב שַׁבַּת קִדְשׁ סָמוּךְ לְמִנְחָה בְּגָדֵי שַׁבָּת נִתְּתִי לַה' יִתְבָּרַךְ הוֹדָאָה גְּדוֹלָה בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה בְּפֶה מְלֹא בְּזֶה הַלְשׁוֹן: יוֹצְרֵי וּבוֹרְאֵי יִתְבָּרַךְ שְׁמֹךְ, אֲנִי נוֹתֵן לָךְ הוֹדָאָה עַל שְׁנִיתְךָ לִי בְּגָדִים חֲשׂוּבִים לְכַבּוֹד שַׁבַּת קִדְשׁ לֹא כְּפִי מַעֲשֵׂי הַטּוֹבִים רַק בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים וְחִסְדֶּיךָ הַגְּדוֹלִים ע"כ. כִּי חֲשַׁבְתִּי בְּדַעְתִּי כְּמָה צְדִיקִים גְּדוֹלִים שְׂאִין עָרְכִי מַגִּיעַ לְקַרְסְלֵיהֶם חֲסָרִים מִבְּגָדִים כְּאֵלֶּה וְחֲשַׁבְתִּי בְּלִבִּי שְׂוֹדָאֵי מְנִיעַת הַהוֹדָאָה לַהֲשֵׁם עַל זֶה לְמַרְדּוֹ וּלְמַעַל חֵס וְחִלְיָה, וְאֲמַרְתִּי הוֹדָאָה הַנִּיִּל כְּמָה פְּעָמִים בְּעַת לְבִישַׁת הַבְּגָדִים.

הוֹדָאָה מִיַּחְדָּת עַל בְּגָדֵי חַל וְחֶרֶף

גַּם בַּחַל בְּעַת לְבִישַׁת בְּגָדֵי חַל הַחֲשׂוּבִין לַחַל הוֹדִיתִי הוֹדָאָה הַנִּיִּל.

גַּם הִיָּתָה לִי בַּיְמוֹת הַחֶרֶף בְּגָד מְצֻמָּר כְּבָשִׂים חֵם מְאֹד וּבְכָל יַעַת שְׁלַבְּשֵׁתִי אוֹתוֹ נִתְּתִי הוֹדָאָה לַה' יִתְבָּרַךְ עַל שְׁנִיתְךָ לִי בְּגָד זֶה כִּי שְׁעַרְתִּי בְּוֹדָאֵי בְּהַעֲדֵר בְּגָד זֶה מֵאֲתִי יִגִּיעַ לִי צַעַר גְּדוֹל מִקְרִירוֹת.

הוֹדָאָה עַל שְׁהַחֲזִיק הַגּוֹף לַהֲיֹת נָקִי בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה

הִנֵּה מַחֲמַת הָאֲרָכְתִּי בַּתְּפִלַּת י"ח לֹא הִגַּעְתִּי עַל פִּי רַב לַעֲנוֹת קִדְשָׁה עִם הַצְּבוּר גַּם אֲמֵן יְהֵא שְׁמִיָּה רַבָּא אַחַר תְּפִלַּת י"ח בְּעָרְבִית וְכִיּוֹצֵא, וְהִיָּה לִי מְזָה צַעַר גְּדוֹל, וּבְעַת שְׁהִגַּעְתִּי לַעֲנִית קִדְשָׁה אוֹ אֲמֵן יְהֵא שְׁמִיָּה רַבָּא עִם הַצְּבוּר נִתְּתִי תַּכְף בְּמַחְשַׁבְתִּי הוֹדָאָה עֲצוּמָה לַה' יִתְבָּרַךְ עַל זֶה שֶׁזָּכָה אוֹתִי הוֹדָאָה זוֹ גַּם כֵּן.

הִנֵּה הִיָּה רְגִילוֹתִי לִילָךְ בְּאֲמָצַע הַתְּפִלָּה לַחֲוֹץ לְנִקְבִים קִטְנִים וּבְפֶרֶט בְּעַת הָאֲרָכַת הַתְּפִלָּה הִיָּנוּ בְּשַׁבַּת קִדְשׁ וְהִיָּה לִי מְזָה צַעַר גְּדוֹל, וְלִפְעָמִים לֹא הִצְרַכְתִּי לָזֶה כָּל יַעַת הַתְּפִלָּה, וְאִזּוֹ הִיָּתִי נוֹתֵן לַהֲשֵׁם יִתְעַלָּה שְׁבַח וְהוֹדָאָה בְּזֶה הַלְשׁוֹן: יוֹצְרֵי

ובוראי אני נותן לך שבח והודאה שהצלתיני מבטול תפלה ומהצער שלא הצרכתי לילך לחוץ באמצע התפלה, עד כאן.

שעשה לי כל צרכי

כל דבר שהייתי נצרך לזה מאד והיה אותו דבר אצלי הינו שלא הצרכתי לחפש אחר אותו דבר ולשאל מאחרים הייתי נותן הודאה בשמחה להשם יתעלה בזה הלשון: יוצרי ובוראי ותברך שמו אני נותן שבח והודאה לך שנתת לי כל צרכי והייתי כופל הודאה זו בפה מלא בשמחה כמה פעמים זה אחר זה.

גם בדבר הרשות ובדבר קל הינו בעת שהייתי צריך לקנות איזה דבר, אף דבר שאינו חשוב כל כך, והיה בידי המעות לקנות זה כי חשבתי בדעתי כמה צדיקים גדולים שאין ערכי מגיע לקרסליהם ואין ידם משגת לקנות צרכיהם אף דבר קל בכמה גדולים, ואני אינני חסר מכל.

גם על הנער שהיה מזמן אצלי בתמידות לאיזה שליחות וכיוצא ובפרט בדבר גדול הינו כשנסעתי לאיזה דרך ולא הצרכתי לשאל בגדים מאחרים ושאר צרכי הדרך.

וכל שכן בדבר מצוה הינו בעת שהייתי צריך לקנות צמוקים על יין קדוש לשבת והיה מזמן בידי כמה גדולים על זה גם בעת קניית חוטי ציצית וכיוצא.

וכל שכן בדבר גדול הינו לקנות תפלין ודברים יקרים. גם בעת קניית האתרוג של מצוה קדם לחג והיה בידי כמה זהובים על זה על כל הנ"ל וכיוצא הייתי נותן הודאה על זה להשם יתעלה בשמחה עצומה פנ"ל.

גם על המשחזת שהיתה מזמן אצלי לשחז עליה הספין בכל ערב שבת קדש הייתי נותן הודאה על זה להשם יתעלה בכל ערב שבת קדש בעת השחזה שנתן לי מצוה זו כל צרכי.

לכן בני אהובי בבקשה מכם מאד מאד שתזכרו גם אתם בעבודה הרמה זו ואז בנדאי תצא בפיכם כמה עשרות הודאות בכל יום ליוצרנו ובוראנו ותברך שמו ויתעלה זכרו לעד.

הודאה על כל שאיפת טבק

גם בעת ששאפתי טאב"ק נתתי במחשבתי שתי הודאות להשם יתעלה: הודאה א' שנתן לי כל צרכי כי חשבתי בדעתי כמה אנשים צדיקים גדולים שאין ערכי מגיע לקרסליהם והם אביונים גדולים שהרגלו בטאב"ק ביותר אף אינם משיגים לפרוטה יתרה לקנות ומשיג אני צערם בשעה שהרגלו לשאף ואין להם באותו שעה מחמת חסרון כיס ואני בעזרת ה' ותברך שמו לא נחסר זה לי מעולם ואיך

לא אֶתְנוּ לַה' יִתְבַּרְךָ הַוּדָאָה עַל זֶה בְּעֵת שֶׁנִּתֵּן לִי כָּל צָרָכִי מֵה שֶׁלֹּא נָתַן לְאָדָם שְׁטוּב מִמֶּנִּי. וְהַוּדָאָה ב' נִתְּנִי בְּמַחְשַׁבְתִּי בְּזֶה הַלְשׁוֹן: יוֹצְרִי וּבוֹרְאִי יִתְבַּרְךָ שְׁמוֹ כָּל מָה שֶׁבָּרָאתָ לְכַבוֹדְךָ בְּרֵאתָ שִׁיְהֵנוּ מֵהֶם בְּרִיּוֹתֶיךָ, עַד כָּאן. וְשִׁמְחֵתִי אֲזוּ בְּאַלְהוּתוֹ יִתְבַּרְךָ שְׁמוֹ וְזָכְרוּ לְעַד בְּהִנָּאת בְּרִיאָה זוּ כִּי חֲשַׁבְתִּי בְּדַעְתִּי שֶׁבּוֹדָאִי יִהְיֶה זֶה לְמַרְדּוֹ וְלִמְעַל חֵס וְחִלְיָה לְהַנּוֹת מִבְּרִיאַת יוֹצְרִי וּבוֹרְאִי יִתְבַּרְךָ שְׁמוֹ וְלֹא אֶתְנוּ לוֹ הַוּדָאָה עַל זֶה בְּמַחְשַׁבְתִּי, וּכְבָר הִרְגִישׁוּ בְּזֶה פּוֹסְקִים אַחֲרוֹנִים הַלְקִי"ט גַּם הַמ"א בְּטֵאב"ק שֶׁשׁוֹאֲבִין אֶת הָעֵשׂוֹן לְתוֹךְ פִּיהֶם וְהֵגַם שֶׁתְּקוּעַ אֶהְבֵּת הַבוֹרָא יִתְבַּרְךָ שְׁמוֹ בְּלָבוֹ אִידֵי יִהְיֶה מִכָּל מָה שֶׁבָּרָא בְּעוֹלָמוֹ בְּלֹא הַוּדָאָה אֲף בְּמַחְשַׁבְתּוֹ כִּי כָּל מָה שֶׁבָּרָא יִתְבַּרְךָ שְׁמוֹ לְכַבוֹדוֹ בְּרֵאוֹ. לָכֵן בְּנִי אֶהוּבִי יְדַעְתִּי שֶׁגַּם אַתָּם רְגִילִין בְּזֶה מְאֹד וּבְעֵזְרַת ה' לֹא נַחֲסֵר מִכֶּם דְּבָר זֶה תִּזְהָרוּ מְאֹד בְּכָל עֵת שֶׁתִּשְׁאַפּוּ הַטֵּאב"ק לְתַתּוֹ לַה' יִתְבַּרְךָ ב' הַוּדָאוֹת הַנִּי"ל: הַוּדָאָה עַל הִנָּאת הַבְּרִיאָה וְהַוּדָאָה שֶׁנִּתֵּן לָכֶם כָּל צָרְכֵיכֶם בְּכָל עֵת הַצָּרָה וְאֲזוּ תִּהְיוּ עוֹבְדֵי ה' בְּאַמְתּוֹ.

הַצְדָּקַת הַדִּין עַל כָּל צָרָה וְהַפְסֵד אֶפְלוּ כְּשׁוֹה פְּרוּטָה

עַל כָּל צָרָה וְיִסוּרִין שֶׁאַרְעֵ לִי, הַצְדָּקַתִּי עָלִי הַדִּין וְאִמְרַתִּי בְּזֶה הַלְשׁוֹן בְּשִׁמְחָה: יוֹצְרִי וּבוֹרְאִי אַתָּה צַדִּיק עַל כָּל הַבָּא עָלַי כִּי אֲמַת עֲשִׂית וְאֲנִי הִרְשַׁעְתִּי וְכוּי כַּנִּי"ל ע"כ הוּ בְּצָעַר הַפְסֵד מִמּוֹן הוּ עַל יִסוּרֵי הַגּוֹף הִינְנוּ שֶׁהָיָה לִי כַּמְעַט בְּכָל יוֹם כְּאֵב הַשְּׁנִים רַחֲמָנָא לִיצְלוֹן אֲף בְּעֵת שֶׁהָיָה הַכְּאֵב גְּדוֹל מְאֹד שֶׁלֹּא הָיָה בִּיכְלָתִי לְלַמֵּד בְּאוֹתוֹ שְׁעָה מִחֲמַת גְּדֹל הַיִּסוּרִין הִיִּיתִי מִצְדִּיק עָלִי אֶת הַדִּין כַּמְעַט בְּכָל רֶגַע בְּזֶה הַלְשׁוֹן: וְאַתָּה צַדִּיק וְכוּי וּבְעֵת הַתְּפִלָּה בְּמִקּוֹם שֶׁאֵין לְהַפְסִיק הִיִּיתִי מִצְדִּיק עָלִי אֶת הַדִּין בְּמַחְשַׁבְתִּי וְלִבִּי בְּלִשׁוֹן הַנִּי"ל וְכִיּוֹצֵא בְּכָל הַיִּסוּרִין הוּ גְּדוֹל הוּ קָטוֹן, הִינְנוּ בְּאִיזָה הַלִּיכָה יִתְרָה שֶׁשְׁכַחְתִּי לְטַל דְּבָר מָה בְּהַלִּיכָה רֵאשׁוֹנָה וְהַצְרַכְתִּי לְחֹזֵר בְּשִׁבְלִיָּה וְלִטְלָה אֲף דָּרָךְ מוּעֵט הַצְדָּקַתִּי עָלִי הַדִּין עַל זֶה בְּלִשׁוֹן הַנִּי"ל וְכִיּוֹצֵא בְּיִסוּרֵי הַגּוֹף. הוּ בְּהַפְסֵד מִמּוֹן אֲף הַפְסֵד מוּעֵט הִינְנוּ שֶׁנֶּפֶל מַחִיקִי לְאַרְצָה הַכְּלִי שֶׁל הַטֵּאב"ק וְנִתְפָּזֵר עַל הָאֲרָץ הַטֵּאב"ק אֲף פְּחוֹת מְשׁוֹה פְּרוּטָה הִיִּיתִי מִצְדִּיק עָלִי אֶת הַדִּין בְּלִשׁוֹן הַנִּי"ל וְכִיּוֹצֵא וְקָטוֹן הַנִּי"ל מִהַכִּיל לְהַצִּיג כָּל מָה שֶׁאַרְעֵ לִי הוּ בְּיִסוּרֵי מִמּוֹן כִּיּוֹצֵא כַּנִּי"ל וְהַדּוּמָה לְדוּמָה עַל כָּלֶם הַצְדָּקַתִּי עָלִי הַדִּין כַּנִּי"ל. וְכֵן לְהַפְּזֵר עַל כָּל מָה שֶׁהִגִּיעַ אֵלַי נַחַת וְטוֹבָה הוּ גְּדוֹלָה הוּ קִטְנָה הִיִּיתִי נוֹתֵן לַה' יִתְבַּרְךָ שֶׁבַח וְהַוּדָאָה בְּשִׁמְחָה עֲצוּמָה.

הַוּדָאָה עַל הַפְסָקָה זְמַנִּית מִכָּאֵב שְׁנִים

וְאַפְרֵט שֶׁמָּץ מִנְהוּ כִּי רַבִּים הֵם וְאִי אֶפְשָׁר לְפָרְטֵם הִינְנוּ בְּעֵנְיָן כְּאֵב הַשְּׁנִים שֶׁתְּבַתֵּתִי לְעִיל בְּעֵת שֶׁשְׁקֻטָה וְשְׁעָה מְעַלִּי הַכְּאֵב מְעַט הִיִּיתִי נוֹתֵן לַה' יִתְבַּרְךָ שֶׁבַח וְהַוּדָאָה בְּשִׁמְחָה עֲצוּמָה בְּזֶה הַלְשׁוֹן: מוֹדָה אֲנִי לָךְ יוֹצְרִי וּבוֹרְאִי יִתְבַּרְךָ שְׁמֹךְ בְּפִי כָּל חַי שֶׁשְׁלַחְתָּ רְפוּאָה לְכֹאֲבֵי הַגְּדוֹל. וּבְאַמְצַע הַתְּפִלָּה הִיִּיתִי נוֹתֵן הַוּדָאָה זוּ בְּלִשׁוֹן הַזֶּה מִמֶּשׁ בְּמַחְשַׁבְתִּי וְלִבִּי.

הַוּדָאָה עַל מִנִּיעַת טְרַחָה וְאַפְלוּ מוּעֵטָה

וכן בענין השכחה שהזכרתי לעיל אם נזכרתי בזמן מועט על הדבר ששכחתי לטל הינו שלא היה לי טרחא כל כך בחזרתי על הדבר הייתי נותן לה' יתברך שבח והודאה על זה בפה מלא בשמחה עצומה בזה הלשון: יוצרי ובוראי יתברך שמך אני נותן לך שבח והודאה על שהזכרתי על דבר זה תכף, שלא הטרחתי בטרחא יתרה לחזר על דבר זה מאמצע הדרך או מביתי.

הודאה על מניעת הפסד מועט אפלו פחות משוה פרוטה

וכן בענין הפסד מועט של ממון שהזכרתי לעיל הינו בעת שנפל מחיקי הפלי של הטאב"ק אם לא הגיע אלי בזה הנפילה שום הפסד כלל שלא נפתח הפלי בנפילתה הייתי נותן על זה לה' יתברך שבח והודאה בפה מלא בשמחה עצומה בזה הלשון: מודה אני לך יוצרי ובוראי יתברך שמך שהצלתני מן הפסד.

הודאה על פלי שנפל ולא נשבר

ואציג לכם בני אהובי עוד דבר אחד ומזה תקישו אל כל הדברים המקרים, הינו אם נתגלגל צלוחית על השלחן וקרוב היה לפל לארץ ולהשבר והייתי ממהר להצילה שלא נפלה על הארץ הייתי נותן שבח והודאה בפה מלא בלשון הנ"ל ומכל שכן אם נפלה ולא נשברה. גם פתי עינים שלי שנפלו לארץ ולא נשברו וכיוצא והדומה לדומה כי נתאמת אצלי האמונה שלמה ואמתית כל מה שיגיע לאדם הן איזה נחת וטובה אפלו קטנה מאד הן איזה הפסד ויסורין הפל מאתו יתברך שמו ויתעלה בהשגחתו פרטית על כל אדם בכל רגע ולא בדרך מקרה כמו שכתוב (איכה ג'): מי זה אמר ותהי. עין פרוש רש"י כמאמר אליפז התימני כי לא יצא מעפר און (איוב ה'), וכמה פסוקים המורים על זה. לכן נתאמת אצלי בחיוב גמור על כל טובה שהגיעני הן גדולה הן קטנה שהיא מאתו יתברך שמו ויתעלה ובהשגחתו לתן עליה שבח והודאה בלב ובפה ולהפך על היסורין ואיזה הפסד הן גדולה הן קטנה להצדיק עלי את הדין.

הודאה על מציאת אבדה אפלו שוה פרוטה

ואציג לכם בני אהובי עוד דבר אחד. פעם אחת נתעלם מאחת מעיני שפכה מאורה כידוע לכם המסוה שחורה שהיתה תלויה עליה והייתי סבור שנפלה על הארץ באיזה מקום ונאבדה מאתי והיה לי צער מזה שיהיה לי טרח לבקש על אחרת והייתי מצדיק עלי את הדין בלשון הנ"ל. לאחר שעה נשאתי הפוכע התחתון מעל ראשי ונפלה המסוה מהכובע שהיתה נכנסת תחתיה ותכף ומיד הייתי נותן שבח והודאה לה' יתברך על זה בשמחה עצומה בזה הלשון: יוצרי ובוראי יתברך שמך, אני נותן לך שבח והודאה על שהחזרת לי אבדתי ע"כ. גם פעמים הרבה ארע לי שנעלם מעיני הפלי עם הטאב"ק הינו ששכחתי באיזה מקום הנחתי אותה והיה לי צער מזה והצדקתי עלי את הדין כנ"ל, ואחר שראיתי אותה מנחת במקום אחר נתתי לה' יתברך הודאה על זה בלשון הנ"ל

שְׁהַחֲזִיר אֲבֹדְתִי. לָכֵן בְּנֵי אֱהוֹבֵי עֲבוּדָה זֹו חִקְקוּ עַל לְבַבְכֶם וְתִזְהָרוּ בָּהּ מְאֹד מְאֹד
כִּי עַל כָּל אֵלֶּה יָבִיא אֱלֹקִים בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל נַעֲלָם אִם רַע אִם טוֹב וְדִי בְּהַעֲרָה זֹו.

שְׂמֵחָה תְּמִידִית בְּזִכְיָהּ "לֵהִיּוֹת עֶבֶד ה' יִתְבָּרַךְ"

בְּנֵי אֱהוֹבֵי, כָּל הַהִנְהָגוֹת בְּעֲבוּדוֹת יוֹצְרֵנוּ וּבוֹרְאֵנוּ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְיִתְעַלֶּה שְׂפָתַבְּתִי
לְכֶם עַד הֵנָּה בָּא לְאָדָם מִגְדֹּל הַהִתְפָּאָרוֹת בְּתִמְיִדוֹת בְּבוֹרְאֵנוּ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְזָכְרוּ
לְעַד. וְאַבְאָר לְכֶם בְּנֵי אֱהוֹבֵי מֵהוֹת הַהִתְפָּאָרוֹת וְאִיכוּתוֹ. הֵינּוּ הָיָה בְּלִבִּי בּוֹעֵר
בְּתִמְיִדוֹת שְׂמֵחָה וְחֻדוֹהָ עַד מְאֹד שְׂמֵחָה שְׂאִין לְמַעַלָּה הַיִּמְנָה שְׂיֵשׁ לִי אֱלֹהִים כְּזֶה
שֶׁלֹּא תִכְזָּב אֱלֹהוֹתוֹ לְעוֹלָמִי עַד כִּפְדוּעַ לָנוּ מִתּוֹרַתְנוּ הַקְּדוּשָׁה וְהַתְּמִימָה וְאַחַר
שֶׁבָּרָא עוֹלָמוֹת לְאִין מִסְפָּר וְקֶחַץ וְתִכְלִית שְׂכָלָם יָכִילוּ גְדֻלַּתוֹ וְרוֹמְמוֹתוֹ. וְכָלֵם
יַעֲבֹדוּהוּ יִשְׂבַּחוּהוּ וִירוֹמְמוּהוּ בְּתִמְיִדוֹת כְּפִנּוּדָע בְּחַר גַּם בִּי בְּשֵׁר וְדָם חֶרֶשׁ מִחֶרְשִׁי
אֲדָמָה וּבָרָא אוֹתִי מִגְדֹּל טוֹבוֹ בְּאֱלֹהוֹתוֹ הַקְּדוּשָׁה בְּתוֹךְ עִם קְדוּשַׁת הַיִּשְׂרָאֵלִי שְׂגָם
אֲנִי אֲכִיר גְּדֻלַּתוֹ וְרוֹמְמוֹתוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה הַשֶּׁפֶל וְהַנְּבִזָּה אֶפְסָ קָצָהוּ רַק מִבְּרוּאֵיו.
גַּם מִגְדֹּל הָאֱמוּנָה שֶׁהֶאֱמַנְתִּי מִמָּה שֶׁנִּמְצָא מִגְדֹּל גְּדֻלַּתוֹ וְרוֹמְמוֹתוֹ בְּתוֹרַתְנוּ
הַקְּדוּשָׁה וְהַתְּמִימָה. אֲדָ אַחַר פְּטִירְתִּי מִהָעוֹלָם הַזֶּה הַשֶּׁפֶל גַּם אַחַר הַתְּחִיָּה אִם
אֲזָכָה בְּמַעֲשֵׂי הַטּוֹבִים אֲכִיר יוֹתֵר וְיוֹתֵר גְּדֻלַּתוֹ וְרוֹמְמוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְזָכְרוּ לְעַד
וְהָיָה בְּזֶה בְּלִבִּי בְּתִמְיִדוֹת הַהִתְפָּאָרוֹת גְּדוֹל שְׂזָכִיתִי לֵהִיּוֹת עֶבֶד עוֹלָם לְאֱלֹהִים כְּזֶה
וְהֵייתִי מִתְפָּאָר בְּלִבִּי בְּתִמְיִדוֹת בְּאֱלֹהוֹתוֹ הַקְּדוּשָׁה יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְזָכְרוּ לְעַד. לָכֵן
מִגְדֹּל הַהִתְפָּאָרוֹת וְהַשְׂמֵחָה וְהַחֻדוֹהָ שֶׁהָיָה בּוֹעֵר בְּלִבִּי בְּתִמְיִדוֹת בְּאֱלֹהוֹתוֹ
הַקְּדוּשָׁה יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְיִתְעַלֶּה הָיָה בְּתִמְיִדוֹת מְרַגְּלָא בְּפִי לְהַזְכִּירוֹ וּלְשַׂבְּחוֹ לְתַת
לוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ הוֹדָאָה וְשִׁבַּח בְּתִמְיִדוֹת עַל כָּל מָה שֶׁאַרְעָ לִי הֵן עַל טוֹבָה מִחֻמַּת
שְׁנֵתֵאֱמַת בְּלִבִּי שֶׁהַכֹּל מֵאֵתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וּבְהַשְׁגָּחָתוֹ כְּנִי"ל. וּבְזֶה הֵייתִי מִתְפָּאָר
בְּלִבִּי גְדֹל הַהִתְפָּאָרוֹת שְׂאִין לְמַעַלָּה הַיִּמְנָה שְׂזָכִיתִי לְשַׂבַּח וּלְהוֹדוֹת לְאֱלֹהִים קְדוּשָׁה
וְנוֹרָא שְׁמוֹ.

גַּם מִגְדֹּל הַהִתְפָּאָרוֹת בְּאֱלֹהוֹתוֹ הַקְּדוּשָׁה בְּתִמְיִדוֹת הָיָה מְרַגְּלָא בְּפִי לְהַזְכִּירוֹ
יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְיִתְעַלֶּה בְּתִמְיִדוֹת הֵינּוּ אֶפְלוּ בְּעַת שְׁלֹא הֵייתִי עוֹסֵק בְּתוֹרָה וּבְתַפְלָה
אוּ בְּמַצָּה אֲמֵרְתִּי בְּפֶה מְלֹא בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה שְׁלֵשׁ תְּבוּת אֵלוֹ: יוֹצְרִי וּבוֹרְאִי אֲתָה,
וְאֲמֵרְתִּי גִי תְבוּת אֵלוֹ פְּעָמִים רַבּוֹת זֶה אַחַר זֶה מִגְדֹּל הַתְּשׁוּקָה בְּאֱלֹהוֹתוֹ
הַקְּדוּשָׁה וְאַחַר גִּי תְבוּת אֵלוֹ אֲמֵרְתִּי בְּזֶה הַלְשׁוֹן: יוֹצְרִי וּבוֹרְאִי אֲנִי מֵאֲמִין
בְּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שְׂאֵתָה בְּרֵאתָ כָּל הָעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים עוֹלָמוֹת לְאִין קֶחַץ
וּמִסְפָּר וְתִכְלִית וְאֲנִי מְקַבֵּל אֱלֹהוֹתָ הַקְּדוּשָׁה עָלֵי וְעַל בְּנֵי וְעַל בְּנֵי עַד סוּף כָּל
הַדּוֹרוֹת.

גְּלוֹי מִן הַשָּׁמַיִם לַחוּזָה מְלוֹבְלִין עַל גְּדֹל הַנְּחַת רוּחַ מְעֲבוּדָת בְּעַל יְסוּד וְשֶׁרֶשׁ הָעֲבוּדָה

וְעֵין בְּצוּאָה שֶׁל הָרַב הַקְּדוּשׁ בְּעַל יְסוּד וְשֶׁרֶשׁ הָעֲבוּדָה מֵהַשְׁפָּלִיא לַעֲשׂוֹת בְּזֶה
הָעֲבוּדָה שֶׁל הוֹדָאָה לַה', הַמּוֹרָה עַל אֱמוּנָה בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, שֶׁהָיָה רָגִיל זֶה

הצדיק להודות לה' על כל דבר קטן שנעשה עמו, למשל אם נפל זכוכית ולא נשבר הודה לה' על זה החסד, וכמו אם עבר תחת פתל רעוע ולא נפל הודה לה' על זה החסד, וזה עבודה גדולה ונוראה, באשר העיד רבנו הקדוש מלובלין שגלו לו מן השמים שחשוב מאד אצל הקב"ה סדר התנהגותו של הצדיק הנ"ל וגדל תמימות לבבו לפני ה' כי הוא היה תמיד מתנהג להשגיח על זה האמונה של השגחה פרטית בכל עניניו (שומר אמונים חלק א' עמ' קלה).

נביא כמשה לא קם - מאמין קם

וכך המשך דבריו בצוואה הנ"ל: ובקשתי מאד מהחברא קדישא שלא ישנו ממה שכתבתי ולא ילכו בני אחר המטה, והריני גוזר ואומר שלא ידברו עלי שום שבח כלל, רק את השבח הזה ידברו עלי מה שאני מעיד עלי שמים וארץ והיודע תעלומות יודע ויעיד עלי גם כן אחר פטירתי, שהייתי מאמין באמונת אלוקותו יתברך שמו ויתעלה זכרו לעד ממש כמשה רבנו ע"ה, אך הוא ידע בברור כפי גדל עיני שכלו כמו שכתוב בכל ביתי נאמן הוא, ואני השפל בגדל אמונה שלמה ואמתות ברורה בלי שום פקפוק וספק כלל ח"ו, גם בברור גמור לפי קט שכלי, וגם שבח זה יאמרו עלי. שכמה וכמה פעמים ביום שהייתי בטל מלמוד התורה הקדושה הייתי מקבל עלי אלקותו יתברך שמו ויתעלה (יסוד וש"ש העבודה, צוואה)

אמר הרה"ק בעל "יסוד העבודה" מסלונים: כשיהודי שמח בה' יתברך ומוודה לו על כל חסדיו וטובותיו עמו תמיד, הריהו נצל על ידי זה מעברות ומכל מיני פגעים רעים. (תורת אבות", עמ' ק"ע)

פד. ידיעה נחוצה...!

רבות קוראים ושומעים אנו אודות ספורי ישועות נפלאים בעקבות ההודיה לה', אך הרגשנו שמחובתנו ומן הראוי לסיג את הדברים ולהעמידם על אמתתם.

כותב הרב פינקוס זצ"ל בספרו "שערי תפלה" (שער הרנה), שחיוב האדם לשיר ולשבח לפניו יתברך שמו, עקר יסודו עומד על היסוד שעליו עומדת כל התורה, עשה את האמת מפני שהיא אמת, וכמו שעושים אנו את המצוות, לא מפני התועלת העצומה שתגיע לנו מהן, אלא מפני האמת. שאנו נבראו ועבדיו, והוא יתברך קנה אותנו בקנין גמור במה שבראנו וכו' להיות לו עבדים המשעבדים לרצונו, ולכן חייבים אנו בכל המצוות שאנו עליהם, כעבד המשעבד לאדונו, שפך היא האמת המחלטת.

וְהוֹסִיף, שְׂבָאוֹתוֹ הַמְשַׁקֵּל, חֲזָבִים אָנוּ לְהַלְלוֹ וְלִשְׁבַּחַו וְלִשְׁרֵי לְפָנָיו, עַל כָּל הַטּוֹבוֹת
וְהַנְּפִלְאוֹת שֶׁאָנוּ מְקַבְּלִים מִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֵלּוּ פִּינוּ מֵלֹא שִׁיְרָה פָּיִם לֹא נִסְפִיק
לְהוֹדוֹת וְכוּ', וְחִיּוּבֵנוּ זֶה הוּא לֹא מִפְּנֵי הַתּוֹעֵלֶת שֶׁבְּדַבָּר, אֲלֵא מִשׁוּם אֲמִתַּת עֲנִין
הַחַיִּיב, אַחַר שֶׁגֵּלָה לָנוּ הוּא יִתְבָּרַךְ שֶׁזֶה רְצוֹנוֹ. יְהִי רְצוֹן שְׁנִזְכֶּה לְהוֹדוֹת וְלִשְׁבַּח
לְבוֹרְאֵנוּ, שֶׁלֹּא עַל מְנַת לְקַבֵּל שְׂכָר, הוֹדֵיָה לְשִׁמָּה מִתּוֹךְ אֲמוּנָה שְׁלֵמָה.

.>

.א